ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2003

Ιδιοκτησία
ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Εκδότης
Επίκ. Καθηγητής ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ
Γενικός Γραμματέας ΕΕΤ

Επιστημονική Επιτροπή
Καθηγητής ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΣ
Οικονομικός Σύμβουλος Alpha Bank
Αν. Καθηγητής ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ
Πρόεδρος Χρηματιστηρίου Αθηνών
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΡΑΚΑΤΟΣ
Ακαδημαϊκός
Καθηγητής ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΜΟΥΖΗΣ
Αν. Διευθύνων Σύμβουλος EFG Eurobank Ergasias
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ
Σύμβουλος Διοικήσεως Εθνικής Τράπεζας
Καθηγητής ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΟΣΧΟΣ
Οικονομικός Σύμβουλος Εμπορικής Τράπεζας
ΠΑΥΛΟΣ ΜΥΛΩΝΑΣ
Διευθυντής Διευθυνσης Σχεδιασμού και
Οικονομικής Ανάλυσης Εθνικής Τράπεζας
Αναπληρωτής Καθηγητής ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
Επιστημονικός Σύμβουλος Γενικής Τράπεζας
Καθηγητής ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΡΑΠΑΝΟΣ
Πρόεδρος Συμβουλίου Οικονομικών
Εμπειρογνωμόνων ΥΠΕΘΟ
Δρ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ
Αντιπρόεδρος Alpha Trust
Καθηγητής ΓΚΙΚΑΣ ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ
Προϊστάμενος Οικονομικού Γραφείου Πρωθυπουργού

Συντακτική Επιτροπή
ΜΑΡΘΑ ΔΕΡΤΙΛΗ
Σύμβουλος ΕΕΤ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΚΚΟΜΕΛΗΣ
Οικονομικός Σύμβουλος ΕΕΤ
Δρ ΜΑΡΙΑ ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ
Επιστημονική Σύμβουλος ΕΕΤ

Υπεύθυνη Σύνταξης
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΝΙΑΤΗ

Υπεύθυνη Εκδοσης - Καλλιτεχνική Επιμέλεια
ΕΛΣΗ ΤΣΟΎΤΗ

Εξώφυλλο
ΑΝΝΑ ΚΑΤΣΟΥΛΆΚΗ

Υπεύθυνος Διανομής
ΔΗΜΗΤΡΗς ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟς

Ηλεκτρονική Επεξεργασία Κειμένων
ΚΑΤΕΡΊΝΑ ΗΛΙΟΠΟΎΛΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διόρθωση Δοκιμίων
ΧΆΡΙς ΓΚΟΤΖΗ

Διαχωρισμοί-Φιλμ
MEMIGRAF

Μοντάζ
ΤΑΚΗΣ ΚΟΔΕΛΛΑΣ

Εκτύπωση, Βιβλιοδεσία
Α. ΑΝΔΡΈΟΥ ΑΕ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ 0.01€

Η έλευση του 2003 σήμανε για τη χώρα μας την ανάληψη της προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Για την Ενωση Ελληνικών Τραπεζών σήμανε την επέτειο των 75 χρόνων από την ίδρυσή της, γεγονός το οποίο προσέδωσε ξεχωριστή σημασία στην ετήσια τακτική γενική συνέλευσή της, που έγινε το Μάρτιο.
Στις σελίδες που ακολουθούν, παρατίθενται οι ομιλίες που εκφώνησαν ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών, κ. Ν. Χριστοδουλάκης και ο Πρόεδρος της ΕΕΤ, κ. Θ. Καρατζάς.
Η 75ετής πορεία της ΕΕΤ χαρακτηρίζεται από περιόδους έντονης δραστηριοποίησης αλλά και αδρανοποίησης, ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες που επικρατούσαν στο κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον. Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια συνιστούν περίοδο κλιμάκωσης των δραστηριοτήτων της, καθώς επήλθε σε μεγάλο βαθμό η αποκανονικοποίηση του πλαισίου λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ο ανταγωνισμός εντάθηκε και διεθνοποιήθηκε, ενώ η χώρα μας μπήκε στην τελική ευθεία της προετοιμασίας της για την ένταξη στην ΟΝΕ και την εισαγωγή του ευρώ. Η Ενωση ανταποκρίθηκε σε αυτές τις πρωτοφανείς προκλήσεις – αλλά και σε πολλές άλλες μικρότερης εμβέλειας – προσαρμόζοντας ανάλογα τη δομή, τη λειτουργία και την τεχνογνωσία της. Διεύρυνε την παρουσία της στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, συστηματοποίησε την ενασχόλησή της με το συνεχή εκσυγχρονισμό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και συνεργάστηκε στενά με τους φορείς της Πολιτείας, εκφράζοντας τις θέσεις των τραπεζών μελών της. Στο παρόν τεύχος του Δελτίου περιλαμβάνεται άρθρο ειδικά αφιερωμένο στα 75 χρόνια της ΕΕΤ, το οποίο συνοδεύεται από ενδιαφέρον φωτογραφικό υλικό.
Η παρουσία των ελληνικών τραπεζών στο βαλκανικό χώρο είναι το αντικείμενο της συζήτησης στρογγυλής τραπέζης, που θα βρείτε επίσης στις επόμενες σελίδες. Ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών Κεφαλαιαγοράς, κ. F. Demarigny, σε αποκλειστική συνέντευξη, περιγράφει τα βασικά σημεία της διαδρομής προς τη συγκρότηση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς κεφαλαίων. Τα τραπεζικά επιτόκια και ο τρόπος καθορισμού τους, που τόσο έχουν απασχολήσει τις στήλες του ημερήσιου Τύπου, αναλύονται τεκμηριωμένα στο άρθρο του Νομικού Συμβούλου της ΕΕΤ, κ. Γ. Μούργελα. Αρθρα για θέματα τραπεζικά και κεφαλαιαγοράς, μια ενδιαφέρουσα μελέτη για το εκπαιδευτικό γίγνεσθαι στο πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος, αλλά και οι γνωστές ενημερωτικές σελίδες για τις διεθνείς, κοινοτικές και εσωτερικές εξελίξεις, καθώς και για τη δραστηριότητα της ΕΕΤ και του ΕΤΙ συμπληρώνουν την ύλη του παρόντος τεύχους.

Χρήστος Γκόρτσος
Γενικός Γραμματέας
της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΕΕΤ

σελίδες 5 - 24

Ομιλία κ. ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗ,
Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών (5 - 15)
Ομιλία κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Β. ΚΑΡΑΤΖΑ,
Προέδρου Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών (16-23)

ΤΑ 75 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΕΤ

σελίδες 25 - 40

ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΥ,
75 χρόνια θεσμικών δραστηριοτήτων και εποικοδομητικών πρωτοβουλιών

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

σελίδες 41 - 60

Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης

Συμμετέχουν: ΑΓΙΣ ΛΕΩΠΟΥΛΟΣ, Γεν. Διευθυντής Διεθνών Δραστηριοτήτων, Εθνική Τράπεζα
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΣ, Διευθυντής Διευθύνσεως Διεθνούς Δικαίου, Alpha Bank
ΘΟΔΩΡΟΣ ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ, Assistant Manager Τράπεζα EFG EUROBANK ERGASIAS
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΤΣΙΑΠΑΡΑΣ, Διευθυντής Τομέα Ανατολικής Ευρώπης, Εμπορική Τράπεζα
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΤΑΚΑΣ, Διευθυντής Διεθνών Δραστηριοτήτων, Τράπεζα Πειραιώς

Συντονίζει: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

σελίδες 61-67

ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΡΓΕΛΑ: *Τραπεζικά Επιτόκια: από τον διοικητικό καθορισμό στον δικαστηριακό;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

σελίδες 69-74

FABRICE DEMARIGNY: *Σχετικά με τη δημιουργία ευρωπαϊκού συντονιστικού οργάνου εθνικών αρχών εποπτείας της Κεφαλαιαγοράς*

Τα δημοσιευόμενα άρθρα εκφράζουν τις προσωπικές απόψεις των αρθρογράφων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

σελίδες 75-90

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ – ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: *Συσχέτιση του συστηματικού κινδύνου με λογιστικές μεταβλητές: Θεωρητική Διερεύνηση* (75-86)
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΡΟΜΠΟΤΗ: *Τα χρηματιστηριακώς διαπραγματεύσιμα Αμοιβαία Κεφάλαια και προοπτικές πιθανής εισαγωγής τους στην ελληνική κεφαλαιαγορά* (87-90)

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

σελίδες 91-110

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΔΡΑΚΤΑ – ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ: *Μέθοδοι αξιολόγησης συμπεριφοράς πελατών καταναλωτικής πίστης* (91-100) • ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΣΠΑΘΗ – ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΠΕΤΡΙΔΟΥ – ΝΙΚΗΣ ΓΛΑΒΕΛΗ: *Διοίκηση ποιότητας στον τραπεζικό τομέα: μία εμπειρική μελέτη στις ελληνικές τράπεζες* (101-110)

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

σελίδες 111-141

Διεθνείς και κοινοτικές εξελίξεις (111-121)
Εσωτερικές εξελίξεις (127-141)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΕΤ

σελίδες 143-174

Διατραπεζικές επιτροπές (143-159)
Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο (161-164)
Εκπαιδευτικά θέματα: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΥΡΤΣΗ (165-174)
Τραπεζική εκπαίδευση και οργανωσιακή μεταβολή

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

σελίδες 175-179

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

σελίδες 181-186

ΤΕΚ

σελίδες 188-189

Διοίκηση ΕΕΤ

Διοικητικο Συμβουλιο

Προεδρος

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Διοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Αντιπροεδροι

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
Πρόεδρος Alpha Bank

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος

Μελη

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθύνων Σύμβουλος Τράπεζας EFG Eurobank Ergasias

ΠΕΤΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟΥ
Διοικητής Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΑΛΛΑΣ
Πρόεδρος Τράπεζας Πειραιώς

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΜΠΟΥΜΗ
Πρόεδρος Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΟΡΩΤΟΣ
Γενικός Διευθυντής Citibank NA

ΑΝΤΩΝΗΣ ΧΑΣΙΩΤΗΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Γενικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος Τράπεζας Αττικής

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος Aspis Bank

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ
Υποδιοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ
Γενικός Γραμματέας Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών

Εκτελεστικη Επιτροπη

Προεδρος

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Διοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Αναπληρωτης Προεδρου Ε.Ε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ
Υποδιοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Μελη

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Εντεταλμένος Σύμβουλος -Γενικός Διευθυντής Alpha Bank

ΒΥΡΩΝ ΜΠΑΛΛΗΣ
Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
Τράπεζας EFG Eurobank Ergasias

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΦΡΑΓΓΕΤΗΣ
Γενικός Διευθυντής Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ
Υποδιοικητής Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΕΚΚΑΚΟΣ
Γενικός Διευθυντής Τράπεζας Πειραιώς

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
Α΄ Αντιπρόεδρος Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

ΛΑΜΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ
Financial Controller Head, Citibank NA

ΑΝΔΡΕΑΣ ΗΛΙΑΔΗΣ
Γενικός Διευθυντής Τράπεζας Κύπρου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΕΛΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθύνων Σύμβουλος Εγνατίας Τράπεζας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΑΝΙΣΚΙΔΗΣ
Διευθύνων Σύμβουλος Novabank

ΑΝΝΑ ΠΟΥΣΚΟΥΡΗ-REICHE
Γενικός Διευθυντής HypoVereinsbank

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ
Γενικός Γραμματέας Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών

ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Τετάρτη 26 Μαρτίου 2003

75 ΧΡΟΝΙΑ 1928-2003

Με μεγάλη χαρά παρευρίσκομαι σήμερα στην εκδήλωση που διοργανώνει η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 75 ετών από την ίδρυσή της. Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών υπήρξε ένας θεσμός με ενεργό ρόλο στον εκσυγχρονισμό του τραπεζικού συστήματος και, ως εκ τούτου, διαδραμάτισε έναν καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Πριν από ένα χρόνο είχα παρευρεθεί στη Γενική Συνέλευση της Ενωσής σας. Τότε είχα αναφερθεί στις ευκαιρίες και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας για το 2002 και τα επόμενα χρόνια, στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις και διαρθρωτικές αλλαγές, προπάντων, όμως, στην ανάγκη εγκαθίδρυσης μιας ΝΈΑς ΣΧΈΣΗς ΕΜΠΙΣΤΟΣΎΝΗς *ανάμεσα στους φορείς της οικονομίας, ανάμεσα στο κράτος, τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και το τραπεζικό σύστημα. Μόνο μέσα σε ένα κλίμα εμπιστοσύνης θα μπορέσουμε να προωθήσουμε την πραγματική σύγκλιση ανάμεσα στη χώρα μας και τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.*

Ενα χρόνο μετά διαπιστώνουμε ότι οι εξελίξεις δεν διέψευσαν τις προσδοκίες μας. Το μεγαλύτερο μέρος του νομοθετικού και ρυθμιστικού έργου, το οποίο αναλο-

Η ελληνική οικονομία και ο ρόλος των τραπεζών

γούσε στην πολιτεία, έχει ήδη θεσμοθετηθεί, ενώ το τραπεζικό σύστημα, παρά την επιδείνωση της οικονομικής συγκυρίας, ανταποκρίθηκε σε γενικές γραμμές στις προκλήσεις των καιρών, ισχυροποιήθηκε περαιτέρω και διεύρυνε την παρουσία του στην Ανατολική Ευρώπη, ενισχύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την προοπτική καθιέρωσης της χώρας μας ως σύγχρονου, ισχυρού, περιφερειακού χρηματοπιστωτικού κέντρου.

Το έργο της πολιτείας

Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους, προωθήθηκαν μια σειρά από *πολιτικές που άλλαξαν σε μεγάλο βαθμό το περιβάλλον,* μέσα στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις, αλλά και ειδικότερα οι τράπεζες.

Ομιλια του Υπουργου Οικονομιας και Οικονομικων κ. Νικου Χριστοδουλακη

- Πρώτον, ξεκίνησε η εφαρμογή της φορολογικής μεταρρύθμισης, η οποία απλοποιεί σημαντικά το *φορολογικό σύστημα* και το καθιστά πιο δίκαιο και πιο αναπτυξιακό, ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- Δεύτερον, διασφαλίστηκε η χρηματοδότηση και η βιωσιμότητα του *ασφαλιστικού συστήματος* για τις επόμενες τρεις δεκαετίες.
- Τρίτον, επιταχύνθηκαν σημαντικά οι *αποκρατικοποιήσεις*. Αναφέρω χαρακτηριστικά ότι τα έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις πέρυσι έφθασαν το 2% του ΑΕΠ, τρεις και τέσσερις φορές περισσότερο απ' ό,τι τα προηγούμενα χρόνια, παρά τις αντίξοες συνθήκες στις διεθνείς και εγχώριες κεφαλαιαγορές.
- Τέταρτον, δημιουργήθηκε ένα *νέο πλαίσιο λειτουργίας των αγορών* και των επιχειρήσεων, το οποίο ενισχύει τη διαφάνεια, τον έλεγχο και την ευθύνη. Το νέο αυτό πλαίσιο απαρτίζεται από το εξής *τετράπτυχο*:

  - Πρώτα απ' όλα, από την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων για τις εισηγμένες επιχειρήσεις στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Με αυτόν τον τρόπο θα γίνεται πιο ακριβής απεικόνιση της οικονομικής κατάστασης των ελληνικών επιχειρήσεων, ενώ αυξάνεται η συγκρισιμότητα των οικονομικών μεγεθών τους σε σχέση με τις ξένες.
  - Δεύτερον, θεσπίστηκαν Κανόνες Εταιρικής Διακυβέρνησης, οι οποίοι ήδη εφαρμόζονται.
  - Τρίτον, οι Αρμοδιότητες που είχε το κράτος μέχρι σήμερα ως προς τη λειτουργία του Χρηματιστηρίου, μεταφέρονται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Επίσης, κανονιστικές αρμοδιότητες που είχε το Χρηματιστήριο Αθηνών επίσης μεταφέρονται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, σύμφωνα με το σχετικό νομοσχέδιο που έχει κατατεθεί στη Βουλή.
  - Τέταρτον, προωθείται ένα νέο πλαίσιο για τη λογιστική τυποποίηση και τους ελέγχους, το οποίο περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας νέας εποπτικής αρχής, την εισαγωγή του ποιοτικού ελέγχου στο έργο των ορκωτών λογιστών, την εισαγωγή κριτηρίων ασυμβίβαστου μεταξύ των ρόλων των ελεγκτών και των συμβούλων. Το σχετικό νομοσχέδιο έχει, επίσης, κατατεθεί στη Βουλή και αναμένεται η ψήφισή του.

Ειδικότερα, όμως, για τις τράπεζες το περασμένο έτος αναλάβαμε μια σειρά από *πρωτοβουλίες* στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού *τραπεζικού συστήματος*. Αναφέρω χαρακτηριστικά:

- Πρώτον, τη *θεσμοθέτηση νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων* που αφορούν

άμεσα τον τραπεζικό τομέα και αναμένεται να συμβάλουν στην επιτάχυνση της ανάπτυξής τους. Από αυτά αξίζει να αναφερθώ στο νέο πλαίσιο για τα *εταιρικά ομόλογα* και το νέο πλαίσιο που θα επιτρέψει την *τιτλοποίηση* των επιχειρηματικών απαιτήσεων και των απαιτήσεων από ακίνητα. Με αυτόν τον τρόπο οι τράπεζες μπορούν να βελτιώσουν αισθητά τους χρηματοοικονομικούς τους δείκτες από τα στεγαστικά και τα καταναλωτικά δάνεια, ενώ παράλληλα τους δίνεται η δυνατότητα να αυξήσουν τη ρευστότητά τους με τιτλοποίηση των απαιτήσεων από ιδιοχρησιμοποιούμενα ακίνητα. Ως κίνητρο για τη διάδοση των νέων αυτών εργαλείων θεσμοθετούνται μια σειρά από απαλλαγές στο φόρο υπεραξίας, το φόρο μεταβίβασης κ.λπ.

- Δεύτερον, την καθιέρωση της *ισοδύναμης φορολογικής αντιμετώπισης* των *ομολόγων* που εκδίδουν θυγατρικές των τραπεζών στο εξωτερικό με τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου.

- Τρίτον, τη θέσπιση της δυνατότητας *αναπροσαρμογής της αναπόσβεστης αξίας των ιδιοχρησιμοποιούμενων ακινήτων* με βάση τις διατάξεις περί αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας τους, έτσι ώστε να διευκολυνθούν οι τράπεζες και γενικά οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρείες κατά τη σύνταξη των Ισολογισμών τους για πρώτη φορά με βάση τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Είμαστε δέκτες της ανησυχίας που εκφράζουν οι τράπεζες σχετικά με τις ενδεχόμενες επιπτώσεις από την εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων που αφορούν ειδικά τα θέματα ασφαλιστικών ταμείων. Το ζήτημα αυτό μελετάται σε συνεργασία με τις τράπεζες και σύντομα θα μπορέσουμε να καταλήξουμε σε ένα σύστημα βιώσιμο, λειτουργικό και αποδεκτό από όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές.

- Τέταρτον, την παροχή στις τράπεζες της δυνατότητας *συμψηφισμού των αποθεματικών* τους με τις ζημίες των απορροφώμενων εταιρειών, κατά το μετασχηματισμό επιχειρήσεων, έτσι ώστε να διαμορφωθεί καλύτερη κερδοφορία τα επόμενα έτη.

- Πέμπτον, με νόμο που έχει ήδη ψηφιστεί, εισήχθη το νέο χρηματοοικονομικό εργαλείο του *sale-and-lease-back*. Η κατάργηση του φόρου μεταβίβασης σ' αυτήν την περίπτωση επιτρέπει την ευρεία χρήση αυτού του μέτρου ιδιαίτερα μάλιστα από μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

- Εκτον, ανατέθηκε στις τράπεζες ο ρόλος του *διαχειριστή* της χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο πλαίσιο αρκετών προγραμμάτων του *Γ' ΚΠΣ*.

- Εβδομον, οι ελληνικές τράπεζες συμμετέχουν σε όλες τις *διεθνείς εκδόσεις του Ελληνικού Δημοσίου*.

Ολο αυτό το νέο θεσμικό πλαίσιο "οπλίζει" κατάλληλα τις τράπεζες, έτσι ώστε να διαδραματίσουν έναν πιο σημαντικό και καθοριστικό ρόλο, ιδιαίτερα στη σημερινή συγκυρία.

Οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και οι πρωτοβουλίες της πολιτείας

Σήμερα διανύουμε μια δύσκολη περίοδο σε διεθνές επίπεδο, ιδιαίτερα μάλιστα κατά τους τελευταίους μήνες. Η *παγκόσμια οικονομία* βρίσκεται για δεύτερη συνεχή χρονιά σε φάση σημαντικής *επιβράδυνσης*, της μεγαλύτερης εδώ και μια δεκαετία, με κύρια χαρακτηριστικά την αβεβαιότητα των προοπτικών, τη στασιμότητα στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών και, ιδιαίτερα στην Ευρώπη και την Αμερική, την έντονη διαταραχή της μακροοικονομικής ισορροπίας. Κύριες αιτίες της ανεπαρκούς ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας σήμερα είναι οι επιπτώσεις της πολεμικής σύγκρουσης στο Ιράκ, η σημαντική αύξηση της τιμής του πετρελαίου και η ραγδαία υποχώρηση των διεθνών χρηματιστηριακών αγορών. Η έξοδος από την επιβράδυνση αναβάλλεται διαρκώς. Τώρα, μάλιστα, οι προσδοκίες ανάκαμψης έχουν μετατεθεί για το δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους. Οι περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες παραμένουν σε συνθήκες έντονης αβεβαιότητας και επιβράδυνσης.

Παρά το ιδιαίτερα δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, η *ελληνική οικονομία* ξεχωρίζει και ως προς την αντοχή της και ως προς τις επιδόσεις της. Παρά τους κλυδωνισμούς και τις πιέσεις που δέχεται από τις αρνητικές συνέπειες της διεθνούς αβεβαιότητας, οι *ενδογενείς δυνάμεις* που στηρίζουν την ανάπτυξη στη χώρα μας, η εντατικοποίηση των διαρθρωτικών αλλαγών, αλλά πάνω απ' όλα το μεγάλο *επενδυτικό πρόγραμμα* το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη, συμβάλλουν στην ανθεκτική αναπτυξιακή πορεία της Ελλάδας. Από το 1996, ο ρυθμός ανάπτυξης της χώρας μας είναι διαρκώς υψηλότερος από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ενωσης, ενώ το 2002 η Ελλάδα αποτέλεσε τη μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ενωσης, η οποία αναθεώρησε το ρυθμό ανάπτυξης προς τα πάνω. Κάποιοι θέλουν να αποδώσουν όλες αυτές τις εξελίξεις αποκλειστικά στις εισροές των κοινοτικών κονδυλίων. Είναι απόλυτα βέβαιο ότι τα κοινοτικά κονδύλια έχουν βοηθήσει αρκετά στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, αλλά δεν είναι, όμως, τα πιο σημαντικά. Οι επενδύσεις στην Ελλάδα χρηματοδοτούνται κατά τα δύο τρίτα περίπου από εθνικούς πόρους μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, όπως επίσης και μέσω του Γ' ΚΠΣ, το οποίο καλύπτεται κατά 55-60% από εθνικούς πόρους. Ορισμένοι οριοθετούν την κάμψη της ισχυρής ανάπτυξης στη χρονική στιγμή της ολοκλήρωσης των έργων για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, ενώ άλλοι την μεταθέτουν στο χρόνο της ολοκλήρωσης του Γ' ΚΠΣ. Η αλήθεια, όμως, δεν θα είναι με το μέρος τους. Τα έργα των Ολυμπιακών Αγώνων γίνονται από ελληνικούς πόρους. Οταν ολοκληρωθούν τα έργα αυτά, οι σχετικοί πόροι απλούστατα θα χρηματοδοτήσουν άλλες παραγωγικές επενδύσεις με μεγαλύτερα ενδεχομένως πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, οι οποίες θα αυξήσουν περαιτέρω το παραγωγικό δυνα-

μικό και την ανταγωνιστικότητα της χώρας. Οι ίδιοι οι Ολυμπιακοί Αγώνες αναμένεται να έχουν θετικές συνέπειες όχι μόνο κατά το έτος τέλεσής τους, αλλά ιδιαιτέρως μετά, καθώς θα έχουν συμβάλει αρκετά στην προβολή της χώρας μας και δίνοντας ώθηση σε όλες τις εξωστρεφείς δραστηριότητες της ελληνικής οικονομίας, όπως ο τουρισμός, οι ξένες επενδύσεις και οι εξαγωγές.

Σημαντικότερη, όμως, *πηγή ανάπτυξης* για την ελληνική οικονομία, είναι αναμφισβήτητα η *δημιουργία δυναμικών επιχειρήσεων*, οι οποίες θα αυξήσουν τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Το περίγραμμα του νέου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των επιχειρήσεων και μια σειρά από άλλες πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται, προπάντων όμως οι απλοποιήσεις και οι διαρθρωτικές αλλαγές, θα βοηθήσουν σημαντικά προς αυτήν την κατεύθυνση. Υπάρχουν συγκεκριμένες *πρωτοβουλίες σε εξέλιξη* που έχουν ως στόχο να ενδυναμώσουν την αναπτυξιακή δυναμική, ιδιαίτερα μέσα σε αυτήν την κρίσιμη χρονιά:

- Πρώτα απ' όλα, η *επιτάχυνση της υλοποίησης του Γ' ΚΠΣ*. Οι καθυστερήσεις που παρατηρήθηκαν οφείλονται στο γεγονός ότι κληθήκαμε με τον ίδιο κρατικό μηχανισμό να διαχειριστούμε ένα χρηματοδοτικό πρόγραμμα, το οποίο είναι δύο φορές μεγαλύτερο σε πόρους και τρεις φορές απαιτητικότερο σε διαδικασίες και ελέγχους απ' ό,τι το Β' ΚΠΣ. Τα περισσότερα προβλήματα, όμως, λύθηκαν και το 2003 αναμένεται να εκταμιευθούν σημαντικού ύψους χρηματοδοτικοί πόροι, ιδιαίτερα προς τον ιδιωτικό τομέα. Ο στόχος που έχουμε θέσει είναι να γίνεται απορρόφηση περίπου 400 εκατ. ευρώ μηνιαίως.

- Η δεύτερη πρωτοβουλία είναι το *"νοικοκύρεμα"* των *ΔΕΚΟ*. Προσπαθούμε να εφαρμόσουμε μια συνετή τιμολογιακή και μισθολογική πολιτική. Περιορίζονται οι εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου και ο δανεισμός επιτρέπεται πλέον να γίνεται μόνο για τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων, τα οποία αυξάνουν την αποτελεσματικότητα και τις προοπτικές των ίδιων των επιχειρήσεων.

- Η τρίτη πολιτική, την οποία επιχειρούμε συστηματικά να εφαρμόσουμε, είναι η *απλοποίηση των διαδικασιών υλοποίησης των επενδύσεων*. Ηδη έχουν γίνει σημαντικά βήματα, έχουν "ξεμπλοκάρει" μεγάλα επενδυτικά σχέδια, τα οποία ήταν αδρανή επί πολλούς μήνες, και ακόμα και στους δύσκολους τομείς, όπως είναι λ.χ. η αδειοδότηση στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, έχουν μειωθεί αισθητά οι απαιτούμενες γραφειοκρατικές διατυπώσεις.

- Η τέταρτη πρωτοβουλία αφορά τη χάραξη μιας πολιτικής υπέρ της *εξωστρέφειας*. Με μια σειρά από μέτρα, τα οποία εξαγγέλθηκαν και έχουν αρχίσει να υλοποιούνται από το Εθνικό Συμβούλιο Εξαγωγών, πρόκειται να δώσουν μια νέα πνοή στην εξαγωγική δυνατότητα των ελληνικών επιχειρήσεων, είτε αυτές είναι μεγάλες είτε μικρές.

- Η πέμπτη πρωτοβουλία που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι η διαμόρφωση ενός *νέου αναπτυξιακού νόμου,* ο οποίος φιλοδοξούμε να αποτυπώσει μια νέα φιλοσοφία, εστιάζοντας στην απόδοση της επένδυσης και όχι στην επιδότηση του ρίσκου

της αρχικής επένδυσης, ένα ρίσκο το οποίο έχει σημαντικά μειωθεί με την πτώση των επιτοκίων. Ο νέος αναπτυξιακός νόμος θα προβλέπει μεγαλύτερη συμμετοχή του τραπεζικού τομέα στην αξιολόγηση και διαχείριση των επενδύσεων. Θα διευκολύνει το συνδυασμό πολλών αναπτυξιακών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της εξαγωγικής ικανότητας των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να αναδείξουμε ως χώρα τα μεγάλα εθνικά πλεονεκτήματα, τα οποία έχουμε σε κρίσιμους τομείς.

- Η έκτη θεσμικού χαρακτήρα πρωτοβουλία είναι η διαμόρφωση ενός νέου πλαισίου εποπτείας των ασφαλιστικών εταιρειών, έτσι ώστε να ολοκληρώσουμε το πλέγμα *εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα*, κατά το πρότυπο το οποίο έχει διαμορφωθεί στην ΕΕ μετά την πρόταση της Επιτροπής Lamfalussy.
- Τέλος, αλλά πολύ σημαντικό, προωθούμε τις *αποκρατικοποιήσεις* με στόχο όχι μόνο την αύξηση των εσόδων, αλλά και την ενδυνάμωση των στρατηγικών συμμαχιών και συνεργασιών με τον ιδιωτικό τομέα.

Οι τράπεζες καλούνται σήμερα να διαδραματίσουν έναν εντονότερο και επιθετικότερο ρόλο. Με την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων διεθνώς και την τεχνολογική πρόοδο, ο ρόλος των τραπεζών έχει ενισχυθεί διεθνώς, ευρωπαϊκά, αλλά και στη χώρα μας. Από το 1999 έχουν ενταθεί και επεκταθεί οι εργασίες των τραπεζών σε περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες. Οι τράπεζες έχουν αποκτήσει πλέον έναν πολυσχιδή και σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας. *Η πολιτεία μεριμνά για τη στήριξη και ενδυνάμωση του χρηματοπιστωτικού τομέα* της οικονομίας, δεδομένου ότι αποτελεί βασική προϋπόθεση της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού κάθε οικονομίας. Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής, το κράτος αφενός μεν έχει μειώσει τη συμμετοχή του στις τράπεζες, αφετέρου δε, έχει πάψει να επεμβαίνει και στην άσκηση της διοίκησης των τραπεζικών ιδρυμάτων. Το κάνει αυτό, όχι για κανένα άλλο λόγο, αλλά για να δώσει κάθε δυνατότητα και προοπτική στις τραπεζικές διοικήσεις να εφαρμόσουν σύγχρονα κριτήρια αποτελεσματικότητας στη διοίκηση των τραπεζικών οργανισμών και όχι φυσικά, να κάνουν "αναπαλαίωση" της στρατηγικής που είτε είχε είτε υποτίθεται ότι είχε παλαιότερα το κράτος. Μετά την ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ η μείωση των επιτοκίων και οι ανταγωνιστικές πιέσεις, οδηγούν το τραπεζικό σύστημα εκ των πραγμάτων σε μια νέα περίοδο μετασχηματισμού και επαναπροσδιορισμού των στρατηγικών στόχων και των προτεραιοτήτων του. Κάθε ένας σε αυτή την πορεία έχει τις δικές του ευθύνες και το δικό του ρόλο. Η πολιτεία έχει διαμορφώσει ένα νέο κλίμα οικονομικής και θεσμικής σταθερότητας στη λειτουργία των αγορών. Επίσης, έχει δώσει κίνητρα συγχωνεύσεων και κίνητρα ενίσχυσης της παρουσίας και της συμμετοχής των ελληνικών τραπεζών σε πολλές αναπτυξιακές διαδικασίες. Είναι, επίσης, ενεργός η συμμετοχή της πολιτείας στην παρακολούθηση, αλλά και τη

διαμόρφωση των κοινοτικών οδηγιών, ιδιαίτερα μάλιστα στο πλαίσιο ανάληψης της προεδρίας της ΕΕ από την Ελλάδα. Συνεισφέρουμε, έτσι, στην επίσπευση της ολοκλήρωσης του χρηματοπιστωτικού τομέα σε ολόκληρη την ΕΕ, πράγμα το οποίο είναι βέβαιο ότι θα βοηθήσει και στο να καταδειχθούν, αλλά και στο να αξιοποιηθούν τα οφέλη από τη νομισματική ενοποίηση και την εισαγωγή του ευρώ.

Οι προκλήσεις για τον τραπεζικό τομέα

Ομως, τις μεγαλύτερες αποφάσεις σε αυτήν τη νέα διαδικασία καλείται να λάβει και να υλοποιήσει το ίδιο το τραπεζικό σύστημα. Σήμερα, παρά τις σημαντικές εξελίξεις που έχουν υπάρξει, το *μέγεθος* των ελληνικών τραπεζών παραμένει μικρό συγκριτικά με αυτό των τραπεζών σε άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Από την άλλη μεριά ο λόγος του ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων προς το ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι ένας από τους χαμηλότερους μέσα στην Ευρωπαϊκή Ενωση: στην Ελλάδα είναι 150% έναντι 270% περίπου στην Ευρωπαϊκή Ενωση. Κατά συνέπεια, η επέκταση των τραπεζικών δραστηριοτήτων, η πραγματοποίηση συγχωνεύσεων και η διεύρυνση των στρατηγικών συνεργασιών με άλλα πιστωτικά ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής οφείλουν να προωθηθούν, έτσι ώστε να ενισχυθούν οι οικονομίες κλίμακας και να βελτιωθεί η πιστοληπτική ικανότητα και η προσβασιμότητα στο κεφάλαιο. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, όντας πια αναπόσπαστο μέρος του ευρωσυστήματος και μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον ανταγωνισμού, καλείται να στηρίξει αποτελεσματικά όλες σχεδόν τις δραστηριότητες στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό οι *ελληνικές τράπεζες καλούνται:*

- Πρώτα απ' όλα, να *κλείσουν όλα τα θέματα που εκκρεμούν από το παρελθόν,* όπως για παράδειγμα το πρόβλημα με τα πανωτόκια, για το οποίο δεν πρόκειται να αναληφθούν νέες νομοθετικές ρυθμίσεις και πρωτοβουλίες.
- Δεύτερον, να προσφέρουν περισσότερες *χρηματοδοτικές ευκαιρίες στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις,* ιδιαίτερα μάλιστα αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες για την ενίσχυση δυναμικών εταιρειών της νέας οικονομίας.
- Τρίτον, ανταποκρινόμενες στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες των *νοικοκυριών,* να σχεδιάσουν και να προσφέρουν *νέα ελκυστικά τραπεζικά προϊόντα,* τα οποία μπορούν να υποκαταστήσουν τις φθίνουσες αποδόσεις των αποταμιεύσεων. Οι τράπεζες πρέπει να προσφέρουν νέες δυνατότητες επιλογών και χωρίς να διακατέχονται από ανεδαφικούς φόβους για τα λαϊκά ομόλογα, η έκδοση των οποίων θα συνεχιστεί κανονικά, όπως έχει προγραμματιστεί μέχρι το τέλος του έτους.

- Τέταρτον, ανταποκρινόμενες στις ανταγωνιστικές πιέσεις να *βελτιώσουν την εξυπηρέτηση των πελατών με μικρότερο κόστος.* Αυτό, όπως είναι φυσικό, επιφέρει αλλαγές στα δίκτυα των τραπεζών, στη χρήση νέων τεχνολογιών και συστημάτων και στην κατάρτιση των τραπεζικών στελεχών και απαιτεί, προπάντων, ένα διαρκή εξορθολογισμό του λειτουργικού κόστους. Μόνο έτσι μπορεί να βελτιώνεται η ανταγωνιστικότητα του τραπεζικού συστήματος χωρίς να αναζητείται το "σωσίβιο" των υψηλών επιτοκίων.
- Πέμπτον, να *ενισχύουν την παρουσία τους στη Βαλκανική.* Η εξωστρέφεια αποτελεί ένα αυτονόητο βήμα για την αναδιάταξη και την ενίσχυση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Χρειάζεται να συνεχιστεί η ανάπτυξη και η επέκταση του συνολικού πλέγματος των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων τους προς τα Βαλκάνια, ιδιαίτερα στους τομείς της λιανικής τραπεζικής, της επενδυτικής τραπεζικής και της παροχής χρηματοοικονομικών συμβουλών, έτσι ώστε να δούμε όλοι να μεγαλώνει και να ενισχύεται η δυνατότητα της χώρας μας να γίνει *περιφερειακό χρηματοπιστωτικό κέντρο.*
- Και, τέλος, *να προσφέρουν, ιδιαίτερα στις χώρες της Βαλκανικής σύγχρονα χρηματοδοτικά προϊόντα,* όπως είναι το venture capital και το risk capital. Ενα περιφερειακά προσανατολισμένο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, με τη συσσωρευμένη εμπειρία, τεχνογνωσία, στελεχειακό δυναμικό και διαπραγματευτική ισχύ, την οποία έχει αποκτήσει σε άλλες χώρες, διαμορφώνει αυτομάτως ένα μεγάλο εθνικό συγκριτικό πλεονέκτημα για ολόκληρη την ελληνική οικονομία. Οι αγορές αυτές όχι μόνο διαθέτουν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, αλλά, ταυτόχρονα, πολλές από αυτές βρίσκονται σε τροχιά ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ενωση, πράγμα το οποίο τους προσδίδει σταθερότητα σε βάθος χρόνου, μειώνει τους κινδύνους και συμψηφιστικά διαμορφώνει θέσεις ισχύος του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στην ολοένα και διευρυνόμενη ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά.

Πάνω απ' όλα, όμως, το *μεγάλο ζητούμενο* από το τραπεζικό σύστημα είναι η *στήριξη της επιχειρηματικότητας*. Η στήριξη αυτή σημαίνει τη χρηματοδότηση των παραγωγικών μονάδων, προφανώς με βάση υγιή τραπεζικά κριτήρια. Η συμμετοχή του χρηματοπιστωτικού τομέα στην επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα υστερεί σημαντικά ακόμα σε σχέση με την Ευρωζώνη. Οι χορηγήσεις στον ιδιωτικό τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέρχονται στη χώρα μας περίπου στο 60% έναντι 100% περίπου στην Ευρωζώνη. Είναι προφανές ότι υπάρχουν ακόμα σημαντικά περιθώρια για επέκταση και μεγαλύτερη συμβολή στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

Καθοριστικής σημασίας, επίσης, είναι η συμβολή των τραπεζών στην *εξυγίανση και ανασυγκρότηση μονάδων ή κλάδων* που ενδέχεται να εμφανίσουν προβλήματα προσαρμογής στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά.

Τέλος, καθοριστική αναμένεται να είναι η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στη χώρα μας στην υλοποίηση *Συγχρηματοδοτούμενων Αναπτυξιακών*

Εργων και έργων Project Finance, τα οποία προωθούνται από το Ελληνικό Δημόσιο ή και άλλους φορείς, και αφορούν για παράδειγμα τις υποδομές, την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κ.ο.κ.

Ολα αυτά σηματοδοτούν ένα νέο, επιθετικό, αλλά και χαρακτηριζόμενο από αυτοπεποίθηση ρόλο των ελληνικών τραπεζών. Τα τελευταία χρόνια το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην καθιέρωση και τη λειτουργία σύγχρονων αγορών, όπως η κεφαλαιαγορά και η αγορά ομολόγων, αλλά και στις αποκρατικοποιήσεις και την απρόσκοπτη εισαγωγή του ευρώ. Για αυτήν τη μακρόχρονη συμβολή σας, θέλω να ευχαριστήσω δημόσια την Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, τις Διοικήσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων, προπάντων όμως το προσωπικό και τα στελέχη της κάθε τράπεζας. Στην πορεία αυτή που διανύσαμε, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν ήταν απλώς ένα άθροισμα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, αλλά έδρασε στρατηγικά και καταλυτικά για την εγκαθίδρυση του νέου οικονομικού περιβάλλοντος και κέρδισε την εμπιστοσύνη όλων των οικονομικών παραγόντων, επιχειρήσεων, αποταμιευτών, καταναλωτών και επενδυτών. Το ρόλο αυτόν το τραπεζικό σύστημα οφείλει να συνεχίσει να έχει και στις νέες διαμορφούμενες συνθήκες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από δυνατότητες αλλά και αβεβαιότητες. Σήμερα υπάρχουν πολλές νέες επενδυτικές επιλογές, αλλά συνυπάρχουν με τον κλονισμό της εμπιστοσύνης των επενδυτών. Εχουν μειωθεί πάρα πολύ τα επιτόκια χορηγήσεων, αλλά ταυτόχρονα παρατηρείται αναβλητικότητα των ίδιων των επιχειρήσεων να ξανοιχτούν σε νέες πρωτοβουλίες στη σημερινή συγκυρία. Η επανάκαμψη της εμπιστοσύνης των επενδυτών προϋποθέτει ένα νέο αυστηρό θεσμικό πλαίσιο υπευθυνότητας και ελέγχου, το οποίο θα αποτρέπει τα φαινόμενα των υπερβολών, της κακής πρακτικής πολλών επιχειρήσεων και της απερισκεψίας που χαρακτήρισαν τις αγορές διεθνώς και στην Ελλάδα κατά το 1999-2000 και οδήγησαν σε σημαντικές απώλειες, απογοητεύοντας τους επενδυτές, ιδιαίτερα τους μικροεπενδυτές.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο, εμείς ως κυβέρνηση, το ετοιμάσαμε και το εφαρμόζουμε. Χρειάζεται, όμως, να το εφαρμόσει με αξιοπιστία το ελληνικό τραπεζικό σύστημα σε συνεργασία με το ευρύ αποταμιευτικό και επενδυτικό κοινό και με τις επιχειρήσεις. Στην κατεύθυνση αυτή, το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών θα ανταποκριθεί θετικά στη γραπτή πρόταση επτά ελληνικών τραπεζών να αποκτήσουν με διαδικασία εξαγοράς τις μετοχές της ΕΧΑΕ που σήμερα κατέχει το Ελληνικό Δημόσιο, δηλαδή ποσοστό 33,4%. Οι συνεργαζόμενοι τραπεζικοί όμιλοι θα αγοράσουν οι ίδιοι το 14% και θα προσφέρουν με ιδιωτική τοποθέτηση το 19% σε όλους τους νυν μετόχους, ενώ ταυτόχρονα αναλαμβάνουν την αναδοχή της κάλυψης. Με τον τρόπο αυτό το Χρηματιστήριο Αθηνών αποκρατικοποιείται πλήρως και αναμένεται να κινηθεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και προοπτική. Οι συνθήκες που επικρατούν σήμερα και που χαρακτηρίζονται

από αβεβαιότητα των αγορών κάνουν ακόμα πιο επιτακτική αυτή την αναδιάρθρωση, έτσι ώστε να είμαστε απόλυτα έτοιμοι να αξιοποιήσουμε τις προοπτικές ανάπτυξης και επενδυτικής ανάκαμψης, όταν η σημερινή κρίση φθάσει στο τέλος της.

Ενα επίκαιρο "στοίχημα"

Αναφέρθηκα στην ομιλία μου πολλές φορές στη λειτουργία των αγορών. Θα ήθελα να αναφερθώ και στη λειτουργία και την εξέλιξη μιας άλλης αγοράς, η οποία πολλές φορές σημαδεύει και χαρακτηρίζει τις οικονομικές εξελίξεις και είναι μία νέα μόδα που έχει εγκαθιδρυθεί στη χώρα μας: την "πολιτική αγορά της μιζέριας". Εχουν πληθύνει τελευταία οι εργολάβοι της καταστροφολογίας, χωρίς πάντα να ελαύνονται από την πάγια αντιπολιτευτική και μεμψίμοιρη τακτική της αντιπολίτευσης. Βλέπουμε να υποβαθμίζονται συστηματικά οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας, ακόμα κι όταν αυτές υπερβαίνουν τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις και συγκρίνονται με μεγάλη υπεροχή με πολλές ευρωπαϊκές, ακόμα και όταν αφορούν πεδία που αποτελούσαν χρόνια προβλήματα της χώρας μας, όπως για παράδειγμα η ουσιαστική μείωση της ανεργίας το προηγούμενο διάστημα. Βλέπουμε να διαμορφώνεται ένα σταθερά εχθρικό κλίμα απέναντι στην επιχειρηματικότητα, που βλέπει παντού τη διαπλοκή, όταν γίνονται επενδύσεις, παντού τα σκάνδαλα, όταν γίνονται δημόσια έργα, τη διαφθορά εγκατεστημένη σε όλο το μήκος και πλάτος της δημόσιας διοίκησης. Μέσα σε αυτήν την "πολιτική αγορά της μιζέριας" δημιουργείται ένα κλίμα φανατισμένης υπερβολής, το οποίο εμποδίζει όλους μας, όχι μόνο την κυβέρνηση, αλλά και όλους τους φορείς, να δούμε την πραγματική διάσταση των πραγματικών προβλημάτων και να τα αντιμετωπίσουμε έγκαιρα, αποφασιστικά, αλλά στην κλίμακα που έχουν. Να τα αντιμετωπίσουμε διαμορφώνοντας καλύτερες συνθήκες πορείας της ελληνικής οικονομίας τα επόμενα χρόνια, χωρίς ωραιοποιήσεις, αλλά και χωρίς κακοποιήσεις της πραγματικότητας, χωρίς έπαρση, αλλά και χωρίς ηττοπάθεια, χωρίς "μακιγιάζ", αλλά και χωρίς "αυτοτραυματισμούς". *Να αναζητήσουμε, έτσι, όλοι μαζί τη διαμόρφωση μιας νέας οικονομικής πολιτικής,* την οποία χρειάζεται η χώρα μας μετά την εισαγωγή του ευρώ. Η χώρα μας που είναι μία δυναμικά αναπτυσσόμενη οικονομία μέσα σε μία μεγάλη Οικονομική και Νομισματική Ενωση. Με σύμπνοια, σταθερότητα, αλλά προπάντων με εμπιστοσύνη στις δυνάμεις μας. Μαζί με την Ευρωπαϊκή Ενωση θα ξεπεράσουμε τις συμπληγάδες αυτού του πολέμου και θα συνεχίσουμε την οικοδόμηση μιας ισχυρής ελληνικής οικονομίας, μέσα σε μία Ευρώπη, η οποία αποκτά όλο και μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και κύρος διεθνώς.

Σας ευχαριστώ για την παρουσία σας στη σημερινή εκδήλωση που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της ετήσιας Γενικής Συνέλευσης της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών. Η Ενωσή μας ιδρύθηκε το 1928, λίγο μετά την ίδρυση της Κεντρικής Τράπεζας, άρα συμπληρώνει φέτος 75 χρόνια ζωής και δράσης. Οι καιροί είναι χαλεποί, τα γεγονότα των ημερών σκιάζουν την ατμόσφαιρα και εντείνουν την αβεβαιότητα. Οι σημερινές, όμως, δυσκολίες δεν επιτρέπεται να κάμψουν την αποφασιστικότητά μας. Αντίθετα, τέτοιες στιγμές κρίσης και αβεβαιότητας αναδεικνύουν τη λειτουργία της σταθερότητας και της συνέχειας που προσφέρουν οι μακρόχρονοι θεσμοί μιας χώρας.

Ενας τέτοιος θεσμός της ελληνικής οικονομίας είναι και η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, που, όπως ανέφερα, συμπληρώνει φέτος 75 χρόνια από την ίδρυσή της.

Εξαρχής αλλά και σήμερα, η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών αποτελεί δημιουργική εστία σύγκλισης απόψεων των μελών της και υπεύθυνο φορέα εκπροσώπησης του

Γενική Συνέλευση Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών

τραπεζικού τομέα στις σχέσεις του με την πολιτεία, τις εποπτικές αρχές, καθώς και τους κοινοτικούς και διεθνείς οργανισμούς. Παράλληλα, είναι ο συλλογικός φορέας που αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για τον εκσυγχρονισμό της τραπεζικής αγοράς.

Θα ήθελα στο σημείο αυτό να αναφερθώ σε τέσσερις σημαντικές διαστάσεις της λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, οι οποίες έχουν κατά καιρούς αποτελέσει αντικείμενο κριτικής κατά των τραπεζών, χωρίς να αναγνωρίζεται στην έκταση που πρέπει η μεγάλη συμβολή τους στον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Οι διαστάσεις αυτές αφορούν:

- το υφιστάμενο περιβάλλον λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος,
- τις διατραπεζικές σχέσεις,
- τις σχέσεις με την πολιτεία, και
- τις σχέσεις των τραπεζών με τις παραγωγικές τάξεις και τους καταναλωτές.

Ομιλια του Προεδρου της Ενωσης Ελληνικων Τραπεζων
κ. Θεοδωρου Β. Καρατζα

1. Ας αρχίσουμε με το υφιστάμενο περιβάλλον λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος

Παρά τη δύσκολη διεθνή οικονομική συγκυρία των δύο τελευταίων ετών, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας αναπτύχθηκε και επεκτάθηκε και κατά τη διάρκεια του 2002 σε κλίμα σταθερότητας. Συνέχισε επίσης τη διαδικασία εκσυγχρονισμού του, τόσο σε επίπεδο προσφερόμενων προϊόντων όσο και στον τομέα εισαγωγής και ενσωμάτωσης σύγχρονων τεχνολογιών και λειτουργιών. Οι ελληνικές τράπεζες, σε αντίθεση με πολλές από τις ανταγωνίστριές τους σε άλλες ανεπτυγμένες οικονομίες, ιδιαίτερα δε εκείνες της Ευρωπαϊκής Ενωσης:

- έχουν υψηλό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και επομένως το ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό σταθερότητας,
- παρουσίασαν σχετικά ικανοποιητική κερδοφορία, παρά την ύπαρξη αρκετών ανελαστικοτήτων όσον αφορά το σκέλος των εξόδων, και
- έχουν διασφαλίσει απόλυτα τις θέσεις εργασίας στον κλάδο, γεγονός που αποτελεί σημαντική συμβολή στην ανέλιξη της ελληνικής οικονομίας.

Ας δούμε ορισμένες επιμέρους πλευρές:

Η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών διευρύνθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια του έτους. Ο ρυθμός της πιστωτικής επέκτασης, όπως δείχνουν τα διαθέσιμα στοιχεία, υπήρξε ιδιαίτερα έντονος κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους, έκτοτε όμως υποχωρεί προοδευτικά, γεγονός που απομακρύνει τον κίνδυνο διατάραξης της νομισματικής ισορροπίας και της δημιουργίας φαινομένων υπερχρηματοδότησης επιχειρήσεων και ιδιωτών. Ο δανεισμός πάντως των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων παραμένει χαμηλός. Υπάρχουν συνεπώς αρκετά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξής του, ιδιαίτερα δε με τη βοήθεια του Ταμείου Εγγυοδοσίας που θα αρχίσει να λειτουργεί εντός του έτους.

Σε ό,τι αφορά τους ιδιώτες, όλα τα διαθέσιμα στοιχεία πείθουν ότι το ύψος του δανεισμού τους, ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, είναι το χαμηλότερο σε ευρωπαϊκό επίπεδο και, κατά συνέπεια, υπάρχουν ακόμη αρκετά

περιθώρια διεύρυνσής του. Ταυτόχρονα, πρέπει να τονιστεί ότι το ποσοστό καθυστερήσεων στην εξυπηρέτηση των χρηματοδοτήσεων δεν εμφανίζεται αυξημένο, αντίθετα ο πραγματικός ρυθμός αύξησης υπολείπεται κατά πολύ του ρυθμού αύξησης των χορηγήσεων.

Πολλές συζητήσεις προκάλεσε η μείωση των επιτοκίων καταθέσεων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι, πέραν του γεγονότος ότι παρόμοιες εξελίξεις σημειώθηκαν και στις αποδόσεις των τίτλων του δημοσίου, τα επιτόκια δεν καθορίζονται αυτοτελώς από τις τράπεζες, αλλά είναι αποτέλεσμα της νομισματικής πολιτικής που ασκεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Τα πραγματικά επιτόκια προκύπτουν από το ύψος του πληθωρισμού, τον οποίο φυσικά οι τράπεζες δεν έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν. Εξάλλου η γενικευμένη μείωση των επιτοκίων μπορεί να μειώνει την ανταμοιβή παραδοσιακών μορφών αποταμίευσης, παράλληλα όμως ευνοεί και τους δανειολήπτες, με προφανείς ευνοϊκές συνέπειες στην οικονομική ανάπτυξη και τα εισοδήματα.

Παρά τη δραστική μείωση προσόδων από παραδοσιακές ή συγκυριακές εργασίες, όπως η αγοραπωλησία συναλλάγματος ή οι εργασίες αναδοχής, η οργανική κερδοφορία των πιστωτικών ιδρυμάτων γενικά βελτιώθηκε. Οι ελληνικές τράπεζες επέκτειναν τα δίκτυά τους και ενίσχυσαν τη δραστηριότητά τους και εκτός συνόρων, αύξησαν τη συνεργασία τους με αντίστοιχα ιδρύματα του εξωτερικού και διεύρυναν την παρουσία τους στις αγορές της ευρωζώνης.

Καταλήγοντας ως προς αυτήν την ενότητα, θα ήθελα να επισημάνω ότι, ενώ και στις αρχές του 2003 οι προοπτικές της ευρωπαϊκής οικονομίας εξακολουθούν να είναι ασαφείς, καθώς εξαρτώνται σε μεγάλη έκταση από τις τρέχουσες διεθνείς πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις, οι προοπτικές του ελληνικού τραπεζικού συστήματος παραμένουν θετικές.

2. Επιτρέψτε μου τώρα να αναφερθώ στις διατραπεζικές σχέσεις

Οι σχέσεις μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία δραστηριοποιούνται στη χώρα μας, χαρακτηρίζονται από το δίπολο "ανταγωνισμός - συνεργασία":

- Ο *"ανταγωνισμός"* αφορά την προσπάθεια διατήρησης και προσέλκυσης πελατείας σε ένα περιβάλλον ανοικτών αγορών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Ο βαθμός ανταγωνισμού στην ελληνική τραπεζική αγορά παραμένει ιδιαίτερα υψηλός τα τελευταία χρόνια, τόσο στα επιτόκια όσο και στις νέες υπηρεσίες, ενώ παρατηρείται και είσοδος νέων ανταγωνιστών, ακόμη και σε διασυνοριακή βάση, από κοινοτικά πιστωτικά ιδρύματα.
- Η *"συνεργασία"* αφορά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για το διαρκή εκσυγ-

χρονισμό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ώστε να είναι ανταγωνιστικό στην ευρωζώνη και παράλληλα να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Από τώρα και στο εξής, πράγματι, μόνιμα και σταθερά σημεία αναφοράς και σύγκρισης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, αλλά και της ελληνικής οικονομίας γενικότερα, αποτελούν οι επιδόσεις και οι θεσμοί των ευρωπαίων εταίρων μας. Ραγδαία αυξανόμενος είναι ο ρόλος της συνεργασίας των τραπεζών απέναντι στις καταλυτικής σημασίας κοινοτικές εξελίξεις. Με την κοινή επεξεργασία και προώθηση των εθνικών θέσεων, μέσω της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, στο χώρο της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης, λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα κατά τη διαμόρφωση του κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να υπενθυμίσω επίσης ότι η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών είναι ο πρώτος – και ο μόνος καθ' όσον γνωρίζω – συλλογικός φορέας, ο οποίος εισήγαγε και καθιέρωσε στη χώρα μας σύγχρονους θεσμούς κοινωνικής ευθύνης και δεοντολογίας των μελών του. Από το 1998 οι τράπεζες-μέλη της ΕΕΤ κατάρτισαν και εφαρμόζουν κώδικα ορθής συμπεριφοράς στις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά και έναντι των συναλλασσομένων. Υστερα από τη συσσωρευμένη εμπειρία της πενταετούς εφαρμογής του, αλλά και τις γενικότερες εξελίξεις που σημειώθηκαν εν τω μεταξύ στην Ευρωπαϊκή Ενωση, ο κώδικας αυτός αναθεωρείται και πολύ σύντομα ο νέος κώδικας θα τεθεί σε εφαρμογή, προωθώντας έτσι τη βελτίωση του κλίματος συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκομένων.

Η κοινωνική ευθύνη των τραπεζικών επιχειρήσεων είναι εμφανής και στους Κοινωνικούς Απολογισμούς τους. Ως κατ' εξοχήν τομέας εντάσεως γνώσης, ο τραπεζικός πρωτοπορεί σε επενδύσεις για την ανάπτυξη των Ανθρώπινων Πόρων και στην προστασία της Απασχόλησης, τους δύο αυτούς παράγοντες που, σε συνδυασμό με την Ανταγωνιστικότητα, συνθέτουν τον αναπτυξιακό στόχο στη σημερινή οικονομία της Γνώσης.

Αναφορά θα πρέπει επίσης να γίνει στην εταιρεία ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ που αναπτύχθηκε με πρωτοβουλία και αποκλειστική στήριξη των τραπεζών. Η εταιρεία ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ αποτελεί πολύ χρήσιμο εργαλείο παρακολούθησης της συναλλακτικής συμπεριφοράς επιχειρήσεων και ιδιωτών και βασικό παράγοντα εξυγίανσης και ασφάλειας των συναλλαγών για το σύνολο της οικονομίας. Με την επέκταση των υπηρεσιών της και στις δανειοληπτικές πρακτικές της λιανικής τραπεζικής, η οποία θα αρχίσει να υλοποιείται πολύ σύντομα, θα συμβάλει αποφασιστικά στην πρόληψη εμφάνισης φαινομένων υπερχρηματοδότησης και εμπλοκών, που θα λειτουργήσει προς όφελος κυρίως των νοικοκυριών και της κοινωνικής ευταξίας. Απόδειξη της επιτυχίας και χρησιμότητας του θεσμού αυτού είναι το γεγονός ότι ζητήθηκε η παροχή τεχνικής βοήθειας από μέρους μας για την εισαγωγή του και σε άλλες χώρες των Βαλκανίων. Υπογραμμίζω ότι οι τράπεζες έχουν αναλάβει ολοκληρωτικά το κόστος λειτουργίας του.

3. Το τρίτο σημείο που θα ήθελα να επισημάνω αφορά τις σχέσεις των τραπεζών με την πολιτεία

Οπως είναι αυτονόητο, ο θεσμικός ρόλος της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών επιβάλλει τη διατήρηση άριστων σχέσεων με την πολιτεία. Η Ενωση, συντονίζοντας τις θέσεις και τους προβληματισμούς των μελών της, συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία του τραπεζικού μας συστήματος. Συμβάλλει επίσης συστηματικά και κατ' επανάληψη στη στήριξη του έργου των δημοσίων υπηρεσιών, είτε με τη διάθεση σημαντικών πόρων – όπως η προσφορά εξοπλισμού για τις ανάγκες της Ελληνικής Αστυνομίας – είτε διευκολύνοντας την υπέρβαση ή απλούστευση γραφειοκρατικών διαδικασιών. Και όλα αυτά χωρίς να υπάρχει πάντοτε η ανάλογη ανταποδοτικότητα.

Οι τράπεζες συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, δίνοντας τη δυνατότητα στους πελάτες τους να καταβάλλουν ηλεκτρονικά τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (ΙΚΑ, ΤΕΒΕ) και το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας. Πιο σημαντική όμως προς την κατεύθυνση αυτή είναι η διευκόλυνση που παρέχουν οι τράπεζες στους συνταξιούχους με την αυτόματη πίστωση των συντάξεων στους λογαριασμούς τους. Με τα σύγχρονα μηχανογραφικά συστήματά τους οι τράπεζες εξασφαλίζουν στους απασχολουμένους σε ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις ταχύτητα, ακρίβεια και ασφάλεια στην είσπραξη της μισθοδοσίας.

Να επισημάνω επίσης ότι η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, στηρίζοντας τις τράπεζες στη διεθνή τους δραστηριότητα, συνεργάζεται με αρμόδιους φορείς για τη συνδρομή του τραπεζικού συστήματος στην υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων. Με την επέκταση των δραστηριοτήτων τους στις αγορές της νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι ελληνικές τράπεζες πρωτοπορούν στη διεθνοποίηση της οικονομίας μας και, με την αρωγή των ελληνικών επιχειρήσεων που επεκτείνονται στις χώρες αυτές, διευρύνουν τις πηγές εισροής πόρων στη χώρα μας.

4. Η τελευταία μου τοποθέτηση αφορά τις σχέσεις των τραπεζών με τις παραγωγικές τάξεις και τους καταναλωτές

Είναι δεδομένο ότι η δραστηριότητα των τραπεζών συνδέεται άρρηκτα με εκείνη των παραγωγικών τάξεων. Οι τράπεζες προσφέρουν στις επιχειρήσεις συνολική εξυπηρέτηση με υπηρεσίες που καλύπτουν τόσο μακροχρόνιες ανάγκες σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό όσο και βραχυχρόνιες σε ρευστότητα. Οι υπηρεσίες επιχειρηματικής μίσθωσης (leasing) επιτρέπουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τους

ελεύθερους επαγγελματίες να αποκτήσουν διαρκή αγαθά που αποσβένονται γρήγορα (π.χ. αυτοκίνητα, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, λοιπό εξοπλισμό) με σταδιακή αποπληρωμή, χωρίς να επιβαρύνουν τη ρευστότητά τους. Ταυτόχρονα, μέσω των υπηρεσιών πρακτόρευσης επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), οι επιχειρήσεις μπορούν να προεξοφλούν τις απαιτήσεις τους, καλύπτοντας έτσι ανάγκες για ρευστότητα, χωρίς να προσφεύγουν σε τραπεζικό δανεισμό.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις επωφελούνται ιδιαίτερα και από τη χρηματοδότηση μέσω του Γ' ΚΠΣ. Οι τράπεζες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή, λειτουργώντας ως ενδιάμεσοι φορείς ανάμεσα στη διαχειριστική αρχή και τις επιχειρήσεις, διευκολύνοντας έτσι την πρόσβασή τους στους διαθέσιμους πόρους.

Αλλά και οι σχέσεις των τραπεζών με τους καταναλωτές βρίσκονται σε συνεχή διεύρυνση και αναμόρφωση. Τα τελευταία χρόνια οι τράπεζες, περισσότερο ίσως από κάθε άλλο κλάδο, έχουν εμπλουτίσει τον αριθμό και την ποικιλία των προσφερόμενων υπηρεσιών, ώστε να καλύπτουν όλο και περισσότερες ανάγκες των καταναλωτών. Περαιτέρω, η επέκταση της καταναλωτικής πίστης δίνει στους ιδιώτες τη δυνατότητα να αποκτήσουν με μεγαλύτερη ευκολία διαρκή καταναλωτικά αγαθά. Ωφελημένοι από την εξάπλωση των πιστωτικών καρτών είναι και οι χιλιάδες ιδιοκτήτες καταστημάτων που συνεργάζονται με τα συστήματα καρτών, τα οποία τονώνουν έτσι τη ζήτηση για τα προϊόντα τους.

Καλό είναι να θυμηθούμε την κατάσταση που επικρατούσε πριν επιτραπεί στις τράπεζες να παρέχουν καταναλωτικά δάνεια και να χρηματοδοτούν το εμπόριο. Οι ανάγκες της οικονομίας καλύπτονταν τότε μέσω στρεβλώσεων και το κόστος για τον καταναλωτή ήταν πολλαπλάσιο. Το παράδοξο είναι ότι αυτό το στρεβλωτικό σύστημα δεν υπήρξε αντικείμενο κριτικής, αντίθετα με το ευθύ και σύγχρονο σύστημα που ο εκσυγχρονισμός των τραπεζών εισήγαγε.

Σημαντικές βελτιώσεις έχουν γίνει και στις διαδικασίες για τη χρηματοδότηση στεγαστικών αναγκών. Η διαδικασία για την παροχή στεγαστικού δανείου έχει απλουστευτεί και τα διαθέσιμα προϊόντα στεγαστικής πίστης έχουν εμπλουτιστεί. Επίσης, αυξάνονται και εμπλουτίζονται συνεχώς οι μορφές και τα είδη αποταμιευτικών προϊόντων. Οι συμφωνίες επαναγοράς (repos), οι καταθέσεις προθεσμίας, οι καταθέσεις εγγυημένου κεφαλαίου, τα αμοιβαία κεφάλαια, καθώς και ορισμένα τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα αποτελούν παραδείγματα των νέων μακροπρόθεσμων τραπεζικών αποταμιευτικών προϊόντων, τα οποία στις σημερινές συνθήκες χαμηλών επιτοκίων προσφέρουν ικανοποιητικές αποδόσεις.

Στον τομέα των σχέσεων τραπεζών-καταναλωτών θα ήθελα να υπενθυμίσω την καθιέρωση από την ΕΕΤ του θεσμού του *Τραπεζικού Μεσολαβητή*. Το *Γραφείο του Τραπεζικού Μεσολαβητή* λειτουργεί στο πλαίσιο και με στήριξη της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, έχει όμως απόλυτη ανεξαρτησία δράσης και παρέμβασης στις σχέσεις καταναλωτών και τραπεζών. Με την παρέμβασή του εξοικονομούνται

χρόνος και χρήμα, προστατεύονται οι καταναλωτές και διασφαλίζεται η ομαλή συνεργασία μεταξύ των τραπεζών και της πελατείας τους. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που εξηγεί τον υψηλό βαθμό συμμόρφωσης των τραπεζών στις υποδείξεις του Τραπεζικού Μεσολαβητή. Ενας άλλος – εξίσου σημαντικός θα έλεγα – είναι η επάρκεια και η αποτελεσματικότητα που χαρακτηρίζει τις παρεμβάσεις του.

Ανακεφαλαιώνοντας και καταλήγοντας, μπορώ να πω ότι η δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών κατά την πρόσφατη περίοδο υπήρξε επιτυχής και αποφασιστικής σημασίας για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Οι ελληνικές τράπεζες αποτελούν, μαζί με τη ναυτιλία, τον πλέον εξωστρεφή τομέα της οικονομίας. Ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις αντίστοιχες επιχειρήσεις του εξωτερικού και έχουν δυναμική και συνεχώς διευρυνόμενη παρουσία στις αγορές της ευρύτερης περιοχής μας. Οι επενδύσεις των ελληνικών τραπεζών στη νοτιοανατολική Ευρώπη κατά την περίοδο 1990-2002 ξεπέρασαν τα 550 εκατομμύρια δολάρια.

Συνιστούν επίσης οι τράπεζες βασικούς φορείς εκσυγχρονισμού, εισάγοντας νέους θεσμούς, συντελώντας στη δημιουργία προτύπων καλής διαχείρισης, υιοθετώντας μαζικά τεχνολογία αιχμής και επιτυγχάνοντας επιδόσεις ανάλογες, αν όχι ανώτερες, με εκείνες άλλων ανεπτυγμένων πιστωτικών συστημάτων.

Οι ελληνικές τράπεζες στηρίζουν την επιχειρηματικότητα, παρέχοντας φθηνή και σταθερή χρηματοδοτική στήριξη στις επιχειρήσεις. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι στην αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας το βάρος έχει μετατεθεί από την ύπαρξη εμπράγματων εξασφαλίσεων στην ποιότητα των οικονομικών στοιχείων και στη βιωσιμότητα των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Ο επιχειρηματικός κόσμος της χώρας μπορεί να είναι βέβαιος ότι κάθε χρηματοδοτικό αίτημά του θα ικανοποιηθεί, δεδομένης της ρευστότητας του συστήματος, αρκεί να είναι σοβαρά μελετημένο και τεκμηριωμένο και συμβατό με τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας στα πλαίσια της μεγάλης και ελεύθερης διεθνούς αγοράς.

Επίσης, οι τράπεζες απασχολούν προσωπικό υψηλής κατάρτισης, το οποίο φροντίζουν να μετεκπαιδεύουν σε συνεχή βάση, ενώ ταυτόχρονα παρακολουθούν τις εξελίξεις στον εργασιακό χώρο και συμμετέχουν ενεργά στον κοινωνικό διάλογο, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, ειδικότερα, δεν είναι απλώς επαγγελματική οργάνωση που εκπροσωπεί τον τραπεζικό τομέα. Η Γενική Γραμματεία της αποτελεί ένα συγκροτημένο σώμα επιστημονικής επεξεργασίας όλων των ζητημάτων που αφορούν τη συνολική μας οικονομική ανάπτυξη – και όχι στενά την τραπεζική. Για το λόγο αυτόν, κλείνοντας, δεν πρέπει να παραλείψω να αναφερθώ στη φιλοπονία, το ζήλο, την τεχνογνωσία και τον επαγγελματισμό του προσωπικού της Γενικής Γραμματείας της ΕΕΤ, και ιδιαίτερα του Γενικού Γραμματέα, στη συμβολή και τις προσπάθειες των οποίων οφείλονται πολλά από τα επιτεύγματά της.

Θεωρώ ότι η ελληνική πολιτεία και κοινωνία μπορούν να είναι υπερήφανες για

την ποιότητα, τη σταθερότητα και τα επιτεύγματα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Για όλους τους λόγους που ανέπτυξα, οι γενικές, αόριστες και απλουστευμένες – αν όχι απλοϊκές – αιτιάσεις που κατά καιρούς διατυπώνονται δεν προσφέρουν καμία υπηρεσία. Απλώς αποπροσανατολίζουν το κοινό και συντηρούν ξεπερασμένες πρακτικές και νοοτροπίες, που δημιουργήθηκαν πριν από αρκετές δεκαετίες, όταν η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος συγχεόταν με εκείνη των εταιρειών κοινής ωφέλειας. Δεν υπάρχει, όμως, πλέον καμία σχέση με τη σημερινή πραγματικότητα, όπως αυτή διαμορφώνεται στα πλαίσια της ανοικτής οικονομίας και της ευρωπαϊκής προοπτικής.

Ειδικότερα η παρούσα συγκυρία έντονης διεθνούς αστάθειας και αβεβαιότητας αναδεικνύει ως εξαιρετικά επίκαιρη τη σημασία μιας ισχυρής οικονομίας, η οποία στηρίζεται σε ένα ισχυρό τραπεζικό σύστημα.

Ας μη διαφεύγει της προσοχής μας πως σε όλες τις οικονομίες που βρίσκονται σε βαθιά κρίση, το πρόβλημα ξεκινά από την κρίση του τραπεζικού συστήματος. Η υγεία και η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος αποτελούν προϋπόθεση για τη σταθερότητα και στη συνέχεια την ανάπτυξη της οικονομίας.

Το τραπεζικό σύστημα αγωνίζεται να εξέλθει υγιές και αλώβητο από τη σημερινή αβέβαιη συγκυρία. Πιστεύω ακράδαντα ότι θα το επιτύχει και η επιτυχία αυτή θα είναι προς όφελος ολόκληρης της ελληνικής οικονομίας και της προόδου της.

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών συμπληρώνει φέτος 75 χρόνια συνεχούς λειτουργίας και προσφοράς προς το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και την ελληνική οικονομία. Με την ευκαιρία αυτή, παρουσιάζουμε μια σύντομη ανασκόπηση της συμβολής των ελληνικών τραπεζών προς το κοινωνικό σύνολο και την οικονομική ανάπτυξη του τόπου μας.

Οι σελίδες που ακολουθούν αποτελούν μια μαρτυρία της σημαντικής προσφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων, ιδιαίτερα μετά τη ριζική αναμόρφωση της δομής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος των τελευταίων χρόνων. Ταυτόχρονα όμως, η συνοπτική αυτή ανασκόπηση δείχνει τις δυνατότητες και προοπτικές του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, το οποίο εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικούς και παραγωγικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας.

75 χρόνια θεσμικών δραστηριοτήτων και εποικοδομητικών πρωτοβουλιών

ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΥ
Γενικού Γραμματέα ΕΕΤ

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών

ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 1928, δύο μόλις μήνες μετά την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος. Σε μια κρίσιμη περίοδο, το έτος 1928 σηματοδοτούσε μια καμπή για τη χώρα και ιδιαίτερα για το χρηματοπιστωτικό της καθεστώς. Για τη χώρα μας, ήταν σημαντικό επίτευγμα η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με την Κοινωνία των Εθνών για τη δανειοδότηση με την οποία θα αντιμετωπιζόταν το οξύτατο πρόβλημα της αποκατάστασης των προσφύγων. Για το χρηματοπιστωτικό μας σύστημα, ήταν αποφασιστικής σημασίας η προϋπόθεση της δανειοδότησης αυτής. Δηλαδή, η αναδιάταξή του με τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης κεντρικής τράπεζας και δυο εξειδικευμένων πιστωτικών οργανισμών, της Αγροτικής Τράπεζας και της Εθνικής Κτηματικής Τράπεζας, η οποία και ανέλαβε τη διαχείριση των δανείων για τη στεγαστική αποκατάσταση των προσφύγων. Ας σημειωθεί ότι επικεφαλής των οργάνων της Κοινωνίας των Εθνών ήταν οι διάσημοι, έκτοτε, οικονομολόγοι John Meynard Keynes και Jacques Rueff.

Με τη θεσμική αυτή παρέμβαση οριοθετήθηκε, έμμεσα αλλά αποφασιστικά, το πεδίο δραστηριότητας των εμπορικών τραπεζών, σύμφωνα με τα πρότυπα που ίσχυαν ήδη στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Το εγχείρημα αποδείχθηκε ιδιαίτερα επιτυχημένο, δεδομένου ότι μετά τρία τέταρτα αιώνα και παρά τις περιπέτειες που γνώρισε η χώρα, η οριοθέτηση αυτή εμφανίστηκε ανθεκτική και ευπροσάρμοστη στις εσωτερικές και διεθνείς εξελίξεις, ώστε σήμερα το τραπεζικό μας σύστημα να είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στη νέα ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Η μεταρρύθμιση του 1928 υπήρξε απλώς η αφετηρία για την εκκίνηση της διαδικασίας εκσυγχρονισμού του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η βάση για την πραγματοποίηση της διαδικασίας αυτής έπρεπε να περιλαμβάνει ολόκληρη σειρά θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων, για την επιτυχία των οποίων ήταν αναγκαία η ενεργός συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η ανάγκη αυτή οδήγησε την "Ενωση" να αποκτήσει, από τα πρώτα της βήματα, θεσμικό χαρακτήρα με έναν πολύ ευρύτερο ρόλο από τον περιορισμένο μιας επαγγελματικής οργάνωσης. Ετσι από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας της, η "Ενωση" χαρακτηρίζεται από τη συμβολή της με παρεμβάσεις σε θεσμικό επίπεδο, αλλά και πρωτοβουλίες για εισαγωγή πρωτοποριακών θεσμών. Τυχόν εγχειρήματα ή προθέσεις υπέρ των στενών επαγγελματικών συμφερόντων των μελών της δεν μπορούσαν παρά να οπισθοχωρήσουν μπροστά σε τέτοιες συνθήκες.

Είναι αναμενόμενο, στην ιστορία της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, η έντονη δραστηριότητα να εναλλάσσεται με περιόδους ύφεσης, αντίστοιχα με την εκάστοτε επικρατούσα οικονομική, κοινωνική και πολιτική συγκυρία σε εθνικό επίπεδο.

Η περίοδος 1928-1940

Η ίδια η δημιουργία της Ενωσης, από τις μεγαλύτερες τράπεζες της εποχής, υπήρξε συγκυριακό φαινόμενο, συμπίπτοντας με την εμφάνιση πολύ σημαντικών ανακατατάξεων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Ο αριθμός των τραπεζών είχε αυξηθεί σημαντικά σε σχέση με την περίοδο πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου η ιδιότητα του "τραπεζίτη" δεν ήταν οριοθετημένη – εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις μπορούσαν να διεξάγουν τραπεζικές εργασίες – και οι κανόνες λειτουργίας του συστήματος ήταν τουλάχιστον ασαφείς.

Η πρώτη αποφασιστική συμβολή της Ενωσης ήταν η αποσαφήνιση της έννοιας "τραπεζική επιχείρηση", αλλά και ο προσδιορισμός των βασικών όρων λειτουργίας της. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συμβολή της στη διαμόρφωση του νόμου 5076/1931, του πρώτου δηλαδή ολοκληρωμένου νόμου που καθόριζε τους όρους και προϋποθέσεις λειτουργίας των τραπεζικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο νόμος αυτός, ο οποίος καθόρισε τις επιχειρήσεις που θα μπορούσαν να ονομάζονται τράπεζες και τις πρώτες στοιχειώδεις διαδικασίες εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων στην Ελλά-

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΜΕΛΩΝ

ΤΗΣ "ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ"

(Κατά χρονολογικήν σειράν ιδρύσεως ή εγκαταστάσεως αυτών εν Ἑλλάδι)

1. 1841 Ἐθνική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Α. Ε.
2. 1859 Ἰονική Τράπεζα Λίμιτεδ.
3. 1864 Ὀθωμανική Τράπεζα Α. Ε.
4. 1888 Τράπεζα Θεσσαλονίκης Α. Ε.
5. 1893 Τράπεζα Ἀθηνῶν Α. Ε.
6. 1904 Τράπεζα Ἀνατολῆς Α. Ε.
7. 1906 Λαϊκή Τράπεζα Α. Ε.
8. 1907 Ἐμπορική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Α. Ε.
9. 1916 Τράπεζα Πειραιῶς Α. Ε.
10. 1918 Τράπεζα Βορείου Ἑλλάδος Α. Ε.
11. 1918 Κεντρική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Α. Ε.
12. 1919 Τράπεζα Χίου Α. Ε.
13. 1920 Ἀνώνυμον Ἑταιρία Κάπνου Α. Ε.
14. 1920 Τράπεζα Ἀρῆς Α. Ε.
15. 1921 Τράπεζα Κωνσταντινουπόλεως Α. Ε.
16. 1924 Τράπεζα Ἑλληνικῆς Ἀναπτύξεως Πάτρας Α. Ε.
17. 1924 Καταθηκοσυμβολαιογραφική Τράπεζα Καρυβιάδη Α. Ε.
18. 1925 Τράπεζα Ἀθηναϊκή Πάτρας Α. Ε.
19. 1925 Τράπεζα Ζακύνθου Ἐθνικῆς καὶ Σ.
20. 1926 Τράπεζα Μακεδονίας Α. Ε.
21. 1926 Τράπεζα "Ἕνωσις" Α. Ε.
22. 1926 Τράπεζα Λεσβίου Α. Ε.
23. 1927 Ἐθνική Κεντρική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Α. Ε.
24. 1928 Πρωτευουσιακή Τράπεζα Πρωτεύουσας Α. Ε.
25. 1929 Τραπεζα Ἑλληνική Ἀποκρατική Τράπεζα Α. Ε.

Ἀναστύπωση ἀπό τό τεύχος τοῦ' αριθ. 1
τῆς Ἑνώσεως Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν
"Ὅρου Τραπεζικοῦ Ἐργατικοῦ"

Τύπος "Πειραιώς" Α. Ε. 1930

δα, παραμένει εν πολλοίς σε ισχύ. Πολλές από τις διατάξεις του, ατόφιες ή τροποποιημένες, εξακολουθούν να βρίσκονται σε ισχύ και μετά την ενσωμάτωση της κοινοτικής νομοθεσίας στο εσωτερικό δίκαιο.

Από τους πρώτους ρόλους της Ενωσης υπήρξε και η επιτυχής προσπάθεια να θεσπίσει (και να δημοσιοποιήσει) μια πρώτη μορφή αυτού που σήμερα χαρακτηρίζουμε ως "κανόνες δεοντολογίας", γενικούς δηλαδή κανόνες διεξαγωγής των τραπεζικών εργασιών, από τα επιτόκια καταθέσεων μέχρι τις προμήθειες για κάθε είδους τραπεζική συναλλαγή. Στις σημαντικές της πρωτοβουλίες εντάσσεται και το ιδιαίτερα φιλόδοξο εγχείρημα για τη δημιουργία ενός *Γραφείου Εμπιστευτικών Πληροφοριών*, που θα επέτρεπε στις τράπεζες να διασταυρώνουν τις πληροφορίες τους για την πελατεία τους, προκειμένου να ελεγχθεί η υπερχρηματοδότηση και να εξυγιανθεί κατά το δυνατόν η συναλλακτική συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Χαρακτηριστικές για το εύρος των θεσμικών δραστηριοτήτων της Ενωσης υπήρξαν και οι παρεμβάσεις στενά τραπεζικού ή ευρύτερα οικονομικού ενδιαφέροντος, όπως για θέματα αγοράς συναλλάγματος, για τη δημιουργία σώματος ορκωτών λογιστών, για την αντιμετώπιση του προβλήματος εκκαθάρισης των χρηματιστηριακών συναλλαγών.

Οι συνθήκες που δημιούργησε η κρίση του 1929-32, η ενδοστρέφεια της οικονομικής πολιτικής και ο αυξανόμενος παρεμβατικός χαρακτήρας της ήταν φυσικό να έχουν άμεσες επιπτώσεις στη δραστηριότητα της Ενωσης, η οποία και διακόπηκε αναγκαστικά με την κήρυξη του πολέμου.

Η επαναδραστηριοποίηση

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα άρχισε να επαναδραστηριοποιείται στις αρχές της δεκαετίας του 1960, στα πλαίσια όμως ασφυκτικών διοικητικών ρυθμίσεων, που καθορίζονταν από την Κεντρική Τράπεζα και τη Νομισματική Επιτροπή, καθεστώς που χαρακτήριζε την περίοδο εκείνη όλα τα χρηματοπιστωτικά συστήματα της Ευρώπης. Τα πρώτα διστακτικά βήματα χειραφέτησης του συστήματος σημειώθηκαν το 1963, οπότε και έγινε προφανής η ανάγκη επαναδραστηριοποίησης της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών.

Στα στενά ασφαλώς πλαίσια δράσης των συνθηκών της εποχής, οι πρώτες ενέργειες επικεντρώθηκαν σε μια προσπάθεια καθορισμού γενικών όρων διεξαγωγής των τραπεζικών εργασιών, όπου οι ρυθμίσεις της Νομισματικής Επιτροπής άφηναν τέτοια περιθώρια. Επίσης, η συλλογή και επεξεργασία

"δυσμενών πληροφοριών", που είχε αποτελέσει αντικείμενο ζωηρού ενδιαφέροντος από τα πρώτα βήματα της Ενωσης, υπήρξε ένας τομέας ανάπτυξης της συνεργασίας μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ταυτόχρονα άρχισε η επεξεργασία ορισμένων νέων υπηρεσιών, που υιοθετήθηκαν στη συνέχεια από το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τα "προϊόντα" αυτά ήταν οι λογαριασμοί καταθέσεων σε συνάλλαγμα για ναυτικούς και μετανάστες και οι τρεχούμενοι λογαριασμοί καταθέσεων.

Αδιαμφισβήτητη υπήρξε η συνεισφορά της Ενωσης στη διαμόρφωση του νέου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, μέσα από την εντατική ενασχόλησή της με τη δραστηριότητα της τότε ΕΟΚ, ιδιαίτερα μετά το 1975. Η έγκαιρη συνειδητοποίηση της σημασίας του θέματος αυτού, πολύ πριν την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, επέτρεψε την έγκαιρη προετοιμασία των ελληνικών τραπεζών για το νέο καθεστώς χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα και καθυστερήσεις. Ταυτόχρονα, συνέδραμε τις νομισματικές αρχές της χώρας στην απρόσκοπτη ενσωμάτωση του κοινοτικού κεκτημένου, αναδεικνύοντας παράλληλα τη σημασία και την έκταση του θεσμικού της ρόλου.

Η δεκαετία 1990

Ο ρόλος της Ενωσης ήταν καταλυτικός κατά την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα, η οποία χαρακτηρίστηκε ως η περίοδος δημιουργίας (και εμπέδωσης) της ενιαίας αγοράς, με κορύφωση την προετοιμασία για την εισαγωγή του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος. Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, προετοιμασμένη έγκαιρα για το εγχείρημα αυτό και αποκτώντας το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, ανταποκρίθηκε με αποτελεσματικότητα στην πρωτοφανή δραστηριοποίηση του ευρωπαϊκού τομέα παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας, έπαιξε ενεργό ρόλο στο όργανο αυτό, που εκπροσωπεί τα πιστωτικά ιδρύματα στην Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ενωσης και αποτελεί τον ενδιάμεσο φορέα μεταξύ των υπηρεσιών της Κοινότητας και των εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων.

Εκτός από τη δραστηριοποίηση αυτή, που στόχευε στην από κοινού με τις Κοινοτικές αρχές διαμόρφωση του νέου θεσμικού πλαισίου και στην εξασφάλιση της απρόσκοπτης μεταφοράς και εφαρμογής του σε εθνικό επίπεδο, η Ενωση συνεργάστηκε με τις αρμόδιες διοικητικές αρχές. Στο πλαίσιο αυτό, η συνεργασία της με τις τράπεζες υπήρξε ιδιαίτερα έντονη και

ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΟΡΟΙ
ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΟΡΟΙ
ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΔΙΑ ΕΘΝΙΚΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1929

εκτεταμένη και αποτυπώθηκε στην ομαλή και ανεμπόδιστη προσαρμογή του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος στο νέο ευρωπαϊκό καθεστώς.

Ο ρόλος της Ενωσης ως μέλους της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης αξίζει να υπογραμμιστεί ξεχωριστά, γιατί η χρησιμότητα δεν είναι πάντα προφανής, μολονότι αναγνωρίζεται ακόμη και από αυτούς που δεν γνωρίζουν το τιτάνιο έργο, το οποίο προηγήθηκε της εισαγωγής του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος. Είναι μάλιστα σκόπιμο να τονιστεί η σημασία της επεξεργασίας, στο ευρωπαϊκό αυτό επίπεδο, μιας σειράς τεχνικών θεμάτων, όπως η επεξεργασία των κοινοτικών νομικών πράξεων που αφορούν στον ενιαίο χρηματοπιστωτικό χώρο ή η συμβολή στη διαμόρφωση ενός ενιαίου χώρου πληρωμών.

Συμμετέχοντας με εμπειρογνώμονες στα όργανα λήψης αποφάσεων και στις επιτροπές εργασίας της Τραπεζικής Ομοσπονδίας, η ΕΕΤ εκπροσωπεί τα συμφέροντα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και προσφέρει την εμπειρία του, σωρεύοντας και εισάγοντας ταυτόχρονα χρήσιμη τεχνογνωσία και εμπειρίες των άλλων κρατών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η δραστηριότητα της Ενωσης να γίνεται όλο και περισσότερο εξωστρεφής, χωρίς βεβαίως να παραβλέπει τα προβλήματα που ανακύπτουν στο εσωτερικό. Είναι αυτονόητο ότι ο ρόλος της συνδέεται πλέον με τις εξελίξεις του ευρύτερου οικονομικού και χρηματοπιστωτικού χώρου, του οποίου η Ελλάδα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος, ακριβώς όπως στο παρελθόν συνδεόταν με τις συνθήκες που επικρατούσαν σε εθνικό επίπεδο.

Δημιουργικές πρωτοβουλίες

Οπως σημειώθηκε, η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της, υπερέβη τα στενά όρια δραστηριότητας ενός επαγγελματικού σωματείου και φορέα εκπροσώπησης των πιστωτικών ιδρυμάτων, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες ευρύτερου κοινωνικού ή οικονομικού ενδιαφέροντος. Πολλές από τις πρωτοβουλίες της υπήρξαν πρωτοποριακές για την εποχή τους και συνέβαλαν στον εκσυγχρονισμό των κοινωνικών και οικονομικών δομών της χώρας.

Επαγγελματική εκπαίδευση

Ο τραπεζικός τομέας, με βασικό άξονα την Ενωση, υπήρξε πιθανότατα ο πρώτος που οργάνωσε σε μόνιμη και συστηματική βάση μηχανισμούς επαγ-

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Αρ. 1. Μάρτιος 1984

Ενημερωτικό Δελτίο

ΜΕΛΗ

[illegible]

[illegible]

Η πολιτική της Επιτροπής της ΕΟΚ στον Τραπεζικό τομέα και οι τελευταίες εξελίξεις.

[illegible]

Η ομιλία του κ. Clarotti

[illegible]

γελματικής κατάρτισης των απασχολουμένων σ' αυτόν. Η εκπαιδευτική δραστηριότητα της ΕΕΤ άρχισε να αναπτύσσεται δυναμικά από τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Το 1997 η "Διεύθυνση Εκπαίδευσης" μετεξελίχθηκε στο *Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο* (ΕΤΙ), το οποίο λειτουργεί παράλληλα, συμπληρωματικά και σε συνεργασία με τις αντίστοιχες υπηρεσίες τωνμελών της.

Η εκπαιδευτική δραστηριότητα περιλαμβάνει, πέρα από την οργάνωση σεμιναρίων μεταβλητής διάρκειας, την έκδοση εκπαιδευτικών εγχειριδίων, την έρευνα και εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας, όπως η εκπαίδευση από απόσταση και το e-learning, τη συνεργασία με αντίστοιχους φορείς του εξωτερικού, την παροχή τεχνικής βοήθειας και εκπαιδευτικής εμπειρίας σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Παράλληλα το ΕΤΙ είναι τακτικό μέλος του European Bank Training Network.

Εκδοτική δραστηριότητα

Στους σκοπούς της ΕΕΤ περιλαμβανόταν και "η παρακολούθηση της όλης οικονομικής καταστάσεως της χώρας και δημοσίευση σχετικών στατιστικών και μελετών". Στο πλαίσιο αυτό κυκλοφόρησε η "Οικονομική Επετηρίς της Ελλάδος" για τα έτη 1929 και 1930, έκδοση πρωτοποριακή για την εποχή της, την οποία υποδέχθηκε ευνοϊκότατα ο ημερήσιος και περιοδικός τύπος της εποχής.

Μετά την επαναδραστηριοποίησή της, η ΕΕΤ επιδόθηκε σε ένα ευρύτατο πρόγραμμα εκδόσεων, το οποίο έκτοτε συνεχίζεται χωρίς διακοπή. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει το τριμηνιαίο "ΔΕΛΤΙΟΝ" της, που περιέχει άρθρα τρέχοντος τεχνικού, θεσμικού και νομικού περιεχομένου, ελλήνων και ξένων ειδικών και πανεπιστημιακών. Περιλαμβάνει επίσης δεκάδες αυτοτελείς μελέτες και εγχειρίδια – πέρα από τα εξειδικευμένα εκπαιδευτικά εγχειρίδια – για θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος, που καλύπτουν σημαντικά κενά της τρέχουσας βιβλιογραφίας και χρησιμοποιούνται ευρύτατα και από την ακαδημαϊκή κοινότητα. Η Ενωση τέλος, με ειδικές χορηγίες, διευκολύνει την έκδοση από τρίτους σημαντικών έργων, που συμβάλλουν στην εξύψωση του μορφωτικού επιπέδου της χώρας, όπως εξάλλου κάνουν και πολλές από τις τράπεζες μέλη της.

Κώδικες δεοντολογίας και μηχανισμός αυτορρύθμισης

Οι μηχανισμοί αυτορρύθμισης – η καθιέρωση δηλαδή κανόνων και όρων ορθής συμπεριφοράς τόσο μεταξύ των μελών μιας επαγγελματικής ομάδας, όσο και μεταξύ του κλάδου και της πελατείας του – αναπτύσσεται ραγδαία τα τελευταία χρόνια σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ενωσης, κυρίως στα πλαίσια της ανάγκης προστασίας του καταναλωτή, αλλά και για την περισσότερο εύρυθμη λειτουργία των αγορών. Οπως ήδη αναφέρθηκε, η ΕΕΤ πρωτοστάτησε και στον τομέα αυτό, αφού ήδη το 1929 εξέδωσε, με συμφωνία των μελών της, τους "Ορους τραπεζικών εργασιών δια πελάτας εσωτερικού".

Από το 1998 οι τράπεζες μέλη της ΕΕΤ κατάρτισαν και εφαρμόζουν κώδικα δεοντολογίας ορθής συμπεριφοράς στις μεταξύ τους συναλλαγές και έναντι της πελατείας τους. Με την εμπειρία που συσσωρεύτηκε κατά την πενταετή εφαρμογή του και λαμβάνοντας υπόψη τις νεότερες εξελίξεις στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ενωσης, ο κώδικας αυτός αναθεωρείται και σύντομα θα τεθεί σε εφαρμογή με τη νέα του μορφή.

Διατραπεζικά Συστήματα Πληροφοριών ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ

Η δημιουργία *Γραφείου Εμπιστευτικών Πληροφοριών* υπήρξε το πρώτο ίσως μέλημα της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών από την ίδρυσή της. Βασικό κίνητρο για τη δημιουργία μιας τέτοιας υπηρεσίας, που όταν εξαγγέλθηκε χαιρετίστηκε με ενθουσιασμό από τα εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια, ήταν η αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούσε η ανεξέλεγκτη παροχή πιστώσεων από διάφορες τράπεζες προς το ίδιο νομικό ή φυσικό πρόσωπο και ο πολλαπλασιασμός των απατών στο εμπόριο και τις συναλλαγές. Το θέμα επανήλθε στην επικαιρότητα και άρχισε να αντιμετωπίζεται σοβαρά από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, οπότε η ΕΕΤ μελέτησε και δημιούργησε ένα σύγχρονο όργανο παρακολούθησης της συναλλακτικής συμπεριφοράς των νομικών και φυσικών προσώπων, με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης προβληματικών επιχειρήσεων λόγω υπερχρέωσης, αλλά και την εξυγίανση των συναλλαγών.

Τραπεζικός Μεσολαβητής

Η δημιουργία του *Γραφείου του Τραπεζικού Μεσολαβητή* υπήρξε μια πρωτοποριακή για τα ελληνικά δεδομένα πρωτοβουλία της ΕΕΤ, στα πλαίσια της επιθυμίας της να βελτιώσει τις σχέσεις του κλάδου με την πελατεία του και να προαγάγει την προστασία του καταναλωτή τραπεζικών υπηρεσιών. Το

"Γραφείο" λειτουργεί στα πλαίσια και με την απόλυτη στήριξη της ΕΕΤ, έχει όμως απόλυτη ανεξαρτησία δράσης και παρέμβασης στις σχέσεις των τραπεζών με την πελατεία τους. Βασική αποστολή του είναι η ταχεία και φιλική επίλυση διαφορών στις συναλλαγές μεταξύ καταναλωτών και πιστωτικών ιδρυμάτων, ιδιαίτερα εκείνων που οφείλονται σε λάθη, παραλήψεις ή παρανοήσεις των μερών.

Με την παρέμβαση του Τραπεζικού Μεσολαβητή εξοικονομείται χρόνος και χρήμα, προστατεύονται οι καταναλωτές και διασφαλίζεται η ομαλή συνεργασία μεταξύ των τραπεζών και της πελατείας τους.

Οι προοπτικές

Οσα προηγήθηκαν σκιαγραφούν εν συντομία την πορεία που η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών διέγραψε κατά τη διάρκεια των ταραγμένων – πάντως ιδιαίτερα δημιουργικών – 75 χρόνων από την ίδρυσή της. Η σημερινή Ελλάδα και ο χρηματοπιστωτικός της τομέας δεν έχουν πλέον καμία σχέση με εκείνα του 1928. Η χώρα μας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ενωσης και ο χρηματοπιστωτικός της τομέας συστατικό και δυναμικό τμήμα της ευρωζώνης. Τα προβλήματα που επέβαλαν την ίδρυσή της πριν από 75 χρόνια, μπορεί να έχουν εκλείψει, η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών όμως δεν έχει ολοκληρώσει το έργο της. Αντίθετα, από τώρα και στο εξής είναι υποχρεωμένη να κινηθεί σε ένα πολύπλοκο και ιδιαίτερα απαιτητικό ευρωπαϊκό περιβάλλον, η σύμπλευση με το οποίο προϋποθέτει υψηλό επίπεδο κατάρτισης, γνώσεων και δεξιοτήτων, προκειμένου να είναι σε θέση να προβάλει και να προαγάγει τα συμφέροντα και το μέλλον των μελών της, αλλά και της ελληνικής οικονομίας γενικότερα. Θεωρούμε ότι για το έργο αυτό είναι ήδη επαρκέστατα προετοιμασμένη και εξοπλισμένη.

Η σημερινή πυξίδα της Ενωσης, "συνεργασία σε υγιή ανταγωνισμό", εξακολουθεί να είναι αυτή που διαμορφώθηκε στην ιστορική της πορεία, υπηρετώντας τους θεσμούς και τη συνολική ανάπτυξη. Στο σημερινό περιβάλλον, το έμβλημά της αυτό είναι βέβαιο ότι την καθιστά όλο και πιο πολύτιμη, δεδομένου ότι η ένταση του ανταγωνισμού δεν σημαίνει ελάττωση των κοινών προσπαθειών για ποιοτικά αποτελέσματα. "Συνεργασία και Ανταγωνισμός", είναι εξάλλου και ο τίτλος της επιστημονικής καταγραφής της ιστορίας της Ενωσης από τον Καθηγητή Κ. Κωστή, που εκδόθηκε το 1997 από τις εκδόσεις "Αλεξάνδρεια", όπου ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να πληροφορηθεί με λεπτομέρειες μια αξιοπρόσεκτη συμβολή στον εκσυγχρονισμό.

Α. ΝΟΜΟΣ 5076/1931
Περί Ανωνύμων Εταιρειών και Τραπεζών

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Γενικαί διατάξεις περί ανωνύμων εταιρειών

Άρθρα 1-9[45]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Άρθρον 10

1. Τράπεζα, κατά την έννοιαν του παρόντος νόμου, είναι οι επιχειρήσεις, αίτινες, ανεξαρτήτως ετέρου σκοπού αυτών, δέχονται κατ' επάγγελμα καταθέσεις χρημάτων ή άλλων αξιών.

2. Η καταστάσα της Τραπέζης εγκρίνεται υπό του Υπουργείου της Εθνικής Οικονομίας.

Άρθρον 11

1. Αι κατά το προηγούμενον άρθρον Τράπεζαι δύνανται να συσταθώσι και λειτουργήσωσι μόνον υπό μορφήν ανωνύμου εταιρίας.

2. Αι λειτουργούσαι κατά την δημοσίευσιν του παρόντος Τράπεζαι υπό άλλην μορφήν υποχρεούνται, όπως μετατραπώσιν εις ανωνύμους εταιρίας.

---

[45]. Τροποποιούνται τ' άρθρ. 11, 12 παρ. α, 9, 13, 14, 16 § 2, 30 § 1, 39, 43 § 9 και 12 και προστίθενται άρθρ. 23α και 53α στο Ν. 2190/1920.

1

2

3

4

5

Ελληνικές Τράπεζες
την δεκαετία του 1920:

1. Τράπεζα της Ελλάδος
2. Αγροτική Τράπεζα
3. Εθνική Τράπεζα
4. Λαϊκή Τράπεζα
5. Τράπεζα Αθηνών
(Από το Αρχείο του ΕΛΙΑ)

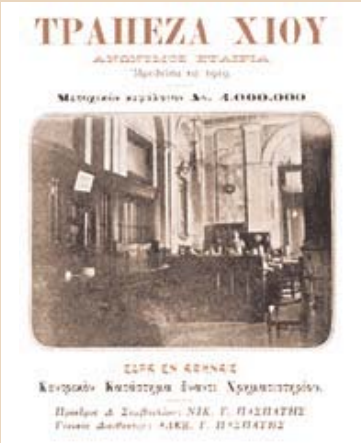

(Από το Αρχείο του ΕΛΙΑ)

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:
Χ. Α. Παπαδημητρίου

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Η ΈΞΟΔΟς ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΏΝ ΤΡΑΠΕΖΏΝ στην ευρύτερη οικονομική και γεωπολιτική ζώνη της Νοτιοανατολικής Μεσογείου και των Βαλκανίων έχει, το τελευταίο διάστημα, περάσει σε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα φάση. Μετά τις αρχικές πρωτοβουλίες και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που, όπως ήταν αναμενόμενο, εμφανίστηκαν σε εκείνο το στάδιο, η ελληνική τραπεζική παρουσία πρέπει να δώσει απαντήσεις στις νέες προκλήσεις.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΈς ΤΡΆΠΕΖΕς αξιοποίησαν με δυναμισμό τις ευκαιρίες, όταν και όπως εμφανίστηκαν στη γεωγραφική μας "γειτονιά". Ανέλαβαν τους κινδύνους, που αφορούσαν κυρίως την αστάθεια που προέκυπτε από τις συνταρακτικές πολιτικές αλλαγές, αλλά και από τις επιπτώσεις που είχαν στην οικονομική ζωή κάθε μιας χώρας. Κίνδυνοι που αντιμετωπίστηκαν με συνέπεια και επιμονή, αλλά και ακόμη μεγαλύτερη εμπέδωση της ελληνικής παρουσίας.

ΌΠΩς ΠΑΡΑΤΗΡΟΎΝ οι συμμετέχοντες στη συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, που διοργάνωσε το "Δελτίο της ΕΕΤ" για το θέμα αυτό, η εξαγωγή της ελληνικής τραπεζικής τεχνογνωσίας, η αναζήτηση ευκαιριών στις γειτονικές αγορές, ήταν, για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, δείγμα ωριμότητας. Η πολύτιμη εμπειρία, που αποκτήθηκε από την προσαρμογή της Ελλάδας στο νέο περιβάλλον της ενιαίας ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς και της ευρωζώνης, υποστηρίζει, βεβαίως, τη μακρόπνοη επενδυτική στρατηγική των τραπεζών μας. Συνδυάζεται μάλιστα με την παράλληλη εμπέδωση εξελιγμένων τραπεζικών πρακτικών εντός των συνόρων μας. Ακόμη, η καλύτερη διασύνδεση μεταξύ των οργανωτικών συστημάτων που αποκτούν και εκμεταλλεύονται αποδοτικά οι ελληνικές τράπεζες, αλλά και η πλουσιότερη εμπειρία την οποία διαθέτουν τα τραπεζικά στελέχη, που έχουν αναλάβει τη διαχείριση της "εξόδου", δημιουργούν προϋποθέσεις για σημαντικές επιτυχίες.

ΑΠΌ ΜΙΑ ΆΛΛΗ ΣΚΟΠΙΆ, η ελληνική τραπεζική επέκταση διευρύνει το πεδίο ανταγωνισμού και καθιστά επιτακτικότερη τη συζήτηση, συνεργασία και κατοχύρωση προτύπων στον ευρύτερο τραπεζικό χώρο που δημιουργείται με αφετηρία τους ελληνικούς τραπεζικούς οργανισμούς. Συνοδεύει ανάλογες ελληνικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, αλλά ξεπερνά τα όρια των παραδοσιακών εμπορικών σχέσεων. Εντάσσεται στο περι-

βάλλον που δημιουργεί η παγκοσμιοποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων και εκμεταλλεύεται με τον καλύτερο τρόπο τη σταθερότητα που απέκτησε η ελληνική οικονομία με την εισαγωγή του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, του ευρώ.

ΣΤΌΧΟς, ΠΆΝΤΩς, δεν είναι μόνον η κερδοφορία των επενδύσεων που έχουν αναληφθεί. Είναι, ακόμη σπουδαιότερος, η ανάδειξη των ικανοτήτων που διαθέτει και πρέπει καλύτερα να εκμεταλλευθεί η ελληνική τραπεζική αγορά. Για το λόγο αυτόν άλλωστε, όπως σημειώνουν με έμφαση οι συνομιλητές μας, η τοποθέτηση των ελληνικών τραπεζών έχει στρατηγική και όχι περιστασιακή σημασία. Η προοπτική ενός ενιαίου και με ευρωπαϊκή "σφραγίδα" χώρου συναλλαγών είναι εκείνη που οδηγεί τα βήματα των ελληνικών τραπεζών στην ευρύτερη αλλά συγγενική, οικονομική αλλά και, ας μη το ξεχνούμε, ιστορική μας περιφέρεια.

ΣΤΗ ΣΥΖΉΤΗΣΗ ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΏΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΏΝ ΤΡΑΠΕΖΏΝ ΣΥΜΜΕΤΈΙΧΑΝ ΟΙ ΕΞΉς:

ΑΓΙΣ ΛΕΩΠΟΥΛΟΣ, Γενικός Διευθυντής Διεθνών Δραστηριοτήτων, *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος*

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΣ, Διευθυντής Διευθύνσεως Διεθνούς Δικτύου, *Alpha Bank*

ΘΟΔΩΡΟΣ ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ, Assistant General Manager, *EFG Eurobank Ergasias*

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΤΣΙΑΠΑΡΑΣ, Διευθυντής Τομέα Ανατολικής Ευρώπης, *Εμπορική Τράπεζα*

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΤΑΚΑΣ, Διευθυντής Διεθνών Δραστηριοτήτων, *Τράπεζα Πειραιώς*

Τη συζήτηση συντόνισε ο δημοσιογράφος ΧΑΡΆΛΑΜΠΟς Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΊΟΥ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Ποιοι ήταν οι λόγοι που οδήγησαν τις ελληνικές τράπεζες να βγουν από τον ελληνικό χώρο; Ηταν γιατί έγιναν πολύ μεγάλες ή, απλούστερα, γιατί υπήρξαν νέες και κατάλληλες ευκαιρίες; Υπήρξαν καλές τιμές για την εξαγορά άλλων τραπεζών;

Β. ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΣ:

Θα έλεγα ότι ένας από τους κυριότερους λόγους που μας οδήγησε να σκεφτόμαστε, σταδιακά, την έξοδό μας στο εξωτερικό και ιδίως στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, ήταν η σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας και του ελληνικού τραπεζικού συστήματος προς τις ανεπτυγμένες αγορές. Παρουσιάστηκε πιστεύω κορεσμός στο ελληνικό σύστημα. Τα περιθώρια λειτουργικού κέρδους περιορίστηκαν πολύ και ήταν λογικό να κοιτάξουμε προς τα πού θα μπορούσαμε να επεκταθούμε. Βεβαίως, με ασφάλεια και κάποια καλή κερδοφορία.

Ο δεύτερος λόγος ήταν ότι από παλαιά φροντίζαμε να ακολουθούμε τις ελληνικές επιχειρήσεις, τους πελάτες μας και, καθώς γνωρίζουμε, πληθώρα ελληνικών επιχειρήσεων έχουν ιδρύσει μονάδες, είτε βιομηχανικές είτε εμπορικές σ' αυτές τις περιοχές.

Α. ΛΕΩΠΟΥΛΟΣ:

Είναι αλήθεια ότι ο προοδευτικός κορεσμός της ελληνικής αγοράς και το γεγονός ότι αυτή η περιοχή του κόσμου μπορεί να θεωρήσει κάποιος ότι μακροπρόθεσμα θα συγκλίνει με μία κοινή ευρωπαϊκή πορεία, αποτέλεσαν τα βασικά κίνητρα για όλους. Υπάρχουν όμως άλλοι δύο λόγοι, νομίζω αρκετά σημαντικοί, λίγο πιο φιλοσοφικοί αλλά ουσιώδεις τελικά στην εφαρμογή τους.

Πρώτον, ότι δεν είναι εύκολο να πάμε πουθενά αλλού, δηλαδή οι ελληνικές τράπεζες να αποκτήσουν αυτό που αποκαλούμε "global licence". Η κύρια διάσταση στην παρούσα επέκταση είναι το πεδίο που ανοίγει η πολιτισμική και γεωγραφική εγγύτητα, η οποία δημιουργεί συνθήκες ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.

Κατά συνέπεια, η στρατηγική μας, τουλάχιστον όπως αποτυπώθηκε στην Εθνική Τράπεζα, αλλά πιστεύω και στις υπόλοιπες τράπεζες, ήταν να συνδέσουμε τη ζήτηση για τέτοιου τύπου κινδύνους με τη γνώση της βαλκανικής περιοχής.

Ο δεύτερος λόγος, πολύ σημαντικός, είναι ότι δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτή η περιοχή ήταν κάποτε ενωμένη και δεν προέκυψε ξαφνικά ως χώρος ανάπτυξης. Υπήρξε παλαιότερα ενιαία οικονομική ζώνη.

Κατά συνέπεια, με τη βοήθεια που προσέφεραν τα δίκτυα της ελληνικής επιχειρηματικότητας, καθώς αυτά προέκτειναν το βεληνεκές τους, αλλά και γενικότερα με τις δυνατότητες που έχει η Ελλάδα, ξεπεράστηκαν τα τεχνητά μέσα με τα οποία κατακερματίστηκε ο χώρος και ανάγεται πλέον σε φυσικό χώρο δράσης μας. Το βλέπουμε καθημερινά.

Θ. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ:

Θέλω να επισημάνω ότι δεν χρειάζεται ούτε να δραματοποιούμε, ούτε να μεγαλοποιούμε το θέμα, διότι λίγο-πολύ οι ελληνικές τράπεζες επανέλαβαν αυτό που έκαναν και άλλες τράπεζες σε άλλες περιοχές του κόσμου.
Αν δούμε την Ιβηρική, οι Ισπανοί πήγαν στην Πορτογαλία και επίσης πήγαν στη Νότια Αμερική για λόγους πολιτισμικούς, ενώ οι Πορτογάλοι προσπάθησαν να μπουν στην Ισπανία – άλλοι επιτυχώς, άλλοι ανεπιτυχώς – και λιγότερο στη Γαλλία. Οι Αυστριακοί επίσης έχουν επιτύχει μια σημαντική διείσδυση σε πολλές από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, γειτονικές προς την Αυστρία ή όχι, όπως και οι Ιταλοί. Οι Τούρκοι έχουν επίσης δραστηριοποιηθεί στην περιοχή και, λίγο πριν τη μεγάλη τραπεζική κρίση του συστήματός τους, προχωρούσαν με επιτυχία.
Εξάλλου ας μην ξεχνούμε ότι η Ελλάδα είναι μια μικρή αγορά, είμαστε δέκα εκατομμύρια άνθρωποι. Είναι μοιραίο, τώρα που το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα αναπτύχθηκε και έφθασε σε ένα βαθμό ωριμότητας, να κοιτάζει και προς άλλες κατευθύνσεις. Αυτό ισχύει όχι μόνο για τις τράπεζες, αλλά για όλους τους σημαντικούς κλάδους της οικονομίας, οι οποίοι κοιτάζουν πέρα από τα σύνορά τους. Δεν θα πάμε βεβαίως εμείς οι Έλληνες στην Αγγλία ή τη Γερμανία για να ανταγωνιστούμε τις μεγάλες διεθνείς τράπεζες. Θα πάμε όμως σε χώρες που είναι πιο κοντά μας γεωγραφικά και όπου έχουμε τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε προστιθέμενη αξία με την παρουσία μας. Νομίζω πως αυτή ήταν μια φυσική εξέλιξη των πραγμάτων.

Γ. ΤΣΙΑΠΑΡΑΣ:

Να συμφωνήσω με τα κύρια σημεία, που αναφέρθηκαν από τους προηγούμενους συναδέλφους για τους λόγους που μας οδήγησαν εκτός των συνόρων. Ισως ακόμη να μην έχει φανεί αν κάναμε “καλά ή κακά”. Να προσθέσω πάντως πως, σε πολλές περιπτώσεις, δεν ακολουθήσαμε απλώς τις ελληνικές επιχειρήσεις. Γιατί οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν ήταν πάντοτε του μεγέθους εκείνου που θα μπορούσαν να στηρίξουν την εγκατάσταση των τραπεζών μας. Ηταν μικρές, κάποτε μάλιστα δεν είχαν τα απαραίτητα ποιοτικά χαρακτηριστικά, τουλάχιστον στο πρώτο κύμα εξόδου των ελληνικών επιχειρήσεων. Οι μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις κινήθηκαν αργότερα και οι τράπεζες ήταν ήδη εκεί. Αυτή είναι μια ιδιαιτερότητα. Βεβαίως τα περιθώρια είναι σημαντικά και υπήρχε αυτό που είπαν όλοι ότι δηλαδή η εγχώρια αγορά είχε κορεσθεί.
Επρεπε λοιπόν να βρεθούν νέοι ορίζοντες. Και, βεβαίως, δεν μπορούσαμε να ανταγωνιστούμε τους Γερμανούς στην Τσεχία, τους Αυστριακούς στη Σλοβακία και ούτω καθεξής, οπότε αναγκαστικά ο χώρος των Βαλκανίων ήταν αυτός όπου θα μπορούσαμε, λόγω τεχνογνωσίας, να επιτύχουμε κάτι καλύτερο.

Γ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ:

Θα ήθελα να επιμείνω λίγο στο θέμα του ενιαίου οικονομικού χώρου, για το οποίο, νομίζω, όλες οι τράπεζες είχαν κάποιου είδους φιλοσοφική αντίληψη σχετικά με τα όσα θα συμβούν στο μέλλον ή ίσως θα θέλαμε να έχουμε, οι τράπεζες, πηγαίνοντας στα Βαλκάνια. Πιστεύαμε ότι στο μέλλον οι νέες οικονομίες, ήταν ακόμη το '94, με τις οικονομίες της Ρουμανίας και Βουλγαρίας στα πρώτα βήματα του νέου δρόμου τους, ότι κάποια στιγμή θα αναπτυχθούν αρκετά, ώστε να ενταχθούν στον κόσμο των ανεπτυγμένων χωρών.

Επιδιώξαμε λοιπόν να αξιοποιήσουμε το πλεονέκτημα που παρείχε η ιστορική στιγμή. Ως προς την πελατεία, για να επιστρέψω στο θέμα αυτό, πράγματι οι ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν, απλώς δεν το κάνανε σε όλες τις περιπτώσεις.

Για παράδειγμα, η Τράπεζα Πειραιώς πήγε στην Αλβανία χωρίς να ακολουθεί συγκεκριμένους μεγάλους πελάτες, όπως ίσως έπραξε η Alpha Bank στη Ρουμανία.

Τα δύο μοντέλα επέκτασης συνυπήρξαν στα Βαλκάνια. Αλλά ο γενικός κανόνας νομίζω ότι ήταν ο ενιαίος οικονομικός χώρος που μας κάνει να πιστεύουμε ότι, κάποια στιγμή, οι χώρες αυτές θα αναπτυχθούν και θα ενωθούν με την Ευρωπαϊκή Ενωση. Θα γίνουν επομένως, με την Ελλάδα, ένας ενιαίος οικονομικός χώρος. Νομίζω άλλωστε ότι το ιστορικό παράδειγμα που έφερε ο κ. Λεώπουλος είναι πολύ καλό. Τον 19ο αιώνα οι άνθρωποι και τα προϊόντα κυκλοφορούσαν χωρίς κανένα πρόβλημα μέσα σε όλες αυτές τις χώρες.

Γ. ΤΣΙΑΠΑΡΑΣ:

Η Μαύρη Θάλασσα μάλιστα ήταν κατ' εξοχήν τρόπος διακίνησης προς όλη την Ευρώπη, οι Ελληνες στη Μαύρη Θάλασσα, συγκεκριμένα οι έμποροι...

Γ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ:

Αρα αυτό μπορεί να επαναληφθεί. Πράγματι, όπως είπε και ο κ. Τσιαπάρας, δεν ξέρουμε στο μέλλον τι θα γίνει, αλλά νομίζω ότι όλοι έχουμε την ίδια αντίληψη για το τι θα γίνει, την ίδια πρόβλεψη μάλλον. Νομίζω πρόβλεψη.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Να περάσουμε τώρα στην εξέταση της σημασίας και του ειδικού βάρους που έχει, αυτή τη στιγμή, η ελληνική τραπεζική παρουσία.

Α. ΛΕΩΠΟΥΛΟΣ:

Η τωρινή παρουσία, το "footprint"της Εθνικής Τράπεζας στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και Μεσογείου (συμπεριλαμβανομένων της Κύπρου και Αιγύπτου) έχουμε αυτή τη στιγμή ξεπεράσει τα 2,4 δισ. ευρώ σε ενεργητικό. Εχουμε περίπου 4.000 ανθρώπους που εργάζονται είτε στα καταστήματα είτε στις θυγατρικές μας, που αποτελούν και τις

μεγαλύτερες μονάδες (στα Σκόπια, στη Βουλγαρία και στην Κύπρο). Ετσι έχουμε, άμεσα ή έμμεσα (μέσω θυγατρικών) περίπου 200 μονάδες. Οπως και να το δει κανείς, είναι μια παρουσία πολύ σημαντική.

Βέβαια μια παρουσία η οποία εγγράφεται και μέσα στη δυναμική των εκεί οικονομιών, οι οποίες έχουν π.χ. υψηλότατα spreads αλλά και αντίστοιχα απαιτούν μια πολύ σώφρονα πολιτική προβλέψεων ή μια πολιτική όπου δεν είναι δυνατόν να αγνοηθεί η ανοικτή συναλλαγματική θέση που προκύπτει. Ταυτόχρονα καταβάλλονται διαρκείς προσπάθειες για την εκλογίκευση των τοπικών πιστωτικών κινδύνων, ενώ πάντα ρίχνουμε μία δεύτερη ματιά στα ζητήματα των εποπτικών κινδύνων που αντιμετωπίζουμε και γενικότερα στην οργάνωση της λειτουργίας των μονάδων μας.

Παρ' όλα αυτά εμείς θεωρούμε ότι ακόμα ίσως δεν έχουμε δει όλα τα αποτελέσματα, όπως θα περίμενε κανείς να τα δει, όταν θα έχει ολοκληρωθεί η σύγκλιση με το ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Στην περίπτωση τη δική μας, νομίζω και σε άλλες τράπεζες, υπάρχουν ακόμα υψηλά κόστη αποσβέσεων και επενδύσεων από δαπάνες πρώτης εγκατάστασης, που γίνονται σε ορισμένες τουλάχιστον χώρες. Κατά συνέπεια, το bottom line επηρεάζεται από αυτά, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι έχουμε αδικηθεί από τη στρατηγική μας επιλογή.

Θα έλεγα ότι η στρατηγική απόφαση – τουλάχιστον για την ΕΤΕ – έχει δικαιωθεί όσον αφορά την αρχική μας τοποθέτηση και ακόμα και τα επενδυτικά κριτήρια που ορίσαμε στις περισσότερες από αυτές τις αγορές. Ηδη διαθέτουμε περιπτώσεις χωρών, όπως π.χ. η Βουλγαρία, όπου έχουμε δυναμική άνοδο της κερδοφορίας, η οποία την τοποθετεί στις κορυφαίες θέσεις της αποδοτικότητας των διεθνών μονάδων.

Εξαιρέσεις υπάρχουν, προβλήματα πάντα υπάρχουν, εμείς αντιμετωπίσαμε μερικά, αλλά η γενική εικόνα και τα μεγέθη που επιτυγχάνουμε οδηγούν και κατατείνουν προς αυτό το συμπέρασμα.

Θ. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ: Εμείς στην EFG Eurobank Ergasias έχουμε εμπειρία τριών χωρών, Βουλγαρία, Ρουμανία και Σερβία, ακολουθήσαμε όμως μια πολιτική λίγο διαφοροποιημένη. Αγοράσαμε τοπικές τράπεζες αντί να ξεκινήσουμε ανοίγοντας ένα κατάστημα, όπως έκαναν άλλοι συνάδελφοι, και στη συνέχεια να ανοίξουμε περισσότερα καταστήματα και να προσπαθήσουμε να καλύψουμε την αγορά. Ετσι πετύχαμε πληρέστερη γεωγραφική κάλυψη συντομότερα.

Ως προς την παρουσία των ελληνικών τραπεζών και το πόσο "καλά ή κακά" προχωρούν, πρέπει να επισημάνω ότι αυτό διαφοροποιείται σημαντικά κατά χώρα. Στη Βουλγαρία οι ελληνικές τράπεζες προχώρησαν γρήγορα και ήδη έχουν αξιόλογη παρουσία στην τραπεζική αγορά της χώρας με καλά δίκτυα και σημαντική επιρροή. Ετσι μπορούν να εξυπηρετήσουν τους πελάτες τους, όχι μόνο μέσω χορηγητικών προϊόντων, αλλά και με την προ-

σφορά υπηρεσιών κάθε είδους που απαιτούν σωστή γεωγραφική κάλυψη.
Κατά την άποψή μου, στη Βουλγαρία οι ελληνικές τράπεζες έχουν κάνει γενικά καλή δουλειά παρά τις αρχικές δυσκολίες του πληθυσμού να δεχτεί τους Ελληνες ως επιχειρηματίες ή ως τραπεζίτες. Κατάσταση που εξηγείται από την αρχική παρουσία ορισμένων "περίεργων" Ελλήνων, οι οποίοι έβλαψαν σοβαρά το ελληνικό "όνομα", κάτι που τώρα έχει διορθωθεί.
Στη Ρουμανία, που δεν προσομοιάζει με τη Βουλγαρία, αφού έχει πληθυσμό 22,5 εκατομμυρίων έναντι των 8 εκατομμυρίων της Βουλγαρίας, έχουμε μια διαφορετική κατάσταση, αφού η ελληνική τραπεζική παρουσία σαν ποσοστό της συνολικής τραπεζικής αγοράς, είναι σημαντικά μικρότερη. Παρά ταύτα θεωρώ ότι είναι μια αγορά, την οποία οι ελληνικές τράπεζες πρέπει να προσέξουμε περισσότερο, λόγω του μεγέθους της και της δυναμικής της. Βέβαια τα προβλήματα που σχετικά πρόσφατα αντιμετώπισαν οι ελληνικές επιχειρήσεις με σημαντικότερο εκείνο του ΟΤΕ, δημιούργησαν ένα κλίμα δυσπιστίας και ανασφάλειας, που όμως πρέπει να λησμονηθεί και να προχωρήσουμε δυναμικά σε μια χώρα που φαίνεται να προχωρά στο σωστό δρόμο. Στη Ρουμανία είναι αναγκαίο να αναπτύξουμε πιο σύγχρονα προϊόντα και υπηρεσίες για να μπορέσουμε να εξυπηρετήσουμε επιχειρήσεις από πολλές χώρες με υψηλότερες απαιτήσεις.
Η Σερβία είναι διαφορετική. Είναι χώρα στην οποία το κοινό έχει συμπάθεια προς τους Ελληνες για λόγους ιστορικούς, θρησκευτικούς και άλλους, άσχετους προς την τραπεζική, αλλά πάντως υπάρχει συμπάθεια. Επίσης είναι σημαντικό ότι οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι είναι ακόμη διστακτικοί, ενώ οι Ελληνες έχουν ήδη ξεκινήσει. Αυτό το χρονικό πλεονέκτημα πρέπει να το αξιοποιήσουμε. Οι βασικές ελληνικές τράπεζες δουλεύουν ήδη στη χώρα. Η παρουσία άλλων ξένων τραπεζών είναι, αναλογικά με άλλες χώρες της περιοχής, περιορισμένη και ταυτόχρονα οι τοπικές τράπεζες έχουν να κάνουν πολύ δρόμο για να φτάσουν το επίπεδο ανάπτυξης που θα τις καταστήσει σημαντικούς ανταγωνιστές.
Αξίζει επίσης να τονιστεί ότι οι Σέρβοι έχουν επιδείξει ισχυρή επιχειρηματικότητα, άρα υπάρχει έδαφος για τις τράπεζες. Οι ελληνικές τράπεζες λοιπόν πρέπει να δείξουν δυναμική, αφού στη χώρα αυτή μπορούμε να επιτύχουμε πάρα πολλά πράγματα και ενδεχομένως να καταλάβουμε την πρώτη θέση χωρίς πολλές δυσκολίες

Γ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ: Ξεκινώντας από το τελευταίο σημείο του κ. Καρακάση θα έλεγα ότι συμφωνώ μαζί του για τη Σερβία. Η Σερβία είναι ακόμα σε μια φάση χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης. Σε ένα τέτοιο χώρο μπορούν οι ελληνικές τράπεζες πραγματικά να κάνουν πολλά πράγματα. Ομως οι ελληνικές τράπεζες, όπως και άλλοι, έχουν επιφυλάξεις για να πραγματοποιήσουν σημαντικά βήματα, φοβούνται νομίζω να κάνουν πολλά πράγματα στη Σερβία αυτή τη στιγμή.

Να ξαναγυρίσω όμως στο θέμα της γενικής θέσης των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια. Εχουν κάνει ίσως τα σημαντικότερα βήματα από οποιαδήποτε άλλη χώρα, ανεξαρτήτως των μεριδίων αγοράς, που έχουν κατακτήσει. Η Ελλάδα άλλωστε είναι η χώρα που θεωρεί περισσότερο από άλλες χώρες, τα Βαλκάνια ως εσωτερική αγορά.

Πράγματι, πιστεύω ότι εμείς θεωρούμε πως τα Βαλκάνια θα γίνουν και δική μας εσωτερική αγορά, παρόλο που αυτό έχει και τις επικίνδυνες πλευρές του. Διότι είναι μεν πιθανό να γίνει εσωτερική αγορά, είναι όμως πιθανόν επίσης η βαλκανική αγορά να κατακερματιστεί, πράγμα που δεν εύχομαι.

Οι τραπεζικοί οργανισμοί άλλων χωρών, οι οποίοι υπάρχουν και λειτουργούν – π.χ. οι Αυστριακοί και οι Ιταλοί – όπως είπε ο κ. Καρακάσης, και οι Γάλλοι σε κάποιο βαθμό, αντιμετωπίζουν τις βαλκανικές αγορές παρόμοια με τις ελληνικές τράπεζες. Το παρελθόν όμως έχει δείξει ότι βλέπουν αυτές τις αγορές από το πρίσμα μεγάλων διεθνών και, αν θέλετε, πολυεθνικών τραπεζών, οι οποίες κυρίως αξιοποιούν ένα μέρος των ευκαιριών όταν υπάρχουν και αποσύρονται όταν αυτές οι ευκαιρίες σταματήσουν να υπάρχουν ή, βραχυχρονίως, να εξαφανιστούν.

Νομίζω πως οι ελληνικές τράπεζες το βλέπουμε σαν μια μακροχρόνια επέκταση της αγοράς μας. Για την περίπτωση της Αλβανίας θα ήθελα να αναφέρω την εμπειρία που έχουμε ως Τράπεζα Πειραιώς. Το σύστημα εκεί ήταν ιδιαίτερα υποανάπτυκτο και παραμένει, σε σχέση με τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες, σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης. Παρά το γεγονός αυτό, θεωρώ ότι το περιβάλλον αυτό θα αναπτυχθεί σχετικά γρήγορα αλλά όχι βεβαίως γρηγορότερα από τις άλλες βαλκανικές χώρες. Οι ελληνικές τράπεζες έχουν μια δυνατότητα, να έχουν σημαντική θέση στην αγορά αυτή, μια θέση που θα μπορούσαν να έχουν και στη Σερβία, ένα είδος πρωτοκαθεδρίας.

Θ. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ: Θα ήθελα να προσθέσω κάτι σε αυτό που είπε ο κ. Μάντακας. Νομίζω ότι πρέπει να τονίσουμε στις τοπικές αρχές ότι είμαστε strategic investors. Δηλαδή ότι οι Ελληνες βρίσκονται εκεί για να μείνουν για μάκρος χρόνου και δεν ξέρω πόσο το έχουν αντιληφθεί οι αρχές, δεν είμαι σίγουρος ότι το έχουν αντιληφθεί.

Μην ξεχνάμε την Ελλάδα του ’60 και του ’70, η οποία είχε πλημμυρίσει από ξένες τράπεζες, οι οποίες μόλις είδαν ότι τα margins κλείσανε και αντιλήφθηκαν ότι οι τοπικές τράπεζες άρχισαν να αναπτύσσονται και να τις ανταγωνίζονται, αποχώρησαν.

Πρέπει να βοηθήσουμε λοιπόν τις αρχές αλλά και τους πελάτες μας να καταλάβουν ότι αυτό οι Ελληνες θα το κάνουμε πολύ πιο δύσκολα από ό,τι άλλοι επενδυτές από άλλες χώρες, κάποιοι από τους οποίους λειτουργούν περισσότερο ευκαιριακά και αποσκοπούν στο γρήγορο κέρδος. Εμείς στη Eurobank αξιοποιούμε κάθε ευκαιρία που μας δίνεται για να τονίζουμε

τη στρατηγική μας επιλογή, αλλά δεν είμαι σίγουρος ότι αυτό γίνεται κατανοητό. Εχω ακόμη τις αμφιβολίες μου.

Γ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ: Και νομίζω ότι αυτό έρχεται να επιβεβαιώσει αυτά που έλεγε ο κ. Λεώπουλος στην αρχή. Οτι εμείς έχουμε στρατηγικούς στόχους για τα Βαλκάνια, ακριβώς γιατί είναι αυτή η περιοχή που μπορούμε να πάμε, δεν μπορούμε εύκολα να πάμε στην Απω Ανατολή, όπως μπορεί η Citibank και η HSBC.

Α. ΛΕΩΠΟΥΛΟΣ: Είναι σημαντικό να επαναλαμβάνουμε ότι τα συμφέροντα της τράπεζας είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τα συμφέροντα της οικονομίας της κάθε χώρας.

Γ. ΤΣΙΑΠΑΡΑΣ: Σαν γενική παρατήρηση είναι πολύ σημαντικό αυτό που είπε ο κ. Καρακάσης, να αναλογιστούμε γιατί οι ξένες τράπεζες δεν πέτυχαν στην Ελλάδα: αυτό να το έχουμε πάντα κατά νου, είναι σπουδαίο αυτό που ανέφερε και νομίζω ότι μπορεί κάπου να μας βοηθήσει όλους.

Το άλλο είναι ότι οι ελληνικές τράπεζες δείξανε μια εκπληκτική ικανότητα προσαρμογής σε αυτές τις χώρες, που η καθεμιά από αυτές είναι και μια διαφορετική περίπτωση. Καθεμιά από αυτές. Οι Ρουμάνοι, οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι είναι Σλάβοι – οι Αλβανοί Λύριοι και αυτό προϋποθέτει εντελώς διαφορετικές συμπεριφορές και νομίζω ότι οι τράπεζες οι ελληνικές τα καταφέρανε πάρα πολύ καλά στο να προσαρμοστούν.

Αναφορικά τώρα με την πορεία των επιχειρήσεων των ελληνικών τραπεζών το πώς θα πάει μια ελληνική τραπεζική επένδυση είναι οι εξωγενείς παράγοντες που είναι η πορεία της οικονομίας, η πορεία της τράπεζας, είναι το ελληνικό επιχειρηματικό ενδιαφέρον, στο οποίο στρέφονται οι ελληνικές τράπεζες και τρίτον είναι για τις ελληνικές τράπεζες τι να πάρουν σε εγχώριες επιχειρήσεις. Πόσο θα ανοιχτούν οι εγχώριες επιχειρήσεις, οι οποίες βεβαίως προσφέρουν και πολύ σημαντικότερα spread κι οι άλλοι είναι οι ενδογενείς παράγοντες, που είναι το management που στέλνουμε στις ξένες χώρες, είναι το προσωπικό που έχουμε, είναι η επικοινωνία που έχουν οι τράπεζες με τη διοίκηση στην Ελλάδα, είναι το information technology, είναι χιλιάδες πράγματα.

Φαίνεται όμως ότι κατά κάποιο μαγικό, πολλές φορές, τρόπο, οι ελληνικές τράπεζες κατάφεραν να τα βάλουν όλα αυτά στη θέση τους και να έχουν μια πορεία, η οποία δικαιολογεί την επένδυση.

Αυτό που επίσης έχει σημασία είναι ότι ξεπεράσαμε επιχειρήματα του τύπου, "πάμε εκεί γιατί είμαστε Χριστιανοί – γιατί είμαστε κοντά". Αυτά, ευτυχώς, είναι παρελθόν. Πόσο μάλλον αν σκεφτούμε ότι, με όλες αυτές τις χώρες, κάποια στιγμή, η Ελλάδα βρέθηκε σε αντιπαράθεση.

Και πολλές φορές πολεμική. Ηταν τέτοιο το κλίμα και τέτοιο το καθεστώς που αυτό δεν άφησε πολύ τον κόσμο να ξεχαστεί, ήταν κάτι που ήταν για λαϊκή κατανάλωση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται με μια, ας μην το πω εχθρότητα, ας την πω μια καχυποψία από τις εκεί αρχές, είτε στη Βουλγαρία είτε ακόμα-ακόμα και στη Σερβία, πόσο μάλλον στην Αλβανία και λιγότερο στη Ρουμανία.
Και βεβαίως κανείς το δικαιολογεί, γιατί αν στη Βουλγαρία το τραπεζικό σύστημα είναι κατά 40% ελληνικό, φανταστείτε μια Ελλάδα, όπου το 40% του τραπεζικού συστήματος θα ήταν σε ξένα χέρια. Αρα πρέπει καταρχήν να έχει κατά νου κανείς και τη νοοτροπία που δημιουργεί μια μαζική εισροή ελληνικού τραπεζικού κεφαλαίου στις χώρες αυτές.
Θα έλεγα πάντως ότι οι ελληνικές τράπεζες πάνε πολύ καλά. Απλώς θα σημειώσω ότι πρέπει, κάποια στιγμή, να συζητήσουμε για το πώς ανταγωνιζόμαστε εκεί πέρα, διότι δυστυχώς έχουμε μεταφέρει τον ανταγωνισμό με όλα τα καλά που υπάρχουν στην Ελλάδα, αλλά και όλα τα κακά που υπάρχουν στην Ελλάδα. Νομίζω ότι θα πρέπει να μπει μια βάση για το πώς λειτουργούμε οι ελληνικές τράπεζες εκτός Ελλάδας.

Β. ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΣ: Κοιτάξτε να δείτε, νομίζω ότι σε αυτές τις χώρες είμαστε και λίγο τυχεροί, με την έννοια ότι μας βοήθησαν κάποιες καταστάσεις που υπήρξαν εκεί.
Ας μην ξεχάσουμε ότι όλες αυτές οι χώρες λίγο ή πολύ πέρασαν από κάποια σχήματα πυραμίδων, να το πω έτσι, που πάρα πολύς κόσμος έχασε χρήματα και χάθηκε κάθε εμπιστοσύνη των ντόπιων προς τις ντόπιες τράπεζες.
Επομένως, μπαίνοντας μέσα τράπεζες που τίμησαν πράγματι το πολύ καλό όνομα που είχαν – γιατί λίγο ή πολύ τις ελληνικές τράπεζες τις ήξεραν σ' αυτές τις περιοχές λόγω της γειτνιάσεως – και δείχνοντας από την αρχή μια σοβαρή παρουσία και ότι, όπως είπαν και οι προλαλήσαντες, δεν πήγαμε εκεί να βγάλουμε μερικά κέρδη και να φύγουμε, αλλά να εδραιώσουμε και να επεκτείνουμε την παρουσία μας, αποκτήσαμε σιγά-σιγά την εμπιστοσύνη και αυτό, κατά την άποψή μου, είναι ένας πολύ σοβαρός παράγων, που βοήθησε και σε εθνικό επίπεδο τις σχέσεις της χώρας μας με αυτές τις χώρες.
Θα σας φέρω ως παράδειγμα την περίπτωση της Αλβανίας, η οποία μόνο κατ' όνομα θεωρείται από τις πιο δύσκολες αγορές. Ηδη η εμπειρία μας τώρα είναι 5ετής εκεί, η Alpha Bank τυχαίνει να έχει αυτή τη στιγμή περίπου το 35 με 37% του συνόλου των δανείων της χώρας, αυτά τα στοιχεία που σας δίνω είναι επίσημα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Αλβανίας, η οποία, όπως σ' εμάς, έτσι και στους άλλους συναδέλφους μας, ελέγχει τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο, γιατί τους προκαλεί εντύπωση το γεγονός πώς αυξάνονται τόσο πολύ οι χορηγήσεις και δη των ελληνικών τραπεζών.
Ειδικά την Alpha Bank την έχει κατατάξει η Αλβανία στην πρώτη από την

πενταβάθμια κλίμακα που έχουν, παρ' όλους τους ελέγχους που μας έχουν κάνει κατά καιρούς και έχουμε αποδείξει τη σοβαρότητα της παρουσίας μας πέραν του γεγονότος ότι ξεκινήσαμε με ένα κατάστημα στα Τίρανα, φθάσαμε σήμερα τα 7 καταστήματα και διαρκώς επεκτεινόμεθα, το χαρτοφυλάκιο πολύ μεγάλο, η πλεονάζουσα ρευστότητα σε όλες αυτές τις χώρες, τοποθετούμε λίγο πολύ όλοι μας έντοκα γραμμάτια του δημοσίου των χωρών, εξασφαλίζοντάς τους σημαντικό μερίδιο στην κάλυψη του δημοσίου χρέους που έχουν.

Το κυριότερο, θέλω να πιστεύω, είναι ότι, τουλάχιστον όπως συνέβη στην περίπτωση της Alpha Bank, ποτέ, μα ποτέ, αυτά τα χρόνια δεν στείλαμε μέρισμα προς τη "μητέρα εταιρεία" στην Ελλάδα, γεγονός το οποίο εκτιμήθηκε δεόντως από τις νομισματικές αρχές των χωρών αυτών και από πλευράς των κεντρικών τραπεζών. Και φυσικά οι δομές τόσο των καταστημάτων που ξέρουν ότι από πίσω υπάρχει μια τράπεζα, Alpha Bank, Eurobank, Εθνική κ.λπ., που γνωρίζουν ποια είναι τα μεγέθη τους σε σχέση με τα υπάρχοντα εκεί τραπεζικά συστήματα αλλά και το γεγονός ότι η διάρθρωση των θυγατρικών μας, γιατί όλοι λίγο πολύ έχουν καταστήματα και θυγατρικές είναι τέτοια που απέχει, θέλω να πιστεύω, παρασάγγες από τις τοπικές ειδικότερα τράπεζες, εμφυσούν μια εμπιστοσύνη αν θέλετε και προς τις αρχές και προς το κοινό.

Η πολιτική μας συμφωνώ ότι πρέπει να είναι πολύ προσεκτική και αυτός είναι και ο λόγος που εμείς, στην Alpha Bank, έχουμε επιλέξει την αυτόνομη ανάπτυξη μέσω δικτύου καταστημάτων, ει μη μόνον αν βγει κάποια εξαιρετική περίπτωση, όπως θεωρήσαμε ότι ήταν στα Σκόπια για μας και για άλλους συναδέλφους άλλες τράπεζες, που κι εμείς θα συμπεριφερόμεθα κατά τον ίδιο τρόπο. Αλλά μπαίνοντας σαν υποκατάστημα, πιστεύω, μιας μεγάλης ελληνικής τράπεζας με γνωστό όνομα σε βοηθάει πάρα πολύ και αυτός ήταν και ο λόγος που αλλάξαμε το όνομα της Banka Bukurest, όπως τη λέγαμε, σε Alpha Bank Romania, την Creditina Banka στα Σκόπια σε Alpha Bank Skopje κ.λπ. γιατί το όνομα παίζει πολύ μεγάλο ρόλο.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:
Μου δίνετε τη δυνατότητα να σας ρωτήσω ακριβώς αυτό το θέμα.
Οι περισσότερες τράπεζες πάνε με το δικό τους όνομα; Υπάρχει κάποια διαφορά ανάμεσα στην έξοδο και εγκατάσταση της ελληνικής τράπεζας με το όνομά της; Υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις πάνω στο θέμα αυτό;

Α. ΛΕΩΠΟΥΛΟΣ: Είναι ένα μεγάλο θέμα αυτό και το έχουμε σκεφτεί πολλές φορές. Το σωστό corporate identity είναι ο κύριος πυλώνας της ανάπτυξης εργασιών μιας ελληνικής ή και οποιασδήποτε τράπεζας σε μία νέα αγορά.

Θα σας δώσω ένα παράδειγμα. Είναι εξαιρετικά δύσκολο να έχεις τη δεύτερη μεγαλύτερη βουλγαρική τράπεζα ή τη μεγαλύτερη τράπεζα των

Σκοπίων και να την αποκαλείς Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Είναι πολύ δύσκολο εμπορικά και διοικητικά.
Για παράδειγμα, η "UBB", της οποίας η μεγάλη ισχύς έγκειται στο όνομα. Ενδεχόμενη μετονομασία της ξαφνικά σε "NBG" θα ήταν ακόμα κι επικίνδυνη. Μπορεί, όμως, να είναι "Member of the NBG Group", όπως τώρα πράττουμε. Το ίδιο περίπου συμβαίνει και στην Αλβανία. Η επιλογή αυτή εξαρτάται από το μέγεθος, από το timing και από τις συνθήκες, με τις οποίες μπαίνει κανείς μέσα σε κάθε αγορά.

Β. ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΣ: Απλώς στη δική μας περίπτωση βοήθησε πάρα πολύ να πάρουμε την απόφαση μετονομασίας, αν θέλετε, των θυγατρικών μας, σε Alpha Bank, Ρουμανία, Σκόπια κ.λπ. εκ του γεγονότος ότι αρκετό καιρό πριν πάρουμε αυτή την απόφαση αποκτήσαμε το 100% των μετοχών αυτών των τραπεζών.
Οπότε δεν είχαμε δυσκολία, αν θέλετε, και από τους μετόχους της μειοψηφίας, οι οποίοι μπορεί να έγειραν κάποιο θέμα ως προς την αλλαγή. Βοηθάει πάρα πολύ, έχουμε εδώ το προτέρημα ότι λεγόμενοι Alpha Bank μπαίνουμε στην πρώτη θέση κάθε καταλόγου που βγαίνει σχετικά με τράπεζες.

Γ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ: Και οι δύο εναλλακτικές τακτικές νομίζω ότι μπορούν να υποστηριχτούν. Δεν υπάρχει μια πολιτική πρότυπο όσον αφορά το όνομα της εταιρείας.
Μπορεί κάποιος να ισχυριστεί εύκολα ότι, σε τουλάχιστον μία περίπτωση, μπορεί να μην ισχύει το γεγονός ότι η άριστη τακτική είναι να βάλουμε το ίδιο όνομα. Νομίζω και η περίπτωση της Εθνικής είναι χαρακτηριστική, γιατί δεν μπορεί κάποιος να πει Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και να είναι η μεγαλύτερη τράπεζα στη Βουλγαρία για παράδειγμα ή στα Σκόπια. Σε πολλές περιπτώσεις χρειάζεται να χρησιμοποιήσει κάποιος ένα τοπικό όνομα.
Νομίζω για παράδειγμα η δική μας πολιτική στην Αλβανία, όπου χρησιμοποιήσαμε το όνομα Tirana Bank έχει βοηθήσει πάρα πολύ στην αναπτυξιακή δυναμική του δικτύου καταστημάτων και την προσέλκυση πελατείας.

Γ. ΤΣΙΑΠΑΡΑΣ: Πάντως δεν νομίζω ότι το όνομα μιας τράπεζας θα εμπόδιζε έναν πελάτη, ένα Βούλγαρο ή έναν Αλβανό να πάρει ένα δάνειο με τους καλύτερους όρους επειδή θα λεγόταν National Bank.
Και δεν νομίζω ότι εμπόδισε την Bank of America όπου πήγε, το 'of America', εφόσον ήταν καλύτερη, να αναπτυχθεί. Νομίζω λοιπόν ότι είναι βασικά λόγοι εσωτερικής πολιτικής παρά αποδοχής στην αγορά.
Βέβαια συμμερίζομαι απόλυτα ότι μπορεί να είναι η δεύτερη μεγάλη τράπεζα και στο καθεστώς το συγκεκριμένο, αλλά νομίζω ότι είναι

ήσσονος σημασίας λόγος τώρα το όνομα, είναι άλλα αυτά τα οποία προσδιορίζουν τη θέση των τραπεζών αυτών. Το όνομα είναι...

Θ. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ: Στη Σερβία, όπου πρόσφατα αγοράσαμε μια τοπική τράπεζα, θα προχωρήσουμε σύντομα στη μετονομασία της σε Eurobank Σερβία. Σε ό,τι αφορά τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, αφενός δεν είμαστε μόνοι μας, δεν έχουμε δηλαδή το 100% και αυτό αλλάζει τα δεδομένα. Αφετέρου, έχουμε τράπεζες οι οποίες, μέσω της συνεργασίας τους με τα τοπικά ταχυδρομεία, εξασφαλίζουν στους πελάτες μας τη δυνατότητα εξυπηρέτησής τους σε πολυάριθμα ταχυδρομικά γραφεία, σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν τραπεζικά καταστήματα. Αυτό είναι ένα σπουδαίο πλεονέκτημα, το οποίο, δεν επιθυμούμε στη φάση αυτή να απεμπολήσουμε. Στο βάθος του χρόνου δεν μπορεί κανείς να προβλέψει με βεβαιότητα τι θα συμβεί αλλά επί του παρόντος θα διατηρήσουμε αυτό το πλεονέκτημα. Επίσης πρέπει να τονίσουμε ότι επιθυμία μας στις χώρες αυτές δεν είναι να συνεργαζόμαστε αποκλειστικά με ελληνικές επιχειρήσεις. Ασφαλώς οι ελληνικές επιχειρήσεις βρίσκονται στην κορυφή του ενδιαφέροντός μας, επιθυμούμε όμως τη δραστηριοποίησή μας στην τοπική αγορά και στοχεύουμε στην εξυπηρέτηση κάθε επιχειρηματικήςμονάδας και κάθε ιδιώτη που αξίζει της προσοχής μας.
Κάποιοι από τους μη Έλληνες πελάτες, πριν από κάποια χρόνια, πιθανώς να επηρεάζονταν αρνητικά από την "ελληνικότητα" μιας τράπεζας. Είμαι βέβαιος ότι αυτό έχει πλέον εκλείψει και μελλοντικά πιθανώς η παρουσία με το όνομά μας να είναι η σωστή πολιτική. Θα δούμε! Πάντως δεν νομίζω ότι υπάρχει ένας γενικός και απαράβατος κανόνας. Αυτά εξετάζονται κατά περίπτωση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:
Πόσο κοινές είναι οι συνθήκες της τραπεζικής δουλειάς στους νέους τόπους εγκατάστασής σας; Πόσο συγγενικά ήταν τα τραπεζικά συστήματα, στα οποία τώρα εργάζεστε; Υπήρχαν στις χώρες αυτές ευκαιρίες και ήταν συγκεντρωμένες μόνο στις μεγάλες πόλεις ή και έξω απ' αυτές; Ποιες ήταν οι πρώτες σοβαρές δυσκολίες ανάπτυξης;

Β. ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΣ: Σαφώς υπάρχουν διαφορετικές καταστάσεις από χώρα σε χώρα. Η μεγαλύτερη διαφορά, αν θέλετε, με βάση τα τεκταινόμενα στην Ελλάδα είναι πιστεύω τα οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων που σου παρουσιάζονται εκεί, προκειμένου να αποφασίσεις αν θα πρέπει να χρηματοδοτήσεις κάποιο αίτημα της συγκεκριμένης επιχείρησης ή όχι.
Μπορώ όμως να σας πω με βεβαιότητα ότι, κατόπιν απαιτήσεως και από ό,τι ξέρω όχι μόνο της Alpha Bank, αλλά και των άλλων τραπεζών έχουν

αρχίσει και αλλάζουν ριζικά τα πράγματα. Δηλαδή πριν πέντε χρόνια στην Αλβανία αν τολμούσαμε να ζητήσουμε οικονομικά στοιχεία, μπορεί να μας ερχόταν ούτε καν 4x4 φύλλο χαρτί, αυτά είναι τα στοιχεία μου, δώσε μου το δάνειο. Οι καταστάσεις έχουν αλλάξει πάρα πολύ. Και αυτό γιατί; Διότι, επειδή ο κίνδυνος σ' αυτές τις χώρες είναι αρκετά μεγάλος, όσο και αν προσπαθούμε στην αρχή να καλυπτόμεθα έναντι αυτού του κινδύνου παίρνοντας εμπράγματες εξασφαλίσεις στην Ελλάδα, γιατί – τουλάχιστον στην περίπτωση της τράπεζάς μας – όταν ξεκινήσαμε, αρχίσαμε με το ελληνικό στοιχείο σε αυτές τις χώρες, αυτή ήταν η πολιτική μας αλλά σιγά-σιγά επεκταθήκαμε και σε ντόπιες επιχειρήσεις.

Συνεπώς όταν κάνεις δουλειές με ελληνικές επιχειρήσεις, μπορείς να εξασφαλιστείς παίρνοντας τις εξασφαλίσεις στην Ελλάδα.

Αλλά με τις ντόπιες επιχειρήσεις, καθώς καταλαβαίνετε, θα πρέπει να πάρεις εξασφαλίσεις εκεί και φυσικά καμία, πιστεύω, ελληνική τράπεζα δεν θα ήθελε να βρεθεί με ένα οικόπεδο ή ένα εργοστάσιο π.χ. σε κάποιο χωριό της Αλβανίας, άρα εκεί που θα δώσεις τη βασική βαρύτητα πριν τη λήψη της αποφάσεως είναι τα οικονομικά στοιχεία της επιχειρήσεως.

Εχουν αρχίσει να βελτιώνονται πάρα πολύ οι καταστάσεις, έρχονται οικονομικά στοιχεία θεωρημένα, βέβαια και στη θεώρηση των στοιχείων ξέρουμε ότι είναι πολύ εύκολο να παρουσιαστούν στοιχεία θεωρημένα κ.λπ., αλλά εκ των πραγμάτων στην εξέταση του αιτήματος, όταν βλέπουμε ότι υπάρχουν δυσαναλογίες ή μη εξηγήσιμες καταστάσεις μέσα στα οικονομικά στοιχεία κάποιας επιχειρήσεως, προτιμάμε να χάσουμε έναν καλό πελάτη θεωρητικά, παρά να εμπλακούμε σε δυσκολίες.

Αρα δίνουμε πολύ μεγάλη προσοχή και μπορώ να σας πω μετά βεβαιότητας, ότι δεν απέχουν καθόλου τα κριτήρια που αποφασίζουμε για τα δάνεια, τουλάχιστον για τις συνεργασίες με τις επιχειρήσεις είτε ελληνικές είτε ντόπιες, σε αυτές τις χώρες, από αυτά που ισχύουν στην Ελλάδα.

Και γι' αυτό πιστεύω ότι, αν θέλαμε, μπορούσαμε να είχαμε προχωρήσει πολύ περισσότερο ως προς την απόκτηση ενός μεγαλύτερου μεριδίου της αγοράς, αλλά ανά πάσα στιγμή κοιτάμε και ποιος είναι ο κίνδυνος, δεν κοιτάμε μόνο την κερδοφορία. Γιατί πιστεύω ότι καμία ελληνική τράπεζα δεν πήγε στη νοτιοανατολική Ευρώπη για να προσθέσει τουλάχιστον στο παρόν στάδιο κάτι στην κερδοφορία. Οι κερδοφορίες σ' αυτές τις χώρες μπορεί τα spreads να είναι πολύ μεγάλα, αλλά τα μεγέθη είναι πάρα πολύ μικρά σε σχέση με τα ελληνικά και τα κόστη μικρά βέβαια. Σωστά.

Οπότε πήγαμε εκεί για μία, τουλάχιστον στην περίπτωσή μας, μία τοποθέτηση έγκαιρη για το μέλλον αυτών των χωρών, που πιστεύουμε ότι η οικονομική τους επέκταση και ενδυνάμωση είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με την επέκταση της τράπεζάς μας.

Γ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ: Εγώ θα ήθελα να συμπληρώσω το εξής, σε λίγο πιο γενικό επίπεδο. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία έχουν σαφώς κοινά στοιχεία, είναι οικονομίες που πέρασαν από ένα σοσιαλιστικό σύστημα, στην οικονομία της αγοράς, σιγά και με διαφορετικά προβλήματα η καθεμία, αλλά έχουν σαφώς ομοιότητες. Η αλβανική οικονομία έχει διαφορές από τις υπόλοιπες, διότι ήταν απομονωμένη, με ελάχιστη συμμετοχή του εμπορίου στην οικονομική ζωή, πράγμα που οδηγεί σε διαφορές και στην οικονομική ζωή των ανθρώπων. Ομως η οικονομία της αγοράς έχει το χαρακτηριστικό ότι ενοποιεί τις συμπεριφορές. Και αρκετά γρήγορα. Και αυτό το έχουμε δει και στις τρεις χώρες, αυτές είναι οι χώρες που η Τράπεζα Πειραιώς δραστηριοποιείται. Βλέπουμε λοιπόν την πορεία αυτής της ενοποίησης.

Αυτό που λέει ο κ. Καραΐνδρος είναι πάρα πολύ σωστό ότι τώρα πια μπορούμε να δούμε οικονομικά στοιχεία που βγάζουν νόημα, ενώ πριν από λίγα χρόνια δεν μπορούσαμε να δούμε οικονομικά στοιχεία που είχαν νόημα, στην Αλβανία. Και εμείς τα καταλαβαίνουμε καλύτερα, αλλά και άλλαξαν. Υπάρχει και μια πειθαρχία που η αγορά υπαγορεύει. Και τυποποιούνται και οι συμπεριφορές.

Θ. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ: Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Eurobank, όπου αγοράσαμε τοπικές τράπεζες, βρεθήκαμε μπροστά σε συστήματα λειτουργίας, τα οποία, εμένα τουλάχιστον που είμαι και γηραιότερος, μου θύμισαν συστήματα σε πολλές περιπτώσεις πιο απηρχαιωμένα από εκείνα που γνώρισα στην Ελλάδα όταν ξεκίνησα, το ’73.

Υπάρχουν θέματα που εμείς τα θεωρούμε εκ των ων ουκ άνευ, αλλά οι άνθρωποι εκεί τα αγνοούσαν πλήρως. Risk management, credit control, κεντροποίηση βοηθητικών υπηρεσιών κ.λπ.

Υπήρχαν βασικά πράγματα που δεν γνώριζαν και δούλευαν με οργανωτικά σχήματα όπου τα καταστήματα ήταν μια απομίμηση του κεντρικού, δηλαδή η διάρθρωση που υπήρχε στο κεντρικό επαναλαμβανόταν στα καταστήματα, με αποτέλεσμα υπερπληθυσμό, δυσλειτουργίες, αδυναμία ελέγχου της καταστάσεως κ.λπ. Αυτές οι αδυναμίες δεν ήταν ιδιοτυπία των τραπεζών που εμείς αγοράσαμε, αλλά εγγενή προβλήματα ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος. Για το λόγο αυτό έπρεπε να προχωρήσουμε με πολλές παρεμβάσεις και να καθιερώσουμε μεθοδολογίες και οργανωτικά σχήματα, τα οποία εδώ τα θεωρούμε απλά, τετριμμένα και δεδομένα, κανείς δεν διερωτάται γιατί γίνονται, όμως εκεί έπρεπε να εξηγηθούν λεπτομερώς για να γίνουν κατανοητά. Ετσι λοιπόν υπήρξε χρόνος προσαρμογής και πολλές δαπάνες, οι οποίες επηρέασαν αρνητικά την απόδοση της επένδυσης. Χρειάστηκε χρόνος και χρήμα για να φέρουμε τις τράπεζες αυτές σε σημείο αποδεκτής λειτουργίας.

Γ. ΤΣΙΑΠΑΡΑΣ: Να προσθέσω ότι, προς επίρρωση και συμφωνώντας με τους προηγούμενους, είναι εντυπωσιακή η ταχύτητα προσαρμογής. Η αγορά τούς σπρώχνει πάρα πολύ, γενικότερα στη βαλκανική αγορά. Οι δύο θυγατρικές που έχουμε στον Καύκασο, στη Γεωργία και στην Αρμενία, ακόμα δηλαδή το auto-banking είναι κάτι το οποίο δεν είναι στις συνήθειές τους και θα αργήσει να γίνει, είναι τελείως διαφορετική η αντιμετώπιση των ανθρώπων εκεί, εκεί μπαίνεις στην τράπεζα και επειδή είμαστε στη Γεωργία η μόνη ξένη τράπεζα, στην Αρμενία είμαστε με την HSBC, και έρχεται κάποιος και σου ζητάει δάνειο και του λες όχι και σου λέει μα γιατί δεν μου το δίνεις; Δηλαδή το θεωρεί υποχρέωση, δηλαδή τι είναι αυτά εδώ; Αυτή ακριβώς η διαδικασία ενσωμάτωσης και οι νόμοι της αγοράς που σπρώχνουν τις χώρες αυτές νομίζω ότι καθορίζουν και την προσαρμοστικότητα των παραγόντων της αγοράς και αυτό είναι το πιο σημαντικό.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:
Να περάσουμε τώρα στον τελευταίο κύκλο της συζήτησής μας. Ποιες είναι οι προοπτικές που βλέπετε και ποια είναι τα βήματα που θεωρείτε ότι πρέπει να κάνετε ακόμη προκειμένου να θεωρήσετε ότι είστε σε ένα σημείο που κρίνετε ικανοποιητικό; Θεωρείτε ότι, ενδεχομένως, θα υπάρξουν νεότερες ευκαιρίες σε κάποιο στάδιο οικονομικής ανάπτυξης μεγαλύτερης από το σημερινό;

Γ. ΤΣΙΑΠΑΡΑΣ: Νομίζω πάλι ότι πρέπει να μην το δούμε συνολικά σαν περιοχή, αλλά να το δούμε ανά χώρα. Κάθε χώρα έχει τις ιδιαιτερότητές της. Π.χ. η Βουλγαρία λόγω του "cancel..." έχει όλα και όλα 8 δισ. λέβα που κυκλοφορούν, είναι διαθέσιμα για καταθέσεις, δεν υπάρχει τίποτα άλλο. Στη Σερβία φαίνεται ότι οι καταθέσεις είναι άπειρες. Δηλαδή το matrix economy στη Σερβία τώρα αρχίζει. Νομίζω λοιπόν ότι κάθε χώρα έχει τις ιδιαιτερότητές της και ότι έτσι πρέπει να δούμε τη στρατηγική σε καθεμιά από τις χώρες αυτές.

Υπάρχει ήδη από τις ελληνικές επιχειρήσεις μια αναδιοργάνωση και ανασυγκρότηση, αλλά πριν φθάσουμε στα οικονομικά μελλούμενα νομίζω ότι είναι χρήσιμο να δούμε πολιτικά τι θα γίνει με τις χώρες αυτές. Εχει τελειώσει δηλαδή αυτό το πράγμα που γίνεται στα Βαλκάνια; Δηλαδή τα Σκόπια θα υπάρχουν σαν κράτος; Θα γίνει κάτι άλλο; Φαίνεται ότι η ιδέα της μεγάλης Αλβανίας μετά την 11η Σεπτέμβρη στην Αμερική έχει εξαφανιστεί. Τι θα γίνει με το Κόσοβο;

Πρέπει λοιπόν, πριν εκτιμήσουμε τον τραπεζικό κίνδυνο, που θα μας επιτρέψει να ρίξουμε ή όχι άλλα λεφτά, να κάνουμε άλλες ευρύτερες συνεργασίες και να εκτιμήσουμε συνετά τον πολιτικό κίνδυνο που θα έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε στο μέλλον. Ειδικά στις χώρες που φαίνεται ότι θα αργήσουν να μπουν στην ΕΕ. Συνεκτιμώντας το προηγούμενο, θα δούμε και την κατάσταση που διαμορφώνεται στην Τουρκία, που είναι ένας βασικός παράγοντας της αγοράς

τώρα που η πολιτική της, πέραν της γεωπολιτικής της θέσης, σαφώς διαφοροποιείται. Πρέπει να δούμε όλους αυτούς τους παράγοντες και μετά να βάλουμε κάτω τα νούμερα και να πούμε αν θα κάνουμε αυτό ή όχι.

Θ. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ: Νομίζω ότι για τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία καταρχήν, τα πράγματα είναι διαφορετικά, αφού και οι δύο είναι υπό ένταξη χώρες. Αυτό παρέχει κάποια προστασία στον επενδυτή. Εξάλλου και οι δύο έχουν ήδη καλύψει τις περισσότερες από τις προϋποθέσεις (chapters) της εισόδου τους στην Ευρωπαϊκή Ενωση και ακόμη και αν δεν εισέλθουν το 2007, αυτό θα γίνει λίγο αργότερα.

Είναι μια κατάσταση που κάνει τον ύπνο μας πιο ήσυχο και είναι σημαντική. Υπάρχουν βέβαια και κίνδυνοι. Γνωστοί, αφού θα συμβούν και εκεί όλα όσα συνέβησαν στην Ελλάδα. Θα περιοριστούν τα περιθώρια, θα ενταθεί ο ανταγωνισμός και αυτός είναι ο κίνδυνος, με την έννοια ότι για να μπορέσεις να αντιμετωπίσεις τις καταστάσεις αυτές πρέπει καταρχήν να έχεις μέγεθος. Δεν μπορείς να είσαι ο "μικρός" της αγοράς, διότι τότε είναι μοιραίο πως ή θα φύγεις ή θα σε αγοράσουν. Δεν ξέρω πόσες τράπεζες τελικά θα επιζήσουν, αλλά φοβούμαι ότι θα υπάρξουν απώλειες. Το μέγεθος, λοιπόν, είναι το πρώτο. Ο δεύτερος κίνδυνος είναι η πορεία, το μέλλον των άλλων ελληνικών, μη ελληνικών και τοπικών επιχειρήσεων, που βρίσκονται ήδη εκεί και είναι πελάτες μας. Ο ανταγωνισμός δεν είναι, τώρα, τόσο έντονος. Οταν όμως ενταθεί, είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς πόσες και ποιες επιχειρήσεις θα αντιμετωπίσουν με επιτυχία τη νέα πραγματικότητα.

Η Σερβία είναι μια διαφορετική ιστορία. Εχει ακόμα διάφορα ανοιχτά μέτωπα, το Κόσοβο, τη λειτουργική εφαρμογή της συμφωνίας με το Μαυροβούνιο κ.λπ. Ομως οι Σέρβοι είναι αποφασιστικοί και νομίζω ότι κάποια στιγμή, αφού λύσουν αυτά τα προβλήματά τους, θα καταφέρουν να αντιμετωπίσουν τα πράγματα με επιτυχία και η περίοδος προσαρμογής θα είναι σχετικά σύντομη.

Από εκεί και πέρα, το αν και κατά πόσο οι ελληνικές τράπεζες θα επεκταθούν μελλοντικά και σε άλλες χώρες της περιοχής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες τόσο γεωπολιτικούς όσο και καθαρά οικονομικούς και τραπεζικούς. Νομίζω ότι καταρχήν οι ελληνικές τράπεζες διδάχθηκαν από τα μέχρι στιγμής βήματά τους. Νομίζω ότι αντιληφθήκαμε τη σημασία παρόμοιων κινήσεων και την επίδρασή τους τόσο στον ισολογισμό και τα αποτελέσματα όσο και στην εικόνα της τράπεζας. Αντιληφθήκαμε καλύτερα τις προοπτικές που δημιουργούνται αλλά και τα προβλήματα. Αυτό θα κάνει ευκολότερη την ανάπτυξη μιας στρατηγικής για το μέλλον και της σωστής κουλτούρας μέσα στους οργανισμούς μας.

Σε ό,τι αφορά τώρα συγκεκριμένες χώρες νομίζω ότι όλες οι χώρες που σήμερα αποκαλούμε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης ή Δημοκρατίες που

προέκυψαν από τη διάσπαση της τέως Σοβιετικής Ενωσης παρουσιάζουν ή θα παρουσιάσουν μελλοντικά ενδιαφέρον. Δεν νομίζω όμως ότι χρειάζεται στη συζήτησή μας αυτή να μιλήσουμε αναλυτικά για κάθε μία από αυτές. Επίσης η Τουρκία είναι μία ιδιαίτερη περίπτωση. Είναι πολύ μεγάλη, αλλά με συγκέντρωση του ενδιαφέροντος πληθυσμού σε μία κυρίως πόλη. Ομως θεωρώ ότι η ανάπτυξη λιανικής τραπεζικής στην Τουρκία από μια ελληνική τράπεζα με το όνομά της παρουσιάζει ειδικές δυσκολίες. Δεν μπορεί εν τούτοις η Τουρκία να αγνοηθεί. Μια άλλη χώρα που εγώ θεωρώ σημαντική μελλοντικά είναι η Αίγυπτος. Και σε αυτή την περίπτωση ο ενδιαφέρων πληθυσμός είναι συγκεντρωμένος σε δύο πόλεις, αλλά κανείς δεν μπορεί με βεβαιότητα να εκτιμήσει τις γεωπολιτικές εξελίξεις, οι οποίες όμως, αν είναι ικανοποιητικές, ανοίγουν καινούριους ορίζοντες.

Α. ΛΕΩΠΟΥΛΟΣ: Η Τουρκία θεωρώ ότι αποτελεί ένα μεγάλο ερωτηματικό, μια χώρα που είναι ο μεγαλύτερος πελάτης του IFC με σημαντικά επενδυμένα κεφάλαια, αλλά χωρίς να είναι, ακόμη, ευκρινής η μοίρα της και, επομένως, θα πρέπει να περιμένουμε. Νομίζω ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό βρίσκεται στην απάντηση του προηγούμενου ερωτήματος: δεν χρειάζεται να βάλουμε ούτε τελεία ούτε κόμμα, αλλά μια "άνω τελεία".

Πάντως, για την περίοδο που διανύουμε, πιστεύω πως έχουμε φθάσει στα γεωγραφικά όριά μας. Η επέκτασή μας πρέπει να είναι ποιοτική. Να καλύπτει τις ενέργειες στο front office και στο back office.

Τι εννοώ; Για να πετύχουμε και να μπορέσουμε να μεταλαμπαδεύσουμε την προστιθέμενη αξία από την ελληνική εμπειρία στις χώρες όπου έχουμε παρουσία, πρέπει να μπορέσουμε να περάσουμε τη γνώση μας. Και η εισροή της τεχνογνωσίας πρέπει να είναι σαφής, ιδιαίτερα στο κομμάτι της ανάπτυξης των προϊόντων και υπηρεσιών, όπως τις βιώσαμε με την ανάπτυξη των τελευταίων ετών της ελληνικής οικονομίας. Βεβαίως δίνουμε τώρα μεγάλη σημασία και στον τομέα της χρηματοδότησης εταιρειών και στο back office.

Ταυτόχρονα πρέπει να υπάρξει και ανάπτυξη συστημάτων εσωτερικού ελέγχου με την κατάλληλη διαχείριση κινδύνων και την υποστήριξη συστημάτων κεντρικών πωλήσεων.

Ολη η ανάπτυξη του συστήματος και του δικτύου που ανάπτυξαν οι ελληνικές τράπεζες για 4 κυρίως λόγους. Πρώτον, αν πρόκειται να ωφεληθούμε από την ανάπτυξη αυτών των οικονομιών, δεν είναι δυνατό να το επιτύχουμε σε κλίμακα, αν δηλαδή έχουμε το ένα και δεν έχουμε το άλλο. Είναι πολύ δύσκολο να πας μπροστά με ένα πολύ δυνατό front office, αν δεν έχεις ένα καλό back office. Αν δεν το έχεις, δεν μπορείς να μιλήσεις και να κατακτήσεις τον πελάτη σου χωρίς την υποστήριξή του. Αν πάλι έχεις πολύ καλή υποστήριξη των μηχανισμών και δεν έχεις τη δυνατότητα να προσφέρεις

αυτά που μπορείς να παραγάγεις, τότε δεν επιτυγχάνεις τίποτα.
Δεύτερον, πρέπει να φανούμε – και αυτό νομίζω είναι εθνικώς σημαντικό – ότι εισφέρουμε τεχνογνωσία και ότι προσφέρουμε στη χώρα αυτή. Οι αρχές εκεί, οι πελάτες, οι παράγοντες της αγοράς παρακολουθούν και βλέπουν τις επενδύσεις που κάνουν οι ελληνικές τράπεζες. Είναι πολύ σημαντικό να φανεί ότι πάμε ως τράπεζα βάσει οργανωμένου σχεδίου, με την καλή έννοια. Οτι πάμε να βοηθήσουμε και να ενισχύσουμε την αξία της εκεί οικονομίας.
Τρίτον, το κανονιστικό περιβάλλον μεταβάλλεται αδιάκοπα και προσαρμόζεται στα ευρωπαϊκά δεδομένα. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ακόμα κατάλοιπα παλαιότερων δομών που μας υποχρεώνουν σε μία πολύ "συνεκτική" αντιμετώπιση των διαφόρων απαιτήσεων.
Τέταρτο θέμα είναι οι απαιτήσεις των πελατών. Που ξεκινούν από τους μεγάλους έλληνες πελάτες, που θέλουν να έχουν μια ομοειδή αντιμετώπιση και δεν μπορούν να περιμένουν, ξαφνικά, επειδή θα είναι σε μια άλλη χώρα, να βρεθούν με χιλιάδες προβλήματα. Αλλά βεβαίως και των μεγάλων βαλκανίων, ευρωπαίων πλέον, πελατών, που δεν περιμένουν να έχουν αντιμετώπιση ελαφρώς αδιάφορη και αποστασιοποιημένη.

Β. ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΣ: Θα έλεγα ότι σαφώς η περαιτέρω ανάπτυξη της τράπεζάς μας, γιατί γι' αυτή μόνο μπορώ να μιλήσω, είναι απόλυτα συνυφασμένη με τις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις σ' αυτές τις χώρες.
Πιστεύουμε ακράδαντα ότι, αν εξελιχθούν οικονομικά αυτές οι χώρες, θα δημιουργηθούν απαιτήσεις νέων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και προϊόντων, που πρέπει να προσφέρουμε στους πελάτες μας. Ηδη, στα πλαίσια της στρατηγικής μας, έχουμε αποφασίσει ότι σε καθεμία από αυτές τις χώρες θα φτιάξουμε ένα μικρό όμιλο Alpha Bank Ελλάδος. Ηδη το έχουμε ξεκινήσει αυτό ας πούμε στη Ρουμανία, όπου είμαστε ίσως πιο ανεπτυγμένοι, και στην Κύπρο, που είναι βεβαίως πολύ πιο προηγμένη αγορά. Εχουμε, για παράδειγμα, ιδρύσει ασφαλιστική εταιρεία, που υπάγεται στην τράπεζα, εταιρεία leasing, που υπάγεται στην τράπεζα και το ίδιο μοντέλο θα ακολουθήσουμε και στις άλλες χώρες.
Αρχίζουμε με την προσφορά εξελιγμένων, για τις χώρες αυτές, προϊόντων, όπως είναι το Internet Banking, το Alpha Web, προσφορά χρεωστικών καρτών, ATM's, όπως κάναμε στην Αλβανία και, μη σας φανεί περίεργο, η αντιμετώπιση είναι πάρα πολύ θετική.
Πιστεύουμε λοιπόν ότι με την αργή και σταθερή ανάπτυξη, σε δύο-τρία ακόμη χρόνια, θα έχουμε την επέκταση που απαιτεί ο στρατηγικός μας σχεδιασμός. Προσπαθούμε να υλοποιούμε τη στρατηγική μας με προσοχή στην ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών, ώστε να μην υποβαθμίζουμε τις υπηρεσίες που προσφέρουμε σε αυτές τις χώρες, αλλά να είναι ίδιες και απαράλλακτες με αυτές που προσφέρουμε στην Ελλάδα.

Δεύτερον, από πλευράς εξασφαλίσεως, στην οποία δίνουμε πάρα πολύ μεγάλη σημασία και ίσως έχει αποτελέσει, αν θέλετε, τον κύριο παράγοντα συγκράτησης του ρυθμού ανάπτυξής μας, ώστε να είμαστε απολύτως βέβαιοι ότι ανά πάσα στιγμή είμαστε στην εξασφαλισμένη πλευρά.

Γ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ: Να συμπληρώσω κάτι. Η Ελλάδα έχει δέκα εκατομμύρια ανθρώπους και η ελληνική οικονομία παράγει ένα συγκεκριμένο τραπεζικό προϊόν. Αν μετρήσουμε το ενεργητικό του τραπεζικού τομέα είναι περίπου 150 δισεκατομμύρια ευρώ.

Οι υπόλοιπες πέντε βαλκανικές χώρες είναι γύρω στα 50 εκατομμύρια άνθρωποι με το ενεργητικό του τραπεζικού τομέα να ξεπερνά μόλις τα 20 δισ. ευρώ. Ελάχιστο δηλαδή, αφού είναι μικρότερο από το ενεργητικό μιας ελληνικής τράπεζας.

Υπάρχουν βεβαίως οι αντίστοιχες διαφορές στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Μόνο όμως να σκεφτούμε ότι το ΑΕΠ θα αυξηθεί για να φθάσει στο ελληνικό επίπεδο – και θα συμβεί – καταλαβαίνουμε πως η αγορά είναι πολύ μεγάλη.

Νομίζω πάντως ότι το κύριο σημείο που θα καθορίσει την περαιτέρω πορεία των ελληνικών τραπεζών θα είναι ο μελλοντικός ανταγωνισμός. Τι ανταγωνισμός θα εξελιχθεί σ' αυτές τις χώρες; Πότε θα αυξηθεί και πόσο; Και δεν εννοώ τις "διεθνείς τράπεζες", που προφανώς περιλαμβάνονται στον ανταγωνισμό. Αλλά τους άλλους επενδυτές και τα εγχώρια επιχειρηματικά συμφέροντα, που θα αναπτυχθούν παράλληλα. Είναι λογικό ότι η ανάπτυξη του ΑΕΠ θα ακολουθηθεί από την ανάπτυξη των εγχωρίων επιχειρηματικών δυνάμεων.

Θ. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ: Συμφωνήσαμε ότι πρέπει να είμαστε μακροχρόνιοι στρατηγικοί επενδυτές και για να το επιτύχουμε αυτό πρέπει να επενδύσουμε. Να επενδύσουμε στο μέγεθος που θα μας εξασφαλίσει τη μελλοντική μας επιβίωση, αλλά κυρίως να επενδύσουμε στην τεχνολογική μηχανοργάνωση, όχι απλά σε μηχανήματα και λογισμικό αλλά σε οργάνωση, σε σωστά οργανωτικά σχήματα και οργανογράμματα, σε καλοσχεδιασμένα επίπεδα αναφοράς και λήψης αποφάσεων, ό,τι δηλαδή χρειάζεται σε μια τράπεζα για να είναι εξασφαλισμένο ότι θα δουλέψει σωστά.

Ακόμη, για να εξυπηρετήσουμε τους πελάτες μας με τον τρόπο που το κάνουμε στην Ελλάδα, πρέπει να περάσουμε την κουλτούρα μας. Πρέπει να προωθήσουμε εκεί ικανούς ανθρώπους, ώστε μέσα στους οργανισμούς μας να αποκτηθεί πείρα διεθνούς τραπεζικής και να μη θεωρούνται οι διεθνείς δραστηριότητες ως ένα δευτερεύον κομμάτι της τράπεζας, επειδή σήμερα δεν "βγάζει" αρκετά λεφτά.

Τραπεζικα Επιτοκια απο τον Διοικητικο Καθορισμο στον Δικαστηριακο;

ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΡΓΕΛΑ
Νομικού Συμβούλου ΕΕΤ

Τον Ιούνιο του 1980 η Νομισματική Επιτροπή της Τράπεζας της Ελλάδος με την απόφασή της υπ' αριθ. 275, που στη συνέχεια εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο (ΠΥΣ 132/1980), καθόρισε για τελευταία φορά τα τραπεζικά επιτόκια χορηγήσεων. Με την απόφαση αυτή ορίστηκαν με ακρίβεια τα επιτόκια όλων των μορφών χορηγήσεων του τραπεζικού συστήματος, όπως ακριβώς γινόταν ήδη από το 1948 κατ' εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του ΝΔ 588/48. Ετσι οι τράπεζες στην πράξη απλά εφάρμοζαν τα προκαθορισμένα επιτόκια και οι πελάτες τους απλά τα αποδέχονταν, χωρίς καμία ουσιαστική δυνατότητα διαφοροποίησης.

Ο καθορισμός των επιτοκίων χορηγήσεων κατά τον τρόπο αυτό ίσχυσε μέχρι το 1987, οπότε τα ανώτατα όρια επιτοκίων καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν με ελάχιστα όρια (ΠΔ/ΤΕ 1087/26.6.87), πέραν των οποίων οι τράπεζες ήταν ελεύθερες να καθορίσουν τα επιτόκια των δανειακών τους συμβάσεων κατά περίπτωση ή κατά κατηγορία χορηγήσεων. Στο τέλος δε του ίδιου έτους (1987) παρασχέθηκε στις τράπεζες το δικαίωμα ελεύθερου, χωρίς όρια, καθορισμού των επιτοκίων των δανείων που προορίζονταν για τη χρηματοδότηση παγίων εγκαταστάσεων (ΠΔ/ΤΕ 1183/27.11.87), ενώ από το 1994 καταργήθηκαν όλα τα ελάχιστα όρια που μέχρι τότε ίσχυαν (ΠΔ/ΤΕ 2326/4.8.94).

Ετσι από τον ακριβή διοικητικό καθορισμό των τραπεζικών επιτοκίων χορηγήσεων, περάσαμε από το 1987 στον διοικητικό καθορισμό ελάχιστων ορίων επιτοκίων, τα οποία με τη σειρά τους σταδιακά καταργήθηκαν. Οι τράπεζες συνεπώς κλήθηκαν να λειτουργήσουν και να διαμορφώνουν πλέον τα επιτόκιά τους στο πλαίσιο και με τους κανόνες της ανοικτής αγοράς και του ελεύθερου ανταγωνισμού. Επειδή δε η αλλαγή αυτή ήταν πράγματι πολύ σημαντική για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και επειδή πράγματι ο ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών στα πρώτα βήματά τους στο νέο περιβάλλον θα μπορούσε να οδηγήσει τις τράπεζες σε μειώσεις επιτοκίων ασύμβατες τόσο με τις συνθήκες της οικονομίας, όσο και με την ασκούμενη οικονομική πολιτική, η Τράπεζα της Ελλάδος επέλεξε την κατά τα παραπάνω σταδιακή απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς.

Η επιλογή αυτή αποδείχθηκε σοφή εφόσον η μετάβαση έγινε ομαλά και χωρίς κλυδωνισμούς στο τραπεζικό σύστημα και στην οικονομία της χώρας, ενώ συγχρόνως δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης και εδραίωσης ουσιαστικού ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών. Οι τράπεζες άρχισαν να προσφέρουν ολοένα και περισσότερα προϊόντα με ολοένα χαμηλότερα επιτόκια, με σκοπό την αύξηση ή και διατήρηση του μεριδίου της αγοράς τους, προς όφελος και των καταναλωτών- πελατών τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα επιτόκια στεγαστικής πίστης από το 13,6% τον Ιανουάριο του 1999 διαμορφώθηκαν στο 5,5% το 2001, κάτω από τα μέσα επίπεδα των αντίστοιχων δανείων των χωρών του ευρώ, ενώ υπήρξαν και προσφορές επιτοκίων της τάξεως του 4% για τον πρώτο χρόνο του δανείου.

Τα δε επιτόκια των καταναλωτικών δανείων, από το περίπου 20% του 1999 έφθασαν το 2001 στο 10%, μέσο όρο των αντίστοιχων επιτοκίων στη ζώνη του ευρώ.

Παρά τη σοβαρή αυτή αποκλιμάκωση που πραγματοποιήθηκε, λόγω ακριβώς της απελευθέρωσης της τραπεζικής αγοράς και του σοβαρού ανταγωνισμού που αναπτύχθηκε μεταξύ των τραπεζών, το 2001 η λειτουργία αυτή αμφισβητήθηκε. Ο Αρειος Πάγος, κρίνοντας σε τελευταίο βαθμό συλλογική αγωγή, με την οποία επιδιώκετο η κήρυξη διατάξεων σύμβασης χορήγησης πιστωτικής κάρτας ως καταχρηστικών και συνεπώς άκυρων, αποφάσισε (ΑΠ 1219/01) ότι :

Α. Τα εξωτραπεζικά επιτόκια, που καθορίζονται διοικητικά, "παρά τον περιορισμό τους στις εξωτραπεζικές συναλλαγές, δεν παύουν να έχουν γενικότερη κοινωνικοοικονομική σημασία και να αφορούν και τις τραπεζικές συμβατικές σχέσεις".

Β. Η περί επιτοκίων συμφωνία μεταξύ τράπεζας και καταναλωτή ελέγχεται κατά τους όρους του άρθρου 281 του Αστικού Κώδικα (ΑΚ) για την απαγόρευση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος.

Γ. Ορος, σύμφωνα με τον οποίον επιτρέπεται η διαμόρφωση επιτοκίων πιστωτικών καρτών από την τράπεζα "όταν δεν καθορίζονται κριτήρια ειδικά εκ των προτέρων και εύλογα για τον καταναλωτή-πελάτη", είναι καταχρηστικός.

Τα σημεία αυτά της απόφασης, όπως ήταν αναμενόμενο, έγιναν αντικείμενο πολλών συζητήσεων, εντός και εκτός Δικαστηρίων, αλλά και αρθρογραφίας, η οποία είναι πιθανό να συνεχιστεί και μετά την πρόσφατη ΠΔ/ΤΕ 2501/2002, για την "ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους", με την οποία η Τράπεζα της Ελλάδος προσπάθησε να λύσει συνολικά το θέμα της διαφάνειας των τραπεζικών συναλλαγών.

Επιχειρώντας να εξετάσουμε συνδυαστικά την ως άνω απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου με την Πράξη της εποπτικής αρχής του τραπεζικού συστήματος, σημειώνουμε τα ακόλουθα:

Α. Η άποψη του Αρείου Πάγου ότι τα διοικητικά καθοριζόμενα εξωτραπεζικά επιτόκια αφορούν και τις τραπεζικές συναλλαγές έρχεται σε αντίθεση με τις συνειδητές επιλογές της Τράπεζας της Ελλάδος να προχωρήσει στην προαναφερθείσα σταδιακή απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς και να οδηγήσει τις τράπεζες στον καθορισμό των επιτοκίων τους στο πλαίσιο των κανόνων της οικονομίας της ανοικτής αγοράς και των όρων του ελεύθερου ανταγωνισμού. Αλλωστε η σταδιακή αυτή απελευθέρωση αποφασίστηκε και υλοποιήθηκε ενόψει της οικονομικής και νομισματικής ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ενωσης και της εισαγωγής της Ευρωπαϊκής Λογιστικής Μονάδας το 1974, του ECU το 1979 και τέλος του ευρώ και πλέον επιβάλλεται από τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ενωσης (άρθρο 4, παρ. 1 και 2) και το Καταστατικό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (άρθρο 2).

Τις επιλογές της αυτές επιβεβαίωσε η Τράπεζα της Ελλάδος με την ΠΔ/ΤΕ 2501/02, στις Γενικές Αρχές της οποίας επανακαθόρισε το πλαίσιο, στο οποίο διαμορφώνονται τα τραπεζικά επιτόκια και προσδιόρισε τους παράγοντες που τα επηρεάζουν, χωρίς καμία απολύτως αναφορά στα εξωτραπεζικά επιτόκια. Ορισε λοιπόν ότι τα πιστωτικά ιδρύματα "οφείλουν να διαμορφώνουν τα επιτόκια στο πλαίσιο της αρχής της ανοικτής αγοράς και του ελεύθερου ανταγωνισμού, συνεκτιμώντας τους κατά περίπτωση αναλαμβανόμενους κινδύνους και λαμβάνοντας υπόψη ενδεχόμενες μεταβολές στις χρηματοοικονομικές συνθήκες, καθώς και στοιχεία και πληροφορίες τις οποίες οι αντισυμβαλλόμενοι οφείλουν να παρέχουν με ακρίβεια για το σκοπό αυτό".

Ετσι ελπίζεται ότι η κατά τα παραπάνω αμφισβήτηση θα λήξει και ο ρόλος των εξωτραπεζικών επιτοκίων θα περιοριστεί στις πραγματικές του διαστάσεις. Αλλωστε αυτά αφορούν μεμονωμένες παρεμπίπτουσες συναλλαγές μεταξύ δικαιοπρακτούντων, οι οποίοι δεν έχουν ούτε διατηρούν οργάνωση και υποδομή για την κατ' επάγγελμα εξέταση, χορήγηση, παρακολούθηση και είσπραξη δανείων.

Β. Ο Αρειος Πάγος διατύπωσε την ορθή άποψη ότι το άρθρο 2 του Ν. 2251/94 για την προστασία του καταναλωτή αποτελεί εξειδίκευση του άρθρου 281 ΑΚ για την απαγόρευση της καταχρηστικής άσκησης των δικαιωμάτων και συνεπώς η γενική αρχή της διάταξης αυτής, που άλλωστε εκπορεύεται από το Σύνταγμα (άρθρο 5, παρ. 1), αναμφίβολα εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις του καθορισμού και διαμόρφωσης των τραπεζικών επιτοκίων.

Γ. Περίπτωση καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος, κατά τον Αρειο Πάγο, συντρέχει ιδίως, όταν η τράπεζα διατηρεί συμβατικά το δικαίωμα να καθορίζει το εκάστοτε επιτόκιο, χωρίς να καθορίζονται στη σύμβαση ειδικά και εύλογα για τον καταναλωτή-πελάτη σχετικά κριτήρια. Ομως ουδεμία αναφορά έγινε στα κριτήρια αυτά, ούτε υπό τη μορφή παραδείγματος, ώστε θα μπορούσε να παρατηρηθεί ότι η τοποθέτηση του ΑΠ παρέμεινε ημιτελής. Ενδειξη των κριτηρίων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν επιχειρήθηκε αργότερα από το Πρωτοδικείο Αθήνας, που αποφάνθηκε ότι ένα τέτοιο κριτήριο θα μπορούσε να ήταν η διακύμανση του πληθωρισμού (ΠΠΑ 1119/2002).

Η αναφορά στον πληθωρισμό ανταποκρίνεται βέβαια στην απαίτηση τα κριτήρια να είναι εύλογα και συνεπώς κατανοητά για τον καταναλωτή, είναι όμως αμφίβολο εάν πρόκειται για κριτήριο το οποίο άμεσα επηρεάζει τα τραπεζικά επιτόκια. Τίθεται λοιπόν θέμα αφενός προσδιορισμού των παραγόντων που πράγματι επηρεάζουν τη διακύμανση των τραπεζικών επιτοκίων και αφετέρου διερεύνησης του τρόπου με τον οποίο αυτοί θα μπορούσαν να διατυπωθούν κατά τρόπο κατανοητό και εύλογο για τον καταναλωτή.

Τα τραπεζικά επιτόκια χορηγήσεων διαμορφώνονται με βάση τις παρακάτω κυρίως παραμέτρους:

1. Το κόστος του χρήματος

Είναι γνωστό ότι οι τράπεζες δεν δανείζουν δικά τους χρήματα.

Σχεδόν το σύνολο των χορηγήσεων των τραπεζών προέρχεται από χρήματα που οι τράπεζες με τη σειρά τους δανείζονται, κυρίως από το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, επιβαρυνόμενες και αυτές με επιτόκια, που μεταφράζονται σε καταβαλλόμενους τόκους. Τα επιτόκια αυτά, που διαμορφώνουν κατά κύριο λόγο το κόστος του χρήματος της κάθε τράπεζας, ποικίλλουν ανάλογα με το είδος του κάθε δανείου (ομολογιακό, μειωμένης εξασφάλισης κ.λπ.), τις συνθήκες των αγορών χρήματος κατά τη χρονική στιγμή της σύναψής του και κατά τη διάρκειά του, αλλά και τη δανειζόμενη τράπεζα.

Το μόνο κοινό σημείο αναφοράς για τη διαμόρφωση των ως άνω επιτοκίων είναι το EURIBOR, όπως αυτό καθημερινά διαμορφώνεται και δημοσιοποιείται.

Στο EURIBOR προστίθεται ένα περιθώριο, για τον υπολογισμό του οποίου λαμβάνονται υπόψη δύο κυρίως παράγοντες: ο κίνδυνος της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένη η δανειζόμενη τράπεζα και ο κίνδυνος της ίδιας της τράπεζας.

Στην έννοια του κινδύνου της χώρας περιλαμβάνονται η πολιτική σταθερότητα ή μη, η γενική οικονομική κατάσταση και η δυναμική της οικονομίας της χώρας, οι ειδικές συνθήκες που επικρατούν, όπως οι κυβερνητικές παρεμβάσεις που είτε δυσχεραίνουν είτε διευκολύνουν τη λειτουργία της αγοράς και κυρίως του χρηματοπιστωτικού συστήματος κ.λπ.

Οσον αφορά δε τον κίνδυνο του δανειζόμενου πιστωτικού ιδρύματος, αυτός εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα στοιχεία του ισολογισμού του, τους κινδύνους που έχει αναλάβει και τις επισφάλειες που θα κληθεί να αντιμετωπίσει, τις αντίστοιχες προβλέψεις που έχει πραγματοποιήσει, την οργάνωσή του, τη δυναμική του και τις προοπτικές του στην αγορά. Ολα αυτά τα στοιχεία συνήθως εξετάζονται και συνεκτιμώνται από εξειδικευμένους οίκους, οι οποίοι κατόπιν αυτού "βαθμολογούν" το πιστωτικό ίδρυμα και η βαθμολογία αυτή – το "rating" όπως έχει καθιερωθεί – είναι αποφασιστικός παράγοντας για την τελική διαμόρφωση του επιτοκίου δανεισμού του συγκεκριμένου τραπεζικού ιδρύματος.

Στο κατά τα προαναφερθέντα κόστος του χρήματος πρέπει επίσης να προστεθεί και το κόστος που προκύπτει για τις τράπεζες από τις υποχρεωτικές προβλέψεις που πρέπει να σχηματίζουν για την κάλυψη των επισφαλειών που αντιμετωπίζουν. Οι ελάχιστες αυτές προβλέψεις καθορίζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία πρόσφατα προχώρησε σε αύξησή τους (ΠΔ/ΤΕ 2513/15.1.03) επηρεάζοντας έτσι το κόστος του χρήματος των τραπεζών.

2. Τα λειτουργικά έξοδα της τράπεζας

Είναι προφανές ότι οι τράπεζες, όπως και όλες οι επιχειρήσεις, για να λειτουργήσουν έχουν έξοδα, όπως είναι τα έξοδα εγκατάστασης, η μισθοδοσία του προσωπικού, τα έξοδα προμήθειας, ανανέωσης και εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού τους κ.λπ. Είναι δε επίσης προφανές ότι τα λειτουργικά αυτά έξοδα επιρρίπτονται στην τιμή των προϊόντων που παράγουν ή των υπηρεσιών που παρέχουν.

Ετσι ένα τμήμα των τραπεζικών επιτοκίων χορηγήσεων προορίζεται για την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων της κάθε τράπεζας, σημαντικό μέρος των οποίων καλύπτουν τα έξοδα της μισθοδοσίας του προσωπικού που απασχολεί. Πρέπει δε στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι, μετά την κατά τα παραπάνω απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, οι τράπεζες στην Ελλάδα έκαναν σοβαρές και αποτελεσματικές προσπάθειες μείωσης του λειτουργικού τους κόστους, που αναμφίβολα συνέβαλε στην προαναφερθείσα αποκλιμάκωση των επιτοκίων, χωρίς να τεθεί θέμα δραστικών μειώσεων του προσωπικού, όπως σε πολλές περιπτώσεις συνέβη σε χώρες της Ευρώπης.

3. Ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος

Στην έννοια του αναλαμβανόμενου κινδύνου περιλαμβάνεται μία σειρά επιμέρους παραγόντων κινδύνου, όπως είναι ο κίνδυνος της αγοράς, ο πιστωτικός κίνδυνος και ο λειτουργικός κίνδυνος.

Ο κίνδυνος της αγοράς αφορά κυρίως αφενός τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χρονική στιγμή στην αγορά, στην οποία η δανειοδοτούσα τράπεζα δραστηριοποιείται, όπως είναι η υπάρχουσα ρευστότητα, η εμπιστοσύνη του καταναλωτικού κοινού, οι πραγματοποιούμενες επενδύσεις κ.λπ. και αφετέρου τη δυναμική της αγοράς και τις προοπτικές της.

Ο πιστωτικός κίνδυνος αφορά την ενδεχόμενη αδυναμία του πελάτη-οφειλέτη να ανταποκριθεί στις εκ του δανείου υποχρεώσεις του για επιστροφή του κεφαλαίου και εξόφληση των τόκων και εξόδων.

Τον κίνδυνο αυτό οι τράπεζες προσπαθούν να προσεγγίσουν και να μετρήσουν με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με το αν πρόκειται για μεμονωμένο δάνειο προς μία επιχείρηση, στο ένα άκρο, ή για μικρού ύψους δάνεια προς φυσικά πρόσωπα, που η χορήγησή τους χαρακτηρίζεται από μαζικότητα, στο άλλο άκρο. Στην τελευταία αυτή κατηγορία, στην οποία υπάγονται και οι χορηγήσεις καταναλωτικής πίστης, ο πιστωτικός κίνδυνος μετράται συνολικά για κάθε επιμέρους είδος χορήγησης (προσωπικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες, δάνεια για αγορά αυτοκινήτου κ.λπ.) και μεταφράζεται σε ένα ανά περίπτωση "ασφάλιστρο", που ενσωματώνεται στο επιτόκιο του είδους της χορήγησης. Το ύψος δε του "ασφαλίστρου" αυτού είναι ευθέως ανάλογο του ανά περίπτωση κινδύνου και για τον λόγο αυτό παρατηρούμε υψηλότερα επιτόκια στις υψηλότερου κινδύνου αορίστου χρόνου συμβάσεις χορήγησης πιστωτικών καρτών και ανοικτών πιστώσεων, χαμηλότερα στα συγκεκριμένης διάρκειας προσωπικά δάνεια, ακόμη χαμηλότερα στα δάνεια για την αγορά αυτοκινήτου, για τα οποία συνήθως υπάρχει η (σχετικά περιορισμένης αξίας) ασφάλεια της παρακράτησης της κυριότητας του αυτοκινήτου και πολύ χαμηλότερα στα στεγαστικά δάνεια, για τα οποία συνήθως υπάρχει εμπράγματη ασφάλεια.

Ο λειτουργικός κίνδυνος τέλος είναι αυτός που ενδέχεται να προκύψει από κάποιο σφάλμα στη διαδικασία έγκρισης, παρακολούθησης κ.λπ. μιας χορήγησης, από κάποια δυσλειτουργία των συστημάτων της τράπεζας κ.λπ. Ο κίνδυνος αυτός, σύμφωνα

με τις επιταγές του Συμφώνου της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, πρέπει πλέον να μετράται με συγκεκριμένες μεθόδους και να οδηγεί στη δέσμευση αντίστοιχων εποπτικών κεφαλαίων για την αντιμετώπισή του.

4. Ο ανταγωνισμός

Στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς η τιμολογιακή πολιτική των επιχειρήσεων είναι ένα αποφασιστικής σημασίας εργαλείο για τη διείσδυσή τους στην αγορά. Χαμηλότερη τιμολόγηση ενός προϊόντος δημιουργεί τις προϋποθέσεις αυξημένης ζήτησής του και ενδεχόμενα αντανακλά τη βούληση του επιχειρηματία για μεγαλύτερη προώθηση αυτού του προϊόντος έναντι άλλων της ίδιας επιχείρησης.

Κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο και στις τράπεζες, για τον καθορισμό των επιτοκίων, πέραν των προαναφερθέντων παραγόντων, λαμβάνονται υπόψη και παράγοντες όπως η τιμολόγηση ανταγωνιστικών προϊόντων άλλων τραπεζών, ώστε να αυξηθεί ή και να διατηρηθεί το μερίδιο της αγοράς που κατέχει η τιμολογούσα τράπεζα, η βούληση να προωθηθεί ένα συγκεκριμένο προϊόν στην αγορά δυναμικότερα έναντι άλλων παρόμοιων της ίδιας τράπεζας (π.χ. η ανοικτή πίστωση έναντι των πιστωτικών καρτών) ή η μέσω του τιμολογίου επιδίωξη της υλοποίησης συγκεκριμένης πολιτικής σύνθεσης του συνολικού χαρτοφυλακίου χορηγήσεων της τράπεζας (π.χ. αύξηση του χαμηλότερου κινδύνου χαρτοφυλακίου στεγαστικών δανείων έναντι του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων υψηλότερου κινδύνου).

Η σημασία του παράγοντα αυτού στη διαμόρφωση των επιτοκίων έγινε προφανής το 2001, όταν κάποιες τράπεζες, όπως ήδη αναφέρθηκε, προχώρησαν σε σημαντικές μειώσεις των επιτοκίων των στεγαστικών τους δανείων και σε προσφορές ιδιαίτερα χαμηλών επιτοκίων για τον πρώτο χρόνο της διάρκειας του δανείου, που ίσως δεν κάλυπταν το κόστος του χρήματος και το λειτουργικό τους κόστος για το συγκεκριμένο προϊόν.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες περιλήφθηκαν, όπως ήδη σημειώθηκε, επιγραμματικά στην προαναφερθείσα διάταξη των Γενικών Αρχών της ΠΔ/ΤΕ 2501/02 για τη διαμόρφωση των επιτοκίων και επαναλάφθηκαν στην Εκθεση του Διοικητή ΤτΕ για το 2002 (σελ. 50). Ομως η δυσχέρεια κατανόησής τους από τον μέσο καταναλωτή και το σημείο, μέχρι του οποίου είναι δυνατόν να περιληφθούν και αναλυθούν σε μία σύμβαση δανείου, καθίστανται φανερά και από το γεγονός ότι οι παράγοντες αυτοί δεν επηρεάζουν κάθε φορά τη διαμόρφωση των επιτοκίων κατά τον ίδιο τρόπο, ούτε μπορούν να έχουν πάντα την ίδια βαρύτητα. Αυτό γίνεται κατανοητό αν ληφθεί υπόψη ότι η κάθε τράπεζα, όταν καθορίζει τα επιτόκιά της, αποβλέπει στη μέση απόδοση των απασχολούμενων κεφαλαίων της, ενώ συγχρόνως προσπαθεί να ικανοποιήσει τις προσδοκίες:

❒ των καταθετών της, οι οποίοι προσδοκούν μεγαλύτερη αύξηση των αποδόσεων των αποταμιεύσεών τους, πιέζοντας για αντίστοιχη αύξηση του κόστους,

❒ των πελατών της, οι οποίοι προσδοκούν μείωση της επιβάρυνσής τους από τους τόκους των δανείων που έχουν λάβει, πιέζοντας για μείωση των εσόδων,

❒ των εργαζομένων της, οι οποίοι προσδοκούν αύξηση των απολαβών τους από τα αυξημένα κέρδη της τράπεζας,

❒ των μετόχων της, που προσδοκούν αύξηση του μερίσματος αλλά και της αξίας των μετοχών τους, που εξαρτάται από την αύξηση των κερδών της τράπεζας και τη δυναμική της στην αγορά.

Η σε μεγάλο βαθμό αντιφατικότητα των εύλογων αυτών προσδοκιών καθιστά προφανή τη δυσκολία και τη συνθετότητα της άσκησης για τον καθορισμό των τραπεζικών επιτοκίων. Ετσι τυχόν υπεραπλουστευμένη παράθεση κάποιων κριτηρίων θα απείχε σημαντικά από την πραγματικότητα και θα οδηγούσε σε εσφαλμένα συμπεράσματα και στρεβλώσεις στην τραπεζική αγορά προς βλάβη όχι μόνο των τραπεζών, αλλά τελικά και των ίδιων των καταναλωτών. Ως αποτέλεσμα δε αυτής της υπεραπλούστευσης που επιχειρήθηκε πρέπει μάλλον να εκληφθεί και η απόφαση Ειρηνοδικείου (Ειρ. Αθ. 2640/02), με την οποία ακυρώθηκε επιταγή προς

εκτέλεση γιατί η τράπεζα υπολόγισε το ύψος της απαίτησής της με επιτόκια μεγαλύτερα των εξωτραπεζικών.

Η Τράπεζα της Ελλάδος προσπάθησε να απαντήσει στο ερώτημα της ενημέρωσης του καταναλωτή-πελάτη για τα κριτήρια μεταβολής των επιτοκίων με την προαναφερθείσα Πράξη του Διοικητή της, σύμφωνα με την οποία στην περίπτωση των κυμαινόμενων επιτοκίων οι πελάτες των τραπεζών πρέπει να ενημερώνονται "σχετικά με τους βασικούς παράγοντες, η ενδεχόμενη μεταβολή των οποίων θα επηρεάσει το συνολικό κόστος του αντίστοιχου δανείου (όπως π.χ. παρεμβατικά επιτόκια της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας)".

Παρακάμφθηκε συνεπώς το εύλογο ή μη των κριτηρίων για τον καταναλωτή και η πληροφόρηση κατά την Τράπεζα της Ελλάδος πρέπει να περιλαμβάνει τους βασικούς παράγοντες διακύμανσης των επιτοκίων, που προφανώς είναι οι κατά τα παραπάνω αναφερόμενοι στις Γενικές Αρχές της Πράξης, όπως το κόστος του χρήματος, στο οποίο ευθέως παραπέμπουν τα παρεμβατικά επιτόκια της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που αναφέρονται χάριν παραδείγματος.

Κατά τις συζητήσεις όμως που ακολούθησαν τη δημοσίευση της Πράξης θέμα τέθηκε για τον τρόπο με τον οποίο οι παράγοντες αυτοί θα αναφέρονται στις συμβάσεις. Διατυπώθηκε λοιπόν αρχικά η άποψη ότι η συμβολή των βασικών παραμέτρων στη διακύμανση των επιτοκίων μπορεί να προσδιορίζεται κατά τράπεζα, είτε σε σταθερό επίπεδο είτε με συγκεκριμένο εύρος διακύμανσης.

Είναι προφανές ότι απαραίτητη προϋπόθεση της υλοποίησης της άποψης αυτής είναι η ποσοτικοποίηση των παραγόντων. Είναι όμως εξίσου προφανές ότι η μεταβλητότητα των περισσότερων από τους προαναφερθέντες βασικούς παράγοντες δεν είναι αντικειμενικά δυνατόν να ποσοτικοποιηθεί. Πώς μπορεί για παράδειγμα να ποσοτικοποιηθεί ο κίνδυνος, που υπόκειται σε διακυμάνσεις σε μεγάλο βαθμό συγκυριακές και απρόβλεπτες, ή οι συνθήκες της αγοράς και η επίδραση του ανταγωνισμού, παράγοντες όλοι εξαιρετικά σημαντικοί στη διακύμανση των επιτοκίων; Είναι ακόμη επίκαιρο το παράδειγμα της μείωσης της εμπιστοσύνης του καταναλωτικού κοινού σε μεγάλο αριθμό κρατών, λόγω των πρόσφατων πολεμικών γεγονότων, που επηρέασε σημαντικά τη ζήτηση και τελικά την κατάσταση της οικονομίας και των προοπτικών της, όχι μόνο μεμονωμένων κρατών, αλλά και της διεθνούς. Ακόμη, μία κρίση στην αγορά των ακινήτων θα μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά τις τιμές τους και κατ' επέκταση τους όρους χορήγησης δανείων για απόκτηση στέγης.

Οσον αφορά τη στάθμιση και ποσοτικοποίηση των συνθηκών του ανταγωνισμού, αρκεί να υπενθυμίσουμε και πάλι τη σημαντική πτώση των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων από το 2001 και τις ακόμη ευνοϊκότερες προσφορές που υπαγορεύθηκαν καθαρά από λόγους ανταγωνισμού.

Προκύπτει συνεπώς ότι οποιαδήποτε απόπειρα ποσοτικοποίησης των ως άνω παραγόντων δεν θα ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα και θα οδηγούσε σε νέες αμφισβητήσεις. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι παρόμοιες απαιτήσεις ποσοτικοποίησης των παραγόντων που επηρεάζουν τα τραπεζικά επιτόκια δεν έχουν καθιερωθεί σε καμία χώρα της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Αλλά και πέραν αυτών πρέπει να σημειωθεί ότι παρόμοιοι κανόνες και περιορισμοί άσκησης τιμολογιακής πολιτικής δεν έχουν τεθεί σε άλλους κλάδους επιχειρηματικής δράσης, ούτε στην κοινή ωφέλεια, παρά το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις του συγκεκριμένου χώρου (π.χ. ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ, κ.λπ.) λειτουργούν σε περιβάλλον μονοπωλιακό ή ολιγοπωλιακό, ώστε θα ήταν αναμενόμενο ο έλεγχος αυτών των τιμών να είναι εντονότερος.

Προφανώς οι παραπάνω σκέψεις τελικά πρυτάνευσαν και έτσι η άποψη της ποσοτικοποίησης των ως άνω παραγόντων και στάθμισης του επηρεασμού τους στη διαμόρφωση των επιτοκίων, κρίθηκε ότι θα μπορούσε να ήταν ένας από τους τρόπους εμφάνισής τους στις τραπεζικές συμβάσεις και ότι σε κάθε περίπτωση οι τράπεζες πρέπει να εφαρμόσουν τις σχετικές διατά-

ξεις της Πράξης, όπως διατυπώθηκαν σε αυτή.

Με τον τρόπο αυτό αποτράπηκε η υποχρεωτική καθιέρωση μιας πρακτικής, που πιθανότατα θα εδραίωνε μία υπεραπλουστευμένη άποψη για την αντιμετώπιση του σύνθετου προβλήματος του καθορισμού των επιτοκίων, θα οδηγούσε σε περαιτέρω προβλήματα και αμφισβητήσεις παραγόντων και συντελεστών και θα αναιρούσε την αρχή της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, που, όπως σημειώθηκε στην αρχή του παρόντος, λειτούργησε ευεργετικά για τους καταναλωτές. Αλλωστε, λόγω ακριβώς της ανοικτής αγοράς και του ελεύθερου ανταγωνισμού, έχει πλέον γίνει εφικτή η μεταφορά των περισσότερων δανείων από τη μία τράπεζα σε άλλη που παρέχει ευνοϊκότερους όρους.

Προκύπτει συνεπώς ότι κύριο μέλημα όλων των παραγόντων, της Τράπεζας της Ελλάδος, των εμπορικών τραπεζών, αλλά και των καταναλωτών-πελατών πρέπει να είναι, αντί της αναζήτησης τρόπων υπεραπλούστευσης σύνθετων διαδικασιών και δημιουργίας προϋποθέσεων για τον δικαστηριακό καθορισμό των επιτοκίων, όπως ήδη έγινε σε μία τουλάχιστον περίπτωση, η εξασφάλιση των συνθηκών εκείνων που θα εδραιώσουν περαιτέρω την οικονομία της ανοικτής αγοράς και θα διευρύνουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων. Προς την κατεύθυνση αυτή η Τράπεζα της Ελλάδος με τη συγκεκριμένη Πράξη καθιέρωσε ελάχιστο χρόνο αποδοχής της όποιας μεταβολής όρου δανείου ή πίστωσης από τον καταναλωτή-πελάτη τις τριάντα (30) ημέρες. Η περίοδος αυτή προβλέπεται ότι θα ενισχύσει τη δυνατότητα των πελατών να μεταφέρουν τις υποχρεώσεις τους σε άλλες τράπεζες και συνεπώς θα ενισχύσει τον ελεύθερο ανταγωνισμό μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, καταρρίπτοντας και τα τελευταία ψήγματα βασιμότητας του επιχειρήματος ότι ο ανταγωνισμός έχει αξία μόνο για την επιλογή της τράπεζας κατά τη χορήγηση του δανείου.

Ετσι μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί ότι η εκ των πραγμάτων αναπόφευκτη αοριστία στις συμβάσεις τραπεζικών προϊόντων για τον μηχανισμό διακύμανσης των τραπεζικών επιτοκίων αντισταθμίζεται από την ευχέρεια που πλέον παρέχεται στον καταναλωτή -πελάτη να μην αποδεχθεί τη μεταβολή των όρων του δανείου του, να καταγγείλει τη σύμβαση και να μεταφέρει το δάνειό του σε άλλη τράπεζα της επιλογής του.

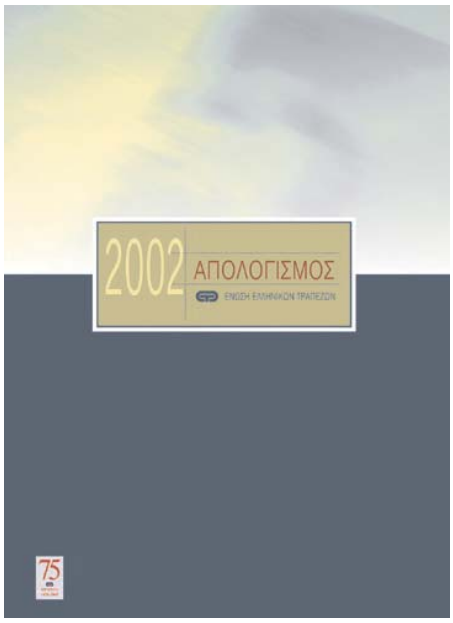

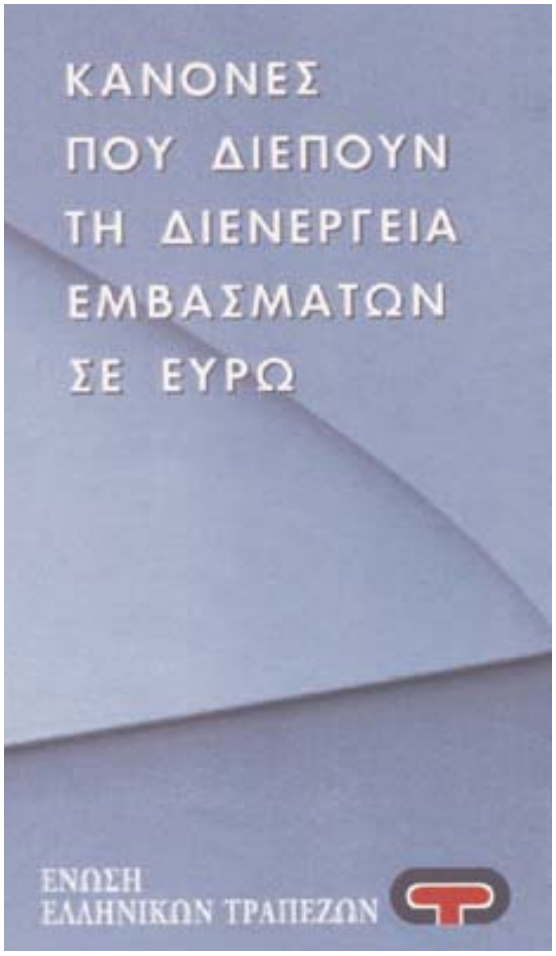

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Οι κανόνες εφαρμόζονται σε εμβάσματα μέχρι του ποσού των ευρώ 50.000, τα οποία διενεργούνται από εντολέα σε ένα κράτος μέλος προς δικαιούχο σε άλλο κράτος μέλος, μέσω τραπεζών που είναι εγκατεστημένες στην Ευρωπαϊκή Ενωση. Ο εντολέας και ο δικαιούχος μπορεί να είναι ένα και το αυτό πρόσωπο.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Καθιερώνονται αρχές για:

I. Τη μη τιμολογιακή διάκριση στα έξοδα διασυνοριακού και εγχώριου εμβάσματος.

II. Τη διαφάνεια των εξόδων που επιβάλλονται για τη διενέργεια ενός εμβάσματος.

III. Την πληροφόρηση που πρέπει να παρέχεται από την τράπεζα στον πελάτη της, πριν και μετά τη διεκπεραίωση ενός εμβάσματος.

IV. Την τήρηση των προθεσμιών και τη διαδικασία αποζημίωσης.

V. Την υποχρέωση εκτέλεσης του εμβάσματος σύμφωνα με τις οδηγίες.

VI. Την υποχρέωση αποκατάστασης σε περίπτωση καθυστέρησης ή μη ολοκλήρωσης της διεκπεραίωσης του εμβάσματος.

VII. Την επίλυση διαφορών.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ-ΠΕΛΑΤΗ

I. Κάθε τράπεζα παρέχει εκ των προτέρων στους πελάτες της πληροφορίες σχετικά με τα έξοδα που επιβάλλει, τόσο για τις διασυνοριακές όσο και για τις εντός χώρας πληρωμές σε ευρώ.

II. Κάθε τράπεζα παρέχει σε κάθε πελάτη το Διεθνή Αριθμό Τραπεζικού Λογαριασμού (IBAN) και τον Κωδικό Αναγνώρισης της Τράπεζας (BIC).

III. Κάθε τράπεζα δικαιούται να απαιτεί από τον πελάτη/εντολέα πρόσθετα έξοδα για την εκτέλεση διασυνοριακού εμβάσματος, εφόσον αυτός δεν γνωστοποιήσει τον IBAN του δικαιούχου και τον BIC της τράπεζας του τελευταίου.

IV. Από την 1η Ιουλίου 2003, τα έξοδα που επιβάλλει η τράπεζα για τα διασυνοριακά εμβάσματα σε ευρώ μέσα στη Κοινότητα, μέχρι μεγίστου ποσού 12.500 ευρώ, θα πρέπει να είναι ίδια με τα έξοδα που επιβάλλει για αντίστοιχα εμβάσματα σε ευρώ εντός της χώρας, ενώ παράλληλα στο αντίγραφο κίνησης λογαριασμού ή σε παράρτημά του θα πρέπει να αναφέρεται ο IBAN του πελάτη και ο BIC του ιδρύματος.

V. Από την 1η Ιανουαρίου 2006, το όριο των 12.500 ευρώ αναφορικά με την ευθυγράμμιση των εξόδων μεταξύ διασυνοριακών και εγχωρίων πληρωμών θα ανέλθει σε 50.000 ευρώ.

VI. Η εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης των εξόδων για ίδιου τύπου εγχώρια και διασυνοριακά εμβάσματα σε ευρώ δεν αναιρεί σε καμία περίπτωση τον τιμολογιακό ανταγωνισμό των πιστωτικών ιδρυμάτων.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

σε περίπτωση μη ολοκλήρωσης εκτέλεσης του εμβάσματος

- Προβλέπεται υποχρέωση επιστροφής εκ μέρους του ιδρύματος του εντολέα, ποσού μέχρι ευρώ 12.500, προσαυξημένο με τον αναλογούντα τόκο και τα καταβληθέντα έξοδα, σε περίπτωση μη ολοκλήρωσης εκτέλεσης του εμβάσματος. Η εν λόγω υποχρέωση βαρύνει το ίδρυμα του δικαιούχου εάν η μη ολοκλήρωση εκτέλεσης του εμβάσματος οφείλεται σε ενδιάμεσο ίδρυμα που έχει επιλεγεί από το ίδρυμα του δικαιούχου.
- Δεν υφίσταται θέμα υποχρέωσης επιστροφής ποσού εάν η μη ολοκλήρωση εκτέλεσης του εμβάσματος οφείλεται σε λανθασμένες ή ελλιπείς οδηγίες του εντολέα προς το ίδρυμά του ή σε ενδιάμεσο ίδρυμα ρητώς επιλεγέν από αυτόν.

ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Για κάθε παράπονο ή διαφορά, που κατά τη γνώμη του πελάτη δεν αντιμετωπίζεται ικανοποιητικά από τον υπάλληλο ή τον υπεύθυνο του καταστήματος της τράπεζας, ο πελάτης μπορεί, να απευθυνθεί στις αρμόδιες υπηρεσίες της τράπεζας.

Περαιτέρω, για κάθε διαφορά ή διένεξη προβλέπονται ειδικές διαδικασίες επίλυσης, σύμφωνα με τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις:
Γενική Γραμματεία Προστασίας Καταναλωτή,
Κάνιγγος 20, 101 81 Αθήνα, τηλ. 210 383.7982 και
Γραφείο Τραπεζικού Μεσολαβητή,
Καρ. Σερβίας 12-14, 105 62 Αθήνα, τηλ. 210 337.6700.
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: contact @bank-omb.gr,
Ιστοσελίδα:http://www.bank-omb.gr.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ Κ. FABRICE DEMARIGNY

Η δημιουργία ενός κεντρικού μηχανισμού συγκέντρωσης, διασταύρωσης και σύνταξης αποφάσεων και πλαισίων δράσης αποτελεί συνήθη πρακτική στην πραγματικότητα της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Στην κατεύθυνση αυτή δραστηριοποιείται η Επιτροπή των αρχών κεφαλαιαγοράς, η οποία έχει ήδη στο ενεργητικό της, την επιτυχημένη επεξεργασία κοινών πλαισίων αναφοράς και νομοθετικής δραστηριοποίησης στα κρίσιμα θέματα για τα οποία χρειάζεται να δοθούν απαντήσεις προκειμένου να γίνουν σημαντικά βήματα για τη συγκρότηση μιας Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς Κεφαλαίων. Ο γενικός γραμματέας της Επιτροπής, ο κύριος Fabrice Demarigny, σε αποκλειστική συνέντευξή του προς το ΔΕΛΤΊΟ ΤΗς ΕΕΤ, περιγράφει τα βασικά σημεία της διαδρομής, που ακολουθήθηκε στο θέμα αυτό, μέχρι σήμερα, και εξηγεί τους λόγους για τους οποίους είναι αισιόδοξος για το μέλλον της ευρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς. Πρόκειται άλλωστε για μια εμπειρία, ευρωπαϊκής συνεργασίας και θεσμοθέτησης, που αποτελεί ήδη πρότυπο για αντίστοιχες προσπάθειες που αφορούν και τον τραπεζικό τομέα.

Πώς ξεκίνησε η προσπάθεια δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού συντονιστικού οργάνου των εθνικών αρχών εποπτείας της Κεφαλαιαγοράς;

Ξεκινήσαμε πολλά, ταυτόχρονα σχέδια, ήδη από τη δεκαετία του ’80, κάποτε ακόμη ενωρίτερα. Το πρώτο που εύκολα μπορεί κανείς να δει στην καθημερινότητα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ενωσης, αφορούσε την εισαγωγή του ευρώ, αφού στο έργο αυτό συμμετείχε και η δραχμή με ιστορία μεγαλύτερη των 2.500 ετών. Βεβαίως, στο θέμα των κεφαλαιαγορών, οι πολίτες της Ευρώπης διαπιστώνουν δυσκολότερα την πρόοδο που έχει γίνει. Το θέμα είναι πιο αφηρημένο. Υπάρχουν, συχνά, πλευρές νομικές και κανονιστικές, που δεν ευνοούν την κατανόησή του και δεν προσμετρούμε όλα τα αποτελέσματα παρά μόνο με την πάροδο αρκετού χρόνου.

Ομως, η Ευρωπαϊκή Ενωση φιλοδοξεί να διευκολύνει τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς υπηρεσιών που συνδέονται με τη λειτουργία των κεφαλαιαγορών. Ενας σημαντικός αριθμός οδηγιών, που άρχισε να εμφανίζεται στη δεκαετία του ’80, επέτρεψε να υπάρξει κινητικότητα μεταξύ των κρατών μελών σε ό,τι αφορά τα προϊόντα και τις υπηρεσίες των κεφαλαιαγορών. Οι αποφάσεις εκείνες υπήρξαν, για να το πω με

έναν άλλο τρόπο, "θύματα της επιτυχίας τους". Δημιούργησαν έναν χώρο ελευθερίας για όσους συμμετείχαν, όπως είναι οι τράπεζες και τα χρηματιστήρια, οι χρηματιστές και οι εταιρείες που εκδίδουν μετοχές επί του κεφαλαίου τους. Ετσι, πολύ γρήγορα, οι οδηγίες εκείνες "γέρασαν". Επαυσαν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των αγορών, που είναι άλλωστε από μόνες τους εξαιρετικά καινοτόμες. Χαρακτηριστικό θετικό βεβαίως, αφού επιτρέπει την καλύτερη χρηματοδότηση της οικονομίας και την ανάπτυξή της. Χρειάζεται λοιπόν, τώρα, να προχωρήσουμε στην προσαρμογή των κανόνων και διαδικασιών στις καινοτομίες και τους νεωτερισμούς που δημιούργησαν οι ίδιες οι αγορές.

Τι προέβλεπε η νεότερη οδηγία για την οργάνωση μιας ευρωπαϊκής αγοράς αξιών;

Ετσι, κατά τη δεκαετία του '90 εκδόθηκε μια νέα οδηγία στο χώρο μας, σχετικά με τη διαπραγμάτευση των αξιών και τίτλων, ιδιαίτερα σημαντική. Η οδηγία αυτή του 1993 ανοίγει τις πόρτες για δραστηριότητες πέραν των εθνικών συνόρων. Μπορούμε πλέον να επιδιώξουμε την πώληση προϊόντων και υπηρεσιών της κεφαλαιαγοράς, εφαρμόζοντας ένα ελάχιστο κανονιστικό πλαίσιο. Φυσικά, κατά τη φάση που ξεκίνησε η προσαρμογή της γενικής αυτής οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, αντιληφθήκαμε ότι τα κράτη μέλη, όπως άλλωστε και οι αρχές της κεφαλαιαγοράς, ερμήνευσαν την οδηγία με διαφορετικό τρόπο. Ετσι, όλες αυτές οι προσπάθειες, που είχαν γίνει στο κορυφαίο επίπεδο, διέφεραν κατά την εφαρμογή τους. Επιπλέον, για μιαν ακόμη φορά, το περιεχόμενο των οδηγιών ήρθε αντιμέτωπο με τις αλλαγές που φέρνει ο χρόνος.
Απέναντι στη διαπίστωση αυτή, οι υπεύθυνοι των αγορών συναντήθηκαν και διαπίστωσαν: 'περνούμε από μια κοινή αγορά που δημιουργήθηκε με τη συνένωση των εθνικών αγορών και θέλουμε να πάμε σε μια πραγματική ενιαία αγορά'. Ημασταν κάπου ανάμεσα. Αποφασίσαμε λοιπόν να ανοίξουμε ένα πεδίο ελευθερίας. Αφήσαμε στις αγορές να πάρουν τις πρωτοβουλίες τους στην κατεύθυνση της ενιαίας αγοράς και αποφασίσαμε να προσαρμόσουμε τα εργαλεία μας στο επίπεδο προσέγγισης που αυτές έχουν επιτύχει.
Διαπιστώσαμε λοιπόν ότι, συχνά, όταν μια εθνική αρχή εποπτείας αποφασίζει σχετικά με ένα προϊόν ή μια νέα διαδικασία, ο ίδιος παράγοντας της αγοράς απευθύνεται στην αρχή μιας άλλης χώρας της Ενωσης ζητώντας την "αυτόματη" έγκριση, αφού υπάρχει ήδη μια πρώτη σύμφωνη γνώμη. Είναι προφανές ότι οι αγορές είναι πλήρως αλληλεξαρτημένες. Οταν μια εθνική εποπτική αρχή λαμβάνει μια απόφαση, στην πράξη δημιουργεί ένα νομικό προηγούμενο για το σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου.
Επρεπε λοιπόν να καθίσουμε γύρω από το τραπέζι για να αποφασίσουμε με τρόπο περισσότερο συλλογικό.

Ακόμη κι όταν δεν υπάρχει νομική υποχρέωση άμεσης έγκρισης από τη μια χώρα στην άλλη;

Βεβαίως, γιατί αντιμετωπίζουμε μια κατάσταση που υπάρχει και δεν μπορούμε να την αγνοήσουμε. Θα ήταν βεβαίως προτιμότερο να συζητήσουμε παρά να κάνει ο καθένας εκείνο που θέλει, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τις έμμεσες επιπτώσεις σε μια ολοένα και περισσότερο ενιαία αγορά. Για το λόγο αυτό, το 1995, δημιουργήσαμε τη FESCO. Εναν οργανισμό στον οποίο οι δεκαπέντε Επιτροπές Κεφαλαιαγοράς προσέρχονται οικειοθελώς. Ειδοποιήσαμε μάλιστα την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις δυσκολίες που δημιουργούσε η ταχύτατη ενσωμάτωση των κεφαλαιαγορών αλλά και για τις καθυστερήσεις, έναντι της πραγματικότητας, που διαπίστωνε κανείς ανάμεσα στην πραγματικότητα και το κοινοτικό δίκαιο. Τόσο η Επιτροπή, όσο και οι κυβερνητικοί υπεύθυνοι των κρατών μελών, αντελήφθησαν την ανάγκη υιοθέτησης αλλαγών. Προχώρησαν λοιπόν στη σύνταξη της Πράξης για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, που περιλαμβάνει πάνω από 40 μέτρα, μεταξύ των οποίων ένα μεγάλο μέρος αφορά το Χρηματιστήριο και τις Ασφάλειες. Στόχος ήταν ο εκσυγχρονισμός του κοινοτικού θεσμικού πλαισίου και να δώσουμε στις αρχές εποπτείας τα κατάλληλα εργαλεία για να κάνουν τη δουλειά τους.

Σε ό,τι αφορά τον χρηματιστηριακό τομέα, διαπιστώνονται ραγδαίες αλλαγές με τη δημιουργία νέων καταστάσεων, που μας υποχρεώνουν στην εξεύρεση ενός συστήματος που θα παράγει κατάλληλα προσαρμοσμένες κοινοτικές οδηγίες, λαμβάνοντας υπόψη τον χρόνο που απαιτείται για την υιοθέτησή τους.

Ανατέθηκε λοιπόν στον βαρόνο Lamfalussy, προσωπικότητα με εμπειρία και κύρος, να προεδρεύσει μιας Επιτροπής Σοφών, η οποία κατέληξε σε μια σειρά συμπερασμάτων και προτάσεων. Σημειώθηκε ότι οι συνθήκες δεν ήταν ακόμη ώριμες για να δημιουργηθεί μια υπερεθνική εποπτική αρχή στο επίπεδο ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Υπήρχαν ορισμένα θέματα στα οποία η σύγκλιση δεν είχε ακόμη προχωρήσει ικανοποιητικά, ώστε να μπορούμε να επιτύχουμε τη σύμφωνη γνώμη των επαγγελματιών του κλάδου και των κυβερνήσεων στη δημιουργία ενός παρόμοιου οργανισμού.

Χωρίς η Επιτροπή να κλείσει την πόρτα αυτή για το μέλλον, προώθησε μία άλλη λύση. Θα μπορούσε η Επιτροπή να προχωρήσει στην προσαρμογή των οδηγιών που υπήρχαν και να δημιουργήσει, έτσι, ένα είδος δευτερογενούς δικαίου. Χωρίς να απαιτείται η διατύπωση όλων των λεπτομερειών, με τον τρόπο αυτόν είναι δυνατό να θέσουμε ένα γενικό πλαίσιο αρχών και κατευθύνσεων. Οι ειδικότερες ρυθμίσεις, που συνδυάζονται με τις ιδιαιτερότητες κάθε αγοράς, θα μπορούσαν να μείνουν στην ευχέρεια των εθνικών αρχών.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του νέου πλαισίου συντονισμού;

Πρόκειται για ένα πλαίσιο με τέσσερα επίπεδα. Το πρώτο αναφέρεται στη γνωστή διαδικασία νομοθεσίας σε κοινοτικό επίπεδο (απόφαση που λαμβάνεται από κοινού μετά από πρόταση της Επιτροπής). Στο δεύτερο επίπεδο, όπου τοποθετείται η Επιτροπή των Εποπτικών Αρχών – που έγινε επίσημο όργανο της Ενωσης – ανατέθηκε η προετοιμασία των απαραίτητων ρυθμίσεων, τις οποίες η Επιτροπή αναλαμβάνει να προωθήσει στο ανώτερο επίπεδο νομοθεσίας: στο Συμβούλιο των υπουργών Οικονομίας και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ώστε να ενσωματωθούν στο Κοινοτικό Δίκαιο. Η διαδικασία αυτή είναι πιο γρήγορη από την παραδοσιακή μέθοδο που εφαρμόζεται σε κοινοτικό επίπεδο.

Αυτό σημαίνει ότι οι ίδιες οι εποπτικές αρχές προτείνουν τα όσα θα χρειαστεί να εφαρμόσουν...

Πιστεύω ότι μπορούμε να εφαρμόσουμε και σε κοινοτικό επίπεδο λύσεις και μέτρα που λαμβάνονται ήδη σε εθνικό επίπεδο όπου οι αρχές έχουν την ευθύνη να προτείνουν βελτιώσεις και προσαρμογές.
Το γεγονός ότι η δική μας Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να προτείνει είναι, κατά τη γνώμη μου, πολύ σημαντικό. Σκεφθείτε ότι η πρότασή μας οδηγεί σε αποφάσεις τις οποίες δεσμευτικά θα χρειαστεί να τηρήσουμε. Επομένως, η εισήγησή μας έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Θα ήταν διαφορετικό εάν είχε ζητηθεί η γνώμη ειδικών, ακαδημαϊκών ή κάποιων προσωπικοτήτων. Επιπλέον, ένα ακόμη σημαντικό σημείο, αφορά το γεγονός ότι η Επιτροπή των Κεφαλαιαγορών είναι ανεξάρτητη, κάτι που έγινε αποδεκτό από τις κοινοτικές αρχές. Διαθέτουμε, έτσι, τον δικό μας προϋπολογισμό, τις δικές μας εσωτερικές διαδικασίες.

Δεν υπήρξαν αντιρρήσεις;

Πράγματι, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είχε ορισμένες σκέψεις για τη διαδικασία αποφάσεων. Σημείωσε, για παράδειγμα, ότι ακόμη κι αν υπάρχουν θέματα καθαρά τεχνικής φύσεως, η Επιτροπή Κεφαλαιαγορών θα έπρεπε πάντως να εργάζεται με συνθήκες πλήρους διαφάνειας. Πράγματι, υιοθετήσαμε διαδικασίες ανταλλαγής

απόψεων και συμμετοχής των παραγόντων των αγορών με την πιο ευρεία έννοια: τράπεζες, κοινό και επαγγελματίες, μπορούν να συμμετάσχουν στη συζήτηση που προηγείται της τελικής διαμόρφωσης των προτάσεών μας. Είναι μια διαδικασία δημοκρατική και, κατά την άποψή μου, το σημείο αυτό είναι πολύ σημαντικό.

Και το τρίτο επίπεδο;

Στο επίπεδο αυτό, το πιο δύσκολο από την άποψη της νομοθετικής διαδικασίας, πρέπει να απαντήσουμε στο εξής ερώτημα: πώς, όταν ένας από εμάς αποφασίζει για ένα θέμα και εφαρμόζει τους γενικούς κανόνες, δεν θα εμφανιστούν διαφορετικές πρακτικές, που θα οδηγούσαν και πάλι σε αποκλίσεις. Είναι ένας από τους ρόλους της Γραμματείας μας, της οποίας προΐσταμαι, που αποσκοπεί στην ομοιό-μορφη εφαρμογή των συμφωνημένων κανόνων. Βρισκόμαστε μέσα στις κατευθύνσεις της Εκθεσης Lamfalussy. Χωρίς να δημιουργούμε μια υπερεθνική αρχή, αλλά ένα "δίκτυο 15 εποπτικών αρχών", αν θέλουμε να είμαστε αποτελεσματικοί θα πρέπει να φροντίζουμε ώστε οι πρακτικές μας αποφάσεις να συγκλίνουν και να δημιουργούν μια ενιαία πρακτική, την οποία εφαρμόζουν οι 15 διακριτές αρχές εποπτείας.

Ποιο είναι το σημείο συνάντησης μεταξύ των αποφάσεων που λαμβάνονται στην κατεύθυνση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Κεφαλαιαγοράς και των κανόνων που προωθούνται από την Επιτροπή της Βασιλείας σχετικά με τη λειτουργία των τραπεζών;

Πράγματι, οι υπουργοί Οικονομίας ασχολήθηκαν με το θέμα αυτό. Διαπίστωσαν ότι ο τρόπος λειτουργίας στον χρηματιστικό τομέα ήταν ορθός, όπως και ο συντονισμός μεταξύ των αρχών της Κεφαλαιαγοράς και εξέφρασαν την ευχή, διατυπωμένη σε ειδικό κείμενο, να επεκταθεί η διαδικασία που προέκυψε από την Εκθεση Lamfalussy στον τραπεζικό αλλά και στον ασφαλιστικό τομέα. Αποφάσισαν μάλιστα, και ζήτησαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να φροντίσει για τη διαμόρφωση ενός παρόμοιου μηχανισμού για την εποπτεία των τραπεζών, με μια επιτροπή υπουργών και μια επιτροπή των αρχών τραπεζικής εποπτείας. Η απόφαση αυτή πρόκειται άλλωστε να τεθεί σε εφαρμογή από εφέτος. Οι συζητήσεις, βεβαίως, είναι διαφορετικές αφού υπάρχουν ήδη πολλές επιτροπές και θα χρειαστεί μια αναδιοργάνωση. Είμαι όμως σίγουρος ότι η δική μας λειτουργία αποτελεί ένα καλό παράδειγμα. Δεν μπορώ βέβαια να σας προβλέψω τις λεπτο-

μέρειες των διαδικασιών που θα υιοθετηθούν για τη μετατροπή των κανόνων της Βασιλείας σε κοινοτικό δίκαιο.

Πολύ συχνά η εποπτεία των τραπεζών περνά από την κεντρική τράπεζα, όχι όμως πάντα...

Πράγματι το τοπίο της τραπεζικής εποπτείας είναι αρκετά περίπλοκο, σε κοινοτικό επίπεδο και αυτό δημιουργεί μια δυσκολία για τα επόμενα βήματα. Αλλά και από τη δική μας εμπειρία έχει διαπιστωθεί ότι υπήρχαν πολλές διαφορές στη νομοθεσία και την πρακτική κάθε μιας κοινοτικής χώρας σε θέματα λειτουργίας των κεφαλαιαγορών τους. Είχα κάποτε μετρήσει ότι υπήρχαν πάνω από 40 αρχές που, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, είχαν κάποια εποπτική αρμοδιότητα, πριν ξεκινήσει η διαδικασία που πρότεινε η Εκθεση Lamfalussy. Υπήρχε επομένως μια κάποια αταξία, η οποία τώρα έδωσε τη θέση της σε έναν πολύ καλύτερο συντονισμό.
Να υπογραμμίσω, όμως, ότι δεν είναι απαραίτητο να εναρμονίζουμε τα πάντα ως την τελευταία λεπτομέρεια. Εφόσον το πλαίσιο και τα καθήκοντα μιας εθνικής εποπτικής αρχής έχουν προσδιοριστεί με τρόπο σαφή και ολοκληρωμένο, κάθε κράτος θα μπορούσε να πάρει τις κατάλληλες αποφάσεις. Η αρχή αυτή ισχύει και στην περίπτωση της τραπεζικής εποπτείας, δεν μπορώ όμως να κρίνω, γιατί δεν γνωρίζω επαρκώς, την ανάγκη να επιταχυνθεί η διαδικασία σύγκλισης στον τραπεζικό τομέα, κάτι που σίγουρα είναι απαραίτητο σε ό,τι αφορά τις κεφαλαιαγορές.

Πώς θα επηρεαστούν οι πρωτοβουλίες συγκρότησης μεγαλύτερων αγορών μετοχών αλλά και το γενικότερο κλίμα που επικρατεί σε αυτές;

Ελπίζω ότι η διαδικασία εναρμόνισης θα συμβάλλει και αυτή στη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών λειτουργίας. Να σημειώσω ότι η συνάντηση και συνένωση μεταξύ των αγορών μετοχών γίνεται ταχύτερα από εκείνη που διαπιστώνουμε στον τραπεζικό τομέα. Δημιουργούνται “εθνικοί πρωταθλητές”, δεν προχωρούν όμως διασυνοριακές συγχωνεύσεις. Σκεφθείτε ότι σε ό,τι αφορά τα χρηματιστήρια που ήταν, μέχρι και πριν πέντε μόλις έτη, ένα είδος “εθνικού οργανισμού” – που δεν χρειαζόταν μάλιστα να λειτουργεί σε συνθήκες αγοράς – σημειώνεται μια ταχύτατη μεταβολή και προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

❍

Συσχέτιση του συστηματικού κινδύνου με λογιστικές μεταβλητές: Θεωρητική διερεύνηση

ΑΛΈΞΑΝΔΡΟΥ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΊΟΥ
Πολιτικού Μηχανικού Α.Π.Θ., Μ.Β.Α. Πανεπ. Μακεδονίας

ΔΗΜΗΤΡΊΟΥ Λ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, PhD
Καθηγητή, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Η παρούσα εργασία εξετάζει, σε θεωρητικό επίπεδο, τη συσχέτιση του συστηματικού κινδύνου (β) ενός χρεογράφου ή μιας επιχείρησης, με βασικά λογιστικά δεδομένα ή μεταβλητές. Στην εργασία περιέχεται μία επισκόπηση των θεωρητικών αναλύσεων ανάμεσα στο συστηματικό κίνδυνο και τα βασικότερα χρηματοοικονομικά δεδομένα, λογιστικού χαρακτήρα, που έχει γίνει διεθνώς μέχρι σήμερα. Από τις αναλύσεις αυτές προκύπτει η ύπαρξη θεωρητικής σύνδεσης ανάμεσα στο συστηματικό κίνδυνο και τις μεταβλητές της μόχλευσης (λειτουργικής και χρηματοοικονομικής) και του λογιστικού κινδύνου, η οποία και διατυπώνεται με τη μορφή σχέσεων και εξισώσεων. Επίσης προκύπτει ότι ο συστηματικός κίνδυνος δεν εκφράζεται ως συνάρτηση της διακύμανσης των κερδών και του μεγέθους. Τέλος δίνονται κάποια γενικά συμπεράσματα.

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις και σκοπός εργασίας

Οι χρηματοοικονομικές και ειδικότερα οι επενδυτικές αποφάσεις, όπως είναι γνωστό, λαμβάνονται με βάση δύο κυρίως κριτήρια: α) την αναμενόμενη απόδοση και β) τον αναμενόμενο κίνδυνο. Αναφερόμενοι σε μία μεμονωμένη "αξία", μετοχή ή ομολογία, ως απόδοση θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε την αλλαγή στην αξία του χρηματοοικονομικού προϊόντος, ενώ ως κίνδυνο την πιθανότητα απώλειας, λόγω διακυμάνσεων στην απόδοση. Με δεδομένο το γεγονός ότι ένα αποτελεσματικό χαρτοφυλάκιο εξαλείφει το ένα από τα δύο συνθετικά του κινδύνου, το μη συστηματικό, ο κίνδυνος που είναι σχετικός με μία επένδυση είναι ο συστηματικός. Το πρόβλημα ενός αξιόπιστου τρόπου πρόβλεψης και συνεπώς υπολογισμού του κινδύνου αγοράς (market risk) ή αλλιώς συστηματικού κινδύνου ενός χρεογράφου, αποτελεί θέμα που έχει εκτενώς απασχολήσει τόσο την επιστημονική κοινότητα σε ερευνητικό επίπεδο, όσο και τον επιχειρηματικό κόσμο σε επίπεδο λήψης επενδυτικών αποφάσεων. Με δεδομένη την τεράστια σημασία του συστηματικού κινδύνου ενός χρεογράφου, γνωστού διεθνώς και ως beta (β), και τη στενή του αλληλεπίδραση με την αναμενόμενη απόδοση του χρεογράφου, έχουν καταβληθεί πολλές προσπάθειες να συνδεθεί ο υπολογισμός του με διάφορα λογιστικά και χρηματοοικονομικά δεδομένα που αφορούν τη δράση και τη λειτουργία μιας επιχείρησης.

Ο συστηματικός κίνδυνος για μία μετοχή, επιχείρηση ή επένδυση γενικότερα ορίζεται ως η συνδιακύμανση της απόδοσης της επένδυσης με την απόδοση της αγοράς, προς τη διακύμανση της απόδοσης της αγοράς. Η συνήθης μέθοδος υπολογισμού του συστηματικού κινδύνου μιας επιχείρησης που εφαρμόζεται στην πράξη, με βάση τις περισσότερες εμπειρικές μελέτες της διεθνούς βιβλιογραφίας, κάνει χρήση της απλής παλινδρόμησης των ιστορικών αποδόσεων των χρεογράφων έναντι των αποδόσε-

ων του δείκτη της αγοράς. Η υιοθέτηση όμως αυτής της προσέγγισης αφήνει εκτός ανάλυσης ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων, των οποίων οι μετοχές δεν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στην κεφαλαιαγορά και γενικότερα επενδύσεις που δεν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στην αγορά ("non-trading" investments). Τέτοιες μορφές επενδύσεων αποτελούν για παράδειγμα, σύμφωνα με τους Rosenberg και Rudd (1987) οι στρατηγικές επιχειρηματικές μονάδες (strategic business units "SBU"), οι θυγατρικές επιχειρήσεις και τα μεμονωμένα επενδυτικά προγράμματα. Ως εναλλακτικός τρόπος υπολογισμού ή εκτίμησης του συστηματικού κινδύνου μπορεί να εφαρμοστεί η ανάπτυξη μαθηματικών υποδειγμάτων, τα οποία χρησιμοποιούν ως μεταβλητές βασικά λογιστικά δεδομένα της επιχείρησης ή της επένδυσης γενικότερα, ο οποίος και απαλείφει τις αδυναμίες υπολογισμού του (β) βάσει ιστορικών στοιχείων αποδόσεων. Η χρήση τέτοιων υποδειγμάτων που μπορούν να προβλέψουν ή να εκτιμήσουν το συστηματικό κίνδυνο χρησιμοποιώντας λογιστικά μεγέθη της επιχείρησης, παρέχει και το πλεονέκτημα της εύκολης πρόσβασης στα δεδομένα, καθώς για μεγάλες εταιρείες – και ειδικά ανώνυμες – τα στοιχεία αυτά είναι δημοσιευμένα σε λογιστικές καταστάσεις (π.χ. Ισολογισμούς, Λογαριασμούς Αποτελεσμάτων Χρήσης κ.ά.) και η πρόσβαση σε αυτά χωρίς περιορισμούς. Επίσης σημαντικό είναι και το γεγονός ότι η φύση των στοιχείων που χρησιμοποιούνται σε αυτά τα υποδείγματα είναι τέτοια ώστε επιτρέπει τον έλεγχο και τη διακρίβωσή τους, αφού βρίσκονται δημοσιευμένα σε επίσημες καταστάσεις.

Η διερεύνηση της βιβλιογραφίας κάνει φανερό ότι έχει γίνει σημαντική εμπειρική έρευνα πάνω στη σχέση διαφόρων χρηματοοικονομικών και λογιστικών μεταβλητών με το συστηματικό κίνδυνο. Παρόλα αυτά δεν υπάρχουν αρκετές μελέτες για τη θεωρητική συσχέτισή του με λογιστικές μεταβλητές. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η θεωρητική διερεύνηση της σχέσης του συστηματικού κινδύνου μιας επιχείρησης, με διάφορες βασικές μεταβλητές λογιστικού χαρακτήρα και η εξέταση της επίδρασής τους στη διαμόρφωσή του μέσω μαθηματικών εκφράσεων και εξισώσεων. Για το λόγο αυτό παρουσιάζονται συνοπτικά οι βασικότερες θεωρητικές αναλύσεις που έχουν εμφανιστεί στη βιβλιογραφία μέχρι σήμερα και δίνονται τα αποτελέσματα και οι σχέσεις στις οποίες κατέληξαν. Οι βασικές λογιστικές μεταβλητές της επιχείρησης που χρησιμοποιήθηκαν στις αναλύσεις αυτές, εκφράζουν τη χρηματοοικονομική μόχλευση, το λογιστικό κίνδυνο, τη διακύμανση των κερδών και το μέγεθος. Η διάρθρωση της παρούσας εργασίας είναι η ακόλουθη: Αρχικά γίνεται μία σύντομη παρουσίαση του υποδείγματος CAPM, το οποίο και χρησιμοποιήθηκε ως βάση για τις θεωρητικές αναλύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Στις δύο επόμενες παραγράφους γίνεται μία θεωρητική ανάλυση, με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία, της σχέσης του συστηματικού κινδύνου αρχικά με τη χρηματοοικονομική μόχλευση γενικά και στη συνέχεια με τους βαθμούς λειτουργικής και χρηματοοικονομικής μόχλευσης. Ακολουθεί η εξέταση της συσχέτισης του λειτουργικού κινδύνου με το λογιστικό κίνδυνο. Στη συνέχεια εξετάζεται η συσχέτιση και η επίδραση στο συστηματικό κίνδυνο της διακύμανσης των κερδών και του μεγέθους της επιχείρησης. Τέλος δίνονται κάποια συμπεράσματα και τονίζεται η περαιτέρω εμπειρική διερεύνηση του θέματος.

2. Εκτίμηση του συστηματικού κινδύνου με βάση το υπόδειγμα CAPM

Το πλέον γνωστό και διαδεδομένο υπόδειγμα που συσχετίζει την απόδοση μιας συγκεκριμένης μετοχής με τον συστηματικό της κίνδυνο, είναι το *"Υπόδειγμα Αποτίμησης Κεφαλαιακών Στοιχείων"*, διεθνώς γνωστό ως *"Capital Asset Pricing Model" (CAPM)*. Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό υπολογίζεται η αναμενόμενη απόδοση (R_i), μιας μετοχής ι, σε σχέση με τον συστηματικό κίνδυνο της μετοχής, δηλαδή το συντε-

λεστή beta (β_ι). Αν θελήσουμε να εκφράσουμε την απόδοση αυτή της μετοχής ι για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο t, η μαθηματική έκφραση του μοντέλου CAPM παίρνει τη μορφή:

$$E(R_{\iota t}) = R_{ft} + [E(R_{mt}) - R_{ft}]\beta_{\iota t} \qquad (1)$$

όπου:

$E(R_{\iota t})$: η αναμενόμενη απόδοση της μετοχής ι κατά τη χρονική περίοδο t

R_{ft}: το επιτόκιο μηδενικού κινδύνου (συνήθως το επιτόκιο του ετήσιου κρατικού ομολόγου) κατά τη χρονική περίοδο t

$E(R_{mt})$: η αναμενόμενη απόδοση του χαρτοφυλακίου της αγοράς κατά τη χρονική περίοδο t

$\beta_{\iota t}$: ο συστηματικός κίνδυνος της μετοχής ι κατά τη χρονική περίοδο t.

Η διαφορά $E(R_{mt}) - R_{ft}$ είναι γνωστή ως πριμ κινδύνου αγοράς (market risk premium) και εκφράζει την επιπλέον απόδοση, την οποία οι επενδυτές απαιτούν, ώστε να επενδύσουν τα χρήματά τους στο χαρτοφυλάκιο της αγοράς και όχι στο ακίνδυνο ομόλογο. Στην παραπάνω εξίσωση (1) ο όρος $[E(R_{mt}) - R_{ft}]\beta_{\iota t}$ παρέχει το αναμενόμενο πριμ κινδύνου για τη μετοχή ι κατά τη χρονική περίοδο t.

Ο συστηματικός κίνδυνος της μετοχής, ορίζεται ως:

$$\beta_\iota = [cov(R_{\iota t}, R_{mt})] / \sigma^2(R_{mt}) \qquad (2)$$

όπου:

$cov(R_{\iota t}, R_{mt})$: η συνδιακύμανση ανάμεσα στην απόδοση της μετοχής ι και την απόδοση του χαρτοφυλακίου της αγοράς την περίοδο t

$\sigma^2(R_{mt}) = var(R_{mt})$: η διακύμανση των αποδόσεων του χαρτοφυλακίου της αγοράς την περίοδο t.

Η βασική έκφραση του υποδείγματος CAPM [εξίσωση (1)] υποδηλώνει ότι ο μόνος καθοριστικός παράγοντας της απαιτούμενης απόδοσης της μετοχής ι, που σχετίζεται άμεσα με την ίδια τη μετοχή, είναι η τιμή του συντελεστή beta (β), δηλαδή ο συστηματικός κίνδυνος της μετοχής. Γίνεται επίσης προφανές ότι η επίδραση του συστηματικού κινδύνου στην απόδοση μιας επένδυσης είναι καθοριστική και ευθέως ανάλογη, καθώς υπάρχει μία γραμμική σχέση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές (β_ι) και (R_ι). Το γεγονός αυτό καθιστά πολύ σημαντική την εκ των προτέρων γνώση της τάσης (ανοδική ή καθοδική) αλλά και της τιμής του συστηματικού κινδύνου, αφού με βάση αυτές καθορίζεται και η απόδοση της επένδυσης. Λόγω αυτής της στενής σύνδεσης κινδύνου και απόδοσης, στη μαθηματική έκφραση του CAPM και με βάση τον ορισμό του συστηματικού κινδύνου [εξίσωση (2)], πολύ μεγάλο μέρος της θεωρητικής ανάλυσης που έχει γίνει και θα ακολουθήσει, βασίστηκε σε διάφορες παραλλαγές της βασικής έκφρασης αυτού του υποδείγματος.

3. Σχέση συστηματικού κινδύνου και χρηματοοικονομικής μόχλευσης στο πλαίσιο του υποδείγματος CAPM

3.1. Γενικά σχόλια

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει τη θεωρητική συσχέτιση του συστηματικού κινδύνου με τη χρηματοοικονομική μόχλευση, δηλαδή την ανάλυση του συστηματικού κινδύνου μιας επιχείρησης με τη δανειακή επιβάρυνση. Εξετάζονται οι περιπτώσεις της χρήσης δανειακών κεφαλαίων στη γενική της μορφή, της ύπαρξης επιχειρηματικών φόρων και του επιχειρησιακού δανεισμού "με κίνδυνο".

3.2. Μέτρηση συστηματικού κινδύνου στην περίπτωση επιχείρησης με δανειακά κεφάλαια

Στην περίπτωση μιας μοχλευμένης επιχείρησης που χρησιμοποιεί δανειακά κεφάλαια η έκφραση του υποδείγματος CAPM διαφοροποιείται, λαμβά-

νοντας υπόψη το βαθμό δανειακής επιβάρυνσης της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Hamada (1969), ο οποίος στην ανάλυσή του χρησιμοποιεί ως βασικές υποθέσεις τις προτάσεις των Modigliani και Miller (1958, 1963), καθώς επίσης και την υπόθεση του χωρίς κίνδυνο επιχειρησιακού δανεισμού, η σχέση που δίνει την αναμενόμενη απόδοση των κοινών μετοχών μιας μοχλευμένης επιχείρησης L θα είναι:

$$E(R_L) = E(R_U) + [E(R_U) - R_f](D_L/S_L) \qquad (3)$$

όπου:

$E(R_L)$: η αναμενόμενη απόδοση των κοινών μετοχών της μοχλευμένης επιχείρησης L

$E(R_U)$: η αναμενόμενη απόδοση των κοινών μετοχών μιας μη μοχλευμένης επιχείρησης U

R_f: το ποσοστό απόδοσης περιουσιακού στοιχείου, χωρίς κίνδυνο

D_L: η συνολική αγοραία αξία των δανειακών κεφαλαίων (υποχρεώσεων) της μοχλευμένης επιχείρησης L

S_L: η συνολική αγοραία αξία των κοινών μετοχών της μοχλευμένης επιχείρησης L.

Η παραπάνω έκφραση υποδεικνύει ότι η απόδοση των κοινών μετοχών μιας μοχλευμένης επιχείρησης L αυξάνει γραμμικά με την αύξηση του λόγου D_L/S_L, δηλ. του Βαθμού Δανειακής Επιβάρυνσης της επιχείρησης. Αυτό στην ουσία είναι μία επαναδιατύπωση, μέσα στα πλαίσια του υποδείγματος CAPM, της γνωστής πρότασης II των Modigliani και Miller στην περίπτωση μη ύπαρξης φορολογίας εισοδήματος της επιχείρησης.

Ξαναγράφοντας την κύρια έκφραση του υποδείγματος CAPM, σχέση (1), για την απόδοση δύο επιχειρήσεων, μιας μη μοχλευμένης U και μιας μοχλευμένης L, έχουμε τις σχέσεις:

$$E(R_U) = R_f + [E(R_m) - R_f]\beta_U \qquad (4)$$
$$E(R_L) = R_f + [E(R_m) - R_f]\beta_L \qquad (5)$$

όπου β_U και β_L είναι ο συστηματικός κίνδυνος της μη μοχλευμένης και της μοχλευμένης επιχείρησης, αντίστοιχα. Αντικαθιστώντας τις εξισώσεις (4) και (5) στην έκφραση (3) και επιλύοντας ως προς το συστηματικό κίνδυνο της μοχλευμένης επιχείρησης, ο Hamada (1972) κατέληξε στη σχέση:

$$\beta_L = (1 + D_L/S_L)\,\beta_U \qquad (6)$$

Ο Bowman (1979), χρησιμοποιώντας διαφορετική μέθοδο ανάλυσης, κατάφερε να διατυπώσει μαθηματικά τις συνδιακυμάνσεις της απόδοσης μιας μοχλευμένης και μιας μη μοχλευμένης επιχείρησης, L και U αντίστοιχα, με την απόδοση του χαρτοφυλακίου της αγοράς. Με διαδοχικές αντικαταστάσεις των δύο αυτών εξισώσεων των συνδιακυμάνσεων μεταξύ τους και χρήση της βασικής έκφρασης του συστηματικού κινδύνου [σχέση (2)], ο Bowman κατέληξε στην παρακάτω σχέση που δίνει το συστηματικό κίνδυνο μιας επιχείρησης με δανειακά κεφάλαια:

$$\beta_L = (S_U/S_L)\,\beta_U \qquad (7)$$

όπου:

S_U και S_L: η συνολική αγοραία αξία των κοινών μετοχών της μη μοχλευμένης και της μοχλευμένης επιχείρησης, U και L αντίστοιχα.

Με άλλα λόγια ο συστηματικός κίνδυνος μιας μοχλευμένης επιχείρησης (β_L) είναι ίσος με το συστηματικό κίνδυνο μιας μη μοχλευμένης επιχείρησης (β_U), προσαρμοσμένο με τη διαφορά της αγοραίας αξίας των κοινών μετοχών των δύο επιχειρήσεων. Με δεδομένη την ισότητα:

$$S_U = S_L + D_L \qquad (8)$$

όπως αυτή αρχικά διατυπώθηκε από τους Modigliani και Miller (1958) και καθιερώθηκε από τον

Hamada, (1969) η έκφραση (7), με αντικατάσταση της (8), μπορεί να μετατραπεί στην ισοδύναμή της (6). Αυτή ορίζει ότι ο συστηματικός κίνδυνος μιας μοχλευμένης επιχείρησης είναι ίσος με το συστηματικό κίνδυνο μιας μη μοχλευμένης επιχείρησης, επί τη μονάδα συν το δείκτη μόχλευσης (ξένα προς ίδια κεφάλαια). Οι εκφράσεις (6) και (7) υποδηλώνουν ότι ο συστηματικός κίνδυνος β_L μιας μοχλευμένης επιχείρησης αποτελείται από δύο βασικά μέρη: α) το πρώτο μέρος που σχετίζεται με τη χρηματοοικονομική μόχλευση της επιχείρησης, δηλαδή το Βαθμό Δανειακής Επιβάρυνσης D_L/S_L και β) το δεύτερο μέρος που σχετίζεται με τη λειτουργική δραστηριότητα της επιχείρησης ή διαφορετικά με το συστηματικό λειτουργικό (επιχειρηματικό) κίνδυνο, β_U. Συμπερασματικά θα μπορούσε να διατυπωθεί ότι τα κύρια συστατικά του συστηματικού κινδύνου μιας μοχλευμένης επιχείρησης (β_L) εκφράζουν το χρηματοοικονομικό και τον επιχειρησιακό κίνδυνο, αντίστοιχα.

3.3. Μέτρηση συστηματικού κινδύνου στην περίπτωση ύπαρξης δανειακών κεφαλαίων και επιχειρηματικού φόρου

Η ανάλυση της προηγούμενης υποπαραγράφου αφορούσε τη γενική περίπτωση μοχλευμένης επιχείρησης, χωρίς την ύπαρξη επιχειρηματικού φόρου. Οι συνέπειες ύπαρξης επιχειρηματικού φόρου εισοδήματος (T) στην απόδοση των κοινών μετοχών μιας μοχλευμένης επιχείρησης L, εξετάστηκε και πάλι από τον Hamada (1972). Η "με φόρους" ανάλυση του Hamada οδήγησε στην επαναδιατύπωση της έκφρασης (3) σε:

$$E(R_L) = E(R_U) + [E(R_U) - R_f](1-T)(D_L/S_L) \quad (9)$$

έκφραση που και πάλι αποτελεί το ανάλογο, στη μορφή του υποδείγματος CAPM, της Πρότασης II των Modigliani-Miller (1963), "με φόρους". Η ανάλυση αυτή είναι σύμφωνη με το συμπέρασμα της "με φόρους" Πρότασης I των Modigliani-Miller ότι η συνολική αξία μιας μοχλευμένης επιχείρησης υπερβαίνει την αξία μιας αντίστοιχης μη μοχλευμένης κατά το ποσό TD_L.

Με αντικατάσταση των εξισώσεων της κύριας έκφρασης του CAPM για την απόδοση μιας μη μοχλευμένης επιχείρησης U και μιας μοχλευμένης επιχείρησης L [εξισώσεις (4) και (5) αντίστοιχα] στην εξίσωση (9), ο Hamada (1972) κατέληξε στην ακόλουθη σχέση για το συστηματικό κίνδυνο (β_L) μιας μοχλευμένης επιχείρησης, στην περίπτωση ύπαρξης επιχειρηματικών φόρων:

$$\beta_L = [1 + (1-T)D_L/S_L]\,\beta_U \quad (10)$$

Ο Bowman (1979) κατέληξε στο ίδιο ακριβώς αποτέλεσμα με τη χρήση της παρακάτω σχέσης, η οποία βρίσκεται σε αντιστοιχία με τη σχέση (8), σύμφωνα με την οποία:

$$S_U = S_L + (1-T)D_L \quad (11)$$

Με αντικατάσταση της (11) στην εξίσωση (7), ο Bowman κατέληξε και πάλι στη σχέση (10).

Οπως στη γενική περίπτωση χωρίς φόρους [σχέση (6)], έτσι και στην περίπτωση ύπαρξης επιχειρηματικών φόρων [σχέση (10)] φαίνεται καθαρά ότι ο συστηματικός κίνδυνος μιας μοχλευμένης επιχείρησης είναι μεγαλύτερος από αυτόν μιας αντίστοιχης μη μοχλευμένης, κατά την ποσότητα $[(1-T)D_L/S_L]\beta_U$. Από τη σύγκριση επίσης των δύο σχέσεων γίνεται προφανές ότι μία μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της επιχείρησης θα επιφέρει μία αύξηση στο συστηματικό κίνδυνο της μοχλευμένης επιχείρησης. Το συμπέρασμα αυτό είναι συμβατό με τη θεωρητική ανάλυση των Modigliani-Miller (1963), που αφορά την περίπτωση του κόστους χρήσεως κεφαλαίου "με επιχειρηματικούς φόρους", από την οποία προκύπτει ότι η ύπαρξη δανειακών κεφαλαί-

ων στην κεφαλαιακή διάρθρωση μιας επιχείρησης αυξάνει τη συνολική αξία της επιχείρησης, καθώς μειώνεται το ποσό των φόρων, λόγω του ότι οι τόκοι των δανειακών κεφαλαίων είναι έξοδο που εκπίπτει από τη φορολογία.

3.4. Μέτρηση συστηματικού κινδύνου στην περίπτωση ύπαρξης επιχειρησιακού δανεισμού "με κίνδυνο" και επιχειρηματικού φόρου

Η ανάλυση του συστηματικού κινδύνου επεκτάθηκε πέρα από την περίπτωση ύπαρξης επιχειρηματικών φόρων, με την ταυτόχρονη θεώρηση και της ύπαρξης του επιχειρησιακού δανεισμού όχι πλέον χωρίς κίνδυνο αλλά με κίνδυνο, δηλαδή με την εισαγωγή των δανειακών κεφαλαίων "με κίνδυνο". Η εξέταση αυτή θα γίνει και πάλι στα πλαίσια του υποδείγματος CAPM, εκφρασμένη με τη μορφή του beta.

Οι Bierman και Oldfield (1979) όρισαν ως β_D το μέτρο της συνδιακύμανσης του δανεισμού "με κίνδυνο":

$$\beta_D = [\mathrm{cov}(R_D,R_m)]/[\mathrm{var}(R_m)] \qquad (12)$$

όπου:

RD: η απόδοση των δανειακών κεφαλαίων "με κίνδυνο"

Rm: η απόδοση της αγοράς

cov(RD,Rm): η συνδιακύμανση ανάμεσα στην απόδοση των δανειακών κεφαλαίων "με κίνδυνο" και την απόδοση του χαρτοφυλακίου της αγοράς

var(Rm): η διακύμανση της απόδοσης της αγοράς.

Οι ίδιοι ερευνητές, χρησιμοποιώντας την έκφραση του υποδείγματος CAPM κατέληξαν σε μία εξίσωση για τον προσδιορισμό της αναμενόμενης απόδοσης του επιχειρησιακού δανεισμού "με κίνδυνο", $E(R_D)$:

$$E(R_D) = R_f + [E(R_m) - R_f]\beta_D \qquad (13)$$

Εδειξαν επίσης ότι η προσθήκη της σχέσης αυτής δεν διαφοροποιεί τη διαπίστωση της Πρότασης I των Modigliani-Miller "με φόρους", ότι η συνολική αξία μιας μοχλευμένης επιχείρησης υπερβαίνει την αξία μιας αντίστοιχης μη μοχλευμένης κατά το ποσό της φορολογικής ελάφρυνσης (TD_L). Ως αποτέλεσμα, σύμφωνα με τους Bierman και Oldfield, η σχέση (11) προσδιορίζει την ακόλουθη έκφραση στην περίπτωση δανεισμού με κίνδυνο:

$$E(R_L) = E(R_U) + [E(R_U) - E(R_D)](1-T)(D_L/S_L) \qquad (14)$$

Η εξίσωση (14) είναι αντίστοιχη της σχέσης (3) του Hamada για την απόδοση των κοινών μετοχών μιας μοχλευμένης επιχείρησης L. Στην εξίσωση αυτή των Bierman και Oldfield, η αναμενόμενη απόδοση του δανεισμού "με κίνδυνο" $[E(R_D)]$ αντικαθιστά το ποσοστό απόδοσης χωρίς κίνδυνο (R_f), της αρχικής ανάλυσης του Hamada.

Αντικαθιστώντας στην έκφραση (14) τις εξισώσεις (4) και (5) καθώς και τη (13), καταλήγουμε στη σχέση του Conine (1980), που συνοψίζει την ανάλυση του συστηματικού κινδύνου μιας μοχλευμένης επιχείρησης με την ύπαρξη επιχειρησιακών φόρων και επιχειρησιακού δανεισμού "με κίνδυνο":

$$\beta_L = [1 + (1-T)D_L/S_L]\,\beta_U - [(1-T)D_L/S_L]\beta_D \qquad (15)$$

Οι Callahan και Mohr (1989) διατύπωσαν ως συμπέρασμα ότι η σχέση (15) συμπυκνώνει την ερευνητική προσπάθεια διάσπασης του συστηματικού κινδύνου στην περίπτωση ύπαρξης επιχειρησιακού δανεισμού "με κίνδυνο" και επιχειρησιακής φορολογίας, καθώς και ότι η εισαγωγή του επιχειρησιακού δανεισμού "με κίνδυνο", στη μορφή του υποδείγματος CAPM, μειώνει το συστηματικό κίνδυνο των μετοχών της μοχλευμένης επιχείρησης. Το συμπέρασμά τους αυτό αποδεικνύεται και διαισθητικά εύλογο, αφού στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με τον

Conine (1980), ο κίνδυνος στο καθαρό εισόδημα μοιράζεται ανάμεσα στους κατόχους μετοχών και δανειακών απαιτήσεων. Επίσης, σύμφωνα με τους Callahan και Mohr άμεσα εξαγόμενο είναι το συμπέρασμα ότι το κόστος του δανειακού κεφαλαίου, δηλαδή η αναμενόμενη απόδοση του δανεισμού "με κίνδυνο" [$E(R_D)$] είναι ανεξάρτητη του μεγέθους του λόγου D_L/S_L, δηλαδή του Βαθμού Δανειακής Επιβάρυνσης της μοχλευμένης επιχείρησης.

4. Συσχέτιση συστηματικού κινδύνου με τους βαθμούς λειτουργικής (DOL) και χρηματοοικονομικής μόχλευσης (DFL)

4.1. Γενικά σχόλια

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται αναλυτικά τα δύο βασικά θεωρητικά υποδείγματα, των Gahlon & Gentry (1982) και των Mandelker & Rhee (1984), που συνδέουν το συστηματικό κίνδυνο μιας μοχλευμένης επιχείρησης με τους βαθμούς λειτουργικής και χρηματοοικονομικής μόχλευσης.

4.2. Το υπόδειγμα των Gahlon και Gentry

Οι Gahlon και Gentry (1982) ήταν από τους πρώτους που επιχείρησαν να αναπτύξουν ένα θεωρητικό υπόδειγμα για τον υπολογισμό του συστηματικού κινδύνου (β) που σχετίζεται με την αξία των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης (assets) και περιλαμβάνει τους βαθμούς λειτουργικής και χρηματοοικονομικής μόχλευσης, διεθνώς γνωστούς ως Degree of Operating Leverage (DOL) και Degree of Financial Leverage (DFL), ως ξεχωριστές μεταβλητές.

Βασική υπόθεση για ανάπτυξη του θεωρητικού τους υποδείγματος ήταν η υιοθέτηση της "προσέγγισης των επενδυτικών ευκαιριών". Με βάση αυτήν την προσέγγιση η παρούσα συνολική αγοραία αξία ισορροπίας της καθαρής θέσης της επιχείρησης μπορεί να διαχωριστεί σε δύο πηγές:

$$V = V_\Pi + V_G \qquad (16)$$

όπου:

V_Π: η παρούσα αξία της ταμειακής ροής μετά από φόρους, η οποία απορρέει από τα υπάρχοντα περιουσιακά στοιχεία και περιέρχεται στους ιδιοκτήτες της επιχείρησης

V_G: η παρούσα αξία των ευκαιριών ανάπτυξης, η οποία αποτελεί εκείνο το τμήμα της αξίας της καθαρής θέσης της επιχείρησης που αποδίδεται στις δυνητικές ευκαιρίες πραγματοποίησης μελλοντικών επενδύσεων σε υλικά περιουσιακά στοιχεία, σε αναμενόμενα ποσοστά απόδοσης μεγαλύτερα από τα απαιτούμενα.

Μετά από μαθηματική επεξεργασία και με τη χρήση του υποδείγματος CAPM κατέληξαν ότι ο συστηματικός κίνδυνος, τον οποίον υφίστανται οι κάτοχοι κοινών μετοχών μιας επιχείρησης (β), είναι ο σταθμικός μέσος του συστηματικού κινδύνου, ο οποίος συνδέεται με την απόδοση που απορρέει από την υπάρχουσα ταμειακή ροή μετά από φόρους (β_Π), και του συστηματικού κινδύνου, ο οποίος σχετίζεται με την απόδοση που προέρχεται από τις ευκαιρίες ανάπτυξης (β_G). Πιο συγκεκριμένα, η σχέση στην οποία κατέληξαν ήταν:

$$\beta = (V_\Pi/V)\beta_\Pi + (V_G/V)\beta_G \qquad (17)$$

Το υπόδειγμα των Gahlon και Gentry επικεντρώθηκε στην ανάλυση μόνο του συστατικού β_Π, δηλαδή του συστηματικού κινδύνου που συνδέεται με την απόδοση που απορρέει από την υπάρχουσα ταμειακή ροή μετά από φόρους και όχι του συνολικού β. Στη συγκεκριμένη μελέτη τους, έπειτα από διεξοδική ανάλυση και μαθηματικές αποδείξεις, κατέληξαν στην ακόλουθη σχέση για το συστηματικό κίνδυνο της ταμειακής ροής μετά από φόρους, η οποία απορρέει από τις υπάρχουσες επενδύσεις και περιέρχεται στους ιδιοκτήτες (β_Π):

$$\beta_{\Pi} = \frac{R_F * DOL * DFL * CV_{REV} * \varrho(\Pi, \Pi_M)}{\sigma(R_M) - \{[E(R_M) - R_F] * DOL * DFL * CV_{REV} * \varrho(\Pi, \Pi_M)\}} \quad (18)$$

όπου:

REV: τα συνολικά έσοδα

CV_{REV} = σ(REV)/E(REV): ο συντελεστής μεταβλητότητας των συνολικών εσόδων

DOL: ο βαθμός λειτουργικής μόχλευσης

DFL: ο βαθμός χρηματοοικονομικής μόχλευσης

$\varrho(\Pi,\Pi_M)$: ο συντελεστής συσχέτισης ανάμεσα στην ταμειακή ροή μετά από φόρους, η οποία απορρέει από τις υπάρχουσες επενδύσεις και περιέρχεται στους ιδιοκτήτες και την απόδοση μιας περιόδου του χαρτοφυλακίου της αγοράς σε επενδυτική βάση μιας δραχμής

R_F: το ποσοστό απόδοσης μηδενικού κινδύνου

$E(R_M)$: η αναμενόμενη απόδοση του χαρτοφυλακίου της αγοράς

$\sigma(R_M)$: η τυπική απόκλιση της απόδοσης του χαρτοφυλακίου της αγοράς.

Σύμφωνα με τους Gahlon και Gentry, η σχέση (18) φανερώνει ότι ο συστηματικός κίνδυνος που ενυπάρχει στο τμήμα εκείνο της απόδοσης των κατόχων κοινών μετοχών, το οποίο απορρέει από την υφιστάμενη ταμειακή ροή μετά από φόρους της επιχείρησης, είναι μία συνάρτηση τόσο μακροοικονομικών μεταβλητών όσο και κάποιων μορφών κινδύνου των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης. Αφενός τριών μακροοικονομικών μεταβλητών: του ποσοστού απόδοσης περιουσιακού στοιχείου μηδενικού κινδύνου (R_F), της τυπικής απόκλισης της απόδοσης της αγοράς [$\sigma(R_M)$] και του πριμ κινδύνου αγοράς (market risk premium) [$E(R_M)$-R_F]. Αφετέρου, τεσσάρων μορφών κινδύνου των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης: του βαθμού λειτουργικής μόχλευσης (DOL), του βαθμού χρηματοοικονομικής μόχλευσης (DFL), του συντελεστή μεταβλητότητας των συνολικών εσόδων (CV_{REV}) και του συντελεστή συσχέτισης ανάμεσα στην ταμειακή ροή μετά από φόρους, η οποία απορρέει από τις υπάρχουσες επενδύσεις και περιέρχεται στους ιδιοκτήτες και της απόδοσης μιας περιόδου του χαρτοφυλακίου της αγοράς σε επενδυτική βάση μιας δραχμής [$\varrho(\Pi,\Pi_M)$].

4.3. Το υπόδειγμα των Mandelker και Rhee

Η εξέταση του υποδείγματος των Gahlon και Gentry κάνει φανερό ότι υπάρχει ένα ζήτημα προς περαιτέρω διερεύνηση. Αυτό συνίσταται στο ότι η ανάλυση επικεντρώνεται μόνο στο συστατικό του συστηματικού κινδύνου που σχετίζεται με την ταμειακή ροή μετά από φόρους, η οποία απορρέει από τις υπάρχουσες επενδύσεις και περιέρχεται στους ιδιοκτήτες (β_{Π}). Επίσης, παρότι το υπόδειγμά τους περιλαμβάνει ξεχωριστά τους βαθμούς λειτουργικής και χρηματοοικονομικής μόχλευσης, παρουσιάζεται σημαντική δυσκολία στην εμπειρική διερεύνησή του.

Οι Mandelker και Rhee (1984) είναι αυτοί που επίσημα πρώτοι ασχολούνται με τη διεύρυνση και την ανάπτυξη ενός υποδείγματος διάσπασης του συστηματικού κινδύνου, με την εισαγωγή των βαθμών λειτουργικής και χρηματοοικονομικής μόχλευσης, (DOL) και (DFL) αντίστοιχα, στον τύπο του συντελεστή beta. Βασική υπόθεση της ανάλυσής τους ήταν η ανεξαρτησία των επιχειρηματικών και των χρηματοοικονομικών αποφάσεων της επιχείρησης, δηλαδή η ανεξαρτησία των βαθμών λειτουργικής (DOL) και χρηματοοικονομικής μόχλευσης (DFL). Οι Mandelker και Rhee ορίζουν την απόδοση της μετοχής ι με τη σχέση:

$$R_{\iota t} = \frac{\Pi_{\iota t}}{E_{\iota t-1}} - 1 \quad (19)$$

όπου:

$\Pi_{\iota t}$: τα κέρδη μετά από τόκους και φόρους της μετοχής ι τη χρονική στιγμή t

$E_{\iota t}$: η αγοραία αξία της μετοχής ι τη χρονική στιγμή t.

Η αντικατάσταση της σχέσης της απόδοσης [σχέση (19)] στη βασική έκφραση του συστηματικού κινδύνου (β_ι) [σχέση (2)], μετά από κατάλληλη απλοποίηση, δίνει σύμφωνα με τους Mandelker και Rhee την ακόλουθη σχέση:

$$\beta_\iota = \frac{\Pi_{\iota t-1}}{E_{\iota t-1}} \{cov(\frac{\Pi_{\iota t}}{\Pi_{\iota t-1}} - 1, R_{mt})\} / \sigma^2(R_{mt}) \qquad (20)$$

Ο βαθμός χρηματοοικονομικής μόχλευσης, σύμφωνα με τη θεωρία, ορίζεται ως η ποσοστιαία μεταβολή των κερδών μετά από τόκους και φόρους που προέρχεται από μία ποσοστιαία μεταβολή των κερδών πριν από τόκους και φόρους, ενώ ο βαθμός λειτουργικής μόχλευσης ορίζεται ως η ποσοστιαία μεταβολή των κερδών πριν από τόκους και φόρους που προέρχεται από μία ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των μονάδων που παρήχθησαν και πωλήθηκαν (η υπόθεση αυτή αντιστοιχεί στην κλασική υπόθεση της ανάλυσης του νεκρού σημείου, ότι το ύψος του αποθέματος είναι μηδέν). Με αντικατάσταση των μαθηματικών εκφράσεων των δύο βαθμών μόχλευσης, DOL και DFL αντίστοιχα, στην εξίσωση 20 και κατάλληλες απλοποιήσεις, προκύπτει η σχέση:

$$\beta_\iota = (DFL)(DOL)\{cov[(\frac{\Pi_{\iota t-1}}{S_{\iota t-1}} \frac{S_{\iota t}}{E_{\iota t-1}}), R_{mt}]\} / \sigma^2(R_{mt}) \qquad (21)$$

όπου S: οι πωλήσεις της επιχείρησης σε δραχμές.

Οι Mandelker και Rhee ορίζουν ως β^0 τον "εγγενή" επιχειρηματικό κίνδυνο μιας επιχείρησης χωρίς χρηματοοικονομική ή λειτουργική μόχλευση (π.χ. επιχείρηση χωρίς σταθερά κόστη), εκφράζοντάς τον μαθηματικά με τη σχέση:

$$\beta^0 = \{cov[(\frac{\Pi_{\iota t-1}}{S_{\iota t-1}} \frac{S_{\iota t}}{E_{\iota t-1}}), R_{mt}]\} / \sigma^2(R_{mt}) \qquad (22)$$

Με αντικατάσταση της σχέσης (22) στη σχέση (21), οι Mandelker και Rhee κατέληξαν στην τελική έκφραση του συστηματικού κινδύνου (β_ι) μιας επιχείρησης (ή μετοχής) ι, η οποία δίνεται από τη σχέση:

$$\beta_\iota = (DOL)(DFL)\beta^0 \qquad (23)$$

Σύμφωνα με την ανάλυσή τους, η σχέση (23) ισχύει ανεξάρτητα από το αν ο επιχειρησιακός δανεισμός είναι με ή χωρίς κίνδυνο.

5. Σχέση λογιστικού και λειτουργικού κινδύνου

Ο λογιστικός κίνδυνος μιας επιχείρησης ή αλλιώς λογιστικό beta (β_A), εκφράζεται με τη συνδιακύμανση των λογιστικών κερδών της επιχείρησης, δηλαδή των κερδών πριν από τόκους και φόρους, με τα λογιστικά κέρδη του χαρτοφυλακίου της αγοράς, δηλαδή τα συνολικά κέρδη πριν από τόκους και φόρους της αγοράς. Θα μπορούσαμε λοιπόν να διατυπώσουμε τη σχέση:

$$\beta_A^\iota = \{cov(X_\iota, X_m)\} / \sigma^2(X_m) \qquad (24)$$

όπου:

β_A^ι: το λογιστικό beta της επιχείρησης ι

Χι: τα κέρδη πριν από τόκους και φόρους της επιχείρησης ι

Χm: τα συνολικά κέρδη πριν από τόκους και φόρους της αγοράς.

Κάνοντας την απλοποιητική παραδοχή ότι στην αγορά συμμετέχουν μόνο μη μοχλευμένες εταιρείες, χωρίς καθόλου ξένα κεφάλαια, ο συστηματικός κίνδυνος (β), θα είναι στην ουσία ίδιος με το συστηματικό λειτουργικό κίνδυνο (β_U). Κάνοντας χρήση της βασικής έκφρασης του (β) [σχέση

(3)], ο Bowman (1979) κατέληξε στην παρακάτω εξίσωση για το συστηματικό κίνδυνο μιας μη μοχλευμένης επιχείρησης:

$$\beta_\iota = \beta_U = (S_m/S_U)\{[cov(X_\iota,X_m)]/\sigma^2(X_m)\} \quad (25)$$

Σύμφωνα με τη σχέση (24), η σχέση (25) μπορεί να πάρει την ακόλουθη μορφή:

$$\beta_U = (S_m/S_U)\beta_A \quad (26)$$

Με τη σχέση (26), ο Bowman έδειξε ότι υπάρχει άμεση συσχέτιση μεταξύ του λειτουργικού κινδύνου (β_U) και του λογιστικού κινδύνου (β_A), η οποία μάλιστα είναι και γραμμική. Επιπλέον υποστήριξε ότι, λόγω της μη στοχαστικής φύσης των μεταβλητών στη σχέση (26), αυτή μπορεί να εφαρμοστεί και στη γενική περίπτωση που υπάρχει επιχειρηματικός δανεισμός με το επιτόκιο της αγοράς χωρίς κίνδυνο, δηλαδή στην περίπτωση που συμμετέχουν δανειακά κεφάλαια στην κεφαλαιακή δομή μιας επιχείρησης.

6. Συσχέτιση του συστηματικού κινδύνου με άλλες λογιστικές μεταβλητές: κέρδη και μέγεθος της επιχείρησης

6.1. Γενικά σχόλια

Το τελευταίο κεφάλαιο ασχολείται με την εξέταση της επίδρασης στο συστηματικό κίνδυνο μεταβλητών που δεν σχετίζονται ευθέως με αυτόν μέσω θεωρητικών σχέσεων. Τέτοιες μεταβλητές είναι η διακύμανση των κερδών και το μέγεθος της επιχείρησης.

6.2. Σχέση συστηματικού κινδύνου με τη διακύμανση κερδών της επιχείρησης

Η ανάλυση του προηγούμενου κεφαλαίου κάνει φανερό ότι η διακύμανση των κερδών σε μία επιχείρηση δεν συσχετίζεται ευθέως, με κάποια μαθηματική έκφραση ή εξίσωση, με το συστηματικό κίνδυνο. Οπως φαίνεται και από τη σχέση (24), η μόνη μεταξύ τους σχέση είναι η συνδιακύμανση των κερδών της επιχείρησης με τα κέρδη της αγοράς: $cov(X_\iota,X_m)$.

Και πάλι ο Bowman (1979) απέδειξε αναλυτικά ότι τα λογιστικά κέρδη και ο συστηματικός κίνδυνος μιας επιχείρησης είναι μεταξύ τους μεταβλητές με θετική σχέση. Ο Bowman εισάγει το συντελεστή συσχέτισης ανάμεσα στα λογιστικά κέρδη μιας επιχείρησης και τα κέρδη του χαρτοφυλακίου της αγοράς, $\rho(X_\iota,X_m)$. Με αντικατάσταση της μαθηματικής έκφρασης του $\rho(X_\iota,X_m)$ στη σχέση (25), σύμφωνα με τον Bowman, προκύπτει η ακόλουθη σχέση:

$$\beta_\iota = \beta_U = (S_m/S_U)[\sigma(X_\iota)/\sigma(X_m)]\rho(X_\iota,X_m) \quad (27)$$

Η παραπάνω σχέση αποτελεί μία εναλλακτική μορφή έκφρασης του συστηματικού κινδύνου στην περίπτωση μιας μη μοχλευμένης επιχείρησης, που περιέχει τα λογιστικά κέρδη της επιχείρησης όχι ανεξάρτητα αλλά ενσωματωμένα στο συντελεστή συσχέτισης $\rho(X_\iota,X_m)$. Παρόλα αυτά, η αρχική παρατήρηση εξακολουθεί να ισχύει, ότι δηλαδή δεν υπάρχει θεωρητική σύνδεση του συστηματικού κινδύνου με τη διακύμανση των κερδών.

Παρά τη θεωρητική ανάλυση και διερεύνηση που οδηγεί στο παραπάνω συμπέρασμα, εμπειρικές έρευνες έδειξαν ότι η σπουδαιότητα της διακύμανσης των κερδών στον υπολογισμό του συστηματικού κινδύνου, αν και μη θεμελιωμένη με κάποια θεωρητική εξίσωση, είναι πολύ μεγαλύτερη από το λογιστικό κίνδυνο μιας επιχείρησης. Σε μία μελέτη τους οι Beaver, Kettler και Scholes (1970) κατα-

σκεύασαν ένα μοντέλο για την πρόβλεψη του συστηματικού κινδύνου, χρησιμοποιώντας λογιστικά δεδομένα. Στην εμπειρική τους αυτή ανάλυση κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διακύμανση των κερδών ήταν η σημαντικότερη μεταβλητή, ενώ ο λογιστικός κίνδυνος δεν παρουσίαζε σημαντικά στατιστική συνεισφορά στον υπολογισμό του συστηματικού κινδύνου.

6.3. Σχέση συστηματικού κινδύνου με το μέγεθος της επιχείρησης

Το μέγεθος μιας επιχείρησης είναι επίσης μία μεταβλητή, η οποία πολύ συχνά χρησιμοποιήθηκε σε εμπειρικές μελέτες εκτίμησης και πρόβλεψης του συστηματικού κινδύνου. Από αναλυτικής πλευράς, δεν έχει αναπτυχθεί βιβλιογραφικά κάποια θεωρητική σχέση μεταξύ του συστηματικού κινδύνου μιας επένδυσης – με τη γενική της μορφή – και του μεγέθους της.

Και πάλι ο Bowman (1979) τεκμηρίωσε και απέδειξε την άποψη ότι δεν υφίσταται κάποια υποχρεωτική σχέση ή θεωρητική εξίσωση ανάμεσα στο μέγεθος μιας επιχείρησης και το συστηματικό της κίνδυνο. Θεωρώντας δύο αρχικές επιχειρήσεις 1 και 2, καθώς και μία τρίτη 3, η οποία προέρχεται από την ένωση των 1 και 2 και συνεπώς είναι μεγαλύτερη σε μέγεθος, κατέληξε στην παρακάτω εξίσωση που συνδέει τους συστηματικούς κινδύνους τους:

$$\beta_3 = \frac{S_1}{S_1 + S_2}\beta_1 + \frac{S_2}{S_1 + S_2}\beta_2 \qquad (28)$$

ότι δηλαδή ο συστηματικός κίνδυνος της μεγαλύτερης επιχείρησης 3 είναι ένας σταθμισμένος μέσος όρος των συστηματικών κινδύνων των δύο άλλων επιχειρήσεων, 1 και 2, που την αποτελούν. Σύμφωνα με τον ίδιο, το παραπάνω αποτέλεσμα είναι ανεξάρτητο από την κεφαλαιακή δομή των τριών επιχειρήσεων. Το συμπέρασμά του αυτό επιβεβαίωσε την παραπάνω άποψη για τη μη ύπαρξη θεωρητικής σχέσης μεταξύ του συστηματικού κινδύνου και του μεγέθους.

7. Συμπεράσματα και απαιτούμενη εμπειρική διερεύνηση του θέματος

Η παρούσα εργασία επιχείρησε τη διερεύνηση και τη διαμόρφωση ενός πλαισίου μελέτης, όπως αυτό προκύπτει από τη σχετική βιβλιογραφία, ανάμεσα στη σχέση του συστηματικού κινδύνου με βασικά λογιστικά δεδομένα. Η διαμόρφωση των σχέσεων που παρουσιάστηκαν βασίστηκε στις υποθέσεις και τις παραδοχές της θεωρίας του υποδείγματος CAPM.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει η ύπαρξη θεωρητικής σύνδεσης ανάμεσα στο συστηματικό κίνδυνο και τις μεταβλητές της μόχλευσης και του λογιστικού κινδύνου, ενώ φαίνεται ότι ο συστηματικός κίνδυνος δεν είναι συνάρτηση της διακύμανσης των κερδών και του μεγέθους της επιχείρησης.

Αποτελέσματα και ευρήματα διαφόρων εμπειρικών μελετών που διερεύνησαν τη σχέση συστηματικού κινδύνου και λογιστικών δεδομένων επιβεβαίωσαν ότι οι πιο πάνω μεταβλητές αποτελούν τις σημαντικότερες μεταβλητές λογιστικού χαρακτήρα, στον καθορισμό και την εκτίμηση του συστηματικού κινδύνου. Σε ένα πιο πρόσφατο άρθρο τους οι Rosenberg και Rudd (1987), συνοψίζοντας από την πολυετή τους θεωρητική και εμπειρική έρευνα πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, κατέληξαν ότι οι ισχυρότερες μεταβλητές πρόβλεψης του συστηματικού κινδύνου είναι ο βαθμός ανάπτυξης, η διακύμανση των κερδών, η χρηματοοικονομική μόχλευση και το μέγεθος.

Οι εξισώσεις και οι εκφράσεις που αναπτύχθηκαν αποτέλεσαν τη βάση για την εμπειρική διερεύνηση της αλληλεπίδρασης συστηματικού κινδύνου και λογιστικής πληροφόρησης. Αρκετές εμπειρικές μελέτες πραγματοποιήθηκαν από διάφορους ερευνητές, τόσο σε προηγούμενες δεκαετίες όσο και πιο πρόσφατα, σε διάφορα δείγματα εισηγμένων επιχειρήσεων, με στόχο την ανάπτυξη μαθηματικών υποδειγ-

μάτων για την πρόβλεψη και την εκτίμηση του συστηματικού κινδύνου μιας επιχείρησης ή μιας επένδυσης γενικότερα, όχι βάσει ιστορικών στοιχείων των αποδόσεων της επένδυσης, αλλά με τη χρήση δεδομένων λογιστικού χαρακτήρα, δημοσιευμένων σε επίσημες λογιστικές καταστάσεις (π.χ. Ισολογισμούς, Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσης, κ.ά.). Βασικό κίνητρο για την ανάπτυξη τέτοιων υποδειγμάτων ήταν η χρησιμοποίησή τους για την πρόβλεψη του συστηματικού κινδύνου σε περιπτώσεις επιχειρήσεων, των οποίων οι μετοχές δεν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στην κεφαλαιαγορά, και επομένως, ιστορικά δεδομένα αποδόσεων των μετοχών τους δεν είναι διαθέσιμα. Η παρουσίαση και ο σχολιασμός τέτοιων εμπειρικών μελετών, που έχουν εμφανιστεί μέχρι σήμερα στη διεθνή βιβλιογραφία, δεν ήταν στους σκοπούς της παρούσας εργασίας αλλά πρόκειται να αποτελέσει αντικείμενο επόμενης προσπάθειας των συγγραφέων της.

❐

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΈς ΑΝΑΦΟΡΈς

1) BEAVER, W. H., KETTLER, P., SCHOLES, M., *"The Association between Market Determined and Accounting Determined Risk Measures",* Accounting Review 45, October 1970, pp 654-682.

2) BIERMAN, H. JR., OLDFIELD, G. S., *"Corporate Debt and Corporate Taxes",* Journal of Finance, vol. 34, September 1979, pp 951-956.

3) BOWMAN, R. G., *"The Theoretical Relationship between Systematic Risk and Financial (Accounting) Variables",* Journal of Finance, vol. 34, June 1979, pp 617-630.

4) CALLAHAN, C. M., MOHR, R. M., "*The Determinants of Systematic Risk: A Synthesis",* The Financial Review, vol. 24, No 2, May 1989, pp 157-181.

5) CONINE, T. E., *"Corporate Debt and Corporate Taxes: An Extension",* Journal of Finance, vol. 35, September 1980, pp 1033-1037.

6) GAHLON, J. M., GENTRY, J. M. *"On the Relationship between Systematic Risk and the Degrees of Financial and Operating Leverage",* Financial Management, vol. 11, summer 1982, pp 15-23.

7) HAMADA, R. S., *"Portfolio Analysis, Market Equilibrium and Corporation Finance"*, Journal of Finance, vol. 24, March 1969, pp 13-31.

8) HAMADA, R. S., *"The Effects of the Firm's Capital Structure on the Systematic Risk of Common Stocks",* Journal of Finance, vol. 27, May 1972, pp 435-452.

9) MANDELKER, G. S., RHEE, S. G., *"The Impact of the Degree of Operating and Financial Leverage on Systematic Risk of Common Stock",* Journal of Financial and Quantitative Analyses, vol. 19, March 1984, pp 45-57.

10) MONDIGLIANI, F.F., MILLER, M.H., *"The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of investment",* American Economic Review, vol. 48, June 1958, pp 261-297.

11) MONDIGLIANI, F.F., MILLER, M.H., *"Corporate Income Taxes and The Cost of Capital: A Correction"* American Economic Review, vol. 53, June 1963, pp 433-444.

12) ROSENBERG, B., RUDD, A., "*The Corporate Uses of Beta",* The Revolution in Corporate Finance (3rd ed.), STERN J. AND CHEW D. (eds), New York: Blackwell Publishing, 1987.

Τα χρηματιστηριακώς διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια ή ETFs και οι προοπτικές από την πιθανή εισαγωγή τους στην ελληνική κεφαλαιαγορά

ΓΕΡΆΣΙΜΟΥ Γ. ΡΟΜΠΟΤΉ

Το άρθρο αυτό φιλοδοξεί να περιγράψει τα χρηματιστηριακώς διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια (Exchange Traded Funds - ETFs), τα οποία παρουσιάζουν ραγδαία ανάπτυξη στην αμερικανική και τις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές αγορές.
Στόχος είναι επίσης η ανάδειξη της χρησιμότητας και των πιθανών ωφελειών από την εισαγωγή τους στο ελληνικό χρηματιστήριο. Στο πρώτο τμήμα αυτού του άρθρου δίνεται ο ορισμός των ETFs και καταγράφονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους και πλεονεκτήματα. Στη συνέχεια περιγράφονται οι ανάγκες που καλύπτουν και σε ποιους απευθύνονται, όπως επίσης και οι ωφέλειες των κεφαλαιαγορών από την ύπαρξη των ETFs. Το άρθρο ολοκληρώνεται με μια πρόταση για την εισαγωγή τους στο Χρηματιστήριο Αθηνών (ΧΑ) και τη διατύπωση των βασικών συμπερασμάτων αυτής της παρουσίασης.

Ο Γεράσιμος Γ. Ρομποτής είναι απόφοιτος του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών "Εφαρμοσμένης Οικονομικής και Χρηματοοικονομικής" του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και το άρθρο αυτό αποτελεί μέρος της διπλωματικής του εργασίας.

Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται προς τον κ. Νικόλαο Θ. Μυλωνά, Καθηγητή Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, που επέβλεψε τη διπλωματική εργασία και σχολίασε το παρόν άρθρο.

1. Τι είναι τα ETFs, τα χαρακτηριστικά και τα πλεονεκτήματά τους

Μέσα στο πλαίσιο της αρνητικής συγκυρίας κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών των διεθνών κεφαλαιαγορών αλλά και της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς ειδικότερα, υπογραμμίζεται η ανάγκη ύπαρξης εναλλακτικών επιλογών τοποθετήσεων κεφαλαίου και ανάπτυξης νέων προϊόντων, τα οποία θα αναζωπυρώσουν το ενδιαφέρον των επενδυτών και θα δώσουν την απαραίτητη ώθηση ανόδου στις τιμές των μετοχών και των δεικτών του ελληνικού χρηματιστηρίου. Μια τέτοια εναλλακτική επενδυτική επιλογή αποτελούν τα χρηματιστηριακώς διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια ή ETFs.

Τα ETFs είναι η πλέον σύγχρονη καινοτομία στον τομέα των αμοιβαίων κεφαλαίων και παρουσιάζουν συνεχή ανάπτυξη και αποδοχή από το διεθνές επενδυτικό κοινό. Τα ETFs απαρτίζουν χαρτοφυλάκια κοινών μετοχών και το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι τα μερίδιά τους αποτελούν αντικείμενο αγοραπωλησίας στο χρηματιστήριο εν αντιθέσει με τα κλασικά αμοιβαία κεφάλαια. Επίσης η απόδοση των ETFs ακολουθεί την απόδοση γνωστών χρηματιστηριακών δεικτών.

Τα ETFs συνδυάζουν τα βασικά χαρακτηριστι-

κά των μετοχών και των αμοιβαίων κεφαλαίων. Διέπονται κατά κύριο λόγο από παθητική διαχείριση, η οποία συνεπάγεται υψηλό βαθμό διασποράς του επενδυτικού κινδύνου όπως επίσης και χαμηλό διαχειριστικό κόστος, λόγω της μη ανάπτυξης πολύπλοκων επενδυτικών στρατηγικών. Τα ETFs δημιουργούνται και ρευστοποιούνται σε πακέτα 50.000 ή 100.000 μεριδίων, μέσω της αγοράς ή της κατάθεσης των μετοχών που συνθέτουν ένα δείκτη. Επιπλέον η διασύνδεση της πρωτογενούς με τη δευτερογενή αγορά τους επιτρέπει την εξάσκηση εξισορροπητικής αγοραπωλησίας (arbitrage) από τους θεσμικούς επενδυτές, η οποία συμβάλλει στη διατήρηση της χρηματιστηριακής τιμής τους κοντά στην εσωτερική τους αξία. Τα ETFs επιτρέπουν την εκτέλεση διημερήσιων συναλλαγών με την αγορά τους επί πιστώσει, το δανεισμό των μεριδίων τους και την ανοιχτή πώληση (short shelling). Η αγορά, τέλος, των ETFs χαρακτηρίζεται από υψηλή ρευστότητα μέσω της δράσης των ειδικών διαπραγματευτών.

2. Οι ανάγκες που καλύπτουν τα ETFs και σε ποιους απευθύνονται

Τα ETFs καλύπτουν πλήθος επενδυτικών αναγκών και απευθύνονται ισότιμα σε θεσμικούς και ιδιώτες επενδυτές που επιδιώκουν κεφαλαιακά κέρδη και επιθυμούν να επενδύσουν σε δείκτες, με στόχο την επίτευξη σημαντικού βαθμού διαφοροποίησης του κινδύνου των χαρτοφυλακίων τους.

Η αποδοχή τους παγκοσμίως αυξάνεται τόσο μεταξύ των μικροεπενδυτών, οι οποίοι έλκονται από την απλότητα του προϊόντος και από το χαμηλό του κόστος, όσο και μεταξύ των διαχειριστών χαρτοφυλακίων, τους δημόσιους οργανισμούς επενδύσεων και τα επενδυτικά τμήματα των ασφαλιστικών οργανισμών και των συνταξιοδοτικών ταμείων, σε όσους χρησιμοποιούν παράγωγα και κυρίως συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης επί χρηματιστηριακών δεικτών και στα αντισταθμισμένα κεφάλαια (hedge funds).

Κοινές χρήσεις των ETFs για τους θεσμικούς και τους ιδιώτες επενδυτές είναι: 1) η αντικατάσταση μεγάλου πλήθους συναλλαγών με μία μόνο χρηματιστηριακή πράξη, 2) η μετοχοποίηση ρευστών διαθεσίμων, δηλαδή η τοποθέτηση ανενεργών καταθέσεων σε μετοχικές επενδύσεις, 3) η δυνατότητα κάλυψης με την ανάληψη θέσεων πώλησης ή αγοράς επί χρηματιστηριακών δεικτών, 4) η συμπληρωματική τους τοποθέτηση σε ελλιπή μετοχικά χαρτοφυλάκια, 5) η διαθεσιμότητα εναλλακτικών επενδυτικών επιλογών και 6) η απόκτηση έτοιμων χαρτοφυλακίων από χρηματιστηριακούς οίκους και επενδυτικούς συμβούλους.

Οι μη κοινές χρήσεις των ETFs μεταξύ των διαφορετικών ομάδων επενδυτών συνίστανται στα εξής: Οι θεσμικοί επενδυτές, όπως για παράδειγμα τα συνταξιοδοτικά ταμεία, χρησιμοποιούν τα ETFs, μεταξύ άλλων, λόγω και του ότι τους απαγορεύεται η χρήση των παραγώγων επί χρηματιστηριακών δεικτών ή λόγω της ανυπαρξίας υποχρέωσης κατάθεσης περιθωρίου ασφάλισης (margin) και της ημερομηνίας εξάσκησης. Επίσης οι διαχειριστές χαρτοφυλακίων αμοιβαίων κεφαλαίων δεικτών χρησιμοποιούν τα ETFs με στόχο την ενίσχυση της ρευστότητάς τους σε περιόδους έντονων ρευστοποιήσεων από τους μεριδιούχους, διασφαλίζοντας παράλληλα και τη διαχειριστική τους ικανότητα από την αδυναμία επίτευξης αποδόσεων ανάλογων με αυτές του ακολουθούμενου δείκτη.

Οι ιδιώτες επενδυτές χρησιμοποιούν τα ETFs λόγω της επενδυτικής ευελιξίας και των μετοχικών τους χαρακτηριστικών. Τα αντιμετωπίζουν με δύο κυρίως τρόπους: Ως μακροχρόνια επενδυτική επιλογή τοποθέτησης περιουσιακών στοιχείων ή ως βραχυπρόθεσμη κερδοσκοπική τοποθέτηση, σε τιμές οι οποίες είναι γνωστές σε όλη τη διάρκεια της χρηματιστηριακής συνεδρίασης[1]. Ολοκληρώνοντας αυτό το τμήμα, θα πρέπει να αναφέρουμε

[1] Τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι οι μικροί ιδιώτες επενδυτές κρατάνε τα μερίδιά τους για σύντομο χρονικό διάστημα. Πηγή: Phyllis J. Bernstein (2002).

ότι, σύμφωνα με εμπειρικές παρατηρήσεις, η ανάπτυξη των ETFs και η αύξηση της αποδοχής τους αφορά κυρίως τους επενδυτές μετοχικών τοποθετήσεων και όχι τόσο τους επενδυτές των αμοιβαίων κεφαλαίων, οι οποίοι είναι συντηρητικοί στη χρήση των ETFs και προτιμούν την επενδυτική στρατηγική "αγοράς και διακράτησης" (buy-and-hold)[2].

3. Οι ωφέλειες των κεφαλαιαγορών από την ύπαρξη των ETFs

Τα ETFs αποτελούν πολύ καλή επενδυτική πρόταση και αποδίδουν σημαντικές ωφέλειες σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, δηλαδή το χρηματιστήριο, τους επενδυτές (θεσμικούς και ιδιώτες) και τις χρηματιστηριακές εταιρείες.

Τα ETFs αυξάνουν καταρχάς τον τζίρο του χρηματιστηρίου λόγω: i) Της άμεσης διαφοροποίησης, η οποία καθίσταται προσιτή προς το επενδυτικό κοινό με την αγορά ενός καλαθιού μετοχών ανεξαρτήτως του ύψους του διαθέσιμου κεφαλαίου. ii) Της αύξησης του τζίρου του χρηματιστηρίου των παραγώγων από τη δράση των ρυθμιστών της αγοράς (market makers) και των θεσμικών επενδυτών, οι οποίοι αναγκάζονται να καλύπτουν τη θέση τους με τη διενέργεια πράξεων στην αγορά των παραγώγων, για την επίτευξη ικανοποιητικού βαθμού αντιστάθμισης του κινδύνου. Το χρηματιστήριο απολαμβάνει και άλλα οικονομικά οφέλη, όπως είναι η είσπραξη αμοιβής για το δικαίωμα χρήσης από τα ETFs των δεικτών του και η αποσυμφόρηση του ηλεκτρονικού συστήματος συναλλαγών, από τη στιγμή που επιτρέπουν την αγοραπωλησία ενός ολόκληρου χαρτοφυλακίου μετοχών με μία μόνη χρηματιστηριακή συναλλαγή.

Οι επενδυτές με τη σειρά τους αποκομίζουν σημαντικά οφέλη από τη χρήση των ETFs. Τα κύρια πλεονεκτήματα για τους επενδυτές είναι η πρόσβαση σε επαγγελματική διαχείριση με χαμηλό κόστος, η μείωση των επενδυτικών κινδύνων, η διαφάνεια, η ποικιλία εναλλακτικών επενδυτικών επιλογών και η δυνατότητα πραγματοποίησης κεφαλαιακών κερδών από χρηματιστηριακές τοποθετήσεις.

Σημαντικές είναι, τέλος, οι ωφέλειες και για τις χρηματιστηριακές εταιρείες. Η αποσυμφόρηση του ηλεκτρονικού συστήματος συναλλαγών μειώνει τον όγκο εργασίας τους, γεγονός που επιτρέπει την αναδιάρθρωσή τους και την αύξηση της παραγωγικότητάς τους. Επιπλέον η ραγδαία ανάπτυξη των ETFs και η στροφή του ενδιαφέροντος των επενδυτών προς χρηματιστηριακώς διαπραγματεύσιμες συλλογικές επενδύσεις, επιτρέπει στις χρηματιστηριακές εταιρείες να παρέχουν πλήθος εξειδικευμένων υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου, με αποτέλεσμα την αύξηση των εσόδων τους[3].

4. Η πρόταση για την εισαγωγή των ETFs στο ελληνικό χρηματιστήριο

Η εισαγωγή των ETFs στο ελληνικό χρηματιστήριο προσδοκάται να έχει θετικές επιδράσεις και να συμβάλει στην ποιοτική αναβάθμιση της ελληνικής κεφαλαιαγοράς. Η λειτουργία τους μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της ρευστότητας και σε εξορθολογισμό των συναλλαγών στην αγορά μετρητοίς των μετοχών, ενώ θα έχει θετικές επιπτώσεις στον τζίρο της αγοράς παραγώγων. Θα προσφέρει στους επενδυτές μια ποικιλία επενδυτικών επιλογών χαμηλού κόστους και αυξημένου βαθμού διαφοροποίησης.

Παράλληλα αναμένεται να συμβάλουν στη δημιουργία των προϋποθέσεων ανάπτυξης τόσο των εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου όσο και των αμοιβαίων κεφαλαίων για δύο λόγους:

Ενίσχυση του θεσμού των συλλογικών επενδύσεων: Η εισαγωγή των ETFs στο ελληνικό χρηματι-

---

[2] Πηγή: Ερευνα της Barclays Global Investors, Σχόλια του Leo Kranefuss, CEO, Individual Investor Business, BGI, "U.S. ETFs-Past & Future" στο συνέδριο ICI Mutual Funds and Investment Management (Μάρτιος, 18-22, 2001, Palm Desert California).

[3] Βλέπε Gary L.Gastineau (2001).

στήριο προσδοκάται ότι θα αναθερμάνει το ενδιαφέρον του επενδυτικού κοινού για τις συλλογικές επενδύσεις και να αναβαθμίσει το ρόλο των επαγγελματιών διαχειριστών και των θεσμικών φορέων που προσφέρουν συλλογικές επενδύσεις (όπως τα Α/Κ και οι ΕΕΧ).

Ομογενοποίηση της επενδυτικής βάσης: Τα ETFs θα απευθυνθούν κυρίως σε επενδυτές που επιθυμούν να επενδύουν σε χρηματιστηριακούς δείκτες και κατ' αυτόν τον τρόπο θα συμβάλουν στην ομογενοποίηση της επενδυτικής βάσης και για τις εναλλακτικές μορφές συλλογικής επένδυσης. Ετσι οι διαχειριστές των αμοιβαίων κεφαλαίων και των επενδυτικών εταιρειών θα μπορούν να χαράσσουν αποτελεσματικότερα την επενδυτική τους στρατηγική, από τη στιγμή που θα αντιμετωπίζουν επενδυτές με παρόμοιο επενδυτικό προφίλ[4].

Στο τέλος αυτής της πρότασης πρέπει να σημειωθεί ότι, προκειμένου να γίνει εφικτή η εισαγωγή των ETFs στην ελληνική αγορά, είναι απαραίτητη η τροποποίηση του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου, όπως αυτό προσδιορίζεται από το Νόμο 1969/1991 για τις συλλογικές επενδύσεις, το οποίο θέτει περιορισμούς στη δυνατότητα ενός επενδυτή και ενός χαρτοφυλακίου να επενδύει πλήρως στο σύνολο των μετοχών που συνθέτουν ένα δείκτη.

5. Συμπεράσματα

Στο άρθρο αυτό παρουσιάσαμε τα σχετικώς άγνωστα προς το ευρύ επενδυτικό κοινό ETFs, περιγράφοντας συνοπτικά τα κύρια χαρακτηριστικά και πλεονεκτήματά τους. Η έμφαση της παρουσίασης εστιάστηκε στην ανάλυση των αναγκών που καλύπτουν και στους τρόπους χρήσης τους, τόσο από τους θεσμικούς όσο και από τους ιδιώτες (μικρούς και μεγάλους) επενδυτές.

Εμφαση δόθηκε επίσης στις ωφέλειες που αποκομίζουν οι κεφαλαιαγορές και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς στη λειτουργία ενός χρηματιστηρίου (χρηματιστήριο, εταιρείες, επενδυτές) από την ύπαρξη των ETFs. Η παρουσίαση αυτή ολοκληρώθηκε με τη διατύπωση μιας πρότασης για την ανάγκη εισαγωγής των ETFs στο ελληνικό χρηματιστήριο, καταγράφοντας τα πιθανά οφέλη από αυτή την εισαγωγή, λόγω της πεποίθησής μας ότι μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση του επενδυτικού αισθήματος και στην ανάκαμψη της ελληνικής αγοράς. Πρέπει να τονίσουμε όμως ότι, παράλληλα με την εισαγωγή των ETFs στο ΧΑ, είναι απαραίτητη η ενίσχυση της εκπαίδευσης των επενδυτών στα θέματα που αφορούν τις νέες επενδυτικές επιλογές που διατίθενται διεθνώς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΊΑ ΚΑΙ ΠΗΓΈς

Barclays Global Investors, Leo Kranefuss, *"US ETFs Past and Future"*, Συνέδριο ICI Mutual Funds and Investment Management (Μάρτιος, 18-22, 2001, Palm Desert, California).

BERNSTEIN, J. PHYLLIS, *"A Primer on Exchange-Traded Funds"*, Journal of Accountancy, 193 no. 1 Ιανουάριος 2002, σελ. 38-41.

DELLVA, L. WILFRED, "*Exchange-Traded Funds Not for Everyone"*, Journal of Financial Planning, 14 no 4, σελ. 110-24, Απρίλιος 2001.

GASTINEAU, L. GARY, *"Exchange-Traded Funds: An Introduction"*, Journal of Portfolio Management, σελ. 88-96, Ανοιξη 2001.

HOCKIN, A. THOMAS, *"Exchange Traded Funds"*, XVth International Investment Funds Conference, 14-18 Οκτωβρίου 2001, Buenos Aires, Αργεντινή.

ΣΥΜΕΩΝΊΔΗς, Δ. ΣΠΥΡΊΔΩΝ, *"Χρηματιστηριακώς Διαπραγματεύσιμα Αμοιβαία Κεφάλαια (Exchange Traded Funds)"*, Πρόταση για εισαγωγή τους στην Ελληνική Κεφαλαιαγορά, Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, Τμήμα Ερευνας & Ανάπτυξης, 5.12.2001.

(4) Βλέπε Σ.Δ. Συμεωνίδης, Τμήμα Ερευνας και Ανάπτυξης ΧΑ (5.12.2001).

Μέθοδοι Αξιολογησης Συμπεριφοράς Πελατών Καταναλωτικής Πίστης

ΓΕΩΡΓΊΟΥ ΑΔΡΑΚΤΆ (MSc)
Credit Risk Analyst

ΔΗΜΉΤΡΙΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ (MSc)
Credit Risk Analyst

Πρόλογος

Αποτελεί κοινώς αποδεκτή πραγματικότητα ότι την τελευταία δεκαετία η ανάπτυξη του τομέα της καταναλωτικής πίστης υπήρξε ραγδαία. Αρωγοί στη συγκεκριμένη εξέλιξη υπήρξαν η σταδιακή μείωση των επιτοκίων δανεισμού σε συνδυασμό με την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και βέβαια τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες του καταναλωτικού κοινού. Οι ρυθμοί χορήγησης προϊόντων καταναλωτικής πίστης διατηρήθηκαν σε ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια με κύριο πρωταγωνιστή τις εμπορικές τράπεζες. Οι τελευταίες επιδόθηκαν σε αγώνα δρόμου, προσπαθώντας να αποκτήσουν σημαντικό μερίδιο σε μια αγορά που αποδεικνυόταν ιδιαίτερα κερδοφόρα. Σημαντικά ποσά επενδύθηκαν σε νέα ευέλικτα συστήματα, καθώς και στην προώθηση νέων, περισσότερο σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Η απόκτηση σημαντικού μεριδίου αγοράς μεταφράζεται στη γλώσσα των αριθμών όχι μόνο σε αύξηση των κερδών αλλά και σε αύξηση των αναμενόμενων κερδών, που θα προέλθουν από τη βάση δεδομένων, την οποία θα έχει διαμορφώσει η εκάστοτε τράπεζα. Είναι απόλυτα κατανοητό – αλλά πολλές φορές όχι και τόσο εμφανές – ότι το μεγαλύτερο περιουσιακό στοιχείο που απέκτησαν οι τράπεζες από την άνθηση της καταναλωτικής πίστης είναι οι βάσεις δεδομένων των πελατών τους. Ιδιαίτερα στην καταναλωτική πίστη, που το κύριο χαρακτηριστικό της είναι οι όγκοι των συναλλαγών αλλά και των αιτήσεων, αξιόπιστες αλλά και πλούσιες σε πληροφορίες βάσεις δεδομένων θα μπορούσαν να αποτελέσουν παράγοντα "κλειδί" στη διατήρηση των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης της κερδοφορίας. Ιδιαίτερα τους τελευταίους μήνες που παρατηρείται επιβράδυνση στους ρυθμούς ανάπτυξης της καταναλωτικής πίστης, η αξιοποίηση των δεδομένων της κάθε τράπεζας θα αποτελούσε ακρογωνιαίο λίθο περιορισμού του λειτουργικού κόστους και κατά συνέπεια άνοδο της λειτουργικής κερδοφορίας. Ομως τι εννοούμε όταν λέμε βάση δεδομένων;

Πολλές φορές με τη στερεότυπη φράση "βάση δεδομένων" εννοούμε μόνο τα προσωπικά στοιχεία των πελατών, οι οποίοι με μια απλή τηλεφωνική επαφή θα μπορούσαν να αποτελέσουν αποδέκτες νέων προϊόντων κ.ο.κ. Στην πραγματικότητα η έννοια "βάση δεδομένων" είναι αρκετά πιο σύνθετη και θα μπορούσε να περιλαμβάνει λεπτομέρειες για:

- τη συναλλακτική συμπεριφορά των πελατών,
- την ανταπόκριση που δείχνουν οι πελάτες σε διαφημιστικές καμπάνιες,
- τη συμπεριφορά των εν δυνάμει "κακών πελατών",
- τη συμπεριφορά των πελατών εκείνων που παρουσιάζουν μια τάση αποχώρησης από το χαρτοφυλάκιο.

Είναι φανερό ότι βασική προϋπόθεση αποτελεί η δυνατότητα του συστήματος να καταγράφει με

ακρίβεια τα δεδομένα της συναλλακτικής συμπεριφοράς (που καταλαμβάνουν αρκετά μεγάλο μέρος των αποθηκευτικών δυνατοτήτων ενός συστήματος) με ένα δομημένο τρόπο, που θα επιτρέπει την εύκολη και εντατική παρακολούθηση.

Στο σημείο όμως αυτό προκύπτει το εύλογο ερώτημα που σχετίζεται και με τη βασική ιδέα του συγκεκριμένου άρθρου. Πώς μπορεί να αξιοποιηθεί ένας τόσο μεγάλος όγκος δεδομένων; Πώς είναι δυνατόν ο εκάστοτε διευθυντής (manager), δεδομένης της έλλειψης χρόνου, να αντλήσει τις απαραίτητες πληροφορίες, προκειμένου να χαράξει την πολιτική του τμήματός του; Οι κυριότερες μέθοδοι αξιοποίησης των πληροφοριών που υπάρχουν στις βάσεις δεδομένων της τράπεζας που θα παρουσιαστούν, είναι αυτές των μοντέλων βαθμολόγησης συμπεριφοράς (behavioral scoring), αλλά και των συστημάτων εσωτερικής βαθμολόγησης (internal grading systems).

Εκτός των πλεονεκτημάτων χρήσης που παρουσιάζουν οι δυο παραπάνω μεθοδολογίες για λόγους καθαρά επιχειρησιακούς (που αναλύονται στη συνέχεια), τα παραπάνω μοντέλα μπορούν να βοηθήσουν κάθε τράπεζα στην εκτίμηση του κινδύνου έκθεσης των κεφαλαίων της, στην πρόβλεψη των επισφαλών απαιτήσεων κ.ά. Η ανάλυση για το πώς τα συγκεκριμένα μοντέλα μπορούν να βοηθήσουν στη μέτρηση και την πρόβλεψη των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ξεφεύγει από τους σκοπούς του παρόντος.

ΜΟΝΤΈΛΟ ΒΑΘΜΟΛΌΓΗΣΗς ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΆς (BEHAVIOUR SCORE)

Ως μοντέλο βαθμολόγησης συμπεριφοράς (behaviour scoring) ορίζεται η επιστημονική εκείνη μέθοδος, όπου η χρήση κατάλληλων στατιστικών μοντέλων δύναται να προβλέψει με ακρίβεια τη μελλοντική συμπεριφορά ενός πελάτη ή μιας ομάδας πελατών (σε ένα δεδομένο χρονικό ορίζοντα). Η διαδικασία πρόβλεψης της συμπεριφοράς ενός πελάτη ή ομάδας πελατών δίνει τη δυνατότητα στους τραπεζικούς οργανισμούς να κατατάσσουν σε διάφορες κατηγορίες (segments) τους πελάτες τους. Τέτοιου είδους εργαλεία θεωρούνται μείζονος σημασίας για τα σημερινά τραπεζικά στελέχη, που καλούνται:

Α. Να παρακολουθούν το βαθμό έκθεσης του χαρτοφυλακίου τους στον πιστωτικό κίνδυνο.

Β. Να διαχειρίζονται τα κεφάλαια που αναλογούν στον προϋπολογισμό του τμήματός τους με το βέλτιστο δυνατό τρόπο.

Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στο ότι ο διαχωρισμός του χαρτοφυλακίου της τράπεζας δεν στηρίζεται σε υποκειμενικά κριτήρια, αλλά σε αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία έχουν προκύψει από στατιστική ανάλυση.

Η διαδικασία βαθμολόγησης των πελατών με βάση τη συμπεριφορά που παρουσιάζουν μέχρι τη στιγμή της αξιολόγησης, είναι μια δυναμική διαδικασία συνεχώς εξελίξιμη, η οποία θα πρέπει να προσαρμόζεται στις τυχόν αλλαγές που μπορεί να λάβουν χώρα στη συμπεριφορά των πελατών.

Τύποι μοντέλων βαθμολόγησης συμπεριφοράς

Μοντέλα βαθμολόγησης συναλλακτικής συμπεριφοράς πελάτη (Account management scorecards-risk scorecards)

Τα συγκεκριμένου τύπου μοντέλα βαθμολόγησης δίνουν τη δυνατότητα εκτίμησης της πιθανότητας κάποιος πελάτης να οδηγηθεί σε καθυστέρηση (π.χ. 90 ημέρες καθυστέρησης), λαμβάνοντας υπόψη μια σειρά από παράγοντες που σχετίζονται κυρίως με τη συναλλακτική συμπεριφορά του. Παράγοντες που συνήθως προκύπτουν να είναι στατιστικά σημαντικοί για την πρόβλεψη της συμπεριφοράς πελατών, είναι οι ακόλουθοι:

- έτη παρουσίας στο χαρτοφυλάκιο,
- πιστωτικό όριο,
- χρήση πιστωτικού ορίου,

- χρήση κάρτας (αναλήψεις, αγορές κ.λπ.),
- σημερινό υπόλοιπο,
- τρόπος πληρωμής,
- σημερινή κατάσταση λογαριασμού (ενήμερος, σε καθυστέρηση κ.λπ.),
- μέσος αριθμός ημερών καθυστέρησης κ.λπ.

Τα μοντέλα πρόβλεψης συμπεριφοράς (behaviour scorecards) είναι πολύ πιο δυνατά μέτρα πρόβλεψης αθετήσεων πληρωμών συγκριτικά με τα μοντέλα πρόβλεψης συμπεριφοράς τη στιγμή της αίτησης (application scorecards), τα οποία στηρίζονται κυρίως σε δημογραφικά στοιχεία.

Τα συγκεκριμένα μοντέλα βαθμολόγησης μπορούν να βρουν εφαρμογή σε:

- *Αυξήσεις ορίων.* Χορήγηση πιστωτικών ορίων ανάλογων του αναμενόμενου πιστωτικού κινδύνου του κάθε πελάτη. Χορήγηση πιστωτικών ορίων σε εκείνους τους πελάτες που τα χρειάζονται.
- *Σταυροειδείς πωλήσεις (cross selling)*. Προώθηση νέων προϊόντων σε υπάρχοντες πελάτες, οι οποίοι έχουν υψηλή βαθμολογία (score). Με αυτόν τον τρόπο προωθούνται νέα προϊόντα μόνο στους πολύ καλούς πελάτες (καλός πελάτης έτσι τουλάχιστον όπως ορίζεται από τον εκάστοτε χρηματοπιστωτικό οργανισμό).
- *Εγκρίσεις ή απορρίψεις* συναλλαγών τη στιγμή της αγοράς (POS).

Μοντέλα Παρακολούθησης Εισπράξεων (Collection Scorecards)

Το συγκεκριμένο είδος μοντέλου βαθμολόγησης είναι το πιο διαδεδομένο στο χώρο της καταναλωτικής πίστης. Τα εν λόγω μοντέλα δίνουν τη δυνατότητα πρόβλεψης της συμπεριφοράς των πελατών εκείνων που βρίσκονται ήδη σε καθυστέρηση (ή ακόμα και σε ενήμερους λογαριασμούς, εκτιμώντας την πιθανότητα αθέτησης). Απαντούν με ακρίβεια στο ερώτημα: Ο πελάτης "Χ" που βρίσκεται στον "Υ" δείκτη καθυστέρησης, θα αποπληρώσει ή θα μεταπέσει στον επόμενο δείκτη καθυστέρησης; Να πραγματοποιηθεί τώρα η επικοινωνία ή αργότερα; Με τι συχνότητα; Ποιος τρόπος επικοινωνίας θα ακολουθηθεί;

Οσο απλά και αν ακούγονται τα παραπάνω ερωτήματα θα πρέπει να απαντώνται για κάθε τραπεζικό οργανισμό που έχει υιοθετήσει (ή θα ήθελε να υιοθετήσει) μια συγκεκριμένη στρατηγική και πολιτική εισπράξεων καθυστερημένων οφειλών. Επιπρόσθετα, τέτοια ερωτήματα θα πρέπει να απαντώνται, δεδομένου του μεγάλου όγκου των χαρτοφυλακίων και των εξόδων που συνεπάγεται η όποια επαφή (τηλεφωνική ή μη) με τους πελάτες. Η προσέγγιση ενός πελάτη την κατάλληλη χρονική στιγμή έχει τα παρακάτω πλεονεκτήματα:

- Ορθολογική κατανομή των χρηματοοικονομικών πόρων, καθώς ο "κακός" πελάτης θα εντοπίζεται νωρίς και θα προσεγγίζεται με τα κατάλληλα μέσα (π.χ. μη αποστολή επιστολής αλλά διενέργεια τηλεφωνικής κλήσης από τις πρώτες κιόλας ημέρες καθυστέρησης). Στην περίπτωση "καλού" πελάτη στάση αναμονής και μεγιστοποίηση των κερδών μέσω: α) των τόκων υπερημερίας που τελικά θα πληρώσει ο πελάτης, β) εξοικονόμησης χρημάτων από τη μη χρήση τηλεφώνου ή επιστολής.
- Ορθολογική κατανομή των ανθρώπινων πόρων του τμήματος εισπράξεων, πράγμα το οποίο μεταφράζεται σε μείωση των λειτουργικών εξόδων.
- Μείωση της ενδεχόμενης δυσφορίας-απογοήτευσης που ενδεχομένως να νιώσουν οι "καλοί" πελάτες, οι οποίοι "έτυχε" να καθυστερήσουν την πληρωμή τους.

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται:

Α. Ενα απλό παράδειγμα στρατηγικής εισπράξεων (collections strategy), η οποία είναι πολύ εύκολο να παραμετροποιηθεί στο σύστημα αλλά δεν έχει διαμορφωθεί, σε απόλυτο βαθμό, από τη συμπεριφορά των πελατών.

Β. Ενα πολύ απλό παράδειγμα στρατηγικής εισπράξεων που βασίζεται απόλυτα στα αποτελέσματα ενός μοντέλου πρόβλεψης συμπεριφοράς (behaviour score), του οποίου τα βάρη έχουν διαμορφωθεί από τη μέχρι τώρα συμπεριφορά των πελατών του συγκεκριμένου χαρτοφυλακίου.

Στο παράδειγμα που ακολουθεί *(Στρατηγική*

Α΄) οι διαφορές των στρατηγικών ανάμεσα στα διαφορετικά προφίλ πελατών κρίνονται ασήμαντες.

Στρατηγική Α

ΚΑΘΥΣΤΈΡΗΣΗ	ΠΡΟΦΊΛ "ΧΑΜΗΛΟΎ" ΡΊΣΚΟΥ	ΠΡΟΦΊΛ "ΜΕΣΑΊΟΥ" ΡΊΣΚΟΥ	ΠΡΟΦΊΛ "ΥΨΗΛΟΎ" ΡΊΣΚΟΥ
1-29 ημέρες	Επιστολή Ι	Επιστολή Ι	Επιστολή Ι
30-59 ημέρες	Επιστολή ΙΙ	Επιστολή ΙΙ	Επιστολή ΙΙ
60-89 ημέρες	Τηλέφωνο Ι	Τηλέφωνο Ι	Τηλέφωνο Ι
90+ ημέρες	Τηλέφωνο ΙΙ	Τηλέφωνο ΙΙ	Τηλέφωνο ΙΙ

Στρατηγική Β

ΚΑΘΥΣΤΈΡΗΣΗ	ΠΡΟΦΊΛ "ΧΑΜΗΛΟΎ" ΡΊΣΚΟΥ	ΠΡΟΦΊΛ "ΜΕΣΑΊΟΥ" ΡΊΣΚΟΥ	ΠΡΟΦΊΛ "ΥΨΗΛΟΎ" ΡΊΣΚΟΥ
1-29 ημέρες	-	Επιστολή Ι	Τηλέφωνο Ι
30-59 ημέρες	Επιστολή Ι	Τηλέφωνο Ι	Τηλέφωνο ΙΙ
60-89 ημέρες	Τηλέφωνο Ι	Τηλέφωνο ΙΙ	Τηλέφωνο ΙΙΙ
90+ ημέρες	Τηλέφωνο ΙΙ	Τηλέφωνο ΙΙΙ	Διακοπή λειτουργίας κάρτας/ νομικές ενέργειες

Αντίθετα στο παραπάνω παράδειγμα *(Στρατηγική Β΄)* η στρατηγική εισπράξεων διαφοροποιείται σημαντικά ως προς την επικινδυνότητα του κάθε πελάτη.

Ουσιαστικά εφαρμόζονται συγκεκριμένες στρατηγικές (ορθές στρατηγικές) σε συγκεκριμένους πελάτες ("tailored" strategies). Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας στρατηγικής μπορούν να συνοψιστούν στο παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα ο πελάτης με βαθμολογία (score) 200 θεωρείται χαμηλού κινδύνου, ενώ ο πελάτης με 100 υψηλού κινδύνου. Ετσι λοιπόν οι πελάτες με βαθμολογία 200 που έχουν φτάσει στις 30 ημέρες καθυστέρηση έχουν αναμενόμενο bad rate ίσο με 7%. Αντίθετα οι πελάτες με βαθμολογία ίση με 100, μόλις φτάσουν τις 30 ημέρες καθυστέρησης, έχουν αναμενόμενο bad rate 2,5 φορές μεγαλύτερο από αυτούς με βαθμολογία 200. Με πολύ απλά λόγια αποτελούν ομάδα "πρώτης προτεραιότητας" για το τμήμα των εισπράξεων.

Για να αναπτυχθεί ένα μοντέλο συμπεριφοράς

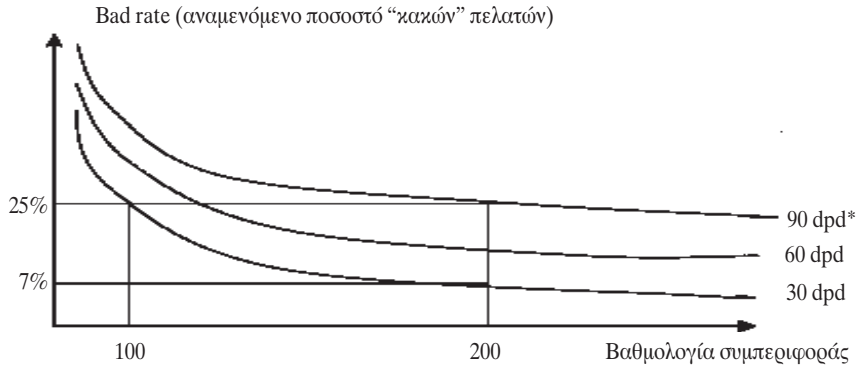

** days past due: ημέρες καθυστέρησης*

για χρήση από ένα τμήμα εισπράξεων, χρειάζεται να χρησιμοποιηθούν και τα ανάλογα δεδομένα (action code κ.λπ.). Μια τακτική που εφαρμόζεται στην πράξη είναι να αναπτύσσονται περισσότερα του ενός μοντέλα, έτσι ώστε να είναι ακριβέστερη η εκτίμηση της πιθανότητας μετάβασης από τον ένα δείκτη καθυστέρησης στον άλλον.,Π.χ. Ενήμερος – Δείκτης Καθυστέρησης 1, Δείκτης Καθυστέρησης 1 – Δείκτης Καθυστέρησης 2 κ.λπ.

Μοντέλα πρόβλεψης αποχώρησης από το χαρτοφυλάκιο (attrition scorecards-πιστωτικές κάρτες)

Πρόκειται για ένα λιγότερο διαδεδομένο είδος μοντέλου βαθμολόγησης, το οποίο χρησιμοποιείται από τα τμήματα μάρκετινγκ των τραπεζών. Είναι εργαλείο, το οποίο "φωτογραφίζει" το κομμάτι εκείνο του πελατολογίου που τους επόμενους μήνες πρόκειται να αποχωρήσει από το χαρτοφυλάκιο. Δεδομένης της δυσκολίας προσέγγισης νέων πελατών από τις τράπεζες (σε κορεσμένες αγορές η προσέγγιση πελατών μεταφράζεται σε εκατομμύρια ευρώ και δεν οδηγεί πάντοτε σε επιτυχή αποτελέσματα) η χρήση των εν λόγω μοντέλων θα μπορούσε να αποτελεί μια λύση.

Κατάλληλα κίνητρα παραμονής σε εκείνους τους πελάτες που θα θέλαμε να διατηρήσουμε. Αυτό αυτόματα συνεπάγεται:

Α. Μείωση του συνολικού κόστους αγαθών/υπηρεσιών που θα δοθούν ως κίνητρα.

Β. Δημιουργία συνθηκών "ικανοποίησης του πελάτη" μέσω διάφορων προγραμμάτων διατήρησης πελατείας (loyalty programs).

Γ. Κέρδη, τα οποία μπορεί να προκύψουν από ενδεχόμενη χρήση της κάρτας (πολλά από τα loyalty programs μπορεί να είναι συνδεδεμένα με συγκεκριμένη χρήση της κάρτας).

Μοντέλα πρόβλεψης απάτης (fraudulent activity scorecards)

Πρόκειται για στατιστικά μοντέλα, τα οποία προβλέπουν με μεγάλη ακρίβεια περιπτώσεις απάτης. Ουσιαστικά "φωτογραφίζουν" πολύ συγκεκριμένες συναλλαγές, οι οποίες μοιάζουν να είναι ύποπτες. Βασική δυσκολία στην ανάπτυξη των εν λόγω μοντέλων (fraudulent scorecards) είναι η έλλειψη ποσότητας δεδομένων που θα μπορούσαν να δώσουν ένα αξιόπιστο στατιστικό μοντέλο για κάθε τράπεζα. Στο συγκεκριμένο κομμάτι η συνεργασία όλων των τραπεζών για τη δημιουργία μιας κοινής βάσης δεδομένων περιπτώσεων απάτης θα αποτελούσε τον ακρογωνιαίο λίθο της δημιουργίας των συγκεκριμένων μοντέλων. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο συγκεκριμένο κομμάτι χρησιμοποιούνται κατά κόρον τα νευρωνικά δίκτυα (neural networks), καθώς και εξειδικευμένοι κανόνες που έχουν καταγραφεί από τη μακροχρόνια εμπειρία στελεχών στο χώρο της πρόληψης απατών (fraud). Στο παράδειγμα που ακολουθεί (συναλλαγή με κάρτα) παρουσιάζεται η λειτουργικότητα, καθώς και οι δυνατότητες μιας "fraudulent scorecard":

- *Συναλλαγή Νο 1*: εγκρίνεται αυτόματα, καθώς τίποτα ύποπτο δεν μπορεί να εντοπιστεί από το μοντέλο βαθμολόγησης στην παρούσα φάση.
- *Συναλλαγή Νο 2*, λαμβάνει χώρα μετά από 10 λεπτά: Η έγκριση δίνεται αυτόματα, αλλά η συγκεκριμένη κάρτα κατατάσσεται από το μοντέλο βαθμολόγησης ως ύποπτη και μπαίνει σε διαδικασία "διακριτικής" παρακολούθησης.
- *Συναλλαγή Νο 3*, λαμβάνει χώρα 5 λεπτά μετά τη συναλλαγή Νο 2: Επανυπολογίζεται η βαθμολογία και αυτή τη φορά η πιθανότητα απάτης είναι πολύ υψηλή. Δεν δίνεται αυτόματη έγκριση από το POS, αλλά πραγματοποιείται τηλεφωνική επιβεβαίωση.
- *Συναλλαγή Νο 4*, λαμβάνει χώρα 10 λεπτά μετά τη συναλλαγή Νο 3: Ακόμα και αν η τηλεφωνική επιβεβαίωση ήταν αληθής, η τέταρτη συναλλαγή φωτογραφίζει συμπεριφορά απάτης. Η κάρτα κρατείται από τον έμπορο.

Το παράδειγμα είναι υποθετικό, μιας και η συχνότητα χρήσης της κάρτας δεν είναι ο μόνος παράγοντας προσδιορισμού απάτης. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το ποσό της συναλλαγής ή ακόμα και το είδος του καταστήματος που πραγματοποιήθηκε η συναλλαγή μπορεί να αποτελούν προσδιορι-

στικούς παράγοντες ενός μοντέλου βαθμολόγησης.

Ενα απλό παράδειγμα εφαρμογής των παραπάνω παρουσιάζεται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα.

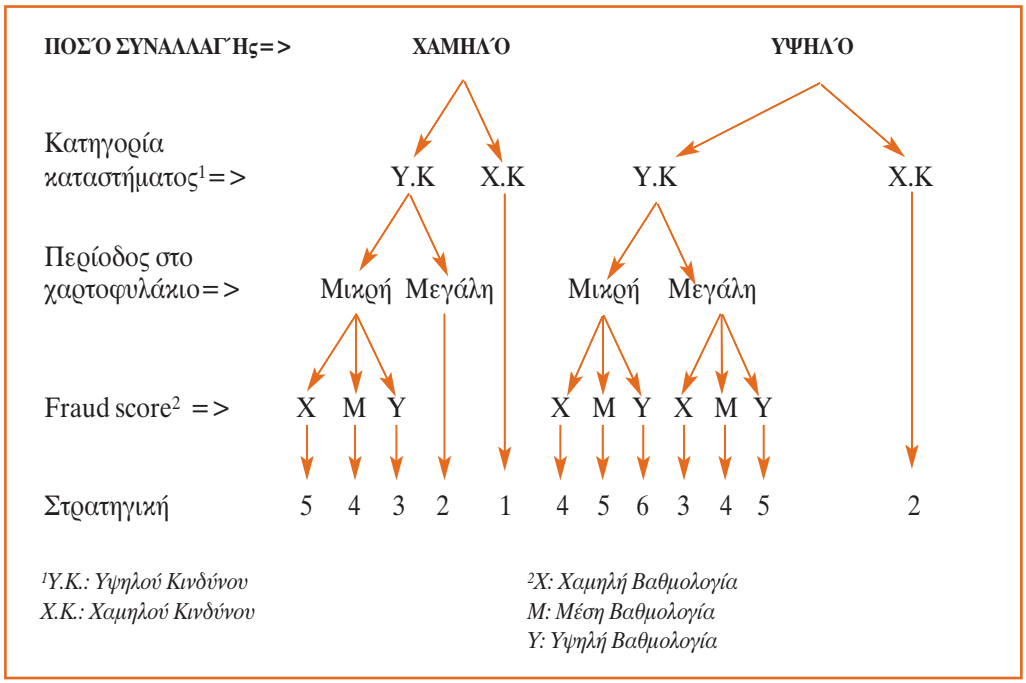

Οπως γίνεται εύκολα κατανοητό, τα επίπεδα που προηγούνται του fraud score μπορεί να είναι πολύ περισσότερα από αυτά που αναφέρονται στο παραπάνω παράδειγμα. Οσο περισσότερα επίπεδα ελέγχων πραγματοποιηθούν τόσο "βαρύτερο" θα γίνει το σύστημα, αλλά θα παρέχει στην τράπεζα μεγαλύτερη ασφάλεια.

Γενικά το κομμάτι της πρόληψης απατών είναι αρκετά ιδιόρρυθμο και η ανθρώπινη εμπειρία κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Η χρήση μοντέλων στο συγκεκριμένο πεδίο θα μπορούσε να λειτουργήσει μόνο συμπληρωματικά.

Απαραίτητα δεδομένα:

- Δεδομένα πληρωμών (billing system data)
- Δεδομένα παρακολούθησης λογαριασμών
- Συναλλαγές, οι οποίες κατέληξαν σε απάτη.

Μοντέλα πρόβλεψης απόκρισης (response scorecards)

Πρόκειται για μοντέλα που χρησιμοποιούνται από τμήματα μάρκετινγκ τραπεζών. Βασίζονται σε ιστορικά στοιχεία προηγούμενων επαφών του τμήματος μάρκετινγκ με κομμάτι ή μη του πελατολογίου της τράπεζας. Με αυτόν τον τρόπο σε κάθε νέα προωθητική ενέργεια προσεγγίζονται μόνο εκείνοι οι πελάτες, των οποίων το προφίλ παρουσιάζει την υψηλότερη πιθανότητα να ανταποκριθούν θετικά. Αυτό έχει σημαντική επίπτωση στη μείωση του κόστους (π.χ. ταχυδρομικά έξοδα κ.λπ.).

Βαθμολόγηση ολικής εικόνας πελάτη

Ολοκληρώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι μια τράπεζα θα μπορούσε να είχε τόσα μοντέλα βαθμολόγησης, όσα είναι και τα προϊόντα της. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο τέλος να αξιολογεί τη συνολική θέση του πελάτη στην τράπεζα, λαμβάνοντας υπόψη τις επιμέρους βαθμολογίες. Π.χ. εάν ο ίδιος πελάτης

έχει βαθμολογία Α στο προϊόν VISA, βαθμολογία Β στο προϊόν καταναλωτικό δάνειο, τότε η τράπεζα θα πρέπει να είναι σε θέση να συνδυάζει τις παραπάνω δύο πληροφορίες και να χαρακτηρίζει τον συγκεκριμένο πελάτη με μία μόνο βαθμολογία (π.χ. με τη χρήση ενός, σταθμικού ή μη, μέσου όρου).

ΜΟΝΤΈΛΟ ΔΙΑΒΆΘΜΙΣΗς ΚΙΝΔΈΥΝΟΥ (GRADING FACILITY)

Γενικά

Ενας εναλλακτικός τρόπος διαβάθμισης της πιστοληπτικής συμπεριφοράς υπαρχόντων πελατών μιας τράπεζας ή ενός οργανισμού είναι η ανάπτυξη ενός συστήματος, το οποίο θα κατατάσσει τους πελάτες σε συγκεκριμένες ομάδες-ζώνες επικινδυνότητας, σύμφωνα με κάποια κριτήρια.

Με αυτόν τον τρόπο μια τράπεζα μπορεί να τμηματοποιήσει το χαρτοφυλάκιό της σε διάφορες ομάδες επικινδυνότητας, σύμφωνα με κάποια προκαθορισμένα κριτήρια, τα οποία θεωρεί η ίδια σημαντικά για την αξιολόγηση πιστωτικών ή άλλων αιτημάτων. Οι ομάδες επικινδυνότητας παρουσιάζουν ομοιογένεια ανάμεσα στα άτομα που τις αποτελούν (καθώς περιλαμβάνουν άτομα που πληρούν κάποια προκαθορισμένα κριτήρια), ενώ είναι αμοιβαία αποκλειόμενες (π.χ. ένα άτομο δεν μπορεί να ανήκει σε περισσότερες από μία ομάδες).

Η διαφορά του με τα στατιστικά μοντέλα βαθμολόγησης συμπεριφοράς είναι ότι δεν πραγματοποιείται κάποια πρόβλεψη για μελλοντική συμπεριφορά σύμφωνα με κάποια στοιχεία δείγματος. Απλά σκοπός του είναι να καταγράψει, να ομαδοποιήσει και τέλος να κατατάξει τα άτομα ενός χαρτοφυλακίου σύμφωνα με τη συναλλακτική συμπεριφορά που έχουν παρουσιάσει μέχρι την εφαρμογή των κριτηρίων. Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιείται μια αποτύπωση, μια λήψη φωτογραφίας για την εικόνα που παρουσιάζει το χαρτοφυλάκιο την ημέρα εφαρμογής των κριτηρίων. Διαδοχικές εφαρμογές των κριτηρίων, π.χ. μια φορά κάθε μήνα, είναι δυνατόν να αποτυπώσουν την τάση καθώς και όλη τη συναλλακτική ιστορία που έχει ο εκάστοτε πελάτης με την τράπεζα.

Ανάπτυξη ενός συστήματος διαβάθμισης κινδύνου

Για την ανάπτυξη ενός συστήματος διαβάθμισης κινδύνου, θα πρέπει να περιγραφούν τα κριτήρια, τα οποία η τράπεζα ή ο εκάστοτε χρηματοπιστωτικός οργανισμός θεωρεί σημαντικά για την αξιολόγηση των πελατών της. Τέτοια κριτήρια μπορεί να αποτελούν:

- Ο χρόνος παρουσίας στο χαρτοφυλάκιο.
- Η σημερινή κατάσταση συμπεριφοράς (ενήμερος, σε καθυστέρηση κ.ά.).
- Η συμπεριφορά αποπληρωμών σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο (π.χ. πόσες φορές υπήρξε κάποιος πελάτης σε καθυστέρηση άνω των 60 ημερών τους τελευταίους 18 μήνες κ.ά.).
- Οι υπερβάσεις του πιστωτικού ορίου.
- Η χρήση της πιστωτικής κάρτας που πραγματοποιείται κ.ά.

Είναι εμφανές ότι κάθε οργανισμός μπορεί να αναπτύξει ένα σύστημα διαβάθμισης, σύμφωνα με τους κανόνες που θεωρεί εκείνος σημαντικούς, προκειμένου να προσδιορίσει τη συναλλακτική συμπεριφορά κάθε πελάτη.

Το πιο απλό σύστημα διαβάθμισης κινδύνου μπορεί να περιλαμβάνει 2 ομάδες επικινδυνότητας, το οποίο μπορεί να διαχωρίζει τους πελάτες ενός χαρτοφυλακίου σε "καλούς" και "κακούς", σύμφωνα πάντα με τον ορισμό που χρησιμοποιεί η εκάστοτε τράπεζα.

Θεωρείται ότι ένα σύστημα διαβάθμισης κινδύνου θα πρέπει να επιτρέπει έναν ικανό αριθμό ομάδων, έτσι ώστε να υπάρχει μια ομαλή διαβάθμιση της συμπεριφοράς κάθε πελάτη, ενώ από την άλλη μεριά δεν θα πρέπει να έχει μεγάλο αριθμό ομάδων, γεγονός που θα καθιστά δύσκολη την παρακολούθησή του. Τα περισσότερα συστήματα διαβάθμισης

κινδύνου που συναντώνται σήμερα, περιλαμβάνουν συνήθως 7-9 ομάδες.

Επίσης θα πρέπει να προσεχθεί, ώστε η κατανομή του πληθυσμού να είναι όσο το δυνατόν πιο ομοιόμορφη μεταξύ των ομάδων επικινδυνότητας, σύμφωνη όμως πάντα με την αυστηρότητα ή την ελαστικότητα, με την οποία επιθυμεί ο κάθε οργανισμός να μεταχειρίζεται κάθε ομάδα.

Παρακάτω υπάρχει ένα τυπικό και απλουστευμένο παράδειγμα συστήματος διαβάθμισης κινδύνου.

Διαβάθμιση (grade) 1 : Λογαριασμοί με χρόνο παρουσίας στο χαρτοφυλάκιο περισσότερο από 12 μήνες ΚΑΙ δεν έχουν ξεπεράσει ποτέ τις 30 ημέρες καθυστέρησης.

Διαβάθμιση 2 : Λογαριασμοί με χρόνο παρουσίας στο χαρτοφυλάκιο λιγότερο από 12 μήνες *και* δεν έχουν ξεπεράσει ποτέ τις 30 ημέρες καθυστέρησης.

Διαβάθμιση 3 : Λογαριασμοί που ανεξαρτήτως χρόνου παρουσίας στο χαρτοφυλάκιο έχουν ξεπεράσει έστω και μια φορά τις 30 ημέρες καθυστέρησης.

Διαβάθμιση 4 : Πελάτες για τους οποίους έχουν ληφθεί νομικά μέτρα, έχει κλείσει η πιστωτική τους κάρτα κ.λπ.

Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη στο παραπάνω παράδειγμα είναι:

- ο χρόνος παρουσίας στο χαρτοφυλάκιο,
- ο χρόνος καθυστέρησης,
- πελάτες που έχουν περιληφθεί στη "μαύρη λίστα" της τράπεζας.

Στο παραπάνω παράδειγμα η διαβάθμιση 1 είναι η καλύτερη – από την άποψη ότι περιλαμβάνει τους αποδεδειγμένα καλούς πελάτες – ενώ η διαβάθμιση 4, η χειρότερη. Το παραπάνω παράδειγμα είναι σαφώς απλουστευμένο. Στην πράξη υπάρχουν αρκετά σύνθετα κριτήρια, τα οποία σκοπό έχουν να διαβαθμίσουν τη συμπεριφορά του εκάστοτε πελάτη σε περισσότερες ομάδες. Συνήθως υπάρχουν κάποιες ομάδες που περιγράφουν τους καλούς-πολύ καλούς πελάτες, κάποιες άλλες που δηλώνουν τους κακούς-πολύ κακούς πελάτες και κάποιες άλλες ομάδες που βρίσκονται ανάμεσα στις δύο προαναφερθείσες (πελάτες που παρουσίασαν κάποια στιγμή μια καθυστέρηση αλλά τους τελευταίους μήνες αποπληρώνουν κανονικά).

Κρίνεται σκόπιμο το σύστημα διαβάθμισης κινδύνου να είναι χτισμένο σε πελατοκεντρική βάση ή τουλάχιστον να λαμβάνει υπόψη του τη συνολική θέση του πελάτη στην τράπεζα. Με αυτόν τον τρόπο, μία και μοναδική διαβάθμιση συγκεντρώνει όλη την πληροφορία του πελάτη στο σύνολό του.

Είναι εύκολα κατανοητό ότι η συμπεριφορά ή εικόνα του πελάτη δεν είναι κάτι το σταθερό, αλλά συνεχώς μεταβάλλεται. Αυτή η δυναμική που παρουσιάζει η εικόνα των πελατών, μπορεί να αντικατοπτριστεί σε ένα σύστημα διαβάθμισης κινδύνου, εάν υπάρχει ενημέρωσή του σε τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. μια φορά το μήνα, το σύστημα να αναθεωρεί τις διαβαθμίσεις των πελατών σύμφωνα με τη συμπεριφορά αποπληρωμών αλλά και της γενικότερης χρήσης των πιστωτικών προϊόντων, τα οποία κατέχει).

Χρήσεις

Το σύστημα διαβάθμισης κινδύνου έχει παρόμοιες χρήσεις με αυτές του μοντέλου βαθμολόγησης συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί:

1. Στις εισπράξεις. Η διαβάθμιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον καθορισμό της στρατηγικής και πολιτικής των εισπράξεων. Π.χ. πελάτες που ανήκουν σε 'καλή' διαβάθμιση θα προσεγγίζονται αργότερα ή θα λαμβάνουν μόνο επιστολή σε σύγκριση με πελάτες που ανήκουν σε 'κακή' διαβάθμιση, οι οποίοι θα πρέπει να προσεγγίζονται άμεσα μέσω τηλεφωνικών κλήσεων.

2. Σε ενέργειες μάρκετινγκ. Για την προώθηση νέων προϊόντων σε υπάρχοντες πελάτες (cross selling) μπορεί να χρησιμοποιηθεί η διαβάθμιση, έτσι ώστε παραλήπτες να είναι μόνο πελάτες που ανήκουν σε συγκεκριμένες διαβαθμίσεις.

3. Πιστοδοτήσεις. Αιτήματα υπαρχόντων πελατών που ανήκουν σε κάποιες διαβαθμίσεις θα μπορούν να απορρίπτονται αυτόματα, κάποια άλλα να εγκρίνονται αυτόματα, ενώ κάποια άλλα που ανήκουν σε 'γκρίζα' περιοχή να οδηγούνται στον credit officer ή σε κάποιο προϊστάμενο.

4. Τιμολόγηση (risk pricing). Η τράπεζα μπορεί να ανταμείβει τους καλούς της πελάτες (υψηλές διαβαθμίσεις). Η ανταμοιβή μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, π.χ. χαμηλότερο επιτόκιο, μείωση συνδρομής κ.λπ.

Πλεονεκτήματα χρήσης συστήματος διαβάθμισης κινδύνου

1. Δεν στηρίζεται σε κάποιο στατιστικό μοντέλο, επομένως δεν επηρεάζεται από δειγματοληπτικά σφάλματα, αδυναμίες πρόβλεψης του μοντέλου, υποθέσεις οι οποίες θα πρέπει να τηρούνται κ.λπ.

2. Δεν υπάρχει βαθμολογία, οπότε δεν υπάρχουν βάρη, ούτε στατιστικά σημαντικά χαρακτηριστικά. Επομένως δεν χρειάζονται μελέτες επικύρωσης, προκειμένου να διερευνάται η στατιστική σημαντικότητα βαρών και χαρακτηριστικών.

3. Παρουσιάζει ευκολία στον καθορισμό και την ερμηνεία των ομάδων διαφορετικής επικινδυνότητας. Π.χ. η τράπεζα γνωρίζει ότι τα άτομα της συγκεκριμένης διαβάθμισης συγκεντρώνουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και μια συμπεριφορά, την οποία η τράπεζα έχει περιγράψει και καθορίσει.

4. Οποιεσδήποτε αλλαγές μπορούν να πραγματοποιηθούν ad hoc, χωρίς να χρειάζεται επανεκτίμηση ολόκληρου του αλγόριθμου.

5. Κάθε ομάδα μπορεί να περιγραφεί ακριβώς ως προς τα χαρακτηριστικά των ατόμων τα οποία περιέχει, σε αντίθεση με τη βαθμολογία που παρέχει μια εκτίμηση για την πιθανότητα αθέτησης.

Μειονεκτήματα χρήσης συστήματος διαβάθμισης κινδύνου

1. Τα κριτήρια που χρησιμοποιεί η εκάστοτε τράπεζα ή ο εκάστοτε οργανισμός για τον καθορισμό των ομάδων δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι είναι και τα πιο σημαντικά για την πρόβλεψη της συμπεριφοράς του πελάτη.

2. Το σύστημα διαβάθμισης κινδύνου κατατάσσει τους πελάτες σε έναν επιθυμητό αριθμό ομάδων (π.χ. 9 ομάδες). Αντίθετα η βαθμολογία είναι πιο επεξηγηματική, κατατάσσει τους πελάτες σε περισσότερες ομάδες κινδύνου (κάθε βαθμολογία είναι και μια διαφορετική πιθανότητα αθέτησης).

3. Ο καθορισμός των διαβαθμίσεων πραγματοποιείται με βάση υποκειμενικά κριτήρια και όχι αντικειμενικά.

4. Με το μοντέλο βαθμολόγησης συμπεριφοράς μπορεί κάποιος να πραγματοποιεί προβλέψεις συμπεριφοράς, κάτι το οποίο δεν είναι απόλυτα εφικτό με το σύστημα διαβάθμισης κινδύνου.

Επίλογος

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι οι πελατειακές βάσεις δεδομένων των τραπεζών αποτελούν ένα σύγχρονο θησαυρό στην εποχή μας. Η ορθή αξιοποίηση των πληροφοριών που απορρέουν από αυτό το σημαντικό περιουσιακό στοιχείο κάθε τράπεζας, μπορεί να αποτελέσει σημαντικότατο στρατηγικό πλεονέκτημα για κάθε οργανισμό, ιδίως στη σημερινή εποχή, όπου ο οξύς ανταγωνισμός και οι προσπάθειες για μείωση των εξόδων επιτάσσουν την ανεύρεση σύγχρονων μεθόδων και εργαλείων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. BANASIAK MICHAEL & TANTUM DANIEL (1999), "*Accurately & Efficiently Measuring Individual Account Credit Risk On Existing Portfolios*".
2. GROOME G. AND GILL L. (1998), "*Customer Scoring-Practical issues for Development Success*", InterAct 98 Conference, Fair Isaac and Company Inc., San Francisco.
3. JENNINGS A. (1997), "*Smart Ways to Fight Transaction Fraud*" Fair Isaac International Conference, Birmingham, UK.
4. LEWIS M. EDWARD (1992), "*An introduction to Credit Scoring*", California, USA.
5. MCNAB HELLEN & WYNN ANTHEA, "*Principles and Practice of Consumer Credit Risk Management*", Financial World Publishing & Fair Isaac.
6. MOUT, M.I. (1998) "*Stemming Application Fraud*", InterAct98 Forum, Fair Isaac & Co Inc, San Francisco.
7. THOMAS C. LYN (1999), "*A Survey of Credit & Behavioral Scoring; Forecasting financial risk of Lending consumers*", Working Paper, Credit Research Center, Department of Business Studies, University of Edinburgh, UK.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

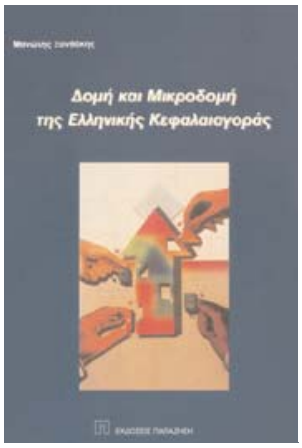

ΜΑΝΏΛΗ ΞΑΝΘΆΚΗ

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

Εκδόσεις Παπαζήση

Αθήνα 2002

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΧΡ. ΓΚΟΡΤΣΟΣ

Ο Μανώλης Ξανθάκης, παλαιός συνεργάτης της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, είναι αναπληρωτής καθηγητής χρηματοοικονομικής στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών και διετέλεσε πρόεδρος του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών κατά την πενταετία 1994-1998.

Οπως αναφέρεται και στον πρόλογο της έκδοσης, η εργασία αυτή αποτελεί προϊόν του συνδυασμού ακαδημαϊκής ενασχόλησης με το αντικείμενο των αγορών και πρακτικής εμπειρίας. Ο συγγραφέας διετέλεσε πρόεδρος του ΧΑΑ σε μια περίοδο σημαντικής εκσυγχρονιστικής προσπάθειας και σειράς καινοτομιών, που απέβλεπαν στη σύγκλιση με το κοινοτικό κεκτημένο και τις διεθνείς πρακτικές διαπραγμάτευσης και εκκαθάρισης συναλλαγών, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της αγοράς, της ρευστότητάς της και συνακόλουθα της σημασίας της για την οικονομική ζωή της χώρας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι η πρώτη προσπάθεια ολοκληρωμένης καταγραφής της δομής της ελληνικής κεφαλαιαγοράς, όπως διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια, και περιγραφής των υφιστάμενων αγορών, των προϊόντων και των μηχανισμών συναλλαγών και εκκαθάρισης. Επίσης αναλύονται οι λειτουργίες και τα φαινόμενα μικροδομής της αγοράς, που είτε προϋπήρχαν είτε εισήχθησαν νομοθετικά σχετικά πρόσφατα, για να ενισχύσουν την ποικιλία και τη ρευστότητά της.

Ακόμη προβάλλονται οι τάσεις που διαμορφώνονται σε διεθνές επίπεδο, διερευνώνται οι διαφαινόμενες προοπτικές και διατυπώνονται γενικού χαρακτήρα προβληματισμοί και ειδικότερες προτάσεις για την επιβίωση και την περαιτέρω ανάπτυξη της εγχώριας κεφαλαιαγοράς.

Το βιβλίο αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για τους φοιτητές και τους χρήστες των αγορών, καθώς και για όσους ασχολούνται με τα θέματα αυτά. Η προσφυγή σε αυτό μπορεί να βελτιώσει την κατανόηση των εννοιών και των μηχανισμών της αγοράς από κρίσιμους συντελεστές, όπως οι δημοσιογράφοι, οι εισαγγελείς και οι δικαστές.

Διοίκηση Ποιοτητας στον Τραπεζικο Τομέα: μια Εμπειρική Μελέτη στις Ελληνικές Τράπεζες

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΣΠΑΘΗ
ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΠΕΤΡΙΔΟΥ
Επίκουρων Καθηγητών
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΝΙΚΗΣ ΓΛΑΒΕΛΗ
Ειδικής Εργαστηριακής Συνεργάτιδας
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η διοίκηση της ποιότητας, ειδικά στον τραπεζικό τομέα, αποτελεί πλέον πρόκληση για κάθε οργανισμό που ανταγωνίζεται στο διεθνές περιβάλλον. Στην εργασία αυτή διερευνήθηκε εμπειρικά, σε τυχαίο δείγμα 1200 πελατών ελληνικών τραπεζών, η στάση τους όσον αφορά την ποιότητα των προσφερόμενων τραπεζικών υπηρεσιών. Με τη χρήση του ερωτηματολογίου Bank Service Quality (BSQ) των Bahia and Nantel (2000), προέκυψε ότι οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι τράπεζες έχουν ευνοϊκή επίδραση στην αντίληψη για την ποιότητα σε σχέση με: την εμφάνιση του χώρου, την αξιοπιστία και την εξασφάλιση. Μεγαλύτερη σημασία δίνεται από τους πελάτες σε παράγοντες ποιότητας όπως η εξυπηρέτηση αλλά και οι διαπροσωπικές σχέσεις. Παράγοντες όπως η εξασφάλιση των χρημάτων και οι τραπεζικές επιβαρύνσεις φαίνεται να αποκτούν μικρότερη σημασία για τους πελάτες. Η μελέτη των αποτελεσμάτων θα βοηθήσει τις τράπεζες να προσαρμόσουν τη στρατηγική μάρκετινγκ και τη συνολική τους στρατηγική, ώστε η ποιότητα να αποτελέσει σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

1. Εισαγωγή

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα βρίσκεται πλέον σ' ένα κρίσιμο σταυροδρόμι γρήγορων αλλαγών και εκτεταμένων ανακατατάξεων. Οι διεθνείς τάσεις και εξελίξεις και οι συνακόλουθες αλλαγές εντοπίζονται σε πολλαπλά επίπεδα και παρουσιάζονται στην Ελλάδα με χρονική υστέρηση. Οι κυριότερες αλλαγές που πραγματοποιούνται ήδη είναι: (α) απελευθέρωση της αγοράς, (β) δημιουργία μεγάλης γκάμας προϊόντων και υπηρεσιών, (γ) αλλαγές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς, (δ) εκτεταμένη χρήση της τεχνολογίας και (ε) παγκοσμιοποίηση των δραστηριοτήτων (Γκόρτσος, 1998; Petridou and Glaveli, 2000). Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος συνοδεύτηκε από την είσοδο νέων τραπεζών αλλά και από συγχωνεύσεις τραπεζών, συχνά μέσω εξαγορών. Οι αλλαγές αυτές, σε συνδυασμό με την εμφάνιση του ευρώ και το συνακόλουθο κόστος προσαρμογής του συστήματος, έχουν αυξήσει την ένταση του ανταγωνισμού με αποτέλεσμα την εμφάνιση πιέσεων στα κέρδη των τραπεζών (Kosmidou and Spathis, 2000). Στα πλαίσια της έντασης αυτής οι τράπεζες, μεταξύ άλλων, έδωσαν έμφαση στην ποιότητα των υπηρεσιών τους, στην προσπάθειά τους να διατηρήσουν ή και να αυξήσουν το μερίδιο αγοράς και τα κέρδη τους (Anderson et al., 1994; Zopounidis et al., 1995; Hallowell, 1996; Soteriou and Zenios, 1999; Spathis et al., 2002). Αν και ο ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί, ωστόσο δεν έχει επεκταθεί ακόμη σε όλους τους τομείς παροχής τραπεζικών εργασιών. Είναι εντονότερος όσον αφορά τις καταθέσεις και τα δάνεια

προς τα νοικοκυριά, τόσο στα καταναλωτικά όσο και στα στεγαστικά.

Παρά την έμφαση που έχουν δώσει οι ελληνικές τράπεζες στην ποιότητα, κυρίως μέσα στα πλαίσια του διαρκώς εντεινόμενου ανταγωνισμού, δεν έχουν ερευνήσει αρκετά την αντίληψη που έχουν για την ποιότητα των υπηρεσιών τους οι πελάτες τους, εκτός από ορισμένες σποραδικές έρευνες, που όμως δεν χρησιμοποίησαν το καταλληλότερο εργαλείο μέτρησης. Η παρούσα μελέτη χρησιμοποιεί ως εργαλείο μέτρησης της ποιότητας το ερωτηματολόγιο BSQ (Bank Service Quality), το οποίο αναπτύχθηκε και δοκιμάστηκε από τους Bahia and Nantel (2000) ως καταλληλότερο για τη μέτρηση της ποιότητας στον τραπεζικό χώρο. Τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούν το πώς αντιλαμβάνονται οι πελάτες των ελληνικών τραπεζών την ποιότητα των υπηρεσιών που αυτές προσφέρουν, καθώς και τα χαρακτηριστικά ποιότητας στα οποία δίνουν τη μεγαλύτερη σημασία.

2. Η ποιότητα στις υπηρεσίες - ανασκόπηση

Η ποιότητα έχει οριστεί ως ανωτερότητα ή υπεροχή ή ως συνολική αντίληψη του καταναλωτή σε σχέση με την ανωτερότητα/κατωτερότητα ενός οργανισμού και των υπηρεσιών του (Zeithaml et al., 1990). Η αντίληψη των πελατών για την ποιότητα των υπηρεσιών είναι μια μορφή στάσης (attitude), μία κρίση των πελατών σε σχέση με τη συνολική υπεροχή του οργανισμού (Taylor and Baker, 1994; Bitner and Hubert, 1994).

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς, η αντιλαμβανόμενη ποιότητα είναι το αποτέλεσμα της σύγκρισης των προσδοκιών με τις αντιλήψεις για την ποιότητα των υπηρεσιών ενός οργανισμού μετά την αγοράδοκιμή της υπηρεσίας (Kangis and Voukelatos, 1997). Εάν οι αντιλήψεις των πελατών δεν ικανοποιούν ή ακόμη δεν ξεπερνούν τις προσδοκίες τους, τότε δημιουργείται ένα κενό-χάσμα, το οποίο οι επιχειρήσεις καλούνται να καλύψουν με στρατηγικές που θα αφορούν είτε τις αντιλήψεις είτε τις προσδοκίες είτε και τις δύο μεταβλητές (Zeithaml et al., 1990; Parasuraman et al., 1985). Οι αντιλήψεις επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι θα μπορούσαν να ομαδοποιηθούν σε δύο κατηγορίες: (α) σε παράγοντες που συνδέονται με τα χαρακτηριστικά των πελατών, όπως: προσωπικές ανάγκες, επιθυμίες και φιλοσοφία για μία συγκεκριμένη υπηρεσία, εμπειρίες στο παρελθόν αλλά και αντιλήψεις άλλων ατόμων (Edvardsson et al., 1994), και (β) σε παράγοντες που συνδέονται με τον οργανισμό, όπως: συγκεκριμένες ή σιωπηρές υποσχέσεις που δίνονται από το προσωπικό σχετικά με την υπηρεσία που προσφέρεται π.χ. μέσω της τιμής, της εικόνας, της φήμης, της λεκτικής συμπεριφοράς του προσωπικού, της διαγωγής, της διαφήμισης κι ακόμη από το "υλικό"κομμάτι της υπηρεσίας (υπάλληλοι, διαδικασίες, διακόσμηση και τεχνολογία) (Zeithaml and Britner, 1996).

Διάφορα υποδείγματα με τις αντίστοιχες κλίμακες έχουν χρησιμοποιηθεί για τη διερεύνηση της ποιότητας στις υπηρεσίες, αλλά τα περισσότερο γνωστά είναι: (α) το SERVQUAL (Parasuraman et al., 1985; 1988), β) το υπόδειγμα τεχνικής (πώς παρέχεται) / λειτουργικής (τι παρέχεται) ποιότητας (TFQM) (Arora and Stoner, 1996; Gronroos, 1983; 1990) και (γ) το BSQ (Bank Service Quality), το οποίο έχει διαμορφωθεί ειδικά για τον τραπεζικό χώρο (Bahia and Nantel, 2000). Οι Parasuraman et al. (1985), δίνοντας έμφαση στο κενό-χάσμα προσδοκιών και επίδοσης, πρότειναν ένα υπόδειγμα που προσδιορίζει την αντίληψη της ποιότητας με δέκα διαστάσεις, το SERVQUAL. Αργότερα αντικατέστησαν το αρχικό υπόδειγμα με ένα άλλο που περιορίζει την αντίληψη της ποιότητας σε πέντε διαστάσεις: (α) αξιοπιστία, (β) ανταπόκριση, (γ) ασφάλεια-γνώσεις, (δ) υλικό κομμάτι της υπηρεσίας και (ε) διευκόλυνση (Parasuraman et al., 1988). Το SERVQUAL έχει δεχθεί αρνητικές κριτικές ως προς την εγκυρότητά του για τη διερεύνηση της ποιότητας σε όλων των ειδών τις υπηρεσίες (Bresinger and Lambert 1990; Babakus and Boller, 1992) αλλά και ως προς την αξιοπιστία του, καθώς θεωρείται ότι περιλαμβάνει όχι και τόσο βασικές (generic) διαστάσεις ποιότητας (Carman, 1990) ενώ δεν δίνεται μεγάλη έμφαση στη διάσταση του προϊόντος (Gilmore and Garson, 1992). Το SERVQUAL έχει χαρακτηριστεί ως "εφαρμόσιμο στις υπηρεσίες λιανικής και χονδρικής και όχι ως

το καταλληλότερο για τον τραπεζικό τομέα" (Zeithaml and Britner, 1996).

Το υπόδειγμα τεχνικής/λειτουργικής ποιότητας είναι επίσης αρκετά διαδεδομένο. Η αρχική σύλληψη της ιδέας του παραπάνω υποδείγματος έγινε από τον Gronroos (1983) και βασίζεται στη διάκριση μεταξύ της τεχνικής (τι παρέχεται) και της λειτουργικής (πώς παρέχεται) ποιότητας. Το υπόδειγμα αυτό, αν και δεν έχει χρησιμοποιηθεί στο βαθμό που χρησιμοποιήθηκε το SERVQUAL, έχει προσελκύσει την προσοχή των ερευνητών τα τελευταία χρόνια (Higgins and Ferguson, 1991; Baker and Lamp, 1993; Richard and Allaway, 1993).

Το υπόδειγμα BSQ (Bank Service Quality) των Bahia and Nantel (2000) αποτελεί προέκταση του μοντέλου SERVQUAL στις δέκα διαστάσεις του. Το βασικό πλεονέκτημα του υποδείγματος είναι το ότι ξεπεράστηκαν αδυναμίες του SERVQUAL, ιδιαίτερα αυτή που αναφέρεται στην παράλειψη βασικών διαστάσεων της ποιότητας και επιπλέον ότι προσφέρει αυξημένη αξιοπιστία και εγκυρότητα. Το υπόδειγμα αυτό σχεδιάστηκε από τους Bahia και Nantel ειδικά για τον τραπεζικό τομέα και δοκιμάστηκε σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 300 πελατών της Εθνικής Τράπεζας του Καναδά (National Bank of Canada). Οι αντιλήψεις των πελατών για την ποιότητα διερευνώνται με ερωτηματολόγιο που αποτελείται από 31 ερωτήσεις (σε επτάβαθμη κλίμακα), που αφορούν τα χαρακτηριστικά της αντιλαμβανόμενης ποιότητας, τα οποία με τη χρήση της ανάλυσης παραγόντων ομαδοποιήθηκαν σε έξι διαστάσεις: (α) αποτελεσματικότητα και εξασφάλιση, (β) πρόσβαση (εξυπηρέτηση), (γ) επιβαρύνσεις, (δ) υλικό κομμάτι (σύγχρονο τραπεζικό περιβάλλον), (ε) χαρτοφυλάκιο υπηρεσιών και (στ) αξιοπιστία.

Σχετική έρευνα είναι και αυτή των Allred and Lon Addams (2000) στις ΗΠΑ, σε δείγμα 143 πελατών τραπεζών και πιστωτικών οργανισμών (credit unions). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι πελάτες των πιστωτικών οργανισμών έδωσαν υψηλότερη βαθμολογία σε όλες τις διαστάσεις της ποιότητας, σε σχέση με τις τράπεζες.

Σε έρευνα που πραγματοποίησε η ICAP το 1998 σχετικά με την εικόνα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σε δείγμα 700 πελατών, φαίνεται ότι η πλειονότητα των πελατών έχει θετική εικόνα για τις τράπεζες γενικά (Ραδαίος, 1998). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα ως κυριότεροι παράγοντες που συνθέτουν τα θετικά χαρακτηριστικά των τραπεζών αναφέρονται: (α) η εξασφάλιση των καταθέσεων, (β) το σύγχρονο περιβάλλον και (γ) το ευγενικό προσωπικό. Ως αρνητικά καταγράφηκαν τα χαρακτηριστικά των τραπεζών που αφορούν: (α) τους όρους συναλλαγής, (β) την ανάπτυξη συμβουλευτικού ρόλου και (γ) την εξυπηρέτηση. Σύμφωνα με την έρευνα, τα χαρακτηριστικά που επιθυμούν οι συναλλασσόμενοι να αναπτύξουν περισσότερο οι τράπεζες είναι: (α) η γρήγορη εξυπηρέτηση, (β) η εξασφάλιση των χρημάτων τους, (γ) το ευγενικό και εξυπηρετικό προσωπικό, (δ) η χαμηλή επιβάρυνση για τις υπηρεσίες που προσφέρουν, (ε) η ανεύρεση λύσεων που συμφέρουν περισσότερο τους συναλλασσομένους και (στ) η αντιμετώπισή τους με κατανόηση.

Οι Kangis and Voukelatos (1997), χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα SERVQUAL, πραγματοποίησαν ανάλογη έρευνα σε δείγμα 163 πελατών. Τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι οι έλληνες πελάτες τραπεζών δίνουν μεγαλύτερο βάρος και επηρεάζονται περισσότερο στη διαμόρφωση των αντιλήψεών τους για την ποιότητα από τους παρακάτω παράγοντες, κατά σειρά σπουδαιότητας: το τραπεζικό περιβάλλον, την αξιοπιστία, την ανταπόκριση, την εξασφάλιση, τη διευκόλυνση.

3. Μεθοδολογία

Η έρευνα έγινε το 2001. Το τυχαίο δείγμα αποτελείται από 1260 πελάτες όλων των ελληνικών τραπεζών, τόσο από μεγάλες αστικές περιοχές (Αθήνα - Θεσσαλονίκη) όσο και από την επαρχία. Οι πελάτες των τραπεζών του δείγματος προσεγγίστηκαν τυχαία για συνέντευξη, σε διαφορετικές ώρες και υποκαταστήματα. Με στόχο την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, έγινε προσπάθεια να συμπεριληφθεί μεγάλο εύρος δημογραφικών χαρακτηριστικών. Προηγήθηκε δοκιμαστική έρευνα σε δείγμα 60 πελατών, με στόχο κυρίως την προσαρμογή των ερωτήσεων

του BSQ στην ελληνική πραγματικότητα. Οι πελάτες κλήθηκαν να βαθμολογήσουν τα χαρακτηριστικά ποιότητας των υπηρεσιών της τράπεζας, με την οποία μόλις είχαν πραγματοποιήσει συναλλαγές, μέσω της επτάβαθμης κλίμακας Likert, με βαθμούς από 1=χαμηλός βαθμός έως 7=υψηλός βαθμός.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση των δεδομένων είναι: (α) ο υπολογισμός του μέσου όρου, της τυπικής απόκλισης και της επικρατούσας τιμής των χαρακτηριστικών ποιότητας, (β) η ανάλυση παραγόντων (factor analysis) για την ομαδοποίηση των 31 χαρακτηριστικών ποιότητας του ερωτηματολογίου σε παράγοντες και (γ) ο υπολογισμός του συντελεστή α-Cronbach που δείχνει το βαθμό αξιοπιστίας της κλίμακας των χαρακτηριστικών ποιότητας ανά παράγοντα.

4. Αποτελέσματα

Ο Πίνακας 1 (βλέπε σελ. 105) αναλύει την κατανομή του δείγματος, με βάση τα χαρακτηριστικά των πελατών των τραπεζών. Το δείγμα των πελατών κατανέμεται μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων (Αθήνα και Θεσσαλονίκη) κατά 48,7% και της επαρχίας κατά 51,3%. Οι άνδρες υπερτερούν ελαφρά (54,0%) έναντι των γυναικών, ενώ υπάρχει μια κανονική κατανομή όλων των ηλικιών με τους περισσότερους πελάτες να προέρχονται από ηλικίες μεταξύ 25 και 54 ετών (67,5%). Οσον αφορά την κατανομή του εισοδήματος ένα υψηλό ποσοστό του δείγματος των πελατών των τραπεζών (41,2%) έχει μηνιαίο εισόδημα που κυμαίνεται μεταξύ 301 και 900 ευρώ, ενώ αρκετοί πελάτες (38,9%) έχουν μηνιαίο εισόδημα πάνω από 900 ευρώ. Ενα αρκετά υψηλό ποσοστό των πελατών του δείγματος αποτελείται από υπαλλήλους (33,7%), ενώ ακολουθούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες με 19,0%, οι φοιτητές με 13,3%, οι συνταξιούχοι με 10,2%, καθώς και οι υπόλοιπες επαγγελματικές κατηγορίες με χαμηλότερα ποσοστά. Οι περισσότεροι από τους πελάτες του δείγματος (42,0%) συναλλάσσονται με την τράπεζά τους για χρονικό διάστημα πάνω από πέντε έτη, ενώ ακολουθούν οι πελάτες με μικρότερη διάρκεια πελατειακής σχέσης. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά των πελατών των τραπεζών, ως επί το πλείστον δημογραφικά, είναι σημαντικά για τους υπεύθυνους μάρκετινγκ των τραπεζών. Αποτελούν στοιχεία διαχωρισμού (marketing discriminators) των πελατών σε ομάδες, οι οποίες υποδηλώνουν διαφορές στον τρόπο ζωής, την κατανάλωση, την αποταμίευση, τις στάσεις και τις προτιμήσεις τους, καθώς και στις απαιτήσεις για την ποιότητα των υπηρεσιών που τους παρέχονται.

Στον Πίνακα 2 (βλέπε σελ. 106) παρουσιάζονται κατά σειρά σπουδαιότητας οι μέσοι όροι και οι επικρατούσες τιμές που έδωσαν οι πελάτες του δείγματος στα 31 χαρακτηριστικά της αντίληψης ποιότητας του υποδείγματος BSQ. Οι αντιλήψεις των πελατών για την ποιότητα των υπηρεσιών που απολαμβάνουν από τις τράπεζες, βρίσκονται πάνω από το μέσο όρο της επτάβαθμης κλίμακας. Από τα 31 χαρακτηριστικά ποιότητας στα 17 οι μέσοι όροι βαθμολογίας βρίσκονται πάνω από το πέντε. Ενδεικτική της βαθμολόγησης είναι η επικρατούσα τιμή, η οποία κυμαίνεται μεταξύ του πέντε και του επτά. Κατά σειρά σπουδαιότητας οι πελάτες του δείγματος αντιλαμβάνονται και δίνουν υψηλούς βαθμούς στην "καθαριότητα του χώρου", την "ακρίβεια στην παρουσίαση κίνησης των λογαριασμών", το "αίσθημα ασφάλειας" και την "εχεμύθεια", ενώ ακολουθούν τα υπόλοιπα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Εκεί που οι τράπεζες βαθμολογούνται χαμηλότερα από τους πελάτες τους, βρίσκεται κατά κύριο λόγο ο κρίσιμος παράγοντας της εξυπηρέτησης, όσον αφορά την αναμονή, τις καθυστερήσεις και τη γραφειοκρατία, ενώ ακολουθούν οι επιβαρύνσεις και οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ πελατών και προσωπικού. Το θέμα της εξυπηρέτησης αναδεικνύεται ως πρόβλημα από την πλειονότητα των πελατών των ελληνικών τραπεζών, ενώ σε αντίστοιχες μελέτες τραπεζών στο εξωτερικό αποτελεί πρόβλημα με χαμηλότερη σημασία (Stafford, 1996; Bahia and Nantel, 2000).

Στη συνέχεια, στον Πίνακα 3 (βλέπε σελ. 107) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης παραγόντων όπου τα 31 χαρακτηριστικά της ποιότητας ομαδοποιούνται σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος των πελατών των τραπεζών σε έξι παράγοντες-διαστάσεις ποιότητας και εξηγούν το

ΠΊΝΑΚΑς 1

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΆ ΔΕΊΓΜΑΤΟς ΠΕΛΑΤΏΝ ΤΡΑΠΕΖΏΝ (N=1260)

1. Περιοχή	*Αριθμός*	*%*
Μεγάλες αστικές περιοχές	613	48,7
Επαρχία	647	51,3
2. Φύλο		
Ανδρας	680	54,0
Γυναίκα	580	46,0
3. Ηλικία		
18-24 έτη	226	17,9
25-34	292	23,2
35-44	282	22,4
45-54	276	21,9
55-65	118	9,4
> 65	66	5,2
4. Εισόδημα μηνιαίο		
Χωρίς εισόδημα	185	14,7
< 300 ευρώ	65	5,2
301 - 900	519	41,2
901 - 1500	292	23,2
> 1500	199	15,7
5. Επάγγελμα		
Υπάλληλος	425	33,7
Ελεύθ. επαγγελματίας	240	19,0
Συνταξιούχος	129	10,2
Φοιτητής	167	13,3
Νοικοκυρά	79	6,3
Εμπορος	104	8,3
Βιοτέχνης	26	2,1
Βιομήχανος	9	0,7
Χωρίς επάγγελμα	81	6,4
6. Διάρκεια πελατειακής σχέσης		
> 5 έτη	529	42,0
3 - 5 έτη	295	23,4
2 έτη	226	17,9
1 έτος	127	10,1
6 μήνες	48	3,8
3 μήνες	35	2,8

ΠΊΝΑΚΑς 2

Μ΄ΕΣΟΙ ΌΡΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΚΡΑΤΟΎΣΕς ΤΙΜΈς ΑΝΤΊΛΗΨΗς ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΏΝ ΠΟΙΌΤΗΤΑς ΚΑΤΆ ΣΕΙΡΆ ΣΠΟΥΔΑΙΌΤΗΤΑς

Χαρακτηριστικά ποιότητας	*Μέσος όρος*	*Τυπική απόκλιση*	*Επικρατ. τιμή*
1. Καθαριότητα χώρου	5,91	1,08	7,00
2. Ακρίβεια στην παρουσίαση κίνησης λογαριασμών	5,80	1,13	7,00
3. Αίσθημα ασφάλειας	5,58	1,25	6,00
4. Εχεμύθεια	5,53	1,17	5,00
5. Ακρίβεια στην τήρηση λογαριασμών	5,52	1,14	5,00
6. Καλή φήμη	5,49	1,30	6,00
7. Εμπιστοσύνη	5,30	1,18	5,00
8. Διακόσμηση χώρου	5,28	1,40	5,00
9. Εκτίμηση από το προσωπικό	5,26	1,37	5,00
10. Ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών	5,24	1,28	5,00
11. Σύγχρονος εξοπλισμός	5,22	1,36	5,00
12. Ολοκληρωμένη ποικιλία προϊόντων	5,20	1,24	5,00
13. Αποδοτικό περιβάλλον εργασίας	5,19	1,31	5,00
14. Τήρηση υποσχέσεων	5,09	1,21	5,00
15. Ποικιλία προϊόντων που συμβαδίζει με τις εξελίξεις	5,06	1,28	5,00
16. Καλά εκπαιδευμένο προσωπικό	5,05	1,37	5,00
17. Ποιοτική αντιμετώπιση γενικά	5,04	1,32	5,00
18. Απουσία λαθών στις παρεχόμενες υπηρεσίες	4,96	1,33	5,00
19. Αναγνώριση / ιδιαίτερη αντιμετώπιση	4,89	1,51	5,00
20. Απουσία αντιφάσεων στο προσωπικό	4,74	1,33	4,00
21. Επαρκής αριθμός αυτόματων μηχανών συναλλαγών	4,73	1,62	5,00
22. Γνωριμία του πελάτη σε προσωπική βάση	4,64	1,66	4,00
23. Επικοινωνία με τον πελάτη όταν χρειάζεται	4,64	1,56	5,00
24. Αναζήτηση της καλύτερης λύσης για τον πελάτη	4,48	1,55	5,00
25. Χορήγηση εξηγήσεων για τις επιβαρύνσεις	4,46	1,46	5,00
26. Ελλειψη καθυστερήσεων λόγω γραφειοκρατίας	4,44	1,65	5,00
27. Ταχύτητα εξυπηρέτησης στα ταμεία	4,30	1,78	5,00
28 Ικανοποιητικός αριθμός ανοιχτών ταμείων	4,24	1,80	5,00
29. Λογικές επιβαρύνσεις	4,12	1,33	4,00
30. Μικρός χρόνος αναμονής	4,10	1,84	5,00
31. Υπόλοιπο λογαριασμού που επιβαρύνεται με έξοδα	4,08	1,29	4,00

Κλίμακα: 1 = χαμηλός βαθμός, 4 = μεσαίος βαθμός, 7 = υψηλός βαθμός

Πίνακας 3

ΑΝΆΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΌΝΤΩΝ ΠΟΙΌΤΗΤΑς ΥΠΗΡΕΣΙΏΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΏΝ ΤΡΑΠΕΖΏΝ

Παράγοντες και χαρακτηριστικά ποιότητας	*Βαρύτητα*	*% της διακύμανσης*	*Grombach's a*
Παράγοντας 1: ***Εξυπηρέτηση***		11,295	0,883
1. Μικρός χρόνος αναμονής	0,863		
2. Ταχύτητα εξυπηρέτησης στα ταμεία	0,821		
3. Ικανοποιητικός αριθμός ανοιχτών ταμείων	0,763		
4. Ελλειψη καθυστερήσεων λόγω γραφειοκρατίας	0,595		
Παράγοντας 2: ***Αποτελεσματικότητα***		11,037	0,832
5. Αναγνώριση / ιδιαίτερη αντιμετώπιση	0,802		
6. Γνωριμία του πελάτη σε προσωπική βάση	0,686		
7. Εκτίμηση από το προσωπικό	0,643		
8. Εχεμύθεια	0,602		
9. Εμπιστοσύνη	0,574		
Παράγοντας 3: ***Σύγχρονο περιβάλλον***		10,812	0,865
10. Διακόσμηση χώρου	0,810		
11. Αποδοτικό περιβάλλον εργασίας	0,738		
12. Καθαριότητα χώρου	0,726		
13. Ολοκληρωμένη ποικιλία προϊόντων	0,550		
14. Ποικιλία προϊόντων που συμβαδίζει με τις εξελίξεις	0,506		
15. Σύγχρονος εξοπλισμός	0,494		
Παράγοντας 4: ***Αξιοπιστία***		10,417	0,792
16. Απουσία λαθών στις παρεχόμενες υπηρεσίες	0,693		
17. Ακρίβεια στην τήρηση λογαριασμών	0,679		
18. Απουσία αντιφάσεων στο προσωπικό	0,642		
19. Τήρηση υποσχέσεων	0,505		
20. Ακρίβεια στην παρουσίαση κίνησης λογαριασμών	0,494		
21. Καλά εκπαιδευμένο προσωπικό	0,376		
Παράγοντας 5: ***Εξασφάλιση***		9,680	0,785
22. Αίσθημα ασφάλειας	0,714		
23. Καλή φήμη	0,686		
24. Επαρκής αριθμός αυτόματων μηχανών συναλλαγών	0,496		
25. Ποιοτική αντιμετώπιση γενικά	0,431		
26. Ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών	0,387		
Παράγοντας 6: ***Επιβαρύνσεις***		9,050	0,805
27. Λογικές επιβαρύνσεις	0,739		
28. Υπόλοιπο λογαριασμού που επιβαρύνεται με έξοδα	0,719		
29. Χορήγηση εξηγήσεων για τις επιβαρύνσεις	0,592		
30. Αναζήτηση της καλύτερης λύσης για τον πελάτη	0,563		
31. Επικοινωνία με τον πελάτη όταν χρειάζεται	0,478		

Μέθοδος εξαγωγής παραγόντων: Principal Component Analysis
Μέθοδος περιστροφής: Varimax with Kaiser Normalization

62,3% της συνολικής διακύμανσης, ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό. Οι έξι αυτοί παράγοντες κατά σειρά σπουδαιότητας, ως προς το αντίστοιχο ποσοστό της διακύμανσης που εξηγούν αναφέρονται: στην εξυπηρέτηση, την αποτελεσματικότητα, το σύγχρονο τραπεζικό περιβάλλον, την αξιοπιστία, την εξασφάλιση και τις επιβαρύνσεις. Οσον αφορά την αξιοπιστία της κλίμακας του υποδείγματος για κάθε παράγοντα, που προέκυψε σύμφωνα με το συντελεστή α-Cronbach, αυτός κυμαίνεται από 0,883 έως και 0,785 και κρίνεται αρκετά υψηλός.

Ο πρώτος και πιο σημαντικός παράγοντας που φαίνεται να διαμορφώνει τις αντιλήψεις σχετικά με την ποιότητα των τραπεζικών υπηρεσιών, αφορά την εξυπηρέτηση και συγκεκριμένα την ευκολία πρόσβασης στις υπηρεσίες της τράπεζας, γεγονός που τονίζει τη σημασία της μείωσης του χρόνου αναμονής και των καθυστερήσεων στα υποκαταστήματα. Αυτό που παίζει το δεύτερο πιο σημαντικό ρόλο, χωρίς μεγάλη διαφορά από τον πρώτο παράγοντα, είναι η αποτελεσματικότητα των διαπροσωπικών σχέσεων, όπως την αντιλαμβάνεται ο πελάτης της τράπεζας. Ο πελάτης αναζητά αναγνώριση, ιδιαίτερη αντιμετώπιση και εξυπηρέτηση σε προσωπική βάση από το προσωπικό της τράπεζας. Σε αυτό συμβάλλουν οι σχέσεις του προσωπικού με τον πελάτη, που αναπτύσσονται μέσα από την εκτίμηση, τη φιλικότητα και την εμπιστευτικότητα. Ο τρίτος παράγοντας αναφέρεται στο σύγχρονο περιβάλλον της τράπεζας και περιλαμβάνει τη διακόσμηση και το περιβάλλον εργασίας, συνδυαζόμενα όμως και με την πληρότητα των υπηρεσιών που παρέχονται. Η αξιοπιστία αποτελεί τον τέταρτο κατά σειρά παράγοντα και περιλαμβάνει την απουσία λαθών και την ακρίβεια στις τραπεζικές εργασίες, κάτι που προϋποθέτει καλή κατάρτιση και διαρκή επιμόρφωση αλλά και συνεργασία μεταξύ του προσωπικού. Οι δύο τελευταίοι, πέμπτος και έκτος κατά σειρά, παράγοντες που προκύπτουν είναι: η εξασφάλιση που αισθάνεται ο πελάτης και απορρέει κυρίως από τη φήμη της τράπεζας και οι επιβαρύνσεις που η τράπεζα τον χρεώνει.

Η κατάταξη των παραγόντων ποιότητας ως προς το ποσοστό της συνολικής διακύμανσης που ερμηνεύει ο καθένας σύμφωνα με τη βαθμολογία των πελατών, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αν συγκριθεί με προηγούμενες σχετικές έρευνες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ετσι, ο παράγοντας "επιβαρύνσεις" καταλαμβάνει την τελευταία έκτη θέση, ενώ στην αντίστοιχη έρευνα που πραγματοποιήθηκε με το ίδιο ερωτηματολόγιο στον Καναδά, την τρίτη. Η εξυπηρέτηση αναδεικνύεται ως το πρώτο χαρακτηριστικό στις αντιλήψεις των πελατών για την ποιότητα των τραπεζών, κάτι που κατατάσσεται στην πρώτη θέση και στην έρευνα της ICAP του 1998 και εξηγείται από τις μεγάλες ουρές που συνεπάγονται καθυστερήσεις. Η εξασφάλιση των χρημάτων καταλαμβάνει την πέμπτη θέση, παρ' όλο που στην έρευνα της ICAP καταλαμβάνει τη δεύτερη. Αυτή είναι μία αξιοσημείωτη διαφορά στα αποτελέσματα των δύο ερευνών, που αξίζει να διερευνηθεί περαιτέρω. Η αποτελεσματικότητα στις τραπεζικές εργασίες, η οποία περνά μέσα από την προσωπική αντιμετώπιση και εξυπηρέτηση από το προσωπικό της τράπεζας, αναδεικνύεται σημαντικός παράγοντας ποιότητας και συνδυάζεται με τα χαρακτηριστικά της έρευνας της ICAP που αναφέρεται στο ευγενικό και εξυπηρετικό προσωπικό.

5. Συμπεράσματα

Με τη μελέτη αυτή διερευνήθηκε η στάση των πελατών των ελληνικών τραπεζών, όσον αφορά την ποιότητα των τραπεζικών υπηρεσιών. Με τη χρήση της προαναφερόμενης μεθοδολογίας, προέκυψαν τα αποτελέσματα σύμφωνα με τα οποία οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι τράπεζες επιδρούν στην αντίληψη για την ποιότητα, όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της σε διαφορετικό βαθμό. Ενώ το σύγχρονο τραπεζικό περιβάλλον, η αξιοπιστία και η αποτελεσματικότητα βαθμολογούνται με υψηλούς βαθμούς, ταυτόχρονα αναδεικνύεται σε κρίσιμο παράγοντα η εξυπηρέτηση των πελατών. Οι μεγάλες καθυστερήσεις και οι αναμονές αναδεικνύονται από την πλειονότητα των πελατών ως το κυριότερο πρόβλημα. Σε σχέση όμως με τις αντίστοιχες έρευνες που προηγήθηκαν, δεν παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές όσον αφορά τη στάση των πελατών για την ποιότητα, παρ' όλο που μεσολάβησαν σοβαρές αλλαγές. Οι πρόσφατες ανακατατάξεις επιβάλ-

λουν στις τράπεζες σε πρώτη φάση, γενική αναδιοργάνωση των υπηρεσιών τους, με στόχο την αξιοποίηση του χαρτοφυλακίου τους, ενώ πρέπει να δοθεί έμφαση και στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών.

Η υψηλή ποιότητα των τραπεζικών υπηρεσιών χαρακτηρίζεται ως "ανταγωνιστικό πλεονέκτημα", γιατί προσφέρει νέους πελάτες, υψηλότερη συγκράτηση πελατών και υψηλότερη ικανοποίηση, που έχουν ως αποτέλεσμα υψηλότερα κέρδη και μερίδια αγοράς. Επειδή, λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού, οι υπηρεσίες που παρέχονται μεταξύ των τραπεζών (καταθετικοί λογαριασμοί, δάνεια) ουσιαστικά δεν έχουν υψηλή διαφοροποίηση, η προσέλκυση και παραμονή των πελατών θα εξαρτάται όλο και περισσότερο από το πώς αντιλαμβάνονται αυτοί τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της τράπεζας. Σε φαινόμενα όπως: μεγάλες αναμονές, γραφειοκρατία και περιφρόνηση του πελάτη από το προσωπικό της τράπεζας, χρειάζεται να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα από τις τράπεζες, ώστε αυτά να εξαλειφθούν.

Αλλοι παράγοντες που επίσης χρειάζεται να διερευνηθούν περαιτέρω για την πληρέστερη κατανόηση της σημασίας της ποιότητας στις τραπεζικές υπηρεσίες αποτελούν: η φήμη της τράπεζας, το μέγεθος της τράπεζας, η δύναμη της συνήθειας στις συναλλαγές, καθώς επίσης ο αριθμός και η θέση των υποκαταστημάτων. Ανάλυση σε βάθος είναι απαραίτητη για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των πελατών σε σχέση με τη στάση τους για την ποιότητα, ώστε να ληφθούν υπόψη στη χάραξη της στρατηγικής προώθησης των υπηρεσιών των τραπεζών. Η ανάλυση των παραγόντων ποιότητας που η παρούσα έρευνα κατέγραψε, προσφέρει γνώσεις και εργαλεία χάραξης πολιτικών διοίκησης της ποιότητας στις ελληνικές τράπεζες. Είμαστε βέβαιοι ότι τα στελέχη του τραπεζικού μάρκετινγκ έχουν κατανοήσει την τεράστια σημασία της ποιότητας σε σχέση με τις προτιμήσεις και την ικανοποίηση των πελατών των τραπεζών.

Αποτελέσματα ερευνών δείχνουν ότι είναι δυνατό η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών να συμβάλει στην αύξηση του βαθμού ικανοποίησης και αφοσίωσης του πελάτη, αλλά και να οδηγήσει τελικά τις τράπεζες σε αυξημένες επιχειρηματικές επιδόσεις (Cronin and Taylor, 1992; Spreng and Mackoy, 1996; De Ruyter et al., 1997; Bloemer et al., 1998). Ερευνες που θα μελετούσαν τις σχέσεις αυτές θα υποστήριζαν τη στρατηγική προσέγγιση στη διοίκηση των τραπεζών, η οποία κρίνεται απαραίτητη για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τραπεζών στο διεθνές περιβάλλον. Η βελτίωση της ποιότητας των τραπεζικών υπηρεσιών αποτελεί σημαντικό στοιχείο του ανταγωνισμού, ο οποίος εντείνεται πλέον στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Επίσης η εξέταση της στάσης των πελατών των τραπεζών ως προς την ποιότητα των υπηρεσιών τους, σε σχέση με την ικανοποίησή τους από αυτές, κρίνεται απαραίτητη. Παράλληλα μια συσχέτιση μεταξύ της ποιότητας, της ικανοποίησης και των επιδόσεων της κάθε τράπεζας π.χ. με τα μερίδια αγοράς, την αποδοτικότητα και την κερδοφορία, θα δείξει σε ποιο βαθμό αυτά συνδέονται μεταξύ τους, ώστε να δοθεί και η αντίστοιχη έμφαση στη στρατηγική μάρκετινγκ, αλλά και στο συνολικό στρατηγικό σχεδιασμό των ελληνικών τραπεζών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

ΓΚΌΡΤΣΟς, Χ. (1998), "*Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα*", Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.

ICAP (1998), *"Η εικόνα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος"*, Ερευνα αγοράς, Δελτίον Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, Γ' τριμηνία, σελ. x-xv.

ΡΑΔΑΆΙΟΥ, Π. (1998), "*Η έρευνα για την εικόνα του τραπεζικού συστήματος αφετηρία για μεθοδικές δράσεις*", Δελτίον της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, Γ' τριμηνία, σελ. iii-iv.

Ξενόγλωσση

ALLED, A. and LON ADDAMS, H. (2000), *"Service Quality at banks and credit unions: What to their customers say?"*, Managing Service Quality, Vol. 10, No. 1, pp. 52-60.

ANDERSON, E. W., FORNELL, C. and LEHMANN, D. R. (1994), "*Customer satisfaction, market share, and profitability*", Journal of Marketing, Vol. 58, July, pp. 53-66.

ARORA, R. and STONER, C. (1996), "*The effect of perceived service quality and name familiarity on the service selection decision*", Journal of Services Marketing, Vol. 10, September.

BABAKUS, E. and BOLLER, G. W. (1992), *"An empirical assessment of the SERVQUAL scale"*, Journal of Business Research, Vol. 24, No. 3, pp. 253-68.

BAHIA, K. and NANTEL, J. (2000), "*A reliable and valid measurement scale for perceived service quality of banks*", International Journal of Bank Marketing, Vol. 18, No. 2, pp. 84-91.

BAKER, J. A. and LAMP, C. W. (1993), "*Measuring architectural design service quality*", Journal of Professional Services Marketing, Vol. 10, No. 1.

BITNER, M. J. and HUBERT, A. R. (1994), "*Encounter satisfaction versus overall satisfaction versus overall quality*", in Rust, R. T. and Oliver, R. L. (Eds.), Service Quality: New Directions in Theory and Practice, Newbury Park, CA, pp. 72-4.

BLOEMER, J., DE RUYTER K. and PEETERS, P. (1998), "*Investigating drivers of bank loyalty: The complex relationship between image, service quality and satisfaction*", International Journal of Bank Marketing, Vol. 16, No. 7, pp. 276 –86.

BRESINGER, R. P. and LAMBERT, D. M. (1990), "*Can the SERVQUAL scale be generalized to business-to-business services?*", Knowledge Development in Marketing, AMA's Summer Educator's Conference Proceedings, American Marketing Association, Chicago.

CARMAN, J. M. (1990), "*Consumer perceptions of service quality: An assessment of the SERVQUAL dimensions*", Journal of Retailing, Vol. 66, No.1, Spring, pp. 35-55.

CRONIN JR, J. J. and TAYLOR, S. A. (1992), "*Measuring service quality a reexamination and extension*", Journal of Marketing, Vol. 56, July, pp. 55-68.

DE RUYTER, J. C., BLOEMER, J. M. A. and PETERS, P. (1997), "*Merging service quality and service satisfaction: An empirical test of an integrative framework*", Journal of Economic Psychology, Vol. 18, pp. 387-406.

EDVARDSSON, B., THOMASSON, B. and OVRETVEIT, J. (1994), *Quality of Service*, Barie Dale, London.

GILMORE, A. and CARSON, D. (1992), "*Research in service quality: Have the horizons become too narrow?*", Marketing Intelligence and Planning, Vol. 10, No. 7, pp. 5-7.

GRONROOS, C. (1983), "*Strategic Management and Marketing in the Service Sector*", Report No. 83-104, Marketing Science Institut, Cambridge, MA.

GRONROOS, C. (1990), "*Service Management and Marketing - Managing the Moments of Truth in Service Competition*", Lexington Books, Lexington, MA.

HALLOWELL, R. (1996), "*The relationships of customer satisfaction, customer loyalty, and profitability: An empirical study*", International Journal of Service Industry Management, Vol. 7, No. 4, pp. 27-42.

HIGGINS, L. F. and FERGUSON, J. M. (1991), "*Practical approaches for evaluating the quality dimensions of professional accounting services*", Journal of Professional Services Marketing, Vol. 7, No. 1, pp. 3-17.

KANGIS, P. and VOUKELATOS, V. (1997), "*Private and public banks: A comparison of customer expectations and perceptions*", International Journal of Bank Marketing, Vol. 15, No. 7, pp. 279-287.

KOSMIDOU, K., and C. SPATHIS (2000), "*Euro and profitability of Greek Banks*", European Research Studies Journal, Vol. 3, No. 3-4, pp. 43-56.

PARASURAMAN, A., ZEITHAML, V. A. and BERRY, L. L. (1985), "*A conceptual model of service quality and its implications for future research*", Journal of Marketing, Vol. 49, April, pp. 41-50.

PARASURAMAN, A., ZEITHAML, V. A. and BERRY, L. L. (1988), "*SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality*", Journal of Retailing, Vol. 64, Spring, pp. 12-40.

PETRIDOU, E., and GLAVELI, N. (2000), "*The changing banking environment and developments in banks training effort: The case of Greece*", presented in AT.IN.E.R.'s 2nd International Conference – Business Economics, Marketing, Management: Past, Present and Future, Athens, June.

RICHARD, M. D. and ALLAWAY, A. W. (1993), "*Service quality attributes and choice behavior*", Journal of Services Marketing, Vol. 7, No.1, pp. 59-68.

SOTERIOU, A. and ZENIOS, S. (1999), "*Operations, quality, and profitability in the provision of banking services*", Management Science, Vol. 45. No 9, pp. 1221-1238.

SPATHIS, C., KOSMIDOU, K. and DOUMPOS, M. (2002), "*Assessing profitability factors in the Greek banking system: A multictriteria methodology*", International Transactions in Operational Research, Vol. 9, No. 5, pp. 517-530.

STAFFORD, M. R. (1996), "*Demographic discriminators of service quality in banking*", Journal of Services Marketing, Vol. 10, No. 4, pp. 6-22.

SPRENG, R. A. and MCKOY, R. D. (1996), "*An empirical examination of a model of perceived service quality and satisfaction*", Journal of Retailing, Vol. 72, No. 2, pp. 201-14.

TAYLOR, S. and BAKER, T. (1994), "*An assessment of the relationship between service quality and customer satisfaction in the formation of customers' purchase intentions*", Journal of Retailing, Vol. 70, No. 2, pp. 163-178.

ZEITHAML, V. A. and BRITNER, J. M. (1996), Services Marketing, McGraw-Hill, New York, NY.

ZEITHAML, V. A., PARASURAMAN, A. and BERRY, L.L. (1990), Delivering Quality Service – Balancing Customer Perceptions and Expectations, The Free Press, New York, N.Y.

ZOPOUNIDIS, C., D. K. DESPOTIS and E. STAVROPOULOU (1995), "*Multiattribute Evaluation of Greek Banking Performance*", Applied Stochastic Models and Analysis, Vol. 11, No. 1, 97-107.

Τραπεζικο Δικαιο
και
Δικαιο Κεφαλαιαγοράς

Διεθνεις και Κοινοτικες Εξελιξεις

Επιμελεια:

Χρήστος Βλ. Γκορτσος
Χριστίνα Λιβαδά
Κωνσταντινος Τασακος

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – Αθήνα 2003

Α' ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Κοινοτικο Επ΄ιπεδο

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΉ ΕΠΟΠΤΕΊΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΏΝ ΙΔΡΥΜΆΤΩΝ, ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΏΝ ΕΠΙΧΕΙΡΉΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΉΣΕΩΝ ΕΠΕΝΔΎΣΕΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΎ ΟΜΊΛΟΥ ΕΤΕΡΟΓΕΝΏΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΉ-

Στις 16 Δεκεμβρίου 2002 εκδόθηκε η Οδηγία 2002/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων, ασφαλιστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων επενδύσεων χρηματοπιστωτικού ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων[1]. Η Οδηγία έχει διπλό στόχο:
α) Την απαρτίωση του κοινοτικού πλαισίου για τη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα με τη διαμόρφωση ειδικής νομοθεσίας για την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων.
β) Τη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού με την ευθυγράμμιση των κανόνων που εφαρμόζονται στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων με εκείνους που εφαρμόζονται στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους ομογενών δραστηριοτήτων.
Οι βασικές ρυθμίσεις της Οδηγίας συνίστανται στα εξής:

Αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο:

- Προσδιορισμός τεχνικών αρχών και μεθόδων υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας στο επίπεδο του χρηματοπιστωτικού ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων.
- Καθιέρωση συμπληρωματικής εποπτείας τόσο της συγκέντρωσης κινδύνων σε επίπεδο ομίλου, όσο και των συναλλαγών στο εσωτερικό των ομίλων.
- Καθιέρωση μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου και διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων.

Αναφορικά με την κατανομή αρμοδιοτήτων και τη συνεργασία των αρμόδιων αρχών:

- Ορισμός συντονιστή της δράσης των ενεχόμενων επιμέρους αρμόδιων αρχών εποπτείας.
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των αρχών εποπτείας των διάφορων τομέων.
- Διασφάλιση της ροής προς τις αρμόδιες αρχές των αναγκαίων για την εκτέλεση του έργου τους πληροφοριών.
- Συνεργασία με αρμόδιες αρχές τρίτων χωρών.

ΜΝΗΜΌΝΙΟ ΣΥΝΕΝΝΌΗΣΗς ΑΝΑΦΟΡΙΚΆ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΉ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΉ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΉ

Αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα των στατιστικών στοιχείων για την ομαλή λειτουργία της ενιαίας χρηματοπιστωτικής αγοράς, την υλοποίηση και την αξιολόγηση της νομισματικής πολιτικής, αλλά και τις αυξανόμενες

---

[1] Ε.Ε.. L 035, 11.02.2003 σ. 0001-0027. Η εν λόγω Οδηγία τροποποιεί τις Οδηγίες του Συμβουλίου 73/239/ΕΟΚ, 79/267/ΕΟΚ, 92/49/ΕΟΚ, 92/96/ΕΟΚ, 93/6/ΕΟΚ και 93/22/ΕΟΚ και τις Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 98/78/ΕΚ και 2000/12/ΕΚ. Βλ. επίσης το κείμενο πολιτικής Supervision of Financial Conglomerates του Joint Forum on Financial Conglomerates. Το εν λόγω forum λειτουργεί υπό την αιγίδα της Επιτροπής της Βασιλείας, του IOSCO και της IAIS. http://www.bis.org/publ/bcbs47.htm

στατιστικές ανάγκες ενόψει της επικείμενης διεύρυνσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) υπέγραψαν στις 10 Μαρτίου 2003 Μνημόνιο Συνεννόησης, που αφορά στην οικονομική και χρηματοπιστωτική στατιστική[2].

Ο στόχος του μνημονίου συνίσταται στην εμπέδωση της τεχνικής και εννοιολογικής ομοιογένειας οικονομικών και χρηματοπιστωτικών στατιστικών στοιχείων. Με το Μνημόνιο επιβεβαιώνεται ο επιμερισμός αρμοδιοτήτων μεταξύ Στατιστικής Υπηρεσίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Eurostat) και Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Η αρμοδιότητα της πρώτης άπτεται του τομέα της γενικής οικονομικής στατιστικής, ενώ της δεύτερης του τομέα της νομισματικής και τραπεζικής στατιστικής και της στατιστικής που αφορά στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Τέλος, ενισχύεται η συνεργασία μεταξύ της ΕΚΤ και της Eurostat στον τομέα του ισοζυγίου πληρωμών, των χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών εθνικών λογαριασμών κατά θεσμικό τομέα, καθώς και σε θέματα στατιστικής υποδομής.

ΜΝΗΜΌΝΙΟ ΣΥΝΕΝΝΌΗΣΗς ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΌΡΦΩΣΗ ΥΨΗΛΟΎ ΕΠΙΠΈΔΟΥ ΑΡΧΏΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑς ΜΕΤΑΞΎ ΕΠΟΠΤΙΚΏΝ ΑΡΧΏΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΏΝ ΤΡΑΠΕΖΏΝ ΤΗς ΕΥΡΩΠΑΪΚΉς ΕΝΩΣΗς ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΉ ΔΙΑΧΕΊΡΙΣΗ ΚΑΤΑΣΤΆΣΕΩΝ ΚΡΊΣΗς ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΎ ΤΟΜΈΑ

Η εμβάθυνση της ολοκλήρωσης των χρηματοπιστωτικών αγορών της Ευρωπαϊκής Ενωσης συνεπάγεται αναμφίλεκτα οφέλη για τους θετικούς και αρνητικούς αποταμιευτές. Σύγκαιρα, όμως, θέτει τον κίνδυνο ευχερέστερης – κατά το μέτρο της συσσωμάτωσης – διάδοσης σε τρίτα κράτη των χρηματοπιστωτικών προβλημάτων που ενσκήπτουν σε ένα κράτος μέλος. Στο πλαίσιο αυτό και λαμβάνοντας υπόψη αφενός ότι η ΣυνθΕΚ δεν ανάγει την ΕΚΤ σε ενιαία εποπτική αρχή και αφετέρου ότι στα πλαίσια της ΕΕ οι εποπτικές αρχές των κρατών μελών διαφοροποιούνται θεσμικά, προβάλλει επιτακτική η ανάγκη διαμόρφωσης διαύλων συνεργασίας.

Σε συνέχεια των Brower Recommendations[3], η Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας (Banking Supervision Committee), που δραστηριοποιείται στους κόλπους του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), εργάστηκε για τη διαμόρφωση βασικών αρχών και διαδικασιών για τη συνεργασία των αρμόδιων εποπτικών αρχών σε καταστάσεις κρίσης. Το έργο της Επιτροπής αποκρυσταλλώθηκε σε ένα Μνημόνιο Συνεννόησης αρμόδιων αρχών, που τέθηκε σε ισχύ από την 1η Μαρτίου 2003[4].

Στο Μνημόνιο, το οποίο δεν αποτελεί δημοσιεύσιμο κείμενο, προβλέπονται μεταξύ άλλων αρχές και διαδικασίες αναφορικά με:

- τον προσδιορισμό των αρμόδιων κατά περίπτωση αρχών για τη διαχείριση κρίσεων,
- τη διαμόρφωση της υποδομής που θα διασφαλίζει τη ροή των αναγκαίων πληροφοριών,
- το περιεχόμενο των προς ανταλλαγή πληροφοριών.

---

(2) European Central Bank: Memorandum of Understanding on Economic and Financial Statistics between the Directorate General Statistics of the European Central Bank and the Statistical Office of the European Communities (Eurostat), Μάρτιος 2003.

(3) Βλ σχετικά European Commission (2000): Report on Financial Stability, Economic Papers no. 143 και European Commission (2001): Report on Financial Crisis Management, Economic Papers no. 156.

(4) European Central Bank: Memorandum of Understanding on high-level principles of co-operation between the banking supervisors and central banks of the European Union in crisis management situations, Μάρτιος 2003. Εχει προηγηθεί το Μνημόνιο Συνεννόησης μεταξύ των αρμόδιων αρχών επίβλεψης συστημάτων πληρωμών και εποπτείας τραπεζικού συστήματος.

Β' ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑΓΟΡΩΝ

Κοινοτικο Επ΄ιπεδο

ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ (MARKET ABUSE)

Το Δεκέμβριο 2002 υιοθετήθηκε η Οδηγία 2003/6/ΕΚ για τις καταχρηστικές πρακτικές στην αγορά[5]. Οπως είναι γνωστό, η Οδηγία αυτή εκδόθηκε βάσει της διαδικασίας Lamfalussy, σύμφωνα με την οποία σε πρώτο επίπεδο εκδίδεται η Οδηγία-πλαίσιο, όπου η Επιτροπή προτείνει ταυτόχρονα τα θέματα, για τα οποία θα πρέπει να ληφθούν εκτελεστικού χαρακτήρα μέτρα στο επίπεδο 2. Ο ρόλος των μέτρων εκτελεστικού χαρακτήρα είναι η συγκεκριμενοποίηση των αρχών-πλαισίων που καθορίζονται στο επίπεδο 1, ώστε να εξασφαλίζεται η δυνατότητα προσαρμογής των τεχνικών διατάξεων στις εξελίξεις της αγοράς, καθώς επίσης και η ομοιόμορφη εφαρμογή των αρχών της Οδηγίας σε όλα τα κράτη μέλη. Τα μέτρα αυτά υποβάλλονται στο επίπεδο 2, επίσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω της διαδικασίας επιτροπολογίας. Το οριστικό κείμενο που προκύπτει από τη διαβούλευση, η οποία προηγείται, υποβάλλεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κινητών Αξιών[6] και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που αποφασίζουν για τη θέσπιση συμπληρωματικής ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την εφαρμογή της Οδηγίας σε τρεις μήνες από την υποβολή του.
Στο πλαίσιο αυτό, το Μάρτιο 2003 εκδόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τρία κείμενα εργασίας[7] με βάση σχετική γνωμοδότηση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών Κεφαλαιαγοράς (CESR)[8], για την οριστική διαμόρφωση της οποίας προηγήθηκαν διαβουλεύσεις με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς κατά τη διάρκεια του 2002[9]. Σημειώνεται ότι από τη στιγμή της υιοθέτησης της διαδικασίας Lamfalussy στο χρηματοπιστωτικό τομέα, είναι η πρώτη φορά που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει τέτοιου είδους κείμενα εργασίας, τα οποία υποβάλλονται επίσης σε διαβούλευση μέχρι τα τέλη Απριλίου του τρέχοντος έτους.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τα κείμενα αυτά να έχουν τη μορφή Οδηγίας σε ό,τι αφορά στα εκτελεστικού χαρακτήρα μέτρα για τα άρθρα 1 και 6 παρ. 1, 2 και 5 της Οδηγίας-πλαισίου (2003/6/ΕΚ) και Κανονισμού

---

(5) Μέχρι στιγμής η Οδηγία δεν έχει δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

(6) Πρόκειται για την European Securities Committee (ESC).

(7) Βλ. DG Internal Market Services' Working Document on the implementation of article 1 and article 6 paragraphs 1 and 2 of the European Parliament and Council Directive 2003/6/EC on Insider Dealing and Market Abuse – Working Document ESC 12/2003, DG Internal Market Services' Working Document on the implementation of article 6 paragraph 5 of the European Parliament and Council Directive 2003/6/EC on Insider Dealing and Market Abuse – Working Document ESC 13/2003, DG Internal Market Services' Working Document on the implementation of article 8 of the European Parliament and Council Directive 2003/6/EC on Insider Dealing and Market Abuse – Working Document ESC 14/2003. Τα κείμενα αυτά είναι διαθέσιμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση: *www.europa.eu.int/comm/internalmarket/en/finances/mobil/market-abuse_en.htm*

(8) Πρόκειται για την Commission of European Securities Regulators (CESR), η οποία συστάθηκε σύμφωνα με τους όρους της Απόφασης της 6ης Ιουνίου 2001 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2001/1501/EC).

(9) Η CESR υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την οριστική, μετά την ολοκλήρωση των διαβουλεύσεων με τους εμπλεκόμενους φορείς, γνωμοδότησή της στις 31 Δεκεμβρίου 2002. Τα σχετικά κείμενα της CESR είναι διαθέσιμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση: *www.europefesco.org*

για εκείνα του άρθρου 8. Τα προτεινόμενα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέτρα βασίζονται, κατά κύριο λόγο, στις σχετικές γνωμοδοτήσεις της CESR και καλύπτουν αντίστοιχα τις εξής θεματικές ενότητες:

- ορισμοί της εμπιστευτικής πληροφορίας και της χειραγώγησης της αγοράς και καθορισμός των υποχρεώσεων δημοσιοποίησης στοιχείων από τις εισηγμένες εταιρείες (άρθρα 1 και 6 παρ. 1, 2 της Οδηγίας 2003/6/ΕΚ),
- καθορισμός των υποχρεώσεων για δίκαιη παρουσίαση ερευνών και μελετών και τη δημοσίευση περιπτώσεων σύγκρουσης συμφερόντων (άρθρο 6 παρ. 5 της Οδηγίας 2003/6/ΕΚ),
- καθορισμός του "ασφαλούς καταφυγίου" (safe harbour), δηλαδή των εξαιρέσεων από την απαγόρευση εκμετάλλευσης εμπιστευτικής πληροφόρησης και χειραγώγησης της αγοράς στο πρόγραμμα επαναγοράς ιδίων μετοχών και σταθεροποίησης της τιμής της μετοχής (άρθρο 8 της Οδηγίας 2003/6/ΕΚ).

Ως γενική παρατήρηση επισημαίνεται ότι τα προτεινόμενα από την Επιτροπή κείμενα των Οδηγιών και του Κανονισμού είναι λιγότερο διεξοδικά από τα αντίστοιχα κείμενα της CESR, αφήνοντας περιθώριο υιοθέτησης πιο εξειδικευμένων μέτρων στο επίπεδο 3, στο οποίο επιδιώκεται η διασφάλιση της ομοιόμορφης υλοποίησης των πράξεων κανονιστικού περιεχομένου που αποφασίζονται στα επίπεδα 1 και 2 στα κράτη μέλη, με την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών των αγορών κινητών αξιών των κρατών μελών και την έκδοση κατευθυντήριων μέτρων.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΌ ΔΕΛΤΊΟ

Περί τα τέλη Δεκεμβρίου 2002 υποβλήθηκε εκ νέου από τη CESR – συμπληρωματικά στο κείμενο διαβούλευσης που δημοσιεύτηκε τον Οκτώβριο 2002 – κείμενο διαβούλευσης για τα εκτελεστικού χαρακτήρα μέτρα, που θα πρέπει να ληφθούν στο πλαίσιο της υπό εκπόνηση Οδηγίας για το ενημερωτικό δελτίο, κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή την εισαγωγή τους προς διαπραγμάτευση.

Τα προτεινόμενα από τη CESR μέτρα εκτελεστικού χαρακτήρα αφορούν στις προϋποθέσεις πληροφόρησης για κινητές αξίες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές κατηγορίες, χαρακτηριστικά και απαιτήσεις εκδοτών, επενδυτών και κεφαλαιαγορών. Μεταξύ άλλων καλύπτουν τις υποχρεώσεις δημοσιεύσεων αναφορικά με τα ομόλογα χρέους (debt securities), τις μετοχές πιστωτικών ιδρυμάτων, τα παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα, τα αποδεικτικά κατάθεσης μετοχών (depository receipts), το βιβλίο προσφορών για ναυτιλιακές εταιρείες κ.λπ.

Η προθεσμία για τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων στην εν λόγω διαβούλευση έληξε στις αρχές Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους. Το συμβουλευτικό κείμενο της CESR θα υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έτσι όπως θα διαμορφωθεί μετά τη διαβούλευση, στις 31 Μαρτίου 2003.

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑς ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΗ

Περί τα τέλη Μαρτίου 2003 υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόταση Οδηγίας αναφορικά με τις υποχρεώσεις διαφάνειας των εκδοτών, των οποίων οι κινητές αξίες γίνονται δεκτές για διαπραγμάτευση σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά. Η πρόταση Οδηγίας αποτελεί συνέχεια των διαβουλεύσεων που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τους εμπλεκόμενους φορείς ήδη από το 2001[10].

Κύριος στόχος της Οδηγίας είναι η ενίσχυση της προστασίας του επενδυτή, ώστε να αυξηθεί η εμπιστοσύνη του στη λειτουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, και η κατάργηση ορισμένων, τουλάχιστον, διαφοροποιήσεων των εθνικών νομοθεσιών αναφορικά με τις επιβαλλόμενες υποχρεώσεις διαφάνειας, ώστε να ενθαρρύνονται οι εκδότες να εισάγουν τις κινητές αξίες τους και εκτός των εθνικών συνόρων.

Για το σκοπό αυτό, με την πρόταση Οδηγίας επιδιώκεται η εναρμόνιση των υποχρεώσεων διαφάνειας και της

---

[10] Βλ. Consultation Document of the Services of the Internal Market Directorate General "Towards an EU regime on transparency obligations of issuers whose securities are admitted to trading on a regulated market", July 2001, Second Consultation by the Services of the Internal Market Directorate General of the European Commission, "Towards an EU regime on transparency obligations of issuers whose securities are admitted to trading on a regulated market", May 2002.

συχνότητας υποβολής οικονομικών στοιχείων από τους εκδότες, των οποίων οι κινητές αξίες είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες αγορές. Στο πλαίσιο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει την εξισορρόπηση μεταξύ της μεγαλύτερης δυνατής διαφάνειας για τους επενδυτές και της ταυτόχρονης αποφυγής γραφειοκρατικών διαδικασιών και μεγάλου κόστους για τους εκδότες.
Στην πρόταση Οδηγίας, για την οποία ακολουθείται η διαδικασία Lamfalussy, περιέχονται ρυθμίσεις – μεταξύ άλλων – για την περιοδική πληροφόρηση και ειδικότερα τις ετήσιες και τις εξαμηνιαίες οικονομικές εκθέσεις, και την τριμηνιαία πληροφόρηση, τις κατηγορίες που εξαιρούνται από τις προβλεπόμενες υποχρεώσεις και την ευθύνη του εκδότη. Προτείνονται επίσης ρυθμίσεις για την πληροφόρηση που πρέπει να παρέχεται σε συνεχή βάση και ειδικότερα αναφορικά με την απόκτηση σημαντικών συμμετοχών και τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται για τη γνωστοποίησή τους, καθώς επίσης και ρυθμίσεις για την πληροφόρηση που πρέπει να παρέχεται από τον εκδότη στους μετόχους και στους κατέχοντες χρεόγραφα. Τέλος, καθιερώνεται η αρχή του ελέγχου από το κράτος μέλος καταγωγής, ρυθμίσεις για τη γλώσσα, στην οποία πρέπει να διοχετεύεται η προβλεπόμενη πληροφόρηση, καθώς και κανόνες για τις αρμόδιες αρχές.

Γ΄ ΣΥΣΤΉΜΑΤΑ ΚΑΙ Μ΄ΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΉΩΝ – ΤΥΠΟΠΟΙΉΣΕΙς – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Διεθνες Επιπεδο

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΜΙΚΡΗΣ ΑΞΙΑΣ

Το Σεπτέμβριο 2002 η Επιτροπή Συστημάτων Πληρωμών και Διακανονισμού (Committee on Payment and Settlement Systems), που λειτουργεί υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS), δημοσίευσε κείμενο διαβούλευσης με τους ενδιαφερόμενους φορείς σε σχέση με τα "Αιτήματα πολιτικής των κεντρικών τραπεζών αναφορικά με τα συστήματα και μέσα πληρωμών μικρής αξίας". Σε συνέχεια της εν λόγω διαδικασίας η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν, εξέδωσε την τελική μορφή του κειμένου στις 19 Μαρτίου 2003[11].
Αφού διακρίνονται οι ρόλοι που διαδραματίζει η κεντρική τράπεζα στα συστήματα πληρωμών, (λειτουργικός [operational], διοικητικός [overseer] και ρόλος καταλύτη για την προώθηση αλλαγών [catalyst - facilitator]), η έκθεση θέτει τους βασικούς στόχους πολιτικής για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της ασφάλειας των αγορών πληρωμών μικρής αξίας.

---

(11) Η εν λόγω έκθεση αποτελεί το τρίτο κατά σειρά πόνημα της ομάδας εργασίας για τα συστήματα πληρωμών μικρής αξίας, που δραστηριοποιείται στους κόλπους της Επιτροπής Συστημάτων Πληρωμών και Διακανονισμού. Εχουν προηγηθεί οι εκθέσεις: "Retail payments in

Κοινοτικο Επιπεδο

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ TARGET

Τον Οκτώβριο 2002 το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ανακοίνωσε την απόφασή του σχετικά με τη μακροπρόθεσμη στρατηγική για την αναδιαμόρφωση του συστήματος TARGET. Ακολούθησε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους η έκδοση ανακοίνωσης σε σχέση με τις αρχές και τη δομή του συστήματος TARGET 2, με την οποία ξεκίνησε το πρώτο στάδιο διαβούλευσης του Ευρωσυστήματος με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς. Η τελική προθεσμία υποβολής των θέσεων των εμπλεκόμενων φορέων επεκτάθηκε μέχρι την 25η Απριλίου 2003.

Την αιτιολογική βάση των προτεινόμενων αλλαγών συγκροτούν:

α) η υφιστάμενη ετερογενής δομή του TARGET αναφορικά με τεχνικά ζητήματα και τη διαχείριση της ρευστότητας των συμμετεχόντων[12], β) η περιορισμένη αποδοτικότητα του συστήματος ως προς το κόστος, γ) οι μελλοντικές προκλήσεις – ιδίως σε σχέση με τη διεύρυνση της ΕΕ.

Η δομή του TARGET 2, μετά από μια αρχική περίοδο (3-4 χρόνια) όπου θα συνυπάρχουν οι επιμέρους πλατφόρμες (προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας ή "κλωνοποιημένες") και μία κοινή πλατφόρμα διαθέσιμη σε όσες κεντρικές τράπεζες αποφασίσουν – από την αρχή ή στη διάρκεια – να εγκαταλείψουν τη δική τους πλατφόρμα, θα παρέχει στις εθνικές κεντρικές τράπεζες τις εξής επιλογές:

- Διατήρηση της υφιστάμενης εθνικής πλατφόρμας.
- Ενταξη στην προϋπάρχουσα κοινή πλατφόρμα.
- Δημιουργία άλλης κοινής πλατφόρμας με άλλη κεντρική τράπεζα.

Ιδιαίτερη σημασία έχει και η επικείμενη μερική (ή καθολική) επέκταση της αρμοδιότητας του Ευρωσυστήματος σε υβριδικά συστήματα, υπό τον όρο ότι πραγματοποιούν διακανονισμό: α) με ενδοημερήσια οριστικότητα σε συνεχή βάση και β) σε πρωτογενές χρήμα[13].

Θεμελιώδη χαρακτηριστικά του υπό εκπόνηση συστήματος αποτελούν:

α) η διαμόρφωση ενιαίων προτύπων, διαδικασιών και λειτουργιών, β) η παροχή με εναρμονισμένους όρους από όλες τις επιμέρους πλατφόρμες ενός συνόλου βασικών υπηρεσιών (queuing, back up facilities), γ) η ενιαία διάρθρωση τιμών – η οποία θα βασίζεται στο σύστημα με το χαμηλότερο κόστος ανά συναλλαγή.

Η προσπάθεια του ΕΣΚΤ για την υλοποίηση ενός συσσωματωμένου συστήματος RTGS συνηγορεί στο όραμα του τραπεζικού τομέα για τη διαμόρφωση μιας ενιαίας αγοράς πληρωμών (SEPA).

ΠΕΡΑΤΩΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στις 7 Οκτωβρίου 2002 το Ευρωσύστημα, αποβλέποντας στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του λειτουργικού πλαισίου της νομισματικής πολιτικής, ξεκίνησε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης με όλα τα πιστωτικά

---

selected countries: a comparative study" και "Clearing and Settlement Arrangements for Retail Payments in Selected Countries"που δημοσιεύθηκαν το Σεπτέμβριο του 1999 και το Σεπτέμβριο του 2000 αντίστοιχα. Για τα σχετικά κείμενα βλ. ιστοσελίδα www.bis.org/cpss/cpsspubl.htm

[12] Η αποτελεσματική διαχείριση της ρευστότητας αποτελεί ίσως το σημαντικότερο ζήτημα στα πλαίσια των αναμενόμενων αλλαγών και έχει προσελκύσει το κύριο ενδιαφέρον των εμπλεκόμενων φορέων.

[13] Σχετικά, αν και ουσιαστικά διαφοροποιούμενα, παραδείγματα υβριδικών συστημάτων αποτελούν το γαλλικό Paris Net Settlement και το γερμανικό RTGS plus.

ιδρύματα, καθώς και τις ενώσεις τραπεζών και ιδρυμάτων της χρηματοπιστωτικής αγοράς της ζώνης του ευρώ. Αντικείμενο της διαβούλευσης αποτέλεσαν τα εξής θέματα:

- αλλαγή της χρονικής οριοθέτησης της περιόδου τήρησης ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών[14],
- μείωση της διάρκειας των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης (ΠΚΑ) από δύο εβδομάδες σε μία, και
- αναστολή της διεξαγωγής πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (ΠΠΜΑ).

Ο σκοπός των δύο πρώτων προτεινόμενων αλλαγών συνίσταται:

- στην ημερολογιακή εναρμόνιση της έναρξης της περιόδου τήρησης με την ημερομηνία διακανονισμού των ΠΚΑ, ο οποίος διενεργείται μετά τη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου – κατά την οποία αξιολογεί την κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ και προβαίνει σε αλλαγές των επιτοκίων – προκειμένου να επιτευχθεί:
  α) αφενός η εξάλειψη των προσδοκιών μεταβολής των επιτοκίων, στη διάρκεια της περιόδου τήρησης, των αντισυμβαλλομένων που υποβάλλουν προσφορές στο πλαίσιο των ΠΚΑ,
  β) αφετέρου ότι η περίοδος τήρησης θα αρχίζει πάντοτε σε ημέρα λειτουργίας του TARGET και σπάνια θα λήγει σε ημέρα, κατά την οποία το TARGET δεν λειτουργεί.
- στη μη επέκταση της διάρκειας των ΠΚΑ στην επόμενη περίοδο τήρησης ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών, προκειμένου να περιοριστούν οι επιδράσεις που ασκούν οι προσδοκίες μεταβολής των επιτοκίων στη συμπεριφορά των αντισυμβαλλομένων κατά την υποβολή προσφορών[15].

Τα δύο μέτρα θα συμβάλουν στην εμπέδωση της σταθερότητας των συνθηκών υποβολής προσφορών στις ΠΚΑ, δεδομένου ότι οι μεταβολές των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ θα τίθενται σε ισχύ, σε γενικές γραμμές, μόνο κατά την επόμενη περίοδο τήρησης και δεν θα υφίσταται έτσι δυνατότητα μετακύλισης των συνθηκών ρευστότητας από τη μια περίοδο τήρησης στην άλλη.

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στη διαβούλευση τάχθηκε υπέρ της αλλαγής της χρονικής οριοθέτησης της περιόδου τήρησης των ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών και της μείωσης της διάρκειας των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης (ΠΚΑ). Ακολούθως το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να προχωρήσει στην εφαρμογή των μέτρων αυτών, με σκοπό τη βελτίωση του λειτουργικού πλαισίου για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής[16]. Δεδομένων όμως των απαιτούμενων προπαρασκευαστικών εργασιών, προβλέπεται να τεθούν σε ισχύ στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2004 – ενώ το ημερολογιακό πρόγραμμα των περιόδων τήρησης των ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών θα δημοσιευθεί τουλάχιστον τρεις μήνες πριν από την εφαρμογή τους.

Τέλος, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, κατόπιν και της σύμφωνης γνώμης της πλειοψηφίας των συμμετεχόντων, αποφάσισε να μην αναστείλει τη διεξαγωγή των πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης, παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των τραπεζών που συμμετέχουν σε αυτές παρουσιάζει φθίνουσα τάση. Η μη αναστολή κρίθηκε αναγκαία στη βάση δύο επιχειρημάτων:

- Οι εν λόγω πράξεις συμβάλλουν στην αποτελεσματική διαχείριση της ρευστότητας μακροπρόθεσμα.
- Επιπλέον η πρόκριση της σύντμησης της διάρκειας των ΠΚΑ σε συνδυασμό με ενδεχόμενη αναστολή των ΠΠΜΑ θα συνεπαγόταν επίταση του λειτουργικού κινδύνου μέσω της περαιτέρω συγκέντρωσης του όγκου των συναλλαγών αναχρηματοδότησης.

---

(14) Σήμερα η εκπλήρωση της σχετικής υποχρέωσης κρίνεται με βάση το μέσο όρο των ημερήσιων υπολοίπων των λογαριασμών ελάχιστων αποθεματικών των πιστωτικών ιδρυμάτων στη διάρκεια μηνιαίας περιόδου τήρησης, η οποία αρχίζει πάντοτε στις 24 κάθε μήνα και λήγει στις 23 του επόμενου, ανεξάρτητα από το αν τις ημέρες αυτές λειτουργεί το σύστημα TARGET ή όχι.

(15) Πρέπει να σημειωθεί ότι η επίτευξη του εν λόγω στόχου μέσω της σύντμησης της διάρκειας των ΠΚΑ συνεπάγεται ceteris paribus την αύξηση του όγκου των συναλλαγών αναχρηματοδότησης.

(16) Βλ. σχετικά Δελτίο Τύπου ΕΚΤ 23ης Ιανουαρίου 2003.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Διεθνες Επιπεδο

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΤΟΥ ΟΟΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία του καταναλωτή σε περιβάλλον ηλεκτρονικού εμπορίου έθεσαν τις βασικές αρχές για τη διαμόρφωση μιας αποτελεσματικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών κατά τη διενέργεια ηλεκτρονικών συναλλαγών (Business to Consumer)[17]. Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε κατόπιν σχετικής εντολής του Συμβουλίου του ΟΟΣΑ προς την Επιτροπή Πολιτικής Καταναλωτών και συνοψίζει τα αποτελέσματα της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ. Επιπλέον, αφενός καταγράφει σειρά πρόσθετων πρωτοβουλιών που ανέλαβε η Επιτροπή σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης των συναφών ζητημάτων και, αφετέρου, θέτει τις προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στο μέλλον. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χώρων που ανέλαβαν σχετική δράση[18].

Κοινοτικο Επιπεδο

ΕΝΥΠΟΘΗΚΗ ΠΙΣΤΗ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διαπιστώνοντας την απουσία ενιαίας αγοράς ενυπόθηκης πίστης, προέβη στη σύσταση ειδικού forum (Mortgage Credit Forum), το οποίο θα έχει ως κύριο στόχο τον προσδιορισμό των υφιστάμενων εμποδίων για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς στον τομέα της ενυπόθηκης πίστης και την υποβολή προτάσεων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πολιτική που θα πρέπει να ακολουθηθεί, με στόχο τη δημιουργία ενιαίας αγοράς και στον τομέα αυτόν. Στο forum θα συμμετέχουν και εκπρόσωποι του πιστωτικού τομέα, οι οποίοι, όπως και τα υπόλοιπα μέλη του forum, επελέγησαν με βάση την εμπειρία και τεχνογνωσία που διαθέτουν. Οι εργασίες του forum αναμένεται να διαρκέσουν ένα χρόνο.

---

(17) OECD (1999): Guidelines for Consumer Protection in the Context of Electronic Commerce, Δεκέμβριος.

(18) OECD (2002): Consumers in the on-line market place the OECD Guidelines three years later, Φεβρουάριος. Τα εν λόγω κείμενα βρίσκονται στη διεύθυνση www.oecd.org/EN/documents/0,,EN-documents-9-nodirectorate-no-24-no-29,00.html

Ε' ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Κοινοτικο Επιπεδο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Το Φεβρουάριο 2003 υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανακοίνωση για ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων[19]. Η Ανακοίνωση αυτή βασίζεται σε σχετική προηγούμενη Ανακοίνωση της Επιτροπής του 2001, με την οποία δρομολογήθηκε καταρχήν η διαδικασία διαβούλευσης και διαλόγου για τη διερεύνηση της αναγκαιότητας μιας κοινοτικής δράσης μεγαλύτερης εμβέλειας στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που απορρέουν από τις διαφορές στα αντίστοιχα εθνικά δίκαια των χωρών της ΕΕ.

Στην παρούσα Ανακοίνωση παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της Επιτροπής, τα προβλήματα που εντοπίστηκαν κατά τη διαδικασία της διαβούλευσης και αφορούν στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και προτείνονται μέτρα για την επίλυση των προβλημάτων αυτών.

Σε ό,τι αφορά στα προβλήματα που εντοπίστηκαν από τους συμμετέχοντες στη διαβούλευση επισημάνθηκαν ιδιαίτερα οι αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών δικαίων περί συμβάσεων, καθώς επίσης και οι αντιφάσεις που παρατηρούνται στην ίδια την κοινοτική νομοθεσία. Τα προβλήματα αυτά και οι επιπτώσεις που έχουν στην εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και την ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου παρουσιάζονται αναλυτικά στην Ανακοίνωση ανά τομέα. Στη συνέχεια και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που εντοπίστηκαν ή έστω ορισμένων από αυτά, η Επιτροπή προτείνει μια προσέγγιση, η οποία θα συνδυάζει τη λήψη μέτρων κανονιστικού και μη κανονιστικού χαρακτήρα κατά περίπτωση και ανά τομέα. Οι τρεις άξονες που προτείνονται σχετικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνοψίζονται:

- στη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων,
- στην προώθηση της εκπόνησης τυποποιημένων συμβατικών όρων στο σύνολο της ΕΕ και
- στη διερεύνηση της σκοπιμότητας λήψης μη τομεακών μέτρων στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων.

Η προθεσμία για την υποβολή παρατηρήσεων και σχολίων από τους εμπλεκόμενους φορείς στην παρούσα Ανακοίνωση λήγει στις 16.05.2003.

---

[19] Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο "Ένα συνεκτικότερο Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Συμβάσεων" COM (2003) 69 τελικό.

Μελετες / Εκδοσεις Διεθνων Οργανισμων και Κοινοτικων Οργανων στο Διαδικτυο

Επιμέλεια:
Αλεξάνδρα Μανιάτη

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

The central bank as a risk manager: Quantifying & forecasting inflation risks

Working Paper No. 226

Κατά τη λήψη αποφάσεων που αφορούν τη νομισματική πολιτική, οι κεντρικοί τραπεζίτες πρέπει να αξιολογούν προσεκτικά τους κινδύνους που θέτει η τρέχουσα οικονομική κατάσταση στη σταθερότητα των τιμών. Οι συγγραφείς προτείνουν να θεωρείται ο κεντρικός τραπεζίτης ως διαχειριστής κινδύνων, ο οποίος στοχεύει στη συγκράτηση του πληθωρισμού εντός προδιαγεγραμμένων ορίων. Στη μελέτη αναπτύσσονται εργαλεία διαχείρισης κινδύνων, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ποσοτικοποίηση και πρόβλεψη των κινδύνων από την αποτυχία επίτευξης του στόχου, και παρουσιάζεται αναλυτικά η χρήση των μέτρων αυτών στην πράξη. Πρώτον υποδεικνύονται τρόποι διατύπωσης προβλέψεων "σε πραγματικό χρόνο" για κινδύνους σε ετήσια βάση, ώστε να χρησιμοποιούνται στη χάραξη πολιτικής. Αποδεικνύεται ακόμη η χρησιμότητα των προβλέψεων αυτών στην κατανόηση των αποφάσεων της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ για αυστηρότερη νομισματική πολιτική το 1984, 1988 και 1994. Δεύτερον γίνεται προσπάθεια πρόβλεψης των κινδύνων αποπληθωρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο με χρονικό ορίζοντα που φτάνει τα δύο χρόνια. Παρότι πρόσφατα εντάθηκαν οι ανησυχίες για παγκόσμιο αποπληθωρισμό, οι συγγραφείς πιστεύουν ότι, από το Σεπτέμβριο 2002 και μετά, δεν υπάρχουν στοιχεία που να υποδεικνύουν σημαντικούς κινδύνους αποπληθωρισμού, με εξαίρεση την Ιαπωνία. Επίσης τοποθετούνται σε ιστορική προοπτική οι εκτιμήσεις για κίνδυνο αποπληθωρισμού στις ΗΠΑ, τη Γερμανία και την Ιαπωνία. Αποψη των συγγραφέων είναι ότι μόνο για την Ιαπωνία υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι οι κίνδυνοι αποπληθωρισμού είναι ασυνήθιστα υψηλοί με βάση τα ιστορικά δεδομένα.

Ηλεκτρονική Διεύθυνση:
www.ecb.int/pub/wp/ecbwp226.pdf

Ευρωπαϊκη Τραπεζικη Ομοσπονδια

FBE News – March 2003

10 years into the European Single Market (editorial)

Στο κύριο άρθρο του τεύχους Μαρτίου 2003 ο Γενικός Γραμματέας της ΕΤΟ αναφέρεται στη δέκατη επέτειο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς, επισημαίνοντας ότι πολλά έχουν επιτευχθεί σε πολυάριθμους τομείς. Αναγνωρίζεται ωστόσο ότι σε αρκετούς κλάδους δεν έχει ολοκληρωθεί η "χωρίς σύνορα" προσέγγιση και ότι αρκετά τμήματα της ευρωπαϊκής αγοράς δεν αντιμετωπίζονται ως μία εσωτερική αγορά. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και ο τομέας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Η ΕΤΟ δραστηριοποιείται ενεργά στην κατεύθυνση της ταχείας επίτευξης των στόχων του Προγράμματος Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες και εκφράζει τη θέση ότι η καταλληλότητα και όχι το πλήθος των Οδηγιών είναι εκείνη που θα καθορίσει την επιτυχία του Προγράμματος. Η Ομοσπονδία τάσσεται υπέρ μιας νομοθετικής δομής που θα επιτρέπει την εξέλιξη των αγορών, συνδυάζοντας ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον για τον κλάδο από τη μία πλευρά και την καλύτερη δυνατή προστασία των καταναλωτών από την άλλη. Η ΕΤΟ ζητεί σταθερά την αυξημένη συμμετοχή του κλάδου στη διαμόρφωση της σχετικής νομοθεσίας, όπως η επέκταση της διαδικασίας Lamfalussy στον τραπεζικό και ασφαλιστικό χώρο. Η πρόσφατη συμβολή της στις εργασίες της Συνόδου για το Μέλλον της Ευρώπης διατυπώθηκε στο πνεύμα αυτό.

Ο κ. Bömcke υπενθυμίζει ότι η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία ιδρύθηκε το 1960, γεγονός που την

καθιστά μία από τις μακροβιότερες ευρωπαϊκές ενώσεις. Στη διάρκεια των 40 αυτών χρόνων οι εξειδικευμένες παρεμβάσεις της έχουν συμβάλει επανειλημμένα στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς, η ΕΤΟ και τα μέλη της σκοπεύουν να εξακολουθήσουν να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή, βοηθώντας στην οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ενωσης του αύριο.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΉ ΔΙΕΎΘΥΝΣΗ:
www.fbe.be/newsletter/news04

CSR EUROPE
The CSR Magazine
January 2003

Στο τεύχος Ιανουαρίου της τριμηνιαίας έκδοσης του ευρωπαϊκού οργανισμού για την εταιρική κοινωνική ευθύνη ξεχωρίζει η συνέντευξη του κ. Will Oulton, Αναπληρωτή Διευθύνοντα Συμβούλου του FTSE Group, με θέμα την ομάδα δεικτών FTSE4Good. Οι χρηματιστηριακοί αυτοί δείκτες ενεργοποιήθηκαν πριν από ένα περίπου χρόνο και οι εταιρείες που συμπεριλαμβάνουν εξετάζονται ανάλογα με την αποδοχή από πλευράς τους των αρχών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Από τους πρωτοποριακούς αυτούς δείκτες εξαιρούνται οι παραγωγοί προϊόντων καπνού, οι κατασκευαστές οπλικών συστημάτων, οι ιδιοκτήτες/διαχειριστές σταθμών πυρηνικής ενέργειας, καθώς και εκείνοι που εξορύσσουν ή επεξεργάζονται ουράνιο.
Σύμφωνα με τον κ. Oulton η δημοσιότητα που έχει πάρει ο FTSE4Good έχει ξεπεράσει ακόμη και εκείνη του FTSE100. Σήμερα τα κεφάλαια που συνδέονται με το δείκτη αυτό ανέρχονται σε 1,5 δισ. δολάρια, ενώ οι εταιρείες που ανταποκρίνονται στα σχετικά κριτήρια έχουν φτάσει τις 150. Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται – προς το παρόν – αφορούν κυρίως τη δημοσιοποίηση από πλευράς των εταιρειών σημαντικών πληροφοριών σχετικά με τις πολιτικές και τα συστήματα διαχείρισης που υιοθετούν. Μελλοντικός στόχος είναι να αξιολογείται περισσότερο η απόδοση των εταιρειών στο πεδίο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης παρά η δημοσιοποίηση. Διαρκής προσπάθεια του FTSE Group είναι να αποδεικνύει την αξιοπιστία, διαφάνεια και αντικειμενικότητα του δείκτη FTSE4Good. Στο πλαίσιο αυτό, μεταξύ άλλων, έχει συστήσει μια ανεξάρτητη επιτροπή, η οποία γνωμοδοτεί για τους κανόνες που διέπουν το δείκτη, τα κριτήρια που εφαρμόζονται, καθώς και για το πόσο αυστηρά πρέπει αυτά να είναι.
Η συνέντευξη καταλήγει με την επισήμανση του κ. Oulton ότι πολλές εταιρείες εκδηλώνουν ενδιαφέρον να ενταχθούν στο δείκτη και για να το πετύχουν συμμορφώνονται με τα κριτήριά του. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται εύγλωττα ο ρόλος που μπορούν να παίξουν δείκτες όπως ο FTSE4Good στην προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΉ ΔΙΕΎΘΥΝΣΗ:
www.csreurope.org/pubserve/default.asp?pageid=316

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION
Organized labour in the 21st century
International Institute for Labour Studies

Το τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα σημειώθηκαν βαθιές κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές, οι οποίες επηρέασαν άμεσα την οργανωμένη εργασία. Σε πολλές χώρες ο αριθμός των συνδικαλιστικών οργανώσεων μειώθηκε και η βιωσιμότητα των θεσμών της αγοράς εργασίας αμφισβητήθηκε. Η παγκοσμιοποίηση και οι συνέπειές της αποτελούν τεράστια πρόκληση, η οποία απαιτεί νέες προσεγγίσεις και στρατηγικές από το κίνημα των εργαζομένων, προκειμένου να παραμείνει σημαντικός παράγοντας επιρροής για την κοινωνική πολιτική.

Μελετες / Εκδοσεις Διεθνων Οργανισμων και Κοινοτικων Οργανων στο Διαδικτυο

Το Διεθνές Ινστιτούτο Εργασιακών Μελετών (IILS) του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας ξεκίνησε το 1998 ένα έργο με τίτλο "Η οργανωμένη εργασία τον 21ο αιώνα". Το έργο επικεντρώθηκε σε τρία μεγάλα ζητήματα: • το μεταβαλλόμενο εργασιακό και συνδικαλιστικό περιβάλλον • τις αντιδράσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων στις μεταβολές • τις προοπτικές της εργασίας στην κοινωνία και την παγκόσμια οικονομία. Για την υλοποίηση του έργου συνεργάστηκαν μεγάλοι διεθνείς συνδικαλιστικοί φορείς, δημιουργήθηκε ένα ηλεκτρονικό δίκτυο, το οποίο συνέδεσε τους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων με τους θεωρητικούς του ακαδημαϊκού χώρου, και έγινε συγκριτική έρευνα των μέτρων και στρατηγικών που υιοθέτησαν οι οργανώσεις σε διάφορες χώρες.

Τα ευρήματα που προέκυψαν ήταν πολλά και σημαντικά. Αναδείχθηκε η σπουδαιότητα των οργανωσιακών στρατηγικών, προκειμένου οι ενώσεις εργαζομένων να μπορούν να επηρεάζουν τη διαμόρφωση πολιτικής. Αποδείχθηκε ότι η κύρια πρόκληση για τις ενώσεις όλων των χωρών – κυρίως των αναπτυσσόμενων – είναι η εκπροσώπηση μη παραδοσιακών μερών και η παροχή νέων υπηρεσιών. Διαφάνηκε ότι οι μεταβολές στον εργασιακό χώρο και τις κοινωνικές στάσεις οδηγούν σε συμμαχίες των ενώσεων με άλλους αστικούς φορείς της κοινωνίας για την επίτευξη κοινών στόχων.

Στην έκδοση παρουσιάζεται ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της συγκριτικής έρευνας που προαναφέρθηκε. Περιλαμβάνονται επιλεγμένες μελέτες για συγκεκριμένες χώρες, με θέμα "Οι απαντήσεις των ενώσεων εργαζομένων στην παγκοσμιοποίηση". Παρατίθενται εμπειρίες από τρεις ευρείες ομάδες χωρών: βιομηχανοποιημένες οικονομίες, χώρες μεσαίου εισοδήματος, αναπτυσσόμενα έθνη.

Ηλεκτρονική Διεύθυνση:
www.ilo.org/public/english/bureau/inst/download/orglabour.pdf

Επιμέλεια:
Βασίλης Παναγιωτίδης

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
EU banking sector stability

Η Επιτροπή Εποπτείας του Τραπεζικού Συστήματος (Banking Supervision Committee), που λειτουργεί υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, δημοσίευσε τον Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους έκθεση για τη σταθερότητα του τραπεζικού κλάδου στην Ευρωπαϊκή Ενωση. Στην έκθεση συνοψίζονται τα συμπεράσματα από το συστηματικό έλεγχο που πραγματοποιεί η Επιτροπή σε σχέση με τους παράγοντες ευπάθειας του τραπεζικού κλάδου στην Ευρωπαϊκή Ενωση. Βασικός στόχος του κειμένου είναι να εξετάσει την προσαρμοστικότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων στις διεθνείς εξελίξεις και να παράσχει μια συνολική θεώρηση των εν δυνάμει κινδύνων που μπορούν να επηρεάσουν τη σταθερότητά τους.

Τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής:

Η κερδοφορία των τραπεζών έχει μειωθεί αισθητά. Βασικές αιτίες για αυτό είναι οι δυσμενείς διεθνείς οικονομικές συνθήκες και οι δυσκολίες που έχουν αντιμετωπίσει ορισμένοι κλάδοι της βιομηχανίας, επηρεάζοντας αρνητικά τα αποτελέσματα των τραπεζών που είχαν συμμετοχή σε αυτούς. Ως συνέπεια αυτού, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι μεγάλοι όμιλοι του χρηματοπιστωτικού τομέα αναγκάστηκαν να αυξήσουν τις προβλέψεις τους κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών. Η πτώση των διεθνών κεφαλαιαγορών και της αγοράς τίτλων επιδείνωσε περαιτέρω τα κέρδη από δραστηριότητες επενδυτικής τραπεζικής και διαχείρισης χαρτοφυλακίων.

Ωστόσο τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία επικεντρώθηκαν στη λιανική τραπεζική και διέθεταν ανταγωνιστική θέση στην εγχώρια τραπεζική αγορά, προσαρμόστηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες.

Ο τραπεζικός κλάδος παρέμεινε σταθερός.
Τα επίπεδα φερεγγυότητας του τραπεζικού κλάδου στην Ευρωπαϊκή Ενωση παρέμειναν υψηλά κατά τη διάρκεια του 2001, επιτρέποντας στις τράπεζες να αντεπεξέλθουν στα προβλήματα που εμφανίστηκαν στο επιχειρηματικό τους περιβάλλον. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, ως μέσος όρος, παρέμεινε στο 12%, αρκετά υψηλότερα έναντι του απαιτούμενου ελάχιστου ποσοστού που επιβάλλουν οι εποπτικές αρχές, δηλαδή 8%. Η τάση αυτή παρέμεινε σταθερή και το 2002, αποδεικνύοντας την αποτελεσματική διαχείριση από τις τράπεζες της κεφαλαιακής τους επάρκειας.

Οι εν δυνάμει κίνδυνοι για τις τράπεζες το επόμενο χρονικό διάστημα εξακολουθούν να είναι οι μακροοικονομικές εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πιθανά προβλήματα της παγκόσμιας οικονομίας και των διεθνών κεφαλαιαγορών, καθώς και ο κίνδυνος μείωσης της επέκτασης δραστηριοτήτων λιανικής τραπεζικής. Ανεξαρτήτως ενδεχόμενης περαιτέρω αρνητικής εξέλιξης της οικονομίας, τα πιστωτικά ιδρύματα θα αναγκαστούν και το 2003 να αυξήσουν τις προβλέψεις τους για την κάλυψη των χαρτοφυλακίων τους από πιθανές ασυνέπειες, κάτι που αναμένεται να έχει αρνητική επίδραση στους ετήσιους ισολογισμούς του 2003. Ωστόσο με την ανάπτυξη στρατηγικών που θα στοχεύουν στην αναδιάρθρωση των επιπέδων και κλάδων κερδοφορίας των τραπεζών, ο ευρωπαϊκός τραπεζικός κλάδος θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα, τους κινδύνους που ίσως εμφανιστούν μεσοπρόθεσμα.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΉ ΔΙΕΎΘΥΝΣΗ:
http://www.ecb.int/pub/pdf/eubksectorstabilityen.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
Annual Report 2002

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία (ΕΤΟ) δημοσίευσε τον Φεβρουάριο 2003 την ετήσια έκθεση πεπραγμένων της για το 2002. Στην έκθεση παρουσιάζονται συνοπτικά όλες οι πρωτοβουλίες, τις οποίες ανέλαβε κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους το πανευρωπαϊκό αυτό θεσμικό όργανο εκπροσώπησης των τραπεζών, μέλη του οποίου είναι όλες οι εθνικές ενώσεις τραπεζών των κρατών μελών της Ε Ε.
Στην εισαγωγή του ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας αναφέρεται στη μεγάλη πρόκληση των επόμενων δύο ετών, δηλαδή τη διεύρυνση της ΕΤΟ με 10 νέα μέλη, οι χώρες των οποίων αναμένεται να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ενωση το Μάιο 2004. Το 2002 ήταν έτος εντατικής συνεργασίας με τα συνδεδεμένα αυτά μέλη για την καλύτερη δυνατή προετοιμασία τους.
Ικανοποιώντας τους στόχους της από κοινού διαβούλευσης των ευρωπαϊκών τραπεζών για θέματα που τις αφορούν, της παροχής συμβουλών προς τα μέλη της και της εκπροσώπησης του ευρωπαϊκού τραπεζικού κλάδου στις συνομιλίες με τα θεσμικά όργανα της Κοινότητας και άλλους διεθνείς φορείς, η ΕΤΟ ασχολήθηκε με μια σειρά θεμάτων, όπως: • η προληπτική εποπτεία των τραπεζών • η ενιαία κεφαλαιαγορά • νομικά, διεθνή και κοινωνικά ζητήματα και θεσμικές πρωτοβουλίες που σχετίζονται με το χρηματοπιστωτικό σύστημα • τα συστήματα πληρωμών και τα συστήματα εκκαθάρισης τίτλων • φορολογικά ζητήματα • η οικονομική και νομισματική πολιτική στην ευρωζώνη • η συλλογή στατιστικών και • οι πρωτοβουλίες για την επικοινωνιακή πολιτική του τραπεζικού κλάδου.
Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο ρόλο της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών (EPC), το οποίο συνεστήθη κατά τη διάρκεια του 2002 και στη συμβολή της για την πρακτική εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού 2560/2001 για τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ, από τις ευρωπαϊκές τράπεζες.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΉ ΔΙΕΎΘΥΝΣΗ:
http://www.fbe.be/pdf/annual_report_2002.pdf

Μελετες / Εκδοσεις Διεθνων Οργανισμων και Κοινοτικων Οργανων στο Διαδικτυο

(συνέχεια)

BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS

Τραπεζα Διεθνων Διακανονισμων
Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk
Publication No 96 (February 2003)

Η Ομάδα Διαχείρισης Κινδύνων (Risk Management Group), που λειτουργεί υπό την αιγίδα της Επιτροπής της Βασιλείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, δημοσίευσε το εν λόγω κείμενο, σε συνέχεια της διαδικασίας διαβούλευσης με αρμόδιους φορείς της αγοράς, η οποία ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2002.
Σκοπός του κειμένου είναι να υπογραμμίσει ορισμένες βασικές αρχές, οι οποίες θα παρέχουν ένα πλαίσιο για την αποτελεσματική διαχείριση και επίβλεψη του λειτουργικού κινδύνου των τραπεζών. Η εφαρμογή αυτών των βασικών αρχών μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα, στα πλαίσια διαμόρφωσης και ανάπτυξης των πολιτικών τους για τη διαχείριση των κινδύνων αυτού του τύπου, όσο και από τις εποπτικές αρχές της κάθε χώρας.
Η Ομάδα για τη Διαχείριση Κινδύνων, αφού έλαβε υπόψη της το υφιστάμενο πλαίσιο αποκανονικοποίησης και διεθνοποίησης των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε συνδυασμό με τις τάσεις και τις πρακτικές του κλάδου, κατέγραψε δέκα βασικές αρχές για την ανάπτυξη του κατάλληλου περιβάλλοντος διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου.
Αν και αναγνωρίζονται οι εκ των προτέρων διαφοροποιήσεις που μπορεί να υπάρχουν ανάλογα με το εύρος, τη συνθετότητα και το μέγεθος των δραστηριοτήτων του κάθε ανεξάρτητου πιστωτικού ιδρύματος, ωστόσο κάποιες βασικές αρχές παραμένουν κοινές και θα πρέπει να ακολουθούνται. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται:

- Στις υποχρεώσεις του διοικητικού συμβουλίου και των γενικών διευθυντών ως υπεύθυνων φορέων χάραξης της στρατηγικής για την επίβλεψη των λειτουργικών κινδύνων από το πιστωτικό ίδρυμα,
- στη διαμόρφωση μιας γενικότερης κουλτούρας στο εσωτερικό της κάθε τράπεζας, με στόχο την επίβλεψη και τον εσωτερικό έλεγχο του λειτουργικού κινδύνου,
- στην εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών ελέγχων, και
- στην ύπαρξη διαδικασιών αντιμετώπισης και αποκατάστασης των κινδύνων, όταν αυτοί εμφανιστούν.

Ηλεκτρονικ΄η Διε΄υθυνση:
http://www.bis.org/publ/bcbs96.pdf

Basel Committee
on Banking Supervision

Consultative Document

**Overview of
The New
Basel Capital Accord**

Issued for comment by 31 July 2003

April 2003

BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS

Τραπεζικο Δικαιο
και
Δικαιο Κεφαλαιαγορας

Εσωτερικες Εξελιξεις

Επιμελεια:

Γεωργιος Τσατηρης
Κωστας Ραδαιος
Ιωαννα Γιαννικοπουλου

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – Αθήνα 2003

ΝΟΜΟΙ

1. ΝΟΜΟς 3095/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΓΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΈς ΠΡΌΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΉς ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑς 2002 - 2006 ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΚΑΙ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΒΟΥΛΓΑΡΊΑΣ **ΦΕΚ Α' 11/22-1-2003 σελ. 59**

Η συμφωνία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/hiperb/bilateral/bulgaria.html

2. ΝΟΜΟς 3096/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΊΟΥ ΥΠΟΥΡΓΏΝ ΤΗς ΒΟΣΝΊΑς ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΊΝΗς ΓΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΈς ΠΡΌΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΉς ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑς 2002 - 2006 **ΦΕΚ Α' 12/22-1-2003 σελ. 83**

Η συμφωνία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/hiperb/bilateral/bosnia.html

3. ΝΟΜΟς 3097/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΚΑΙ ΤΗς ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΉς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΊΑς, ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΣΕΡΒΊΑς ΚΑΙ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΊΟΥ, ΓΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΈς ΠΡΌΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΉς ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑς 2002 - 2006 **ΦΕΚ Α' 17/29-1-2003 σελ. 137**

Η συμφωνία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/hiperb/bilateral/yugo.html

4. ΝΟΜΟς 3098/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΓΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΈς ΠΡΌΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΉς ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑς 2002 - 2006 ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΚΑΙ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΑΛΒΑΝΊΑς **ΦΕΚ Α' 18/29-1-2003 σελ. 161**

Η συμφωνία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/hiperb/bilateral/albania.html

5. ΝΟΜΟς 3099/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΓΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΈς ΠΡΌΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΉς ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑς 2002 - 2006 ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΚΑΙ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΡΟΥΜΑΝΊΑς **ΦΕΚ Α' 19/29-1-2003 σελ. 185**

Η συμφωνία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/hiperb/bilateral/romania.html

6. ΝΟΜΟς 3114/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς Σ΄ΥΜΒΑΣΗς ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΌΓΡΑΜΜΑ ΈΚΔΟΣΗς ΝΟΜΙΣΜΆΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΆΔΑ ΤΟΥ 2004 **ΦΕΚ Α' 43/19-2-2003, σελ. 485**

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/K-NOMISMA-EIS.pdf

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/K-NOMISMA-pap.pdf

7. ΝΟΜΟς 3118/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΚΑΙ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΣΛΟΒΕΝΊΑς ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΉ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΉ ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑ **ΦΕΚ Α' 53/4-3-2003, σελ. 581**

8. ΝΟΜΟς 3119/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΚΑΙ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΟΥ ΚΑΖΑΚΣΤΆΝ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΉ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΉ ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑ **ΦΕΚ Α' 53/4-3-2003, σελ. 585**

9. ΝΟΜΟς 3123/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΚΌΛΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΉ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΏΝ ΠΤΥΧΏΝ ΤΗς ΕΥΡΩΠΑΪΚΉς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΣΥΝΔΈΣΕΩς ΜΕΤΑΞΎ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΏΝ ΚΟΙΝΟΤΉΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΏΝ ΜΕΛΏΝ ΤΟΥς ΑΦΕΝΌς ΚΑΙ: 1. ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΒΟΥΛΓΑΡΊΑς 2. ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΠΟΛΩΝΊΑς 3. ΤΗς ΡΟΥΜΑΝΊΑς 4. ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΟΥΓΓΑΡΊΑς 5. ΤΗς ΣΛΟΒΑΚΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς 6. ΤΗς ΤΣΕΧΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς, ΑΦΕΤΈΡΟΥ ΠΡΟΚΕΙΜΈΝΟΥ ΝΑ ΛΗΦΘΕΊ ΥΠΌΨΗ Η ΠΡΟΣΧΏΡΗΣΗ ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΑΥΣΤΡΊΑς, ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΦΙΝΛΑΝΔΊΑς ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΈΙΟΥ ΤΗς ΣΟΥΗΔΊΑς ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΉ ΕΝΩΣΗ **ΦΕΚ Α' 61/14-3-2003, σελ. 713**

10. ΝΟΜΟς 3124/2003

Κ΄ΥΡΩΣΗ ΤΗς ΣΥΜΦΩΝΊΑς ΓΙΑ ΤΟ ΕΜΠΌΡΙΟ, ΤΗΝ ΑΝΆΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑ ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΕΥΡΩΠΑΪΚΉς ΚΟΙΝΌΤΗΤΑς ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΏΝ - ΜΕΛΏΝ ΤΗς ΑΦΕΝΌς ΚΑΙ ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΝΌΤΙΑς ΑΦΡΙΚΉς ΑΦΕΤΈΡΟΥ, ΜΕΤΆ ΤΗς ΤΕΛΙΚΉς ΠΡΆΞΗς **ΦΕΚ Α' 62/14-3-2003, σελ. 757**

11. ΝΟΜΟς 3127/2003

ΤΡΟΠΟΠΟΊΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΉΡΩΣΗ ΤΩΝ ΝΌΜΩΝ 2308/1995 ΚΑΙ 2664/1998 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΤΗΜΑΤΟΓΡΆΦΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΙΚΌ ΚΤΗΜΑΤΟΛΌΓΙΟ ΚΑΙ ΆΛΛΕς ΔΙΑΤΆΞΕΙς

ΦΕΚ Α' 67/19-3-2003, σελ. 1181

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/t-ktimatol-eis.pdf

Το κείμενο του νόμου, όπως ψηφίστηκε, είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/t-ktimatol-pap.pdf

12. ΝΟΜΟς 3129/2003

ΚΎΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΌΛΛΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑς ΜΕΤΑΞΎ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΚΑΙ ΤΗς ΚΥΒΈΡΝΗΣΗς ΤΗς ΔΗΜΟΚΡΑΤΊΑς ΤΗς ΑΛΒΑΝΊΑς ΣΤΟΝ ΤΟΜΈΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΏΝ ΑΣΦΑΛΊΣΕΩΝ

ΦΕΚ Α' 69/19-3-2003, σελ. 1205

13. ΝΟΜΟς 3130/2003

ΜΙΣΘΏΣΕΙς ΑΚΙΝΉΤΩΝ ΓΙΑ ΣΤΈΓΑΣΗ ΔΗΜΟΣΊΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΏΝ ΚΑΙ ΆΛΛΕς ΔΙΑΤΆΞΕΙς

ΦΕΚ Α' 76/28-3-2003, σελ. 1247

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/s-stegasi-eis.pdf

Το κείμενο του νόμου, όπως ψηφίστηκε, είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/s-stegash-pap.pdf

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

1. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 10

Προσαρμογή του ΝΔ 400/1970 (Α' 10) "περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφαλίσεως" όπως ισχύει, και του Ν. 489/76 (Α' 331) "Περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως της εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων αστικής ευθύνης", όπως ισχύει, προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/26/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Μαΐου 2000 "σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου" (L 181/20-7-2000)

ΦΕΚ Α' 7/21-1-2003, σελ. 41

Το κείμενο της οδηγίας 2000/26/ΕΚ είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/2000/l_181/l_18120000720el00650074.pdf

2. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 25

Οργανισμός Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς **ΦΕΚ Α' 26/6-2-2003, σελ. 269**

3. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 41

Τροποποίηση του ΠΔ 176/97 "Μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων σε συμμόρφωση με την οδηγία 92/85/ΕΟΚ" (150/Α) **ΦΕΚ Α' 44/21-2-2003, σελ. 494**

4. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 78

Ρυθμίσεις για τους εργαζομένους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου **ΦΕΚ Α' 77/2-4-2003, σελ. 1272**

Σημείωση: Το ΠΔ 78/2003 ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο την οδηγία 99/70/ΕΚ. Η οδηγία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/1999/l_175/l_17519990710el00430048.pdf

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗ

1) ΠΔ/ΤΕ 2512/30-12-2003

ΦΕΚ Α' 3/10-1-2003, σελ. 28

ΣΥΜΠΛΉΡΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΆΞΕΩΝ ΤΗς ΠΔ/ΤΕ 2054/18-3-92, ΌΠΩς ΙΣΧΎΕΙ, ΣΧΕΤΙΚΆ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΉ ΦΕΡΕΓΓΎΟΤΗΤΑς ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΏΝ ΙΔΡΥΜΆΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΓΩΓΉ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΏΝ ΑΠΌΚΤΗΣΗς ΈΗ ΔΙΑΧΕΊΡΙΣΗς ΑΚΙΝΉΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΊΑ ΣΕ ΕΝΟΠΟΙΗΜΈΝΗ ΒΆΣΗ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΏΝ ΙΔΡΥΜΆΤΩΝ

Η πράξη είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.bankofgreece.gr/announcements/files/2002_12_30_azpraxi.doc

ΠΕΡΊΛΗΨΗ: Με την πράξη αυτή περιλαμβάνονται όλες οι επιχειρήσεις με κύρια δραστηριότητα την απόκτηση ή διαχείριση ακινήτων, καθώς και οι εταιρείες με κύριο αντικείμενο την απόκτηση συμμετοχών (holding) στο μετοχικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων της πρώτης κατηγορίας, στην ενοποιημένη εποπτεία, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στο Προεδρικό Διάταγμα 267/1995.
Για τις συμμετοχές αυτές καθώς και για τα ακίνητα που εμφανίζονται στον ισολογισμό τους καθορίζεται συντελεστής στάθμισης προσαυξημένος κατά 150%, επί του τμήματος της αξίας των εν λόγω στοιχείων, η οποία αθροιστικά υπερβαίνει το 30% των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ατομική και σε ενοποιημένη βάση.

2) ΠΔ/ΤΕ 2513/15-1-2003

ΦΕΚ Α' 16/28-1-2003 σελ. 136

ΤΡΟΠΟΠΟΊΗΣΗ ΤΗς ΠΔ/ΤΕ 2442/29-1-1999 ΣΧΕΤΙΚΆ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΆΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΈΨΕΩΝ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΏΝ ΙΔΡΥΜΆΤΩΝ ΈΝΑΝΤΙ ΑΠΑΙΤΉΣΕΩΝ ΤΟΥς ΑΠΌ ΠΙΣΤΟΔΟΤΉΣΕΙς

Η πράξη είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.bankofgreece.gr/announcements/files/praxi_provlepseis.doc

ΠΕΡΊΛΗΨΗ: Με την πράξη αυτή αυξάνονται οι συντελεστές που εφαρμόζονται επί ορισμένων κατηγοριών απαιτήσεων σε καθυστέρηση των πιστωτικών ιδρυμάτων για τον υπολογισμό του ελάχιστου ποσού προβλέψεων. Συγκεκριμένα ο συντελεστής επί απαιτήσεων από πιστοδοτήσεις με καθυστέρηση 12 μηνών και άνω καθώς και σε οριστική καθυστέρηση αυξάνεται από 40% σε 50%. Ο συντελεστής για τις επισφαλείς απαιτήσεις αυξάνεται από 50% σε 60%. Για απαιτήσεις από δάνεια καταναλωτικής πίστης οι γενικοί συντελεστές προσαυξάνονται 40%. Η κατά 30% μείωση των γενικών συντελεστών στα ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια φυσικών προσώπων ισχύει, εφόσον η σχέση του εκάστοτε υπολοίπου του δανείου, συνυπολογιζομένων όλων των τυχόν δανείων που αφορούν το ίδιο ακίνητο δεν υπερβαίνει το 70% της εκάστοτε αντικειμενικής αξίας.
Η συγκεκριμένη πράξη παρέχει περίοδο προσαρμογής καθόσον τα ποσά που προκύπτουν από τις μεταβολές των συντελεστών θα συνυπολογισθούν κατά ποσοστό 50% επί των στοιχείων της κεφαλαιακής επάρκειας της 30ης Ιουνίου 2003 και κατά 50% επί των στοιχείων της 31ης Δεκεμβρίου 2003.

3) ΠΔ/ΤΕ 2520/10-2-2003

ΦΕΚ Α' 45/24-2-2003, σελ. 505

ΥΠΟΒΟΛΉ ΣΤΗΝ ΤΡΆΠΕΖΑ ΤΗς ΕΛΛΆΔΟς ΠΕΡΙΟΔΙΚΏΝ ΚΑΤΑΣΤΆΣΕΩΝ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΏΝ ΑΝΟΙΓΜΆΤΩΝ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΏΝ ΙΔΡΥΜΆΤΩΝ ΠΡΟς ΚΑΤΟΊΚΟΥς ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΎ, ΑΝΆ ΧΏΡΑ ΚΑΙ ΑΝΆ ΕΥΡΎΤΕΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΉ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΉ ΖΏΝΗ

Η πράξη είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.bankofgreece.gr/announcements/files/10.2_CE_Part1.doc

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

1) ΣΥΝΕΔΡΊΑΣΗ 142/10-1-2003

ΦΕΚ Α' 26/6-2-2003, σελ. 278

Τροποποίηση των διατάξεων της ΠΔ/ΤΕ 2258/2-11-1993, όπως ισχύει σχετικά με το ανώτατο όριο άντλησης κεφαλαίων από τη διατραπεζική αγορά, που έχει καθοριστεί για τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή πιστωτικού συνεταιρισμού

ΠΕΡΊΛΗΨΗ: Για τις συνεταιριστικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται σ' όλη την ελληνική επικράτεια και συμμετέχουν ως μέλη στο *Ερμής*, το ανώτατο όριο άντλησης κεφαλαίων από τη διατραπεζική αγορά ορίζεται σε ποσοστό 25% των ιδίων κεφαλαίων τους.

2) ΣΥΝΕΔΡΊΑΣΗ 145/31-1-2003, ΘΕΜΑ 5

ΦΕΚ Α' 75/28-3-2003, σελ. 1246

Ανάκληση της άδειας για την ίδρυση και λειτουργία της ανώνυμης ναυτιλιακής τραπεζικής εταιρείας με την επωνυμία "ΣΙΤΙΜΠΑΝΚ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ"

3) ΣΥΝΕΔΡΊΑΣΗ 146/25-2-2003, ΘΕΜΑ 6

ΦΕΚ Α' 75/28-3-2003, σελ. 1246

Εγκριση συγχώνευσης των ανωνύμων εταιρειών "Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias ΑΕ" και "Επενδύσεις Εργασίας ΑΕ", με απορρόφηση της δεύτερης από την πρώτη

4) ΣΥΝΕΔΡΊΑΣΗ 146/25-2-2003, ΘΕΜΑ 7

ΦΕΚ Α' 78/4-4-2003, σελ. 1276

Αλλαγή της επωνυμίας του Γραφείου Αντιπροσωπείας στην Ελλάδα της τράπεζας "Banca Intesa Banca Commerciale Italiana SpA", με έδρα στο Μιλάνο, η άδεια λειτουργίας του οποίου είχε παρασχεθεί με την απόφαση ΝΕ 58/5/15-11-1974

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

1) ΑΠΟΦΑΣΗ 2/258/5-12-2002

ΦΕΚ Β' 19/16-1-2003, σελ. 177

Δημόσια Πρόταση Αγοράς Κινητών Αξιών
Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.hcmc.gr/258_512.doc

2) ΑΠΟΦΑΣΗ 7/259/19-12-2002

ΦΕΚ Β' 19/16-1-2003, σελ. 184

Καθορισμός ελαχίστου περιεχομένου ασφαλιστικών συμβολαίων των ακινήτων στα οποία επενδύουν τα αμοιβαία κεφάλαια ακίνητης περιουσίας και οι εταιρείες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.hcmc.gr/7_259_19.doc

3) ΑΠΟΦΑΣΗ 8/259/19-12-2002

ΦΕΚ Β' 19/16-1-2003, σελ. 185

Περιεχόμενο της εξαμηνιαίας/ετήσιας έκθεσης και της κατάστασης επενδύσεων αμοιβαίου κεφαλαίου ακίνητης περιουσίας και της εξαμηνιαίας κατάστασης επενδύσεων ανώνυμης εταιρείας επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.hcmc.gr/8_259_19.doc

4) ΑΠΟΦΑΣΗ 9/259/19-12-2002

ΦΕΚ Β' 19/16-1-2003, σελ. 187

Πρόσθετες εισφορές στο Επικουρικό Κεφάλαιο Εκκαθάρισης Χρηματιστηρίου Αθηνών

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.hcmc.gr/9_259_19.doc

5) ΑΠΟΦΑΣΗ 10/259/19-12-2002

ΦΕΚ Β' 19/16-1-2003, σελ. 187

Τροποποίηση του Κανονισμού Εκκαθάρισης Χρηματιστηριακών Συναλλαγών και Λειτουργίας Συστήματος Αυλων Τίτλων

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.hcmc.gr/10_259_19.doc

6) ΑΠΟΦΑΣΗ 2/262/6-2-2003

ΦΕΚ Β' 206/24-2-2003, σελ. 2429

Τροποποίηση του Κανονισμού Εκκαθάρισης Χρηματιστηριακών Συναλλαγών και Λειτουργίας Συστήματος Αυλων Τίτλων

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.hcmc.gr/2-LAIKA%20OMOLOGA.doc

Ο κανονισμός Εκκαθάρισης Χρηματιστηριακών Συναλλαγών και Λειτουργίας Συστήματος Αυλων Τίτλων είναι διαθέσιμος στην ιστοσελίδα:
http://www.hcsd.gr/files/el/nfo/rules.pdf

7) ΑΠΟΦΑΣΗ 16/262/6-2-2003

ΦΕΚ Β' 297/13-3-2003, σελ. 3641

Ρυθμίσεις για την παροχή από τις ΕΠΕΥ της επενδυτικής υπηρεσίας της διαχείρισης επενδυτικών χαρτοφυλακίων πελατών

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.hcmc.gr/16-FINAL%20SHEDIO%207022003.doc

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

1) ΑΠΟΦΑΣΗ 27/389/20-12-2002

ΦΕΚ Β' 27/17-1-2003, σελ. 249

Εγκριση τροποποίησης των κανονισμών αμοιβαίων κεφαλαίων που διαχειρίζεται η εταιρεία "MARFIN ΑΕΔΑΚ"

2) ΑΠΟΦΑΣΗ 26/389/20-12-2002

ΦΕΚ Β' 28/17-1-2003, σελ. 269

Εγκριση τροποποίησης των κανονισμών αμοιβαίων κεφαλαίων που διαχειρίζεται η εταιρεία "ALICO AIG ΑΕΔΑΚ"

3) ΑΠΟΦΑΣΗ 7/396/28-1-2003

ΦΕΚ Β' 140/11-2-2003, σελ. 1691

Εγκριση συγχώνευσης των αμοιβαίων κεφαλαίων "ALICO ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ" και "ALICO ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ"

4) ΑΠΟΦΑΣΗ 14/398/4-2-2003

ΦΕΚ Β' 224/28-2-2003, σελ. 2596

Μεταβίβαση μετοχών και τροποποίηση των άρθρων 1, 5, 6, 8, 12, 16, 21, 22, 25, 26, 35 του καταστατικού της εταιρείας "ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕΠΕΥ"

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

1) ΑΠΟΦΑΣΗ 94 – ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 13-2-1003

ΦΕΚ Β' 255/4-3-2003, σελ. 2985

Τροποποίηση και αντικατάσταση της απόφασης 19/1999 του Διοικητικού Συμβουλίου του Χρηματιστηρίου Αθηνών "Υποχρεώσεις εισηγμένων εταιρειών σε περίπτωση συγχωνεύσεων - εξαγορών - αλλαγής κύριας δραστηριότητας - απόσχισης κλάδου"

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/ΑΠΟΦΑΣΗ%20%2094.doc

ΕΤΑΙΡΕΊΑς ΕΚΚΑΘΆΡΙΣΗς ΣΥΝΑΛΛΑΓΊΩΝ ΕΠΊ ΠΑΡΑΓΊΩΓΩΝ

1) ΑΠΟΦΑΣΗ 90ης ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΔΣ (25-2-1003)

ΦΕΚ Β' 245/3-3-2003, σελ. 2849

Τροποποίηση της απόφασης 48/25-7-2000 συνεδρίασης του ΔΣ της Εταιρείας Εκκαθάρισης Συναλλαγών Επί Παραγώγων ΑΕ "Κανονιστικό πλαίσιο για την εκκαθάριση συναλλαγών επί Χρηματοοικονομικών Προϊόντων μέσω της Εταιρείας Εκκαθάρισης Συναλλαγών επί Παραγώγων" (ΕΤΕΣΕΠ) (ΦΕΚ Β' 960/31-7-2000), όπως ισχύει.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ – ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

1.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1099747/840/0015/ΠΟΛ. 1271/12-12-2002 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ,** παρασχέθηκαν οδηγίες και διευκρινίσεις για την εφαρμογή των άρθρων 1, 6, 7, 8 και 10 του Ν. 3052/2002, που αφορούν στην εφαρμογή διατάξεων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων. Από το σύνολο αυτών, επισημαίνεται η διευκρίνιση που δόθηκε ειδικά για τον τρόπο τήρησης του Ισοζυγίου Γενικού-Αναλυτικών Καθολικών από τις τράπεζες. Συγκεκριμένα, ορίσθηκε ότι οι τράπεζες που εφαρμόζουν το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο μπορούν, λόγω του μεγέθους και της πολυπλοκότητας των μηχανογραφικών τους συστημάτων και των ιδιαιτεροτήτων της Τραπεζικής Λογιστικής, να εκτυπώνουν στο Ισοζύγιο τους πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους λογαριασμούς του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών (ΚΛΣΤ), με την προϋπόθεση ότι όταν ζητηθεί από το φορολογικό έλεγχο να είναι δυνατή η περαιτέρω εκτύπωσή τους σε αθεώρητα έντυπα.

2.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1100576/7672/3068/0014Δ'/ ΠΟΛ. 1277/16-12-2002 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ,** παρασχέθηκαν συμπληρωματικές οδηγίες αναφορικά με την παραλαβή των στατιστικών δηλώσεων INTRASTAT από τις ΔΟΥ και την αποστολή τους στην ΕΣΥΕ. Μεταξύ των λοιπών στοιχείων διευκρινίζεται ότι για τις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας ΚΒΣ η υποβολή των δηλώσεων INTRASTAT, που διενεργείται στις ΔΟΥ θα συνεχίσει να γίνεται στις προθεσμίες που ισχύουν για τις περιοδικές δηλώσεις ΦΠΑ.

3.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1101240/10965/Β0012/18-12-2003/ΠΟΛ. 1278/18-12-2002 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ,** διευκρινίστηκε ότι το κόστος ανέγερσης από την ίδια την επιχείρηση ιδιόκτητων χώρων ψυχαγωγίας-αναψυχής (παιδικών σταθμών, γυμναστηρίων και λοιπών συναφών εγκαταστάσεων) για τις ανάγκες των τέκνων ή του ίδιου του προσωπικού της εταιρείας, θεωρείται παραγωγική δαπάνη και κατά συνέπεια οι αποσβέσεις που θα ενεργούνται κάθε χρόνο στο κόστος ανέγερσης θα αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα, προκειμένου για τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών τους.

4.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1001196/1007/ΔΕ-Α'/ΠΟΛ. 1003/7-1-2003 ΑΙΓΌΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ**, ρυθμίστηκαν ορισμένα ζητήματα εφαρμογής της ΠΟΛ. 1155/2002. Συγκεκριμένα, ορίσθηκε – μεταξύ άλλων – ότι οι υποθέσεις που υπάγονται στη ρύθμιση της ΠΟΛ. 1155/2002 για τις οποίες δεν έχουν εκδοθεί οριστικά ή μερικά φύλλα ελέγχου ή πράξεις προσδιορισμού του φόρου μέχρι την 31-12-2002, μπορούν να περαιώνονται μέχρι την 31-3-2003. Στο τελικό βεβαιωτέο ποσό φόρων για το σύνολο των περαιούμενων χρήσεων υπολογίζεται επιβάρυνση κατά ποσοστό 10% αν το ειδικό σημείωμα περαίωσης του άρθρου 7 της απόφασης αυτής υποβληθεί εντός του Ιανουαρίου, κατά 15% αν το σημείωμα υποβληθεί εντός του Φεβρουαρίου και κατά 20% εάν υποβληθεί εντός του Μαρτίου.

5.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1003624/191/24/Α0014/ΠΟΛ. 1006/14-1-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** δόθηκαν διευκρινίσεις αναφορικά με τα άρθρα 19 και 25 του Ν. 3091/2003. Από τις διατάξεις αυτές επισημαίνεται η παράγραφος 5 του άρθρου 25, σύμφωνα με την οποία η επιβολή Φόρου Προστιθέμενης Αξίας στα ακίνητα θα ισχύσει από την 1η Ιανουαρίου 2005.

6.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1006362/147/Α001/ΠΟΛ. 1011/24-1-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** παρασχέθηκαν οδηγίες συμπλήρωσης και υποβολής της οριστικής δήλωσης απόδοσης του φόρου που παρακρατήθηκε από αποδοχές και συντάξεις και από αποδοχές αξιωματικών και μελών κατώτερου πληρώματος πλοίου, κατά τη διάρκεια του έτους 2002.

7.

Με το **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1007103/10771ΠΕ/Β0012/27-1-2003 ΈΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΈΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** διευκρινίσθηκε ότι οι τράπεζες, εφόσον το επιθυμούν, μπορούν να αποδίδουν τον παρακρατούμενο φόρο σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 60 του Ν. 2238/1994 σε κεντρικό επίπεδο, δηλαδή στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία της έδρας τους και όχι σε αυτήν των υποκαταστημάτων τους, όπως προέκυπτε από τις ανωτέρω διατάξεις σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 38 του Ν. 2873/2000.

8.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1007338/180/Α0012/ΠΟΛ. 1012/28-1-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** διευκρινίσθηκε ότι ειδικά για εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες εάν πρόκειται να εκδοθεί μεγάλος αριθμός βεβαιώσεων ή εάν εφαρμόζεται μηχανογραφικό σύστημα για την εκκαθάριση των αμοιβών και τη χορήγηση των βεβαιώσεων στους δικαιούχους, η αποτύπωση της υπογραφής των υπόχρεων μπορεί να γίνεται με μηχανικό μέσο. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να έχει προηγηθεί σχετική γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της αρμόδιας ΔΟΥ. Η ίδια δυνατότητα υπάρχει και στην περίπτωση εκδόσεως μεγάλου αριθμού βεβαιώσεων για αμοιβές τρίτων, τόκους ή προμήθειες.

9.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1010043/235/Α0012/ΠΟΛ. 1016/31-1-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** διευκρινίσθηκε ότι στις βεβαιώσεις αποδοχών ή συντάξεων που αφορούν στο χρονικό διάστημα από 1/1/2002 μέχρι 31.12.2002 δεν είναι υποχρεωτική η αναγραφή των στοιχείων του λογιστή.

10.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1073758/10674ΠΕ/Β0012/ΠΟΛ. 1018/5-2-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ**, διευκρινίσθηκε ότι οι ευεργετικές διατάξεις του Ν. 2166/1993 (για τους μετασχηματισμούς επιχειρήσεων) εφαρμόζονται και επί εξαγοράς ανώνυμης εταιρείας από υφιστάμενη ανώνυμη εταιρεία κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 79 του κ.ν. 2190/1920. Στην περίπτωση, συνεπώς, διενέργειας μετασχηματισμού βάσει των ευεργετικών διατάξεων του Ν. 2166/1993, η εκτίμηση των περιουσιακών στοιχείων της εξαγοραζόμενης εταιρείας δεν θα πραγματοποιηθεί από την επιτροπή του άρθρου 9 του κ.ν. 2190/1920, αλλά θα γίνει διαπίστωση του ύψους της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων της είτε από τον προϊστάμενο της ΔΟΥ είτε από ορκωτό ελεγκτή.

11.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1013229/959-7/0016/ΠΟΛ. 1023/10-2-2003 ΑΠΌΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ,** αποφασίστηκε ότι οι οφειλές προς το Δημόσιο εταιρειών και ενώσεων προσώπων που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα καταβάλλονται στις ΔΟΥ ανεξαρτήτως ποσού υποχρεωτικά με επιταγές. Για την καταβολή οικείων οφειλών με βάση δήλωση προσκομίζεται από την υπόχρεο εταιρεία στη ΔΟΥ επιταγή ισόποση με την οφειλή που προκύπτει από την αντίστοιχη δήλωση. Τυχόν προσαυξήσεις μπορούν να καταβληθούν στη ΔΟΥ με μετρητά υπό την προϋπόθεση ότι η εταιρεία δεν γνωρίζει το ακριβές ποσό της προσαύξησης και το ποσό δεν υπερβαίνει το οριζόμενο στην υπ' αριθ. 93824/29-7-1983 ΑΥΟ.

12.

Με το **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. 1016563/259/0006Γ/20-2-2003 ΈΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΈΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙ-**

ΚΌΝ, κοινοποιήθηκε η υπ' αριθ. 1027924/547/00006Γ /26-3-2002 Απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών. Με την απόφαση αυτή καθορίστηκε ο τύπος και το περιεχόμενο των εντύπων του Υπουργείου που διατίθενται μέσω Internet ή fax από την ηλεκτρονική βάση του. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν, σύμφωνα με τις οριζόμενες σε αυτήν προϋποθέσεις και τις σχετικές οδηγίες της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων, να λαμβάνουν τα συγκεκριμένα έντυπα μέσω Internet ή fax και να κάνουν χρήση αυτών, ακόμη και σε απλή φωτοτυπία. Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι με τις ρυθμίσεις αυτές δεν μεταβάλλεται ο τρόπος και η διαδικασία υποβολής των εν λόγω εντύπων στις αρμόδιες υπηρεσίες.

13.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. 1021577/10206/Β0012/ΠΟΛ. 1038/5-3-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΈΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ**, δόθηκαν οδηγίες και διευκρινίσεις για την ερμηνεία και εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του Ν. 3091/2002 και συγκεκριμένα για το άρθρο 1 (φορολογική κλίμακα και μειώσεις φόρου), άρθρο 2 (μεταφορά ζημίας, απαλλαγές από το φόρο, έκπτωση δαπανών). Ειδικά για τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 2 ορίσθηκε ότι απαλλάσσονται από το φόρο εισοδήματος οι τόκοι οποιασδήποτε μορφής κατάθεσης σε τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα ή το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο εφόσον η κατάθεση δεν είναι σε ευρώ και ο δικαιούχος είναι μόνιμος κάτοικος εξωτερικού. Περαιτέρω, για τις διατάξεις της παραγράφου 12 του ιδίου άρθρου ορίσθηκε ότι για να ισχύσει το καθεστώς της έκπτωσης των τόκων από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου απαιτείται η σύμβαση δανείου για αγορά πρώτης κατοικίας να έχει υπογραφεί μέχρι 31-12-2002. Με το άρθρο 3 του Ν. 3091/2002 ρυθμίστηκαν θέματα αναφορικά με τα αυτοτελώς φορολογούμενα εισοδήματα και μεταξύ άλλων ορίσθηκε ότι τα εισοδήματα από τόκους καταθέσεων, πράξεις repos, ομολογιακών δανείων του Δημοσίου κ.λπ. εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται ως αυτοτελώς φορολογούμενα με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης όταν δικαιούχοι τους είναι ημεδαπές ή αλλοδαπές τραπεζικές ή ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, χορηγήθηκαν διευκρινίσεις για το άρθρο 4 (τεκμήρια δαπανών διαβίωσης) του νέου νόμου, το άρθρο 5 (φορολογία επιχειρήσεων, έκπτωση δαπανών από τα ακαθάριστα έσοδα), το άρθρο 6 (υποβολή δήλωσης), το άρθρο 7 (προσδιορισμός καθαρού εισοδήματος ορισμένων επιχειρήσεων), το άρθρο 8 (κατάργηση επιχειρηματικής αμοιβής εταίρων-διαχειριστών ΕΠΕ). Μεταξύ των επιμέρους ρυθμίσεων του άρθρου 9, σημειώνεται η ρύθμιση της παραγράφου 1 αυτού, σύμφωνα με την οποία οι ήδη προβλεπόμενες απαλλαγές της φορολογίας εισοδήματος για τα κέρδη που μοιράζουν τα αμοιβαία κεφάλαια του Ν. 1969/1991 ή του Ν. 2778/1999 επεκτείνονται και για τα εισοδήματα που προκύπτουν από αμοιβαία κεφάλαια που έχουν συσταθεί σε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Αν δικαιούχος των εισοδημάτων αυτών είναι ανώνυμη εταιρεία, το μέρος αυτών που αντιστοιχεί στα διανεμόμενα κέρδη θα φορολογείται με τις γενικές διατάξεις, ενώ οι μεσολαβούσες τράπεζες δεν θα προβαίνουν σε παρακράτηση φόρου 20% για τα ανωτέρω εισοδήματα που αποκτούν κάτοικοι Ελλάδας, φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Επιπλέον, χορηγήθηκαν διευκρινίσεις για το άρθρο 21 (τροποποίηση του Ν. 2601/1998), το άρθρο 22 (φορολογικές ρυθμίσεις "Αθήνα 2004") και το άρθρο 25 (πωλήσεις μετοχών εισηγμένων στο ΧΑΑ από Ειδικούς Διαπραγματευτές). Αναφορικά με το άρθρο 28 (Αναπροσαρμογή της αναπόσβεστης αξίας των ιδιοχρησιμοποιούμενων ακινήτων των τραπεζικών και ασφαλιστικών ανωνύμων εταιρειών, καθώς και των ανωνύμων εταιρειών με μετοχές εισηγμένες στο ΧΑΑ) διευκρινίστηκε ότι οι μετοχές μιας ανώνυμης εταιρείας θεωρούνται εισηγμένες όταν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία εισαγωγής τους στο ΧΑΑ, έστω κι αν δεν έχει αρχίσει η διαπραγμάτευσή τους. Η προβλεπόμενη από το συγκεκριμένο άρθρο αναπροσαρμογή είναι δυνητική και αφορά ισολογισμούς που κλείνουν την 31-12-2002 και μετά. Σε περίπτωση που εταιρεία εμπίπτουσα στις διατάξεις αυτές αποφασίσει την αναπροσαρμογή, θα πρέπει να αναπροσαρμόσει την αναπόσβεστη αξία όλων των ιδιοχρησιμοποιούμενων ακινήτων, εκτός από τα ακίνητα για τα οποία δεν προκύπτει υπεραξία. Η αναπροσαρμογή καταλαμβάνει και τα ιδιοχρησιμοποιούμενα γή-

πεδα (οικόπεδα) ανεξάρτητα εάν έχουν ανεγερθεί ή όχι κτίρια σε αυτά, ενώ στη ρύθμιση δεν εμπίπτουν τα ακίνητα που κατά το χρόνο της αναπροσαρμογής είναι είτε εκμισθωμένα είτε κενά. Τέλος, με την εν λόγω εγκύκλιο δόθηκαν διευκρινίσεις για τα άρθρα 29 (απόσβεση διαφοράς προκύπτουσας κατά το μετασχηματισμό επιχειρήσεων) και 20 (κατάργηση τέλους χαρτοσήμου ασφαλιστικών αποζημιώσεων).

14.

Με την **ΥΠΙ' ΑΡΙΘ. 1021578/166/Α0013/ΠΟΛ. 1039/4-3-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΈΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** δόθηκαν ορισμένες διευκρινίσεις και οδηγίες για την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 10, 11, 12 13, 14 και 26 του Ν. 3091/2002. Με το άρθρο 10 ρυθμίζονται τα ζητήματα απαλλαγής από το φόρο για την απόκτηση πρώτης κατοικίας με παράθεση σχετικών παραδειγμάτων, με το άρθρο 11 ρυθμίζονται θέματα φορολόγησης μεταβίβασης μετοχών και επιχειρήσεων και διευκρινίζεται ότι στην αυτοτελή φορολόγηση υπόκειται η μεταβίβαση της επιχείρησης και όχι η μεμονωμένη μεταβίβαση των κατ' ιδίαν περιουσιακών στοιχείων της (π.χ. ακίνητα, μηχανήματα ή μεταφορικά μέσα). Για την καλύτερη κατανόηση των επιμέρους ρυθμίσεων παρατίθενται σχετικά παραδείγματα. Με το άρθρο 12 του νέου νόμου ρυθμίζονται θέματα φορολογίας κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών, ενώ με το άρθρο 13 θέματα φορολογίας μεταβίβασης ακινήτων και διευκρινίζονται ζητήματα αρμοδιότητας της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας στην οποία πρέπει να υποβληθεί η δήλωση του φόρου μεταβίβασης. Με το άρθρο 14 αποσαφηνίζονται θέματα απαλλαγής από τη φορολογία μεγάλης ακίνητης περιουσίας των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών. Τέλος, δίδονται ορισμένες διευκρινίσεις αναφορικά με τις διατάξεις της χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), καθώς επίσης και του θεσμού "sale and lease back" σύμφωνα με τον οποίο αντικείμενο της χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορεί να είναι ακίνητο που αγόρασε προηγουμένως η εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης από τον μισθωτή. Στο πλαίσιο αυτό διευκρινίζεται ότι σε περίπτωση εξαγοράς του μισθίου πριν τη λήξη της χρηματοδοτικής μίσθωσης, η μεταβίβαση του ακινήτου χωρίς την καταβολή φόρου μεταβίβασης ακινήτου μπορεί να γίνει μόνο μετά τη συμπλήρωση τριών ετών από την έναρξη της χρηματοδοτικής μίσθωσης, ενώ σε περίπτωση εξαγοράς πριν τη συμπλήρωση τριετίας, ο μισθωτής θα καταβάλει τον αναλογούντα φόρο μεταβίβασης.

15.

Με την **ΥΠΙ' ΑΡΙΘ. 1021764/10217/Β0012/ΠΟΛ. 1041/5-3-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΈΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** δόθηκαν οδηγίες για την ορθή και ομοιόμορφη εφαρμογή των άρθρων 5 και 15 έως και 18 του Ν. 3091/2002. Συγκεκριμένα, αναφορικά με το άρθρο 5 (έκπτωση δαπανών από τα ακαθάριστα έσοδα) διευκρινίσθηκε ότι οι επιχειρήσεις που αγοράζουν πάγια περιουσιακά στοιχεία από εξωχώρια εταιρεία θα υπολογίζουν λογιστικά αποσβέσεις επί των στοιχείων αυτών, αλλά με την υποβολή της ετήσιας δήλωσης φορολογίας εισοδήματός τους, θα πρέπει να αναμορφώνουν τα αποτελέσματά τους με το ποσό των πιο πάνω αποσβέσεων, προσθέτοντας αυτό ως λογιστική διαφορά. Επιπλέον, η συγκεκριμένη εγκύκλιος περιέχει και λίστα με τα κράτη που έχουν χαρακτηρισθεί ως φορολογικοί παράδεισοι, σύμφωνα με σχετικό έγγραφο του ΟΟΣΑ, καθώς επίσης και τα κριτήρια που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να διαπιστωθεί εάν ο εκδότης του φορολογικού στοιχείου είναι εξωχώρια εταιρεία. Οι σχετικές ρυθμίσεις εφαρμόζονται για τα πάγια στοιχεία που προμηθεύονται οι επιχειρήσεις από εξωχώριες εταιρείες από 1-1-2003 και μετά. Με τις διατάξεις των άρθρων 15, 16, 17 και 18 του Ν. 3091/2002 για πρώτη φορά επιβάλλεται ειδικός ετήσιος φόρος (3%) επί της αξίας των ακινήτων, που βρίσκονται στην Ελλάδα και ανήκουν σε εταιρείες κατά πλήρη ή ψιλή κυριότητα ή επί των οποίων έχουν εμπράγματο δικαίωμα επικαρπίας. Σκοπός των διατάξεων είναι η πάταξη της φοροαποφυγής, στην περίπτωση ακινήτων που ανήκουν σε αλλοδαπές εταιρείες που δεν έχουν καμία δραστηριότητα στη χώρα της έδρας τους, αλλά κατά κανόνα και ούτε στη χώρα όπου βρίσκονται τα ακίνητα που κατέχουν. Το άρθρο 15 προβλέπει συγκεκριμένες εξαιρέσεις από την καταβολή του νέου φόρου με παράθεση παραδειγ-

μάτων για την καλύτερη κατανόησή τους. Με το άρθρο 16 προβλέπεται η εις ολόκληρον ευθύνη των παρένθετων προσώπων για την καταβολή του ειδικού αυτού φόρου. Με την εγκύκλιο διευκρινίζεται ότι την εν λόγω ευθύνη μαζί με τους υποχρέους φέρουν και οι τελευταίοι κάτοχοι των ακινήτων από σύμβαση υπό συγκεκριμένους όρους και με την επισήμανση ότι ο τελευταίος κάτοχος δεν ευθύνεται για ολόκληρο το φόρο που οφείλεται από τον υπόχρεο, αλλά μόνο για το φόρο που επιμεριστικά αναλογεί στο ακίνητο που κατέχει. Αναφορικά με το άρθρο 17, που ρυθμίζει τη διαδικασία επιβολής του ειδικού φόρου, διευκρινίζεται ότι κάθε εταιρεία που εμπίπτει στο φόρο αυτό οφείλει στην ετήσια δήλωσή της να αναγράφει τα ακίνητα που έχει στην κατοχή της την 1η Ιανουαρίου του έτους, ανεξάρτητα αν στη συνέχεια και μέχρι την ημερομηνία υποβολής της δήλωσης έχει μεταβιβάσει το σύνολο ή μέρος των ακινήτων της. Η σχετική δήλωση δεν μπορεί να υποβληθεί ταχυδρομικώς, ενώ ειδικά για την πρώτη εφαρμογή του νόμου η δήλωση μπορεί να υποβληθεί μέχρι την 20η Ιουλίου 2003. Τέλος με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 18 θεσπίζονται κίνητρα για τον πρώτο χρόνο επιβολής του φόρου, με μειωμένους τους αναλογούντες φόρους.

16.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. 1021848/454/ΔΜ/ΠΟΛ. 1043/5-3-2003 ΑΠΌΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΎ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** τροποποιήθηκε η ΠΟΛ. 1169/9-6-1998 ΑΥΟ για τον καθορισμό των διαδικασιών και των δικαιολογητικών κατά την υποβολή δηλώσεων έναρξης, μεταβολής και διακοπής εργασιών. Αξιοσημείωτο είναι ότι πλέον η βεβαίωση έναρξης και μεταβολής εργασιών χορηγείται χωρίς την υποχρεωτική διενέργεια άμεσης αυτοψίας στην έδρα της επιχείρησης. Ο έλεγχος αυτός διενεργείται με ευθύνη των προϊσταμένων των ΔΟΥ και συνίσταται σε ανά τακτά χρονικά διαστήματα δειγματοληπτικό επιτόπιο έλεγχο για την επαλήθευση των στοιχείων της δήλωσης (έναρξης ή μεταβολής εργασιών). Ειδικά για τη μεταβολή του τόπου επαγγελματικής εγκατάστασης, δίνεται η δυνατότητα στους υπόχρεους να υποβάλουν τη δήλωση μεταβολής εργασιών τους και μέσω ηλεκτρονικού ή απλού ταχυδρομείου ή fax. Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με την ΠΟΛ. 1042/4-3-2003 Εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, τα στοιχεία της μεταβολής θα εισάγονται οίκοθεν από την υπηρεσία στο υποσύστημα του Μητρώου και στη συνέχεια οι εκδοθείσες βεβαιώσεις της δηλούμενης μεταβολής θα αποστέλλονται ταχυδρομικά στο φορολογούμενο.

17.

Με το **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. 1023535/508/Α0012/11-3-2003 ΈΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΈΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ**, καθορίστηκε για την εφαρμογή του άρθρου 13 του Ν. 2238/1994, που αναφέρεται στη μεταβίβαση επιχείρησης, εταιρικών μεριδίων ή ποσοστού συμμετοχής, ότι το ποσό της εμπορικής αμοιβής από 1-1-2003 ανέρχεται σε ευρώ εννέα χιλιάδες τριακόσια (9.300€), ενώ το επιτόκιο των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου ετήσιας διάρκειας είναι ίσο με 2,69%.

18.

Με το **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. 1005754/10059/Β0012/13-3-2003 ΈΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΈΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** κοινοποιήθηκε η με αριθμό 732/2002 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση ανωνύμου εταιρείας που έχει συσταθεί με τις ευεργετικές διατάξεις του ν.δ. 1297/1972 οι χορηγηθείσες φορολογικές απαλλαγές δεν αίρονται όταν μετατρέπεται σε εταιρεία περιορισμένης ευθύνης σύμφωνα με τις διατάξεις του κ.ν. 2190/1920.

19.

Με την **ΥΙΓ' ΑΡΙΘ. 1020059/1164/813/0014Δ'/ΠΟΛ. 1034 /28-3-2003 ΕΓΚΎΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΈΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΊΑς ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΏΝ** κοινοποιήθηκε η υπ' αριθ. πρωτ. Γ40-419/25-2-2003 Απόφαση της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος, με την οποία παρατάθηκε μέχρι και την 7-3-2003 η προθεσμία υποβολής των δηλώσεων INTRASTAT για το μήνα Ιανουάριο 2003.

❐

ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΕΒΕΝΤΑΚΗΣ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης
Αθήνα 2003

Η διεθνής μακροοικονομική και χρηματοοικονομική αφορά τις νομισματικές και μακροοικονομικές σχέσεις μεταξύ των χωρών και αναπτύχθηκε ιδιαίτερα κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, αλλά κυρίως κατά την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην επίδραση πολλών παραγόντων, όπως η διεθνοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίων, οι μεγάλες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των κυριότερων νομισμάτων, η διεθνής κίνηση κεφαλαίων, καθώς και οι έντονες νομισματικές και χρηματοοικονομικές κρίσεις που εκδηλώθηκαν τη δεκαετία του ’90 στην Ευρώπη, την Ασία και τη Λατινική Αμερική.

Η διεθνής κίνηση κεφαλαίων αποτελεί βασικό συνδετικό κρίκο μεταξύ των εθνικών οικονομιών, καθώς συνδέει τα επιτόκια που είναι εκφρασμένα σε διαφορετικά εθνικά νομίσματα, μέσω της συνθήκης ισοτιμίας επιτοκίων. Επιπλέον επιτρέπει στις διάφορες χώρες να χρηματοδοτούν τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τους κι έτσι συμβάλλει σημαντικά στη μετάδοση των διαταραχών από μια χώρα σε άλλη. Οι βιομηχανικές χώρες γενικά έχουν καταργήσει τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων, όπως και οι περισσότερες από τις χώρες που βρίσκονται στο στάδιο της μετάβασης στην οικονομία της αγοράς.

Η δημιουργία της ΟΝΕ και η εισαγωγή του ευρώ στις αρχές του 1999 αποτελούν ίσως τις πιο σημαντικές εξελίξεις του διεθνούς νομισματικού συστήματος από την κατάρρευση του συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods, στις αρχές της δεκαετίας του ’70. Μια άλλη σημαντική εξέλιξη στις δεκαετίες του ’80 και ’90 ήταν η ανάπτυξη νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων, όπως η ανταλλαγή νομισμάτων (swaps), τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures) και τα δικαιώματα προαίρεσης (options), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη του συναλλαγματικού κινδύνου, αλλά και για κερδοσκοπία.

Το βιβλίο αυτό, το οποίο καλύπτει τις σημαντικότερες εξελίξεις στη διεθνή μακροοικονομική και χρηματοοικονομική, περιλαμβάνει πέντε μέρη: Το πρώτο μέρος αναφέρεται στις αγορές συναλλάγματος και ευρωνομισμάτων, καθώς και στις διεθνείς ισοτιμίες επιτοκίων.

Στο δεύτερο μέρος εξετάζονται αναλυτικά η διάρθρωση του ισοζυγίου πληρωμών και οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις εξισορρόπησής του. Πιο συγκεκριμένα αναλύονται η κεϋνσιανή προσέγγιση εξισορρόπησης του ισοζυγίου πληρωμών, η προσέγγιση των ελαστικοτήτων, η προσέγγιση της απορρόφησης και η νομισματική προσέγγιση.

Το τρίτο μέρος αναφέρεται στη μακροοικονομική πολιτική σε καθεστώς σταθερών και κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών. Αναφέρεται επίσης στη διεθνή αλληλεξάρτηση μεταξύ των εθνικών οικονομιών, καθώς και στο συντονισμό των μακροοικονομικών πολιτικών.

Στο τέταρτο μέρος εξετάζονται τα διάφορα υποδείγματα προσδιορισμού των συναλλαγματικών ισοτιμιών, καθώς και η προσέγγιση της νέας πληροφόρησης (news) για τη συναλλαγματική ισοτιμία. Εξετάζονται επίσης αναλυτικά η αποτελεσματικότητα της αγοράς συναλλάγματος, οι ζώνες-στόχοι για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, καθώς και τα υποδείγματα των νομισματικών κρίσεων και κερδοσκοπικών επιθέσεων.

Το πέμπτο μέρος αναφέρεται στο καθεστώς του Κανόνα Χρυσού, στο σύστημα του Bretton Woods, στο σύστημα των ελεύθερων κυμαινόμενων ισοτιμιών, καθώς και στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα. Αναφέρεται επίσης στην Ευρωπαϊκή Νομισματική Ενωση, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, καθώς και στην εισαγωγή του ευρώ.

Το βιβλίο αυτό απευθύνεται στους σπουδαστές των οικονομικών επιστημών, αλλά και σε όσους ασχολούνται με τα σύγχρονα διεθνή νομισματικά και χρηματοοικονομικά θέματα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ:

- ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ
- ΘΕΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ
- ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ
- ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ
- ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΥΠΑ
- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ
- ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
- ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Τραπεζική Εποπτεία

1. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Παράλληλα με τις εργασίες της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία αναφορικά με την κατάρτιση του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργάζεται αντίστοιχο κείμενο εργασίας, με σκοπό την ενσωμάτωση του νέου πλαισίου σε κοινοτική Οδηγία, μόλις αυτό οριστικοποιηθεί. Ετσι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ειδικότερα η Banking Advisory Committee ζήτησε στην αρχή του έτους τις απόψεις των τραπεζών και άλλων εμπλεκόμενων φορέων αναφορικά με το επικαιροποιημένο σχέδιο πρότασης Οδηγίας για την κεφαλαιακή επάρκεια τραπεζών και επενδυτικών υπηρεσιών.

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών διαμόρφωσε κείμενο θέσεων επί του κειμένου της Επιτροπής και, σε συνεργασία με την αρμόδια υπηρεσία της Τράπεζας της Ελλάδος, υπέβαλε τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους σχετικό έγγραφο προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η εν λόγω διαβούλευση θα έχει ως αποτέλεσμα την αναδιαμόρφωση του σχεδίου πρότασης Οδηγίας τον ερχόμενο Σεπτέμβριο, ενσωματώνοντας και ενδεχόμενες τροποποιήσεις που θα επιβάλει το τρίτο και (κατά βάσιμες εκτιμήσεις) οριστικό συμβουλευτικό κείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας.

2. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Η ΕΕΤ συγκρότησε τον Ιανουάριο του 2003 Συντονιστική Επιτροπή Διευθυντών Επιθεώρησης, με σκοπό τη συλλογική αντιμετώπιση και την ανταλλαγή απόψεων αναφορικά με ζητήματα εσωτερικού ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ενα από τα πρώτα ζητήματα, που κρίθηκαν ως άμεσης προτεραιότητας προς διερεύνηση, είναι εκείνο που ανακύπτει ως προς την κανονιστική συμμόρφωση των πιστωτικών ιδρυμάτων προς το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και τους όρους σύμφωνα με τους οποίους αυτά πρέπει να λειτουργούν. Αλλα ζητήματα που πρόκειται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας είναι η σύνθεση και λειτουργία των μονάδων εσωτερικού ελέγχου και οι τρόποι μέτρησης της αποδοτικότητάς τους, η εξέταση του βαθμού εμπλοκής του εσωτερικού ελέγχου σε θέματα συμμόρφωσης με την υφιστάμενη νομοθεσία και σε σχέση με τη διαχείριση κινδύνων, οι σχέσεις εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, καθώς και η διαδικασία ενημέρωσης των εποπτικών αρχών.

Θεματα Κεφαλαιαγορας

ΔΗΜΌΣΙΕς ΠΡΟΣΦΟΡΈς ΕΞΑΓΟΡΆς

Η ΕΕΤ, με την ιδιότητα του μέλους της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης (ΕΤΟ), συμμετείχε στη διαμόρφωση των θέσεων της Ομοσπονδίας επί της πρότασης Οδηγίας για τις δημόσιες προσφορές εξαγοράς. Στις θέσεις που διατυπώνονται, επισημαίνεται η αναγκαιότητα έκδοσης της εν λόγω Οδηγίας ως ουσιώδους τμήματος του Προγράμματος Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες, που θα συμβάλει στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς, τη βελτίωση του ανταγωνισμού και την προστασία των μετόχων μειοψηφίας. Περαιτέρω, διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις αναφορικά με επιμέρους άρθρα της πρότασης Οδηγίας και ιδίως για τις ρυθμίσεις που προτείνονται σχετικά με τον καθορισμό της αρμόδιας εποπτικής αρχής και του εφαρμοστέου δικαίου, την προστασία των μετόχων μειοψηφίας, τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται από τις υπό εξαγορά εταιρείες και το μη αντιτάξιμο των περιορισμών όσον αφορά στη μεταβίβαση τίτλων και το δικαίωμα ψήφου. Διαφοροποίηση της ΕΕΤ σε σχέση με τις ως άνω θέσεις της ΕΤΟ υπάρχει όσον αφορά στο ποσοστό δικαιωμάτων ψήφου, με το οποίο αποκτάται ο έλεγχος της εταιρείας. Ειδικότερα, η ΕΕΤ και η Ενωση Τραπεζών Δανίας εκτιμούν ότι ορθά προβλέπεται στην πρόταση Οδηγίας ότι το ποσοστό των δικαιωμάτων ψήφου, με το οποίο αποκτάται ο έλεγχος της εταιρείας, καθώς και ο τρόπος προσδιορισμού του θα πρέπει να καθορίζονται από κανόνες του κράτους μέλους, στο οποίο η εταιρεία έχει την καταστατική της έδρα.

Θεματα Προστασιας Καταναλωτη

ΠΔ/ΤΕ 2501/2002 – ΕΝΗΜΈΡΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΣΣΟΜΈΝΩΝ ΜΕ ΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΆ ΙΔΡΎΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥς ΌΡΟΥς ΠΟΥ ΔΙΈΠΟΥΝ ΤΙς ΣΥΝΑΛΛΑΓΈς ΤΟΥς

Οπως είναι γνωστό, με την Πράξη 2501/2002 της Τράπεζας της Ελλάδος τροποποιούνται και κωδικοποιούνται οι υφιστάμενες διατάξεις που αφορούν στην ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα. Η ΕΕΤ, αφού επεξεργάστηκε διεξοδικά τις διατάξεις της Πράξης και με γνώμονα την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της και την αποφυγή δυσλειτουργιών και παρερμηνειών, έθεσε συγκεκριμένα θέματα προς διευκρίνιση από την Τράπεζα της Ελλάδος και επισήμανε την αναγκαιότητα εύλογης παράτασης της έναρξης ισχύος της.

Σε διευκρινιστικές επιστολές που απέστειλε η Τράπεζα της Ελλάδος στην ΕΕΤ:

➢ Αναγνωρίζεται ότι η εφαρμογή αρκετών διατάξεων της ΠΔ/ΤΕ 2501/2002 προϋποθέτει εκτεταμένες προσαρμογές στα συστήματα των τραπεζών (μηχα-

νογραφικά, οργανωτικά κ.λπ.), στις επιμέρους τραπεζικές συμβάσεις, καθώς επίσης και στα ενημερωτικά τους φυλλάδια. Ως εκ τούτου η ΤτΕ παρέτεινε την έναρξη ισχύος της Πράξης, προκειμένου να γίνει η προσαρμογή των εντύπων των συμβάσεων και οι τεχνικές προσαρμογές που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή της, μέχρι τις 30 Ιουνίου 2003.

➢ Παρέσχε διευκρινίσεις σχετικά με τον τρόπο προσδιορισμού της μεταβολής του γενικού επιτοκίου αναφοράς και με τις χρεώσεις που έχουν δικαίωμα να επιβάλλουν οι τράπεζες, με διάκρισή τους σε προμήθειες, αμοιβές για τυχόν παρεχόμενες ειδικές υπηρεσίες, εφάπαξ δαπάνες και έξοδα υπέρ τρίτων. Διευκρινίσεις δόθηκαν επίσης αναφορικά με τη μονομερή τροποποίηση των όρων των συμβάσεων, την ενημέρωση των δικαιούχων δανείων ειδικών κατηγοριών, την ενημέρωση των εγγυητών, καθώς επίσης και τα ενημερωτικά φυλλάδια.

ΠΡΌΤΑΣΗ ΟΔΗΓΊΑς ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΉ ΠΊΣΤΗ

Η ΕΕΤ, με την ιδιότητα του μέλους της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης (ΕΤΟ), συμμετείχε στη διαμόρφωση των θέσεων της Ομοσπονδίας για την πρόταση Οδηγίας για την καταναλωτική πίστη, η οποία πρόκειται να αντικαταστήσει την υφιστάμενη Οδηγία 87/102/ΕΟΚ. Οι θέσεις αυτές αναφέρονται συνολικά στην πρόταση Οδηγίας και στα επιμέρους άρθρα της και προτείνονται συγκεκριμένες λύσεις αντιμετώπισης των ζητημάτων που ανακύπτουν, με γνώμονα την εξισορρόπηση της ενίσχυσης της προστασίας του καταναλωτή σε ένα περιβάλλον υγιούς ανταγωνισμού και παροχής υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και ποικιλίας επιλογών στους καταναλωτές.

Τα σημεία, τα οποία εντοπίζονται στη συνολική θεώρηση της πρότασης Οδηγίας είναι ιδίως τα εξής:

➢ Ο στόχος της μέγιστης εναρμόνισης είναι πολύ σημαντικό να επιτευχθεί, στο μέτρο που θα διευκολύνει σημαντικά την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην πραγματοποίηση διασυνοριακών συναλλαγών, γεγονός το οποίο με τη σειρά του θα αυξήσει τις επιλογές και τα οφέλη των καταναλωτών.

➢ Η απουσία λεπτομερούς και σε βάθος μελέτης των επιπτώσεων που αναμένεται να έχει η πρόταση Οδηγίας στην αγορά της καταναλωτικής πίστης στην ΕΕ, προβληματίζει ιδιαίτερα ως προς την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων. Θέματα τα οποία κρίνεται αναγκαίο να διερευνηθούν – έστω και στο στάδιο αυτό – είναι εάν οι προτεινόμενες αλλαγές είναι πράγματι εφικτό να εφαρμοστούν στην πράξη, το κόστος εφαρμογής τους και οι αποδέκτες του κόστους αυτού, καθώς και οι επιπτώσεις των προτεινόμενων μέτρων στις παρεχόμενες υπηρεσίες.

➢ Η παρατηρούμενη μετάθεση του συνόλου σχεδόν των ευθυνών στο πιστωτικό ίδρυμα έχει ως αποτέλεσμα ο καταναλωτής, αν και συμβαλλόμενο μέρος, να μη φέρει ευθύνη για τις επιλογές του. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια τον υπέρμετρο περιορισμό της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων και καταλήγει σε συρρίκνωση, όχι μόνο των ευθυνών, αλλά και των επιλογών του καταναλωτή και των αντίστοιχων γι' αυτόν πλεονεκτημάτων.

➢ Η καθιέρωση λεπτομερών και πολύπλοκων διαδικασιών κατά την παροχή πίστωσης θα έχει ως αναπόφευκτη συνέπεια τη μεγάλη αύξηση του κόστους για τις τράπεζες, αλλά και τη σύγχυση στον καταναλωτή, που καλείται να συγκρίνει και να κατανοήσει πολλά διαφορετικά μεγέθη και πλήθος εξειδικευμένων πληροφοριών, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες του. Είναι σαφές ότι ο καλά πληροφορημένος καταναλωτής είναι και πιο συνειδητοποιημένος στις επιλογές του. Η ορθή πληροφόρηση δεν θα πρέπει όμως να ταυτίζεται με τον όγκο των παρεχόμενων στοιχείων, αλλά με την παροχή των κατά περίπτωση και ανάλογα με το στάδιο της συναλλαγής πράγματι χρήσιμων για τον καταναλωτή πληροφοριών.

ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΌς ΚΏΔΙΚΑς ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΆς ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΏΝ ΔΑΝΕΊΩΝ

Περί τα τέλη Μαρτίου 2003 οριστικοποιήθηκε η ετήσια έκθεση προόδου αναφορικά με την εφαρμογή του εν λόγω κώδικα από τα πιστωτικά ιδρύματα των κρατών μελών που προσχώρησαν σε αυτόν. Η έκθεση προσυπογράφεται από τις ενώσεις πιστωτικού τομέα που συμμετείχαν στη διαπραγμάτευση του κώδικα και τα παρατιθέμενα στοιχεία υποβλήθηκαν από τις επιμέρους εθνικές ενώσεις τραπεζών. Οπως προκύπτει από την έκθεση, στο τέλος του 2002 είχαν προσχωρήσει στον κώδικα πάνω από 3.600 πιστωτικά ιδρύματα. Στην Ελλάδα, όπως είναι γνωστό, προσχώρησε και εφαρμόζει τον κώδικα η συντριπτική πλειονότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων που χορηγούν στεγαστικά δάνεια.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

1. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (EUROPEAN PAYMENTS COUNCIL - EPC)

1.1 Ομάδα Εργασίας για τις Κάρτες (Cards Working Group)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών (EPC) υιοθέτησε ομόφωνα, στις αρχές Μαρτίου, το κείμενο πολιτικής (Findings and Recommendations), που συνέταξε η Ομάδα Εργασίας για τις Κάρτες αναφορικά με τη διαμόρφωση ενός συνεκτικού και αποτελεσματικού πλαισίου ανάπτυξης του κλάδου των καρτών. Βασικούς άξονες των εν λόγω συστάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών αποτελούν:

➢ η διαμόρφωση ελάχιστων προτύπων ασφάλειας και μιας κοινής προσέγγισης για την αντιμετώπιση των απατών,

➢ η εμπέδωση πλήρους διαφάνειας στην τιμολογιακή πολιτική των εθνικών και διεθνών οργανισμών καρτών,

➢ η διαμόρφωση ενιαίας άδειας, με την αναγκαία προς αυτό τροποποίηση των εσωτερικών κανονισμών των διεθνών και εθνικών οργανισμών, που θα επιτρέπει την ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας έκδοσης και αποδοχής καρτών από οποιαδήποτε τράπεζα ή τραπεζικό όμιλο στα πλαίσια της – υπό διαμόρφωση – ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς πληρωμών, και

➢ η ανάγκη συνεργασίας με τις αρμόδιες νομοθετικές και κανονιστικές αρχές, προκειμένου να αρθούν κανονιστικά και διοικητικά εμπόδια, που παρακωλύουν την ευόδωση των στόχων της βιομηχανίας καρτών.

Σύμφωνα με το χρονοπρόγραμμα, μετά την ενσωμάτωση των παρατηρήσεων των διεθνών και εθνικών οργανισμών καρτών, θα οριστικοποιηθεί η μορφή του κειμένου στη συνάντηση της Ομάδας Εργασίας που έχει προγραμματιστεί για τις 14 Μαΐου και θα υποβληθεί στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών προς υιοθέτηση.

1.2 Ομάδα Εργασίας για την Εξυπηρέτηση της Πελατείας και τις Επιχειρηματικές Απαιτήσεις (Customer and Business Requirements Working Group)

1.2.1 Συμφωνία για τις Διατραπεζικές Πρακτικές Χρέωσης

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών υιοθέτησε ομόφωνα τη Συμφωνία για τις Διατραπεζικές Πρακτικές Χρέωσης (Convention on Interbank Charging Practices), που συνέταξε η Ομάδα Εργασίας για την Εξυπηρέτηση της Πελατείας και τις Επιχειρηματικές Απαιτήσεις. Ο στόχος της συμφω-

νίας είναι διπλός: αφενός η καθιέρωση στις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, του SHARE* ως διατραπεζικής πρακτικής χρέωσης και αφετέρου η αποφυγή της πρακτικής αφαίρεσης από το αρχικό εμβαστέο ποσό τυχόν εξόδων της μεσολαβούσας τράπεζας (non benededuct).

Οι διατάξεις της εφαρμόζονται στις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 2560/2001 και επιπλέον πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

➢ Η σχετική εντολή περιέχει τον αριθμό λογαριασμού του δικαιούχου σε μορφή IBAN, καθώς επίσης και τον BIC της τράπεζας του δικαιούχου.

➢ Εχει επιλεγεί η μέθοδος SHARE αναφορικά με τον επιμερισμό των εξόδων μεταξύ της αποστέλλουσας και της παραλήπτριας τράπεζας.

➢ Η εντολή είναι πλήρως αυτοματοποιημένη (full STP) σύμφωνα με τον ορισμό του σχετικού τεχνικού παραρτήματος της συμφωνίας.

1.2.2 Σύσταση Ομάδας Εργασίας για τις Επιταγές (Cheque Task Force)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών, στα πλαίσια της διαμόρφωσης του ενιαίου χώρου πληρωμών και λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα των επιταγών ως μέσου πληρωμών, αποφάσισε να συγκροτήσει ειδική Ομάδα Εργασίας για τις Επιταγές. Εργο της θα είναι η καταγραφή των βασικών χαρακτηριστικών τής σχετικής αγοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.3 Ομάδα Εργασίας για Θέματα Μετρητών (Cash Working Group)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών υιοθέτησε ομόφωνα το κείμενο πολιτικής (Findings and Recommendations που διαμόρφωσε η Ομάδα Εργασίας για Θέματα Μετρητών. Στόχος της υπό διαμόρφωση στρατηγικής είναι αφενός η μείωση της χρήσης των μετρητών για συναλλαγές και αφετέρου η μείωση του κόστους χρήσης των μετρητών.

Βασικοί άξονες των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών είναι:

➢ Η αναγνώριση της συμπληρωματικότητας των πολιτικών για τις κάρτες πληρωμής και τα μετρητά και η αύξηση της χρήσης των πρώτων.

➢ Ο ομοιόμορφος προσδιορισμός σε ευρωπαϊκό επίπεδο των παρεχόμενων σχετικών υπηρεσιών από τις κεντρικές τράπεζες.

➢ Η άρση των εμποδίων στη διασυνοριακή διακίνηση μετρητών για τον εφοδιασμό των τραπεζών.

➢ Η εναρμόνιση των λειτουργικών και τεχνικών χαρακτηριστικών των υποδομών διαχείρισης των μετρητών.

➢ Η αναθεώρηση των αρμοδιοτήτων των εθνικών κεντρικών τραπεζών για τη θέση σε κυκλοφορία, την απόσυρση και την υλική διαχείριση των μετρητών.

1.4 "Νέο κανονιστικό πλαίσιο για τα μέσα/συστήματα πληρωμών στην εσωτερική αγορά"

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών, σε συνεργασία με τις εθνικές ενώσεις τραπεζών, διαμόρφωσε προσχέδιο απάντησης στο πλαίσιο της διαδικασίας διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με το "Νέο κανονιστικό πλαίσιο για τα μέσα/συστήματα πληρωμών μικρής αξίας στην εσωτερική αγορά".

2. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ

2.1 Ερμηνευτικό κείμενο της FATF επί της ειδικής σύστασης αρ. 7 για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών και τις εθνικές ενώσεις τραπεζών, υπέβαλε στη FATF την κοινή θέση των μελών της για την ανάγκη αντιμετώπισης των πληρωμών μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ενωσης ως εγχώριων πληρωμών.

Με τον τρόπο αυτό και στο πλαίσιο του ευρύτερου στόχου διαμόρφωσης μιας ενιαίας αγοράς πληρωμών, τα κοινοτικά πιστωτικά ιδρύματα θα επωφεληθούν από το χαλαρότερο πλαίσιο υποχρεώσεων που προβλέπεται για τη διενέργεια πληρωμών στο εσωτερικό ενός κράτους.

*SHARE: καθένας από τους αντισυμβαλλομένους κατά την εκτέλεση μιας διασυνοριακής μεταφοράς πίστωσης πληρώνει το μέρος των εξόδων που του αντιστοιχεί.

2.2 Ομάδα εργασίας για τη μελέτη του νομικού πλαισίου των συστημάτων πληρωμών άμεσης χρέωσης

Στο πλαίσιο της Ομάδας Εργασίας για την Εξυπηρέτηση της Πελατείας και τις Επιχειρηματικές Απαιτήσεις του EPC έχει ήδη συσταθεί ειδική ομάδα εργασίας για τη μελέτη της προοπτικής ανάπτυξης ενός πανευρωπαϊκού συστήματος άμεσων χρεώσεων. Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναθέσει σε εξειδικευμένη εταιρεία την εκπόνηση μελέτης αναφορικά με το κανονιστικό πλαίσιο διενέργειας διασυνοριακών πληρωμών μέσω συστημάτων άμεσης χρέωσης. Στο πλαίσιο αυτό και σε συνέχεια σχετικής πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποφασίστηκε η σύσταση ειδικής ομάδας νομικών για τη μελέτη του θέματος.

3. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ EURO BANKING ASSOCIATION (EBA)

3.1 Πανευρωπαϊκό Σύστημα Αυτόματης Εκκαθάρισης Πληρωμών Μικρής Αξίας (Pan European Retail Payment Clearing House-PEACH)

Η Societa Interbacaria per l' Automazione (SIA), που είχε επιλεγεί από την EBA ως εξωτερικός συνεργάτης για την ανάπτυξη και διαχείριση της τεχνικής πλατφόρμας του συστήματος πληρωμών STEP2, ολοκλήρωσε τις εργασίες της το Μάρτιο 2003.

Το σύστημα πληρωμών STEP2 αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της προς διαμόρφωση ενιαίας αγοράς πληρωμών, σύμφωνα με τη στρατηγική του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών. Εχει σχεδιαστεί για τη διενέργεια και εκκαθάριση εντολών μεταφοράς πιστώσεων μικρής αξίας σε μορφή αρχείου, ενώ σε μελλοντικό χρόνο πρόκειται να χρησιμοποιηθεί και για τη διεκπεραίωση εντολών άμεσης χρέωσης. Στην παρούσα φάση διενεργούνται πιλοτικές δοκιμές του συστήματος από ορισμένες τράπεζες.

Πλεονεκτήματα του νέου συστήματος αποτελούν:

- Η απόλυτη αυτοματοποίηση της διενέργειας εντολών πληρωμών.
- Το χαμηλό κόστος και η ευκολία χρήσης.
- Η παροχή διευκολύνσεων για την αποτελεσματική διαχείριση της ρευστότητας.

4. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – ΔΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

4.1 Σύμβαση διατραπεζικής πληρωμής λογαριασμών σταθερής τηλεφωνίας ΟΤΕ μέσω του συστήματος Diasdebit

Ο Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος υπέβαλε αίτημα προς τη ΔΙΑΣ και τις τράπεζες για την εξόφληση των λογαριασμών σταθερής τηλεφωνίας με χρέωση των τραπεζικών λογαριασμών των πελατών του μέσω του συστήματος DIASDEBIT – με παράλληλη κατάργηση των διμερών συμφωνιών που έχουν ήδη υπογράψει με τον Οργανισμό ορισμένες τράπεζες. Οι τράπεζες, η εταιρεία ΔΙΑΣ και ο ΟΤΕ υπέγραψαν τον Ιανουάριο σχετική σύμβαση, η οποία έχει ήδη τεθεί σε ισχύ.

4.2 Εξόφληση των οφειλών των καρτών στα ΑΤΜ

Λαμβάνοντας υπόψη τη δυνατότητα εξόφλησης των λογαριασμών των καρτών μέσω των ΕΛΤΑ, αλλά και την ανάπτυξη εναλλακτικών δικτύων πληρωμών (π.χ. πρακτορεία ΟΠΑΠ), οι τράπεζες αποφάσισαν να εξετάσουν τη δυνατότητα εξυπηρέτησης των πιο πάνω πληρωμών μέσω των διατραπεζικών συστημάτων πληρωμών. Προς το σκοπό αυτό ανέθεσαν στη ΔΙΑΣ τη συγκρότηση ομάδας εργασίας που θα επεξεργαστεί συνολικά τις σχετικές δυνατότητες.

5. ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ DIASTRANSFER

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών επισήμανε στις διοικήσεις των τραπεζών μελών της τους λόγους που καθιστούν, περισσότερο από ποτέ, επιτακτική την ανάγκη εμπέδωσης της διατραπεζικής μεταφοράς κεφαλαίων ως το κατ' εξοχήν σύστημα πληρωμών για επιχειρηματικές και ιδιωτικές συναλλαγές. Οι διοικήσεις των τραπεζών που δεν συμμετέχουν στο σύστημα Diastransfer της ΔΙΑΣ καλούνται να εξετάσουν το ενδεχόμενο άμεσης ένταξής τους, ενώ οι ήδη συμμετέχουσες να επιδιώξουν την προώθηση της εν λόγω υπηρεσίας στην πελατεία τους.

ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΥΠΑ

1. ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ ΣΕ ΔΙΑΤΑΓΗ ΣΕ ΞΕΝΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Στη διάρκεια των τελευταίων μηνών ολοκληρώθηκε το έργο της τυποποίησης των γραμματίων και συναλλαγματικών σε διαταγή σε ξένο νόμισμα. Το Φεβρουάριο ενημερώθηκαν οι διοικήσεις των τραπεζών, προκειμένου να δώσουν τις απαραίτητες οδηγίες προς τις αρμόδιες υπηρεσίες τους. Το νέο πρότυπο παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα της ΕΕΤ.

2. ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Αφού ολοκληρώθηκε η παραλαβή των σχετικών αρχείων από τις τράπεζες και με τη συνεργασία της Τράπεζας της Ελλάδος, οριστικοποιήθηκε ο πίνακας των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας. Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών επεξεργάστηκε τα στοιχεία και απέστειλε το Ευρετήριο του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος σε ηλεκτρονική μορφή στις τράπεζες μέλη της, στις εταιρείες ΔΙΑΣ και ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ, καθώς και στο Γραφείο του Τραπεζικού Μεσολαβητή.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ

1. ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

Οι τράπεζες, στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν την παραγωγικότητα των μονάδων ηλεκτρονικής τραπεζικής και να αυξήσουν τις συναλλαγές που πραγματοποιούνται μέσω αυτού του εναλλακτικού δικτύου, ζήτησαν από την Ενωση Ελληνικών Τραπεζών τη συγκρότηση τριών ομάδων εργασίας με τα εξής αντικείμενα:

➢ Συνεργασία για τα ψηφιακά πιστοποιητικά και τις ψηφιακές υπογραφές. Στόχος της ομάδας είναι η καθιέρωση κοινά αποδεκτών διαδικασιών και κοινής αντιμετώπισης των τεχνικών προδιαγραφών, ώστε να είναι δυνατή η αμοιβαία αναγνώριση των ψηφιακών πιστοποιητικών μεταξύ των τραπεζών.

➢ Συλλογή στατιστικών πληροφοριών σχετικά με την ηλεκτρονική τραπεζική. Το έργο της εν λόγω ομάδας συνίσταται στον προσδιορισμό της μεθοδολογίας και του είδους των πληροφοριών που επιθυμούν οι τράπεζες να συλλέγει η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών.

➢ Μελέτη και προσδιορισμός προωθητικών ενεργειών για την ηλεκτρονική τραπεζική.

2. ΤΕΛΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗς ΕΥΡΩΠΑΪΚΗς ΕΠΙΤΡΟΠΗς ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΓΙΑ ΤΙς ΠΛΗΡΩΜΕς ΜΕΣΩ ΚΙΝΗΤΩΝ ΤΗΛΕΦΩΝΩΝ

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, στα πλαίσια της ενημέρωσης των μελών της, διαβίβασε στις τράπεζες το τελικό σχέδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τραπεζικών Προτύπων για τις πληρωμές μέσω κινητών τηλεφώνων.

Το έγγραφο περιγράφει τα προβλήματα και τις απαιτήσεις μιας τυπικής ευρωπαϊκής τράπεζας, η οποία θέτει σε εφαρμογή συστήματα πληρωμών μέσω κινητών τηλεφώνων (mobile payments). Το σχέδιο κειμένου, σύμφωνα με το οποίο όλοι οι συμμετέχοντες στις πληρωμές μέσω κινητών τηλεφώνων μπορούν να αποκομίσουν κέρδος, πρόκειται να χρησιμοποιηθεί ως κατευθυντήρια γραμμή για τις τράπεζες και τους συνεργάτες τους (π.χ. εταιρείες τηλεπικοινωνίας, κατασκευαστές συσκευών).

Στατιστικα Στοιχεια

Με στόχο την καλύτερη ανταπόκριση της ΕΕΤ στο μεγάλο αριθμό αιτημάτων που δέχεται, τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό σχετικά με μεγέθη που αφορούν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, αποφασίστηκε η σύσταση ειδικής υπηρεσίας, η οποία με συστηματικό τρόπο θα αναλάβει τη συγκέντρωση και επεξεργασία των σχετικών πληροφοριών.

Ηδη ξεκίνησε η στατιστική ανάλυση των βασικών οικονομικών μεγεθών των τραπεζών και των ομίλων τους, όπως προκύπτουν από τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 1998, 1999, 2000, 2001, 2002.

Πιο συγκεκριμένα η επεξεργασία περιλαμβάνει:

- Ανάλυση Βασικών Μεγεθών Ισολογισμού & Ανάλυση Λογαριασμού Αποτελεσμάτων Χρήσης τράπεζας και ομίλου.
- Χρηματοοικονομικούς Δείκτες επί των Οικονομικών Καταστάσεων.
- Γραφική Απεικόνιση Βασικών Οικονομικών Μεγεθών.
- Γραφική Απεικόνιση Μεριδίων Αγοράς.

Παράλληλα προχώρησε η συλλογή και επεξεργασία στοιχείων του δικτύου των τραπεζών, του συνόλου των απασχολουμένων και του δικτύου των ΑΤΜ κατά το έτος 2002.

Νομικα Θεματα

ΕΠΙΤΡΟΠΉ ΓΙΑ ΘΈΜΑΤΑ ΔΙΕΘΝΟΎς ΕΜΠΟΡΙΚΟΎ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΊ-

Οπως είναι γνωστό, η ΕΕΤ συμμετέχει στην Επιτροπή Τραπεζικής Τεχνικής και Πρακτικής του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου. Η Επιτροπή της ΕΕΤ για Θέματα του ΔΕΕ έχει σκοπό την επεξεργασία, ανάλυση και διαμόρφωση θέσεων των τραπεζών σε θέματα που εξετάζει η ανωτέρω επιτροπή του ΔΕΕ.

Στην τελευταία συνεδρίαση της ανωτέρω επιτροπής συζητήθηκαν οι ομοιόμορφοι κανόνες του ΔΕΕ "Uniform Rules for Demand Guarantees" No 458, με στόχο να διατυπωθούν απόψεις για θέματα συμβατότητάς τους με το ελληνικό νομικό πλαίσιο για τις εγγυητικές επιστολές. Συζητήθηκε επίσης η τροποποίηση του κανονισμού λειτουργίας της επιτροπής εμπειρογνωμόνων.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑ ΜΕ ΤΟ ΣΎΝΔΕΣΜΟ ΕΜΠΟΡΙΚΏΝ ΤΡΑΠΕΖΏΝ ΚΎ-

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, ανταποκρινόμενη σε αιτήματα του Συνδέσμου Εμπορικών Τραπεζών Κύπρου, παρέσχε ενημέρωση αναφορικά με το υφιστάμενο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο αφενός για ζητήματα που αφορούν στην κεντρική τράπεζα και αφετέρου για θέματα που αφορούν στους υπευθύνους της διοίκησης των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τη διαδικασία ίδρυσης του πιστωτικού ιδρύματος και λήψης της άδειας λειτουργίας του.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑ ΜΕ ΝΟΜΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΉ ΕΠΙΤΡΟΠΉ ΓΙΑ ΕΝΣΩΜΆΤΩΣΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΉς ΝΟΜΙΚΉς ΠΡΆΞΗς

Ο πρόεδρος της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της απόφασης-πλαισίου του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 "Για την καταπολέμηση της απάτης και της πλαστογραφίας που αφορούν τα μέσα πληρωμής πλην των μετρητών" (2001/413/ΔΕΥ), ζήτησε τη συνδρομή της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών. Η ΕΕΤ συνέστησε ομάδα εργασίας αποτελούμενη από υπευθύνους για τα μέσα πληρωμής και νομικούς των τραπεζών και απέστειλε στον πρόεδρο της ανωτέρω επιτροπής σημείωμα εργασίας και αρχικών παρατηρήσεων για την απόφαση-πλαίσιο, με παράρτημα τυπολογίας αδικημάτων που σχετίζονται με μέσα πληρωμής, καθώς και σχετικό πληροφοριακό υλικό.

ΕΛΛΗΝΙΚΉ ΕΤΑΙΡΕΊΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΎ ΔΙΚΑΊΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΊΟΥ ΤΗς ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΆς

Ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες αναγνώρισης του επιστημονικού σωματείου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς". Συγκεκριμένα το καταστατικό του σωματείου εγκρίθηκε δυνάμει της υπ' αριθ. 277/2003 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και καταχωρήθηκε με αύξ. αριθ. 24410 στο βιβλίο των σωματείων του Πρωτοδικείου Αθηνών στις 27.2.2003.

ΖΗΤΉΜΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑς ΤΡΑΠΕΖΏΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΏΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΏΝ

Η Ομοσπονδία Δικαστικών Επιμελητών Ελλάδος, με επιστολή που απηύθυνε στην Ενωση Ελληνικών Τραπεζών και κοινοποίησε στις τράπεζες, έθεσε ορισμένα ζητήματα συνεργασίας, τα οποία αφορούσαν κυρίως στην πολιτική των τραπεζών στο αντικείμενό τους. Οι ισχυρισμοί εστιάζονταν στην παράκαμψη εκ μέρους των τραπεζών των δικαστικών επιμελητών μέσω της συνεργασίας τους με "ενδιάμεσες" ιδιωτικές εισπρακτικές εταιρείες και στην κατάργηση στην πράξη των διαδικασιών της επίδοσης ή της θυροκόλλησης. Το θέμα τέθηκε υπόψη των μελών της Νομικής Επιτροπής της ΕΕΤ και κατόπιν σχετικής αποφάσεως εστάλη απαντητική επιστολή, στην οποία επισημάνθηκε ότι οι τράπεζες τηρούν το νόμο και τις προβλεπόμενες διαδικασίες, χωρίς να παρακάμπτουν ή να εφαρμόζουν κατά τρόπο αυθαίρετο τις ισχύουσες διατάξεις, ενώ σύννομη είναι και η συνεργασία τους με ιδιωτικές εισπρακτικές εταιρείες. Στο πλαίσιο αυτό έγινε ρητή αναφορά και στη σχετική υπ' αριθ. 20/2001 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Περαιτέρω η ΕΕΤ εκδήλωσε την πρόθεσή της για διάλογο και ανταλλαγή απόψεων επί του θέματος.

ΠΡΟΘΕΣΜΊΕς ΕΜΦΆΝΙΣΗς ΕΠΙΤΑΓΊΗς

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών απηύθυνε επιστολή-ερώτημα στη Νομική Επιτροπή της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης, κατόπιν επιθυμίας των τραπεζών μελών της, για να διερευνηθεί το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο των κρατών μελών στο θέμα των προθεσμιών εμφάνισης επιταγής. Οι σχετικές απαντήσεις κοινοποιήθηκαν στην ΕΕΤ και θα εξεταστούν από τη Νομική Επιτροπή.

Λογιστικα Θεματα

ΔΙΕΘΝΊΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΆ ΠΡΌΤΥΠΑ

Κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου 2003 υπήρξε έντονη ενασχόληση με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 32 και 39, για τα οποία εκπονήθηκαν επιμέρους έγγραφα παρατηρήσεων, που χρησίμευσαν ως υλικό εργασίας και προετοιμασίας των προγραμματισμένων για το Μάρτιο συζητήσεων στρογγυλής τραπέζης. Οι συναντήσεις αυτές οργανώθηκαν από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB) με τη συμμετοχή των επιχειρηματικών οργανώσεων, ενώσεων ή μεμονωμένων επιχειρήσεων που είχαν υποβάλει παρατηρήσεις για τις προωθούμενες τροποποιήσεις επί των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ) και ιδίως επί των ΔΛΠ 32 και 39 για τα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Τα κυριότερα ζητήματα εστιάστηκαν στη λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου (hedging accounting) και τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα (derivatives). Στο πλαίσιο αυτό η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών τάχθηκε υπέρ της κοινοποίησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (στον επίτροπο κ. Φριτς Μπολκενστάϊν) και τον πρόεδρο του IASB επιστολής, με την οποία επισημαίνονται αφενός τα προβλήματα από την ενδεχόμενη αποτίμηση των παράγωγων χρηματοοικονομικών παραγώγων στην εύλογη αξία τους, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για σκοπούς κερδοσκοπικούς (trading) ή αντιστάθμισης κινδύνου (hedging), και αφετέρου η ανάγκη διαφορετικής λογιστικής αντιμετώπισης του banking book και του trading book.

SARBANES-OXLEY ACT

Αναφορικά με τον ανωτέρω αμερικανικό νόμο και στο πλαίσιο της προσπάθειας που καταβάλει η Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ενωσης (ΕΤΟ) να υποβάλει επαρκή και εμπεριστατωμένα στοιχεία για τις υφιστάμενες σε επίπεδο εθνικής νομοθεσίας κρατών μελών ρυθμίσεις, αναφορικά με τα επιμέρους θέματα του εν λόγω νόμου (κατάσχεση παροχών διευθυντικών στελεχών, απαγόρευση χορήγησης προσωπικών δανείων σε στελέχη, αξιολόγηση του διενεργούμενου εσωτερικού ελέγχου), τέθηκε το ζήτημα της κοινοποίησης στην αρμόδια αμερικανική επιτροπή κεφαλαιαγοράς των συλλεγέντων, όχι στην πληρότητά τους, στοιχείων για λόγους πολιτικής ή της αναμονής και αποστολής του συνόλου των στοιχείων. Στο σχετικό αίτημα της ΕΤΟ κρίθηκε σκόπιμο από την ελληνική πλευρά να αποσταλούν τα στοιχεία όταν ολοκληρωθεί η συλλογή τους.

Φορολογικα Θεματα

ΠΡΌΤΑΣΗ ΟΔΗΓΊΑς ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΌΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΑΜΙΕΎΣΕΩΝ ΥΠΌ ΜΟΡΦΉ ΤΌΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΌΤΗΤΑ

Στο πλαίσιο του Συμβουλίου EcoFin της 21ης Ιανουαρίου 2003 επιτεύχθηκε πολιτική συμφωνία για την άμεση προώθηση της πρότασης Οδηγίας. Κατόπιν τούτου σημειώθηκαν εξελίξεις στις διαπραγματεύσεις με τις τρίτες, μη κοινοτικές, χώρες (Ελβετία, Λιχτενστάϊν, Μονακό, Αγιος Μαρίνος και Ανδόρα) για την υιοθέτηση ισοδύναμων με της Οδηγίας μέτρων, με στόχο την υιοθέτησή της από την 1η Ιανουαρίου 2004. Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών κοινοποίησε στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών επιστολή με τα κύρια ζητήματα που ανακύπτουν από την εφαρμογή της Οδηγίας και καθιστούν επιτακτική την έναρξη εφαρμογής της από την 1η Ιανουαρίου 2005, με την επισήμανση ότι πρόκειται για κοινό αίτημα του ευρωπαϊκού τραπεζικού κλάδου. Σύμφωνα δε με τις τελευταίες εξελίξεις στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου, πρόθεση είναι η ενσωμάτωση της Οδηγίας στις εθνικές νομοθεσίες να γίνει μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2004, ενώ η εφαρμογή της να ξεκινήσει την 1η Ιανουαρίου 2005. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι για τις συμβατικές σχέσεις που θα έχουν συναφθεί πριν την 1η Ιανουαρίου 2004, οι φορείς πληρωμής θα πρέπει, με βάση τα στοιχεία που διαθέτουν, να καταχωρίζουν την "ταυτότητα" του πραγματικού δικαιούχου, αποτελούμενη από το όνομα και τη διεύθυνσή του. Περαιτέρω, πρόθεση είναι να εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο της Οδηγίας και τα αμοιβαία κεφάλαια, όχι όμως τα ασφαλιστικά προϊόντα.

ΣΥΜΒΆΣΕΙς ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΜΈΝΟΥ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΉ (QUALIFIED INTERMEDIARY AGREEMENTS)

Αναφορικά με το θέμα των Συμβάσεων Εξουσιοδοτημένου Μεσολαβητή (Qualified Intermediary Agreements) και της εφαρμογής τους, η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, στο πλαίσιο της παρεχόμενης ενημέρωσης για τις σχετικές εξελίξεις, κοινοποίησε στις τράπεζες μέλη της που έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για το θέμα, επιμέρους έγγραφα που ελήφθησαν από την Αμερικανική Φορολογική Αρχή (IRS) μέσω της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Τα έγγραφα αυτά αφορούσαν κυρίως στις προθεσμίες και τις μορφές των εντύπων που πρέπει κατά περίπτωση να συμπληρωθούν από τους Εξουσιοδοτημένους Μεσολαβητές ("QI"), στη διαδικασία υποβολής αιτήματος μη διενέργειας εξωτερικού ελέγχου από τον QI, στις συνηθέστερες ερωτήσεις και απαντήσεις που έχουν τεθεί για το καθεστώς του QI και τη λειτουργία των σχετικών συμβάσεων, καθώς και στη δυνατότητα άντλησης και χρήσης των επιμέρους εντύπων από την αντίστοιχη ιστοσελίδα του IRS.

ΕΚΔΟΣΗ ΕΙΔΙΚΏΝ ΤΊΤΛΩΝ ΑΠΟΤΑΜΊΕΥΣΗς (ΕΤΑ), ΕΝΤΌΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΊΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΎ ΔΗΜΟΣΊΟΥ (ΕΓΕΔ) ΚΑΙ ΟΜΟΛΌΓΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΎ ΔΗΜΟΣΊΟΥ (ΟΕΔ)

Στο πλαίσιο της εξαγγελθείσης έκδοσης από το Ελληνικό Δημόσιο των Ειδικών Τίτλων Αποταμίευσης (ΕΤΑ), των Εντόκων Γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου (ΕΓΕΔ) και των Ομολόγων του Ελληνικού

Δημοσίου (ΟΕΔ), πραγματοποιήθηκαν με πρωτοβουλία της Φορολογικής Επιτροπής της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών δύο συσκέψεις, με την παρουσία αφενός εκπροσώπων των οικονομικών διευθύνσεων και των διευθύνσεων διαχείρισης διαθεσίμων των τραπεζών και αφετέρου των βασικών εκπροσώπων του Οργανισμού Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ), της Τράπεζας της Ελλάδος, του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών και του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Στο πλαίσιο των συσκέψεων αυτών διευκρινίστηκαν βασικά θέματα, τόσο ουσιαστικά όσο και τεχνικά, για την ευχερέστερη διάθεση των εν λόγω τίτλων στο ευρύ επενδυτικό κοινό.

ΦΟΡΟΛΌΓΗΣΗ ΤΊΤΛΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΎ ΔΗΜΟΣΊΟΥ

Με αφορμή τα επιμέρους ζητήματα που ανακύπτουν από τη φορολόγηση των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου, καθώς και από την επερχόμενη ενσωμάτωση της Οδηγίας για τη φορολόγηση των εισοδημάτων από αποταμιεύσεις, πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Φορολογικής Επιτροπής της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών σύσκεψη με τη συμμετοχή και του Διευθυντή της Γενικής Διεύθυνσης Φορολογίας του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Στη συνάντηση το ενδιαφέρον εστιάστηκε στη φορολόγηση των εισοδημάτων από πράξεις repo και reverse repo, καθώς και στην αυτοτελή φορολόγηση των Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (ΟΕΔ) σε συνδυασμό με το φόρο εισοδήματος των τραπεζών. Από τη συζήτηση κατέστη σαφές ότι το θέμα αυτό συνδέεται με το γενικότερο ζήτημα της ανάπτυξης κατάλληλων συστημάτων για την παρακολούθηση των ΟΕΔ και κρίθηκε σκόπιμη, μέχρι την οριστική αντιμετώπισή του, να χορηγηθεί από το Υπουργείο παράταση εφαρμογής του αρ. 17 του Ν. 2819/2000 (με το οποίο προβλέπεται ότι ο παρακρατούμενος για τους τίτλους αυτούς φόρος εκπίπτει εξ ολοκλήρου από το φόρο που αναλογεί στο φορολογούμενο εισόδημα των τραπεζών) για όλο το έτος 2003, δεδομένου ότι ήδη από τις 31.12.2002 έχει λήξει η ισχύς του.

ΕΠΙΤΡΟΠΉ ΔΙΑΒΟΎΛΕΥΣΗς ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΌΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΏΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΆΤΩΝ ΤΗς "ΑΓΟΡΆς" ΣΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΆ ΚΑΙ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΆ ΘΈΜΑΤΑ

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών συστάθηκε η ανωτέρω επιτροπή, με αντικείμενο τη μελέτη των υφιστάμενων ή δημιουργούμενων προβλημάτων της "Αγοράς" σε φορολογικά και τελωνειακά θέματα, όπως πολύπλοκες γραφειοκρατικές διαδικασίες και καθυστερήσεις ή υπερφορολόγηση, που προκύπτουν από την εφαρμογή ισχυουσών διατάξεων ή προωθούμενων μέτρων. Στην εν λόγω επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και επαγγελματικών οργανώσεων και φορέων, μετέχει και εκπρόσωπος της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών. Στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του τρέχοντος έτους ξεκίνησαν οι εργασίες της επιτροπής και μεταξύ των θεμάτων που την απασχόλησαν ήταν και το θέμα της "Απλούστευσης των φορολογικών διαδικασιών για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας". Αναφορικά με το θέμα αυτό, από την πλευρά των τραπεζών συγκεντρώθηκαν ζητήματα που αφορούν στη φορολογία εισοδήματος, το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας, το Μητρώο και την τήρηση των βιβλίων, τις συναλλαγές με το Δημόσιο Ταμείο, καθώς και θέματα διοικητικής επίλυσης διαφορών.

ΣΎΣΤΑΣΗ ΟΜΆΔΑς ΕΡΓΑΣΊΑς

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα επιμέρους φορολογικών θεμάτων που βρίσκονται σε εξέλιξη σε κοινοτικό επίπεδο (όπως η πρόταση Οδηγίας για τη φορολόγηση των αποταμιεύσεων υπό μορφή τόκων στην Κοινότητα, ζητήματα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, η διαμόρφωση ενιαίας φορολογικής βάσης σε συνδυασμό με την εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων) συνέστηκε στο πλαίσιο της Φορολογικής Επιτροπής ομάδα εργασίας, με αντικείμενο

την επεξεργασία συγκεκριμένων θεμάτων, προκειμένου να καταστεί εφικτή η διατύπωση κατά τρόπο ενιαίο εμπεριστατωμένων απόψεων και η κατάλληλη προώθησή τους τόσο σε εσωτερικό όσο και κοινοτικό επίπεδο.

ΑΝΑΓΡΑΦΉ ΣΤΟΙΧΕΊΩΝ ΛΟΓΙΣΤΉ-ΦΟΡΟΤΈΧΝΗ ΣΤΙς ΒΕΒΑΙΏΣΕΙς ΑΠΟΔΟΧΏΝ Ή ΣΥΝΤΆΞΕΩΝ

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και σχετική εγκύκλιο καθορίστηκαν ο τύπος και το περιεχόμενο της οριστικής δήλωσης του φόρου μισθωτών υπηρεσιών, καθώς και το υπόδειγμα βεβαιώσεων που θα έπρεπε να χορηγηθούν στους απασχολουμένους. Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό, πέραν των λοιπών στοιχείων απαιτείτο και η αναγραφή των στοιχείων του λογιστή - φοροτέχνη. Κατόπιν σχετικού εγγράφου που κοινοποίησε η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, εκδόθηκε η ΠΟΛ. 1016/31.1.2003 εγκύκλιος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, σύμφωνα με την οποία έγινε δεκτό ότι στις βεβαιώσεις αποδοχών ή συντάξεων που αφορούν στο χρονικό διάστημα από 1.1.2002 μέχρι 31.12.2002 δεν είναι υποχρεωτική η αναγραφή των στοιχείων του λογιστή.

Εργασιακα Θεματα

ΕΡΓΑΣΙΑΚΆ ΘΈΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΈΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΉς ΑΣΦΆΛΙΣΗς ΣΤΟ ΠΛΑΊΣΙΟ ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΠΡΟΕΔΡΊΑς ΤΗς ΕΕ

Ενόψει της ελληνικής προεδρίας το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους και στο πλαίσιο της πρώτης συνεδρίασης του έτους της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Θεμάτων της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης, η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών εκπόνησε ενημερωτικό σημείωμα αναφορικά με τα θέματα της σχετικής ατζέντας. Συγκεκριμένα η ατζέντα περιλάμβανε: α) θέματα πολιτικής, στα οποία εντάσσονταν: η επισκόπηση της Ατζέντας Κοινωνικής Πολιτικής, η αναθεώρηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και η συμμετοχική αγορά εργασίας, β) νομοθετικό έργο, που αφορούσε: την πρόταση Οδηγίας για τους όρους εργασίας των προσωρινά απασχολουμένων μέσω εταιρειών προσωρινής απασχόλησης, το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, την προαγωγή της υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο εργασίας, την προαγωγή της ισότητας των φύλων και τον κοινωνικό διάλογο.

ΠΡΟΣΤΑΣΊΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΈΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΎ ΧΑΡΑΚΤΉΡΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΈΝΩΝ

Στο πλαίσιο της διαδικασίας διαβούλευσης που έχει ξεκινήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με το ανωτέρω θέμα, η ΕΕΤ επεξεργάστηκε το σχετικό σχέδιο κειμένου θέσεων που εκπονήθηκε από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Θεμάτων της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής

Ενωσης και συμφώνησε με την παρατιθέμενη σε αυτό επιχειρηματολογία. Σύμφωνα με το βασικό συμπέρασμα, η υφιστάμενη κοινοτική νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η αντίστοιχη ενσωμάτωσή της στις επιμέρους εσωτερικές έννομες τάξεις κρίνεται επαρκής και δεν θεωρείται σκόπιμη η υιοθέτηση περαιτέρω κοινοτικών νομοθετικών μέτρων ειδικά για τους εργαζομένους. Στην περίπτωση ωστόσο που μια κοινοτική δράση δεν μπορεί να αποφευχθεί, θα πρέπει να λάβει τη μορφή μη δεσμευτικών μέτρων, όπως τη μορφή των Συστάσεων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΌς ΔΙΆΛΟΓΟς ΜΕ ΤΟΥς ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΎς ΕΤΑΊΡΟΥς ΤΩΝ ΥΠΌ ΈΝΤΑΞΗ ΚΡΑΤΏΝ

Στις 17 και 18 Φεβρουαρίου πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο Στρογγυλή Τράπεζα για τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους των υπό ένταξη κρατών. Στόχος ήταν αφενός η ενημέρωση για τις εργασιακές και κοινωνικές σχέσεις στον τραπεζικό κλάδο κάθε υπό ένταξη κράτους και αφετέρου η παρουσίαση της ευρωπαϊκής και των εθνικών εμπειριών. Πρέπει να επισημανθεί ότι από τις σχετικές συζητήσεις ειδικά για την Κύπρο καταδείχθηκε ότι το τραπεζικό της σύστημα διαθέτει και την παράδοση και την εμπειρία στις εργασιακές σχέσεις και πληροί τα κριτήρια ένταξής της στον ευρωπαϊκό τραπεζικό χώρο.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΆ ΣΥΜΒΟΎΛΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΈΝΩΝ

Στο πλαίσιο της Στρογγυλής Τράπεζας, που πραγματοποιήθηκε στις 17-18.2.2003 στην Κύπρο ενόψει την ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ενωση και της συνεπαγόμενης ένταξης του Εργοδοτικού Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Θεμάτων της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ενωσης, ανέκυψε το ζήτημα της δημιουργίας Ευρωπαϊκών Συμβουλίων Εργαζομένων (European Works Councils), δεδομένου του αριθμού των υφιστάμενων κυπριακών τραπεζών. Ηδη η Ενωση Τραπεζοϋπαλλήλων Κύπρου προωθεί το θέμα μέσω της Ευρωπαϊκής Εργατικής Συνομοσπονδίας (UNI-Europa). Επισημαίνεται ότι το μέτρο αυτό καταλαμβάνει όχι μόνο τις κυπριακές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, αλλά και τις ελληνικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο και έχουν πάνω από 150 υπαλλήλους. Για την προώθηση του σημαντικού αυτού θέματος πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες σύσκεψη μεταξύ των μελών της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Θεμάτων, με τη συμμετοχή και εκπροσώπου της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών.

ΘΈΜΑΤΑ ΥΓΙΕΙΝΉς ΚΑΙ ΑΣΦΆΛΕΙΑς

Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών εκπόνησε σχέδιο κειμένου αναφορικά με τα προβλήματα που ανακύπτουν από την εφαρμογή της νομοθεσίας περί υγιεινής και ασφάλειας των τραπεζών. Το κείμενο αυτό, κατόπιν εγκρίσεως από την Επιτροπή Εργασιακών και Κοινωνικών Θεμάτων της ΕΕΤ, θα υποβληθεί στο Υπουργείο Εργασίας.

Τραπεζικες Εργασιες

ΣΥΜΜΕΤΟΧΉ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΏΝ ΙΔΡΥΜΆΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΉ ΤΩΝ ΔΡΆΣΕΩΝ ΚΡΑΤΙΚΏΝ ΕΝΙΣΧΎΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙς ΜΜΕ ΣΤΟ ΠΛΑΊΣΙΟ ΤΩΝ 13 ΠΕΠ ΤΟΥ ΚΠΣ 2000-2006

Στις αρχές του 2002 το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, αποβλέποντας στην αποτελεσματικότερη υλοποίηση των δράσεων των κρατικών ενισχύσεων για τις ΜΜΕ μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) του Γ΄ ΚΠΣ, ζήτησε, όπως είναι γνωστό, τη συμμετοχή του τραπεζικού τομέα στις θεματικές ενότητες Μεταποίησης και Τουρισμού.

Οι σχετικές εργασίες των τραπεζών επικεντρώνονται κυρίως: α. στην ενημέρωση των δικαιούχων για την υποβολή των προτάσεών τους, β. την αξιολόγηση των επενδυτικών τους προγραμμάτων, γ. την παρακολούθηση των επενδύσεων, δ. την καταβολή στους δικαιούχους των ενισχύσεων της δημόσιας επιχορήγησης και ε. την ενημέρωση των αρμόδιων Αρχών.

Στη διάρκεια του 2002 ολοκληρώθηκαν αρκετές διαδικαστικές λεπτομέρειες, υπογράφηκαν οι σχετικές συμβάσεις του έργου μεταξύ ΥΠΟΙΟ και καθεμιάς από τις ενδιαφερόμενες τράπεζες (εκδήλωσαν ενδιαφέρον και εντάχθηκαν 19 τράπεζες) και προκηρύχθηκε ο χρόνος υποβολής αιτήσεων των υποψήφιων επενδυτών, που προσδιορίστηκε για το διάστημα 25.10 έως 13.12.2002.

Στις αρχές του 2003 ολοκληρώθηκε η διαδικασία υποβολής και αποδοχής των αιτήσεων των υποψήφιων επενδυτών. Υποβλήθηκαν 3.640 αιτήσεις Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων των κλάδων Μεταποίησης και Τουρισμού για τις 13 περιφέρειες της χώρας, μέσω 1500 υποκαταστημάτων των τραπεζών που συμμετείχαν στη διαδικασία. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αριθμός των αιτήσεων κρίθηκε και από αρμόδιους παράγοντες του ΥΠΟΙΟ ιδιαίτερα ικανοποιητικός, δεδομένης και της πολυπλοκότητας των όρων και των προϋποθέσεων της οικείας προκήρυξης.

Ακολούθως, στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2003, ολοκληρώθηκε από τις εμπλεκόμενες τράπεζες η διαδικασία αξιολόγησης των προτάσεων των υποψήφιων επενδυτών, αφού προηγήθηκαν αρκετές συνεδριάσεις της ειδικής διατραπεζικής επιτροπής της ΕΕΤ, όπου επιλύθηκαν πλείστα διαδικαστικά θέματα. Στη συνέχεια οι τράπεζες άρχισαν την αποστολή των φακέλων των επενδυτών στις αρμόδιες Περιφέρειες, για τελική βαθμολόγηση και έκδοση ή μη αποφάσεων υπαγωγής των επενδυτικών προγραμμάτων τους στις συγκεκριμένες δράσεις των κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο των ΠΕΠ.

ΤΑΜΕΊΟ ΕΓΓΥΟΔΟΣΊΑς ΜΙΚΡΏΝ ΚΑΙ ΠΟΛΎ ΜΙΚΡΏΝ ΕΠΙΧΕΙΡΉΣΕΩΝ ΑΕ (ΤΕΜΠΜΕ)

Η ανάγκη δημιουργίας του Ταμείου, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο τεύχος, αναδείχθηκε στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών της ΕΕΤ για την προώθηση θεσμών στήριξης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων. Μετά από συνεργασία του Υπουργείου Ανάπτυξης, εκπροσώπων των παραγωγικών τάξεων και της ΕΕΤ διενεργήθηκε ειδική έρευνα και εκπονήθηκε μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας του Ταμείου, με βάση τη διεθνή εμπειρία και τις οδηγίες του οικείου επιχειρησιακού προγράμματος του Υπουργείου Ανάπτυξης του Γ΄ ΚΠΣ.

Η ίδρυση του Ταμείου Εγγυοδοσίας ολοκληρώ-

θηκε με την ψήφιση του Ν. 3066/2002 και στα τέλη του Ιανουαρίου 2003 ορίστηκε το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας, με τη συμμετοχή εκπροσώπων του Υπουργείου Ανάπτυξης, της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, της Ενωσης Κεντρικών Επιμελητηρίων Ελλάδος και της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Ελλάδος (ΓΕΣΕΒΕ). Πρόεδρος της εταιρείας ορίστηκε ο κ. Ιωάννης Δασκαλόπουλος, πρώην Διοικητής τράπεζας, ενώ η ΕΕΤ εκπροσωπείται από το Γενικό Γραμματέα της, κ. Χρήστο Γκόρτσο.

Πρόσφατα η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος (Ανταγωνιστικότητα), με σκοπό την εξειδίκευση της δράσης 2.6.1 (Ιδρυση του Ταμείου Εγγυοδοσίας), ανέθεσε στην Ενωση Ελληνικών Τραπεζών τη διενέργεια α. μελέτης για τη σύνταξη Κανονισμού Παροχής Εγγυήσεων, β. μελέτης για τη σύνταξη του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας του ΤΕΜΠΜΕ και γ. την αρχική συμπλήρωση του Τεχνικού Δελτίου Εργου.

ΤΡΟΠΟΠΟΊΗΣΗ ΤΗς ΑΠΌΦΑΣΗς ΕΝΠΘ 502/23.6.92

Με τις οδηγίες της παραγράφου ΙΙ της 139/6/3.12.2002 απόφασης της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος, που τροποποίησε ορισμένες διατάξεις της ΕΝΠΘ 502/23.6.92, καθορίζεται ότι για επιταγές που αγοράζονται από πιστωτικό ίδρυμα διαφορετικό από αυτό που τηρείται ο λογαριασμός του εκδότη της επιταγής, το οποίο λειτουργεί στην ίδια ή σε άλλη πόλη, το προϊόν της επιταγής φέρεται σε πίστωση του λογαριασμού του κομιστή με αξία (valeur) της τρίτης, το αργότερο, εργάσιμης ημέρας από την ημερομηνία αγοράς της επιταγής, ανεξάρτητα αν αυτές κινούνται μέσω ΔΗΣΣΕ ή παραδοσιακού συμψηφισμού.

Ας σημειωθεί ότι για τις επιταγές που διακινούνται μέσω παραδοσιακού συμψηφισμού το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα σοβαρό για τις τράπεζες, αφού μεταξύ άλλων εμπεριέχει και θέματα απώλειας κεφαλαίων, λόγω και του απαιτούμενου χρόνου διακίνησης και διαπίστωσης του “καλώς έχειν”. Η Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, μετά από διερεύνηση του θέματος επανήλθε πρόσφατα στην Τράπεζα της Ελλάδος και ζήτησε την τροποποίηση της διάταξης σε ό,τι αφορά στην ημερομηνία πίστωσης των λογαριασμών με το προϊόν των αγοραζομένων επιταγών, η οποία θα πρέπει να γίνεται με αξία (valeur) το αργότερο την έκτη εργάσιμη ημέρα από την αγορά τους και όχι την τρίτη εργάσιμη ημέρα που καθορίζεται με την ως άνω απόφαση.

❐

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

1. ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ

2. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Στο διάστημα Ιανουαρίου-Μαρτίου 2003 πραγματοποιήθηκαν ενέργειες για την ανάπτυξη των πιστοποιημένων προγραμμάτων που προσφέρει το ΕΤΙ. Αναφορικά με τη βασική κατάρτιση των νέων υπαλλήλων αποφασίστηκε η προσαρμογή του σχετικού προγράμματος του ΕΤΙ στις προδιαγραφές αξιολόγησης του – κοινού για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες – μοντέλου βασικής τραπεζικής εκπαίδευσης European Foundation Certificate in Banking (EFCB), που εκπονείται στο πλαίσιο του ΕΒΤ.Ν.

Κατ' αυτόν τον τρόπο το πιστοποιητικό επιτυχούς ολοκλήρωσής του θα φέρει τη σφραγίδα τόσο του εθνικού μας τραπεζικού ινστιτούτου όσο και της αρμόδιας Επιτροπής του ΕΒΤ.Ν. Αναφορικά με την προετοιμασία τραπεζικών στελεχών για ανώτερες θέσεις, το ΕΤΙ σχεδιάζει πιστοποιημένο πρόγραμμα, με πλούσια θεματολογία υψηλού επιπέδου. Τα δύο αυτά προγράμματα θα οριστικοποιηθούν σύντομα, με τη συνεργασία των τραπεζών μελών της ΕΕΤ.

Υστερα από επισήμανση ορισμένων τραπεζών για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην ομαλή επιστροφή του ΛΑΕΚ 0,45% των εργοδοτικών εισφορών, το ΕΤΙ ανέλαβε το συντονισμό ενεργειών για τη συγκέντρωση και αξιολόγηση των επίμαχων σημείων και στη συνέχεια η ΕΕΤ, με σχετική επιστολή, προώθησε τις θέσεις και προτάσεις των τραπεζών στον ΟΑΕΔ.

Στις αρχές του Ιανουαρίου 2003 κυκλοφόρησαν δύο συνοπτικά φυλλάδια του ΕΤΙ με τα εκπαιδευτικά προγράμματα στην αίθουσα και εξ αποστάσεως κατάρτισης για το Α' εξάμηνο. Περιλαμβάνονται συνολικά 70 τίτλοι προγραμμάτων, από τους οποίους 26 προσφέρονται για πρώτη φορά.

Για κάθε πρόγραμμα που αναφέρεται στα φυλλάδια οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητούν λεπτομερή ενημέρωση από τις υπηρεσίες του Ινστιτούτου ή να ανατρέχουν στην ιστοσελίδα της ΕΕΤ, ενότητα ΕΤΙ. Σχετική ανακοίνωση θα αποστέλλεται επίσης στις τράπεζες.

Από τον προγραμματισμό αυτό υλοποιήθηκε στο διάστημα του πρώτου τριμήνου ο παρακάτω αριθμός προγραμμάτων, ανά κατηγορία:

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)

Σίνα 11, 106 80 Αθήνα • Τηλεφωνικό Κέντρο: 210.33.86.400
E-mail: eettrain@otenet.gr • Internet: www.hba.gr

ΤΗΛΕΦΩΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: 210.33.86.402 & 210.33.86.570
ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: 210.33.86.404, 411, 418 & 210.33.86.571
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ: *με χρήση εγχειριδίου:* **210.33.86.403, 409, 410, 413 & 210.36.29.963**
με χρήση διαδικτύου: **210.33.86.422, 423, 405**
ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ - ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ: 210. 33.86.406 & 407
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΕΚΤ: 210.33.86.415

Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Σεμινάρια

Πραγματοποιήθηκαν **40** σεμινάρια, με συνολικό αριθμό **426** συμμετοχών, από τα οποία:

- **10 ΣΕΜΙΝΆΡΙΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΉς ΠΑΡΑΓΩΓΉς ΤΟΥ ΕΤΙ:**
  (7 στην Αθήνα, 2 στη Θεσσαλονίκη και 1 στην Κάλυμνο).
  Από αυτά, σημαντική επιτυχία σημείωσαν τα καινούρια θέματα:
  - "Νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών
  - "Επιχειρηματικές χορηγήσεις"
  - και "Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος-FRAUD για επιθεωρητές".
- **18 ΣΕΜΙΝΆΡΙΑ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΊΑ ΜΕ ΆΛΛΟΥς ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΎς ΦΟΡΕΊς ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΎ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΎ**
  Μεταξύ αυτών επισημαίνουμε τη συνεργασία του ΕΤΙ με το SWIFT
  - σε σεμινάρια στην αίθουσα και
  - μέσω διαδικτύου (virtual classroom).
- **12 ΣΕΜΙΝΆΡΙΑ ΓΙΑ ΜΕΜΟΝΩΜΈΝΕς ΤΡΆΠΕΖΕς ΚΑΙ ΘΥΓΑΤΡΙΚΈς ΤΡΑΠΕΖΏΝ**

Προγράμματα εξ αποστάσεως κατάρτισης

Η ΣΤΉΡΙΞΗ των προγραμμάτων αυτών από τις τράπεζες υπήρξε δυναμική, και συγκεκριμένα:
Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2003 ολοκληρώθηκε η διεξαγωγή των 4 προγραμμάτων που είχαν ξεκινήσει τον παρελθόντα Νοέμβριο.
Αναλυτικά ανά πρόγραμμα, τα μεγέθη έχουν ως εξής:

1.	ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ	συμμετέχοντες	121
2.	ΕΓΓΥΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	" "	308
3.	ΑΡΧΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	" "	117
4.	ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ	" "	207
	Σύνολο	" "	***753***

ΕΝΤΌς ΤΟΥ Μαρτίου άρχισε, επίσης, η υλοποίηση και άλλων 11 προγραμμάτων.
Αναλυτικά, ανά πρόγραμμα, τα μεγέθη έχουν ως εξής:

1.	ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ	συμμετέχοντες	44
2.	ΞΕΠΛΥΜΑ ΒΡΟΜΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	" "	84
3.	ΑΠΟΡΡΗΤΟ & ΞΕΠΛΥΜΑ	" "	30
4.	ΕΓΓΥΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	" "	417
		+ στο e-book	13
5.	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ	" "	184
6.	ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ	" "	90

Κοινοτικά Προγράμματα

European Foundation Certificate in Banking
Leonardo da Vinci Programme

ΣΥΝΕΧΊΣΤΗΚΕ το ανωτέρω έργο για τη δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού πιστοποιημένου προγράμματος, που θα καλύπτει τη βασική τραπεζική εκπαίδευση. Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στη Λισαβόνα, στις 13 και 14 Μαρτίου, οριστικοποιήθηκε το μοντέλο του προγράμματος σπουδών, το οποίο διακρίνεται σε τρία μέρη:

- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΌ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΌ ΠΕΡΙΒΆΛΛΟΝ (20%),
- ΠΡΟΪΌΝΤΑ (60%),
- ΜΆΝΑΤΖΜΕΝΤ ΚΑΙ ΜΆΡΚΕΤΙΝΓΚ (20%).

Συμφωνήθηκε επίσης η διαδικασία και το περιεχόμενο των εξετάσεων. Τέλος, συζητήθηκε η οργάνωση και λειτουργία του Accreditation Committee, που θα επιβλέπει την εναρμόνιση των εθνικών προγραμμάτων των Ινστιτούτων με τα συμφωνηθέντα από την Κοινοπραξία του έργου και θα διασφαλίζει την ποιότητά τους.

Η ΟΛΟΚΛΉΡΩΣΗ του προγράμματος τοποθετείται τον Απρίλιο του 2003. Οπως προαναφέρθηκε, το ΕΤΙ ήδη επεξεργάζεται την προσαρμογή του αντίστοιχου ελληνικού διατραπεζικού προγράμματος στο μοντέλο αυτό, με στόχο η υλοποίησή του να ξεκινήσει το β΄ εξάμηνο του 2003.

7.	ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ	συμμετέχοντες	98
8.	ΑΡΧΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	" "	80
9.	ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ	" "	171
10.	ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ	" "	165
11.	ΕΓΓΥΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	" "	171
	Σύνολο	" "	***1.547***

Ο ΣΥΝΟΛΙΚΌς, συνεπώς, αριθμός των συμμετεχόντων στα προγράμματα αυτά, τα οποία θα ολοκληρωθούν τον προσεχή Ιούνιο είναι 2.300 άτομα.

ΜΕΤΑΞΎ των προγραμμάτων του πρώτου τριμήνου σημειώνουμε το αντικείμενο: *"Αρχές γενικής λογιστικής"*, το οποίο εφαρμόστηκε για πρώτη φορά. Τα σχόλια όσων συμμετείχαν σ' αυτό ήταν εξαιρετικά θετικά και πιστεύεται ότι η επιτυχία του θα συμβάλει στη μεγαλύτερη συμμετοχή και στις επόμενες διοργανώσεις.

ΣΤΟ ΔΙΆΣΤΗΜΑ του πρώτου τριμήνου εφαρμόστηκε, επίσης για πρώτη φορά, η μετάδοση των *Εγγυητικών επιστολών εσωτερικού-εξωτερικού*, μέσω του διαδικτύου (e-book), με τη συμμετοχή 13 ατόμων. Η εφαρμογή θα αξιολογηθεί μετά την ολοκλήρωσή της.

ΤΈΛΟς, εντός του Μαρτίου ολοκληρώθηκε η συγγραφή και επιμέλεια του νέου εγχειριδίου με θέμα: *Καταθετικά Προϊόντα – θεσμικό πλαίσιο και τραπεζική τεχνική"*. Θα ακολουθήσει η εκδοτική επεξεργασία.

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Globaltraining®

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΊΑς ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΎ ΤΊΤΛΟΥ

CHARTERED FINANCIAL ANALYST (CFA®)

ΣΚΟΠΌς ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΆΜΜΑΤΟς:

Το πρόγραμμα Chartered Financial Analyst (CFA) προσφέρεται από το Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών σε συνεργασία με τον πολυεθνικό εκπαιδευτικό οργανισμό Intercollege Globaltraining, προκειμένου να εκπαιδευτούν στελέχη, που θα διαθέτουν πιστοποιημένα προσόντα με ιδιαίτερη αξία για τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Στόχος των συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών φορέων είναι η συμβολή στη δημιουργία στελεχών, τα οποία με *επίσημα πιστοποιημένες ικανότητες* σε θέματα *ανάλυσης και διαχείρισης χαρτοφυλακίων ιδιωτών και επιχειρήσεων*, θα ανταποκριθούν επάξια στην αυξανόμενη ζήτηση της αγοράς εργασίας.

ΣΕ ΠΟΙΟΥς ΑΠΕΥΘΎΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΌΣΟ ΔΙΑΡΚΕΊ:

Το επαγγελματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα CFA του ΕΤΙ απευθύνεται σε υπαλλήλους και στελέχη των ελληνικών τραπεζών και των εταιρειών των ομίλων τους. Είναι σχεδιασμένο για εργαζομένους που απασχολούνται με πλήρες ωράριο και γι' αυτό διαρκεί τρία χρόνια.

ΠΙΣΤΟΠΟΊΗΣΗ:

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα *προετοιμάζει για τις διεθνείς εξετάσεις πιστοποίησης τριών διαδοχικών επιπέδων, που διενεργεί το AIMR* (Association for Investment Management and Research) των ΗΠΑ. Ο τίτλος του CFA, που απονέμεται στους επιτυχόντες των εξετάσεων αυτών, είναι *διεθνώς αναγνωρισμένος* και παρέχει πιστοποίηση παγκόσμιου κύρους και αποδοχής στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές.

ΠΡΟΫΠΟΘΈΣΕΙς ΣΥΜΜΕΤΟΧΉς:

(α) Σχέση εξαρτημένης εργασίας με τράπεζα που είναι μέλος της ΕΕΤ ή με θυγατρική εταιρεία των τραπεζών αυτών.

(β) Πτυχίο ΑΕΙ / ΤΕΙ ή εναλλακτικά προϋπηρεσία τουλάχιστον 4 ετών σε θέσεις με χρηματοοικονομικό αντικείμενο.

(γ) Καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας.

- Τα μαθήματα, τόσο του Β' επιπέδου του τμήματος που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2002, όσο και του νέου τμήματος (Α' επίπεδο), θα ξεκινήσουν τον Οκτώβριο του 2003.
- Θα πραγματοποιηθούν ενημερωτικές εκδηλώσεις για τους ενδιαφερομένους, για τις οποίες θα υπάρξει ιδιαίτερη δημοσίευση.

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθυνθείτε στα τηλέφωνα:
210.3386.407 • 210.3386.574 • 210.3386.400

Τραπεζική Εκπαίδευση και Οργανωσιακή Μεταβολή (μερος πρωτο)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟς-ΑΝΔΡΕΑς ΚΥΡΤΣΗς
Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνιολογίας
στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Αντιπρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής
του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου

1. Το οργανωσιακό πλαίσιο της τραπεζικής εκπαίδευσης

Η σημασία του αντικειμένου της τραπεζικής εκπαίδευσης για τους ερευνητές και τους σχεδιαστές οργανωσιακών διαδικασιών έγκειται στο γεγονός ότι στις συνθήκες της νέας τραπεζικής, η δραστηριότητα αυτή εξασφαλίζει ποιότητα των εργασιών μόνο όταν συνδέεται με την ετοιμότητα για οργανωσιακή μεταβολή. Η παραδοχή αυτή καθιστά το αντικείμενο ενδιαφέρον, όχι μόνο διότι αποτελεί μια πρόκληση για όσους ασχολούνται με την ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων, αλλά και για τη θεωρητική ανάλυση οργανωσιακών διαδικασιών. Ιδιαίτερα στο πλαίσιο της νέας οικονομικής κοινωνιολογίας, πολλοί εκπρόσωποι της οποίας θέτουν ζητήματα που αφορούν την οργανωσιακή διάσταση της οικονομικής δράσης, έχουν επισημανθεί θέματα που καταλαμβάνουν κεντρική θέση κατά την ανάλυση της συσχέτισης των διαδικασιών ανάπτυξης γνώσεων και δεξιοτήτων με την ποιότητα των επιμέρους εργασιών που εξυπηρετούν τους επιχειρησιακούς στόχους μιας τράπεζας (Granovetter/Swedberg, 1992. Smelser/Swedberg, 1994. Zeliger, 1997. Regini/Kitay/Baethge, 1999. Morgan/Sturdy, 2000. Guillén et al, 2002a.). Η επιχειρησιακή διάσταση του σχεδιασμού και της υλοποίησης της εκπαίδευσης και η ένταξή της σε ευρύτερα οργανωσιακά πλαίσια αποκτούν νέες όψεις.

Οπως είναι γνωστό, οι εκπαιδευτικές ενέργειες που σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τις διευθύνσεις εκπαίδευσης των τραπεζών δεν απευθύνονται σε ανεξάρτητα άτομα που εντάσσουν την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων στις προσωπικές τους επαγγελματικές και κοινωνικές στρατηγικές – παρά το γεγονός ότι μπορούν να αξιοποιηθούν σε αυτή την κατεύθυνση[1]. Πρόκειται για εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αφορούν άτομα και ομάδες ατόμων που ανήκουν σε οργανωμένα σύνολα, στη διαμόρφωση των οποίων συμμετέχουν σε πολλές περιπτώσεις με ενεργό τρόπο (Hyman/Mason, 1995). Επομένως οι στόχοι ανάπτυξης ανθρωπίνου δυναμικού που αφορούν το οργανωμένο σύνολο καθορίζουν ή τουλάχιστον επηρεάζουν τους εκπαιδευτικούς στόχους που αφορούν τα άτομα. Αυτό βέβαια ισχύει για όλες τις μορφές επιχειρησιακής εκπαίδευσης: οι μικροανάγκες ανάπτυξης των ατόμων απορρέουν από τις μακροανάγκες διαμόρφωσης γνώσεων και δεξιοτήτων, που διαπιστώνεται ότι έχουν κεν-

[1] Στον τραπεζικό τομέα ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια παρουσιάζονται ενδιαφέρουσες μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ των εξωτερικών και των εσωτερικών αγορών εργασίας. Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις, αλλά και οι εσωτερικές αναδιοργανώσεις που λαμβάνουν χώρα προκειμένου να προωθηθούν διαδικασίες οργανικής ανάπτυξης ή ανταπόκρισης σε δυναμικές των αγορών, έχουν αυξήσει την κινητικότητα τόσο στην ενδοτραπεζική όσο και στη διατραπεζική αγορά εργασίας παράλληλα με την αύξηση των ροών ανθρωπίνου δυναμικού, ιδιαίτερα των εξειδικευμένων στελεχών, μεταξύ του χρηματοοικονομικού τομέα και άλλων τομέων απασχόλησης. Συγχρόνως εμφανίζονται τάσεις αλλαγής της σύνθεσης του πληθυσμού των τραπεζικών ως προς τα τυπικά προσόντα αλλά και ως προς τους ρόλους σε μεταβαλλόμενα οργανωσιακά περιβάλλοντα. Σχετικά εμπειρικά στοιχεία με συγκριτικές αναφορές στο Kanellopoulos/Tsatiris/Mitrakos, 1999. Για το θεωρητικό υπόβαθρο της ανάλυσης αυτών των ζητημάτων, βλ. Granovetter, 1992.

τρική σημασία για τη συνολική οργανωσιακή δυναμική και οι οποίες συναρτώνται άμεσα με τους κεντρικούς επιχειρησιακούς στόχους – τόσο τους βραχυπρόθεσμους τακτικούς όσο και τους μακροπρόθεσμους στρατηγικούς. Η διαφορά όμως της εκπαίδευσης του προσωπικού των τραπεζών, όπως και άλλων κλάδων των σύγχρονων υπηρεσιών, θα πρέπει να συνδεθεί με το γεγονός ότι μετά την απορύθμιση των χρηματοοικονομικών αγορών εμφανίζεται μια διαφορετική σχέση μεταξύ βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων επιχειρησιακών στόχων. Οι ενέργειες που αποσκοπούν στην ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού συναρτώνται πλέον με ενέργειες συνεχούς προσαρμογής σε μεταβαλλόμενες λειτουργικές συνθήκες, που δημιουργούνται προκειμένου να ανταποκριθούν οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί σε βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις της πελατείας ή σε πεπερασμένης διάρκειας προκλήσεις των αγορών. Χωρίς λειτουργική ευελιξία και ικανότητα αντιμετώπισης συγκυριακών φαινομένων δεν είναι δυνατόν να προωθηθούν οι μακροπρόθεσμοι στρατηγικοί επιχειρησιακοί στόχοι. Αυτή η οργανωσιακή ικανότητα μετατροπής εξωτερικών ερεθισμάτων σε εσωτερική προσαρμοστικότητα των οργανωσιακών δομών και διαδικασιών με γνώμονα τους στρατηγικούς προσανατολισμούς της διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού[2] προϋποθέτει την προσαρμογή όλων των κατηγοριών του προσωπικού στις κάθε φορά κατάλληλες μορφές συμπεριφοράς, καθώς και την απόκτηση των σχετικών συνεχώς μεταλλασσόμενων γνώσεων και δεξιοτήτων[3] .

Στο βαθμό που η τραπεζική πρακτική είναι εντάσεως γνώσεων και επομένως αποτέλεσμα του τρόπου διαμόρφωσης γνώσεων, δεξιοτήτων, καθώς και στοιχείων νοοτροπίας, η τραπεζική εκπαίδευση είναι ίσως ο σημαντικότερος μοχλός των οργανωσιακών μεταβολών και της λειτουργικής αναδιοργάνωσης των τραπεζών. Ιδίως στο πλαίσιο της νέας τραπεζικής που απαιτεί διαχείριση γνώσης και μορφές συνεργασίας στη βάση πολύπλευρων και ευέλικτων οργανωσιακών διαδικασιών, η συμβολή της εκπαίδευσης και της διαχείρισης γνώσεων αποτελεί κεντρικό παράγοντα διαμόρφωσης των λειτουργικών παραμέτρων της υλοποίησης επιχειρησιακών στόχων (Rubinson/Browne, 1994). Κάτω από αυτές τις συνθήκες η εκπαίδευση αποτελεί επίσης το κύριο μέσο δημιουργίας ικανοτήτων, οι οποίες επιτρέπουν την επεξεργασία των πολύπλοκων πληροφοριών που προέρχονται από τις αγορές, με στόχο αυτές να αποτελέσουν τη βάση των σχεδιασμένων και συντεταγμένων διαδικασιών ανάπτυξης των τραπεζικών εργασιών.

Η χρήση της τεχνολογίας στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες αυξάνει, αντί να μειώνει, τις απαιτήσεις σε αυτή την κατεύθυνση. Οι νέες χρήσεις των τεχνολογιών της διαχείρισης πληροφορίας και των τηλεπικοινωνιών δεν αφορούν μόνο την αυτοματοποίηση και την τυποποίηση εργασιών, αλλά όλο και περισσότερο τη δημιουργική διαχείριση πληροφοριών και γνώσεων γύρω από τη σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών της πελατείας και των χαρακτηριστικών των προϊόντων και των υπηρεσιών. Η προσαρμογή όχι μόνο των επιμέρους λειτουργικοτήτων, αλλά και της αρχιτεκτονικής των τραπεζικών πληροφοριακών συστημάτων στις

---

(2) Η διαχείριση ενεργητικού-παθητικού θεωρείται η ουσία και το κεντρικό στοιχείο της τραπεζικής διοίκησης, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που να αποτελεί άλυτο πολλές φορές ζήτημα πώς θα συνδέσει κανείς τη θεωρία της τραπεζικής λογιστικής με τη θεωρία της οργάνωσης. Συνήθως αυτό δεν γίνεται και τα εγχειρίδια 'bank management' επικεντρώνουν κυρίως στο λογιστικό μέρος της διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού. Μια αντίστοιχα πλήρης θεωρία της τραπεζικής οργάνωσης δεν έχει εμφανιστεί ακόμη στη διεθνή βιβλιογραφία τη στιγμή που γράφεται αυτή η υποσημείωση.

(3) Αυτή η σχέση μεταξύ εξωτερικής και εσωτερικής ευελιξίας έχει συζητηθεί κυρίως στο πλαίσιο της ανάλυσης νέων βιομηχανικών μοντέλων. Η ανάπτυξη ανάλογων σκέψεων για την περίπτωση των τραπεζών αποτελεί νεότερη εξέλιξη και συνδέεται με τη συζήτηση περί λειτουργικού ανασχεδιασμού και αναδιοργάνωσης των τραπεζών, προκειμένου να προσαρμοστούν στις ανάγκες νέων επιχειρησιακών μοντέλων που κατά πολλούς επιβάλλονται από τις συνθήκες ενός τραπεζικού περιβάλλοντος, το οποίο χαρακτηρίζεται από την επικράτηση χαμηλών επιτοκίων. (Allen, 1997. Mayer, 1997.) Για μια επισκόπηση των γενικότερων θεωρητικών ζητημάτων: Nohria/Gulati, 1994.

ανάγκες της διαχείρισης δεδομένων που αφορούν τα χαρακτηριστικά των πελατών, καθορίζουν όλο και περισσότερο όχι μόνο τη χρήση της πληροφορικής στις τράπεζες, αλλά και τις επιμέρους συμβατικές τεχνικές που υιοθετούνται για την εκτέλεση των εργασιών (Gandy, 1999). Αυτή η σύνδεση της δυναμικής των αγορών με την ανάγκη συνεχούς αναπροσδιορισμού και αναδιάταξης σημαντικών παραμέτρων που καθορίζουν τη φύση των εργασιών και των οργανωσιακών προϋποθέσεων της λειτουργικής αποτελεσματικότητας με τη βοήθεια της τραπεζικής πληροφορικής, οδηγεί ταυτόχρονα και στην ανάγκη εντοπισμού των κενών ως προς τις τεχνολογικές γνώσεις και τις δεξιότητες που παρουσιάζονται σε όλες τις κατηγορίες του προσωπικού και μάλιστα σε όλα ανεξαιρέτως τα ιεραρχικά επίπεδα (Bresnahan/Brynjolfsson/Hitt, 2001).

Η πολυπλοκότητα και η ρευστότητα επιβάλλει επιπλέον τη συμμετοχή μιας πληθώρας στελεχών και ειδημόνων που προέρχονται από διαφορετικές λειτουργικές μονάδες κατά τη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών διαχείρισης γνώσης, που παρέχει η διεύθυνση εκπαίδευσης ενός χρηματοοικονομικού ομίλου στο εσωτερικό της επιχείρησης ή και ακόμη προς τους πελάτες, συνδέοντας έτσι γνώσεις που προέρχονται από ένα ευρύτατο φάσμα εξειδικεύσεων και εργασιακών εμπειριών με τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό. Η διάρθρωση των εργασιών βάσει συνεργειών μεταξύ διαφορετικών εταιρειών των χρηματοοικονομικών ομίλων, το marketing που αποσκοπεί σε σταυροειδείς πωλήσεις προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και η εξάρτηση μεγάλου μέρους αυτών των προϊόντων και υπηρεσιών από εργασίες διαχείρισης χαρτοφυλακίων, δημιουργούν την ανάγκη ευρύτερης αντίληψης των οργανωσιακών δεδομένων της διαμόρφωσης των τραπεζικών εργασιών. Ολο και περισσότερο απαιτείται αυτό το οποίο ονομάζεται "organisational literacy", δηλαδή η κατανόηση της σχέσης των επιμέρους εργασιών με τις συνολικές οργανωσιακές δομές και διαδικασίες. Αυτό το στοιχείο της κατανόησης οργανωσιακών δομών και διαδικασιών είναι καθοριστικής σημασίας για όλες τις διοικητικές και σχεδιαστικές ενέργειες και ως εκ τούτου και για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των επιχειρησιακών στόχων των τραπεζών. Το ζήτημα αυτό αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία στις περιπτώσεις όπου η ανάπτυξη και εμφύτευση γνώσεων γίνεται εξαιρετικά δύσκολη χωρίς προηγούμενες ή παράλληλες ενέργειες οργανωσιακής μεταβολής.

Για να προωθηθούν και να συμβάλουν θετικά οι γνώσεις στη διαχείριση ενεργητικού-παθητικού, θα πρέπει η τράπεζα που αποφασίζει να δραστηριοποιηθεί στις νέες αγορές των προϊόντων και υπηρεσιών, να μεταβάλει ουσιαστικά τη σχέση των στελεχών των σημείων πώλησης με τους υπευθύνους των κεντρικών υπηρεσιών, που ασχολούνται με τη διαχείριση των χαρτοφυλακίων, τόσο των πελατών όσο και της ίδιας της τράπεζας. Οι οργανωσιακές μεταβολές αυτού του τύπου είναι δύσκολο να αποφευχθούν στο βαθμό που η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας ενός χρηματοοικονομικού οργανισμού στηρίζεται στην ανάπτυξη και αξιοποίηση γνώσεων αυτών που καταλαμβάνουν συγκεκριμένους λειτουργικούς ρόλους. Οσο ουσιαστικότερες είναι οι εργασιακές εμπειρίες και όσο πιο μεγάλη είναι η δυνατότητα αυτενέργειας, σχετικής αυτονομίας και ανάληψης ευθυνών από την πλευρά αυτών που καταλαμβάνουν λειτουργικούς ρόλους και όσο περισσότερο αυτό συμβαίνει στη βάση των τυπικών κανόνων που διέπουν τις διαδικασίες, τόσο περισσότερο οι κάτοχοι λειτουργικών ρόλων αναπτύσσουν και αξιοποιούν τις γνώσεις τους. Πώς θα γίνουν αυτές οι αλλαγές και πώς θα συναρτηθούν με αλλαγές σε ό,τι αφορά εκείνες τις γνώσεις των στελεχών που διαμορφώνονται ανεξάρτητα από τους οργανωσιακά προσδιορισμένους εργασιακούς-λειτουργικούς ρόλους; Πώς θα ορισθεί το νέο πλαίσιο γνώσεων και πώς θα προστεθούν αυτές οι γνώσεις και δεξιότητες στις διανοητικές ικανότητες τόσο της κορυφής όσο και της βάσης; Πώς θα εκπαιδευτούν οι πελάτες στην αντιμετώπιση ζητημάτων διαχείρισης χαρτοφυλακίου,

ώστε να γίνει πιο ουσιαστική και με λιγότερους κινδύνους η επικοινωνία των πελατών (είτε πρόκειται για εταιρικούς πελάτες είτε για ιδιώτες) με τους ειδικούς των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών; Ποιες είναι οι κατάλληλες οργανωτικές δομές και διαδικασίες που θα επιτρέψουν, μέσω της αξιοποίησης της γνώσης, την επίτευξη λειτουργικής αποτελεσματικότητας και της ελαχιστοποίησης των λειτουργικών και γενικότερα των χρηματοοικονομικών κινδύνων[4]; Ποιες γνώσεις και δεξιότητες και ποιοι τρόποι μετάδοσής τους θα επιτρέψουν τη διαμόρφωση της αναγκαίας νέας οργανωσιακής νοοτροπίας; Ποια σχέση θα πρέπει επομένως να διαμορφωθεί μεταξύ οργανωσιακής μεταβολής και εκπαιδευτικού σχεδιασμού στις τράπεζες;

2. Οργανωσιακή μεταβολή στο χρηματοοικονομικό τομέα

Τα ζητήματα των οργανωσιακών μεταβολών στο χρηματοοικονομικό τομέα έχουν συζητηθεί στο πλαίσιο νέων μελετών οικονομικής κοινωνιολογίας. Δύο από τις πιο αντιπροσωπευτικές μελέτες που εξετάζουν πολλά από τα ζητήματα που αναφέρθηκαν εδώ είναι αυτές των Regini/Kitay/Baethge (1999) και των Morgan/Sturdy (2000).

Στο επίκεντρο της μελέτης των Morgan/Sturdy εμφανίζεται η τεχνολογία ως στρατηγικός οργανωσιακός παράγοντας της ανάπτυξης των χρηματοοικονομικών οργανισμών. Το ζήτημα όμως δεν προσεγγίζεται από μια αντικειμενικοποιημένη σκοπιά που θεωρεί ως εκ των προτέρων καθορισμένες τις πιθανές χρήσεις των τεχνολογιών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η επίδραση των επιχειρησιακών και διοικητικών αποφάσεων, καθώς και της συμπεριφοράς των τεχνολογικών υπηρεσιών των τραπεζών, των χειριστών και των χρηστών της τεχνολογίας. Η προσέγγιση των Morgan/Sturdy δεν στηρίζεται στην υιοθέτηση των ιδεών του τεχνολογικού ντετερμινισμού. Τόσο οι οργανωσιακές όσο και οι τεχνολογικές μεταβολές στο χώρο των τραπεζών συναρτώνται με τρόπους διαμόρφωσης κυρίως του στρατηγικού λόγου που δημιουργεί πλαίσια λήψης αποφάσεων. Ο στρατηγικός λόγος εμφανίζεται ως παράγωγο μιας θεσμικής πραγματικότητας, που απορρέει από την καλλιέργεια της διυποκειμενικότητας σε ηγετικές ομάδες που διοικούν αυτούς τους οργανισμούς. Ενας τέτοιος στρατηγικός προσανατολισμός έχει άμεσες επιπτώσεις στον τρόπο αντιστοίχησης κεντρικών επιχειρησιακών στόχων με συστήματα γνώσεων και δεξιοτήτων, που θα πρέπει να εμφανιστούν σε όλα τα επίπεδα της οργάνωσης. Η αναδόμηση των καθηκόντων και των εργασιών και επομένως των συστημάτων γνώσεων και δεξιοτήτων, συσχετίζονται με νέους τρόπους χρήσης νέων τεχνολογιών, όπως επίσης με το μετασχηματισμό του φάσματος των προϊόντων και των υπηρεσιών που παρέχουν οι βρετανικές τράπεζες, από τις οποίες οι συγγραφείς αντλούν σχεδόν το σύνολο του εμπειρικού και γενικότερα πραγματολογικού υλικού. Η έμφαση στη στρατηγική διάσταση της ετοιμότητας για δημιουργία νέων και συνεχώς μεταβαλλόμενων προϊόντων και υπηρεσιών προσανατολίζει τη μελέτη σε ζητήματα αγοράς και δημιουργεί ένα πολύπλευρο πεδίο εξέτασης ζητημάτων που αφορούν αναλύσεις των αγορών, αλλά και την τεχνολογία και την οργάνωση. Συζητείται η σημασία τόσο του επιπέδου της κεντρικής τραπεζικής διοίκησης, όσο και του επιπέδου των στρατηγικών και τακτικών ανάπτυξης του ανθρωπίνου δυναμικού που

---

[4] Η σχέση οργανωτικών μέτρων και διαχείρισης κινδύνων είναι κάτι το πιο ευρύ απ' ό,τι πιστεύουν οι διαχειριστές κινδύνων. Ούτε ο κατασταλτικός εσωτερικός έλεγχος, αλλά ούτε και η αντιστάθμιση ενδεχόμενων ζημιών από την εκδήλωση λειτουργικών εμπλοκών ή καταρρεύσεων με κεφαλαιακή επάρκεια είναι δυνατόν να δημιουργήσουν συνθήκες μείωσης των κινδύνων με αντιμετώπιση των προβλημάτων στη ρίζα τους. Η αντιμετώπιση όλων των κινδύνων, όπως και των ζητημάτων ασφαλείας των συστημάτων, μπορεί να αντιμετωπιστεί πιο αποτελεσματικά με την υιοθέτηση συμπεριφορών και πρακτικών που είναι δυνατόν να εμφυσηθούν με εκπαίδευση και πρακτικές προώθησης αλλαγών ως προς τη νοοτροπία. Αυτός ίσως είναι και ο πιο δόκιμος τρόπος, εάν δεν θέλουμε να αγνοήσουμε τόσο την οργανωσιακή πλευρά, όσο και την πλευρά που αφορά τον παράγοντα ανθρώπινο δυναμικό. Σχετικά από τη σκοπιά των μηχανικών συστημάτων: Anderson, 2001. Επίσης: Friedman/Terzuoli, 1995.

σε μεγάλο βαθμό διαμορφώνονται σε χαμηλότερα επίπεδα της ιεραρχίας των επιχειρησιακών τομέων. Ετσι η εκτενής ανάλυση του μετασχηματισμού του βρετανικού συστήματος παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών γίνεται στη βάση της διερεύνησης των μορφών δράσης που εμφανίζονται, τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό των οργανώσεων που υιοθετούν και αναδιαμορφώνουν στρατηγικούς λόγους σχετικούς με ζητήματα αγορών και marketing, με ζητήματα τεχνολογίας (κυρίως πληροφορικής), καθώς επίσης σχετικούς με ζητήματα κοινωνικής οργάνωσης των επιχειρησιακών περιβαλλόντων και ανάπτυξης ανθρωπίνου δυναμικού. Ενα επιπλέον ενδιαφέρον στοιχείο αυτής της μελέτης είναι ότι δείχνει πως αυτοί οι μετασχηματισμοί δεν εξαρτώνται μόνο από την παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά και από αντίστροφες τάσεις που εμφανίζονται στο μικροεπίπεδο της κοινωνικής συγκρότησης. Γίνεται κυρίως αναφορά στη σημασία των μικροαστικών χρηματοοικονομικών στρατηγικών που απορρέουν από την τάση δημιουργίας σχετικά δυναμικών χαρτοφυλακίων των χαμηλών εισοδηματικών κοινωνικών κατηγοριών που χαρακτηρίζονται από σχετικά δυναμικές και πολύπλοκες καταναλωτικές συμπεριφορές ή σύνθετες προσωπικές στρατηγικές ζωής[5]. Τα στρατηγικά ζητήματα αλλά και η διαφορετική σχέση με τις αγορές σε περιβάλλοντα που από κρατική σκοπιά ήταν αποκανονικοποιημένα και από τη σκοπιά του κοινωνικού περιβάλλοντος είχαν σχέση με διαφορετικά πρότυπα κατανάλωσης και διαχείρισης χαρτοφυλακίων, επέδρασαν και στον τρόπο κατανόησης των μορφών δράσης καθώς και των προσωπικών και κοινωνικών ταυτοτήτων, τόσο των μελών των χρηματοοικονομικών οργανώσεων, όσο και των πελατών. Εδώ μας ενδιαφέρει όμως κυρίως η αναδόμηση των κοινωνικών ταυτοτήτων και των λειτουργικών πρακτικών των μελών του προσωπικού των τραπεζών. Δημιουργήθηκε η προσδοκία προς το προσωπικό των τραπεζών να δουν τον εαυτό τους με διαφορετικό τρόπο, να αντιμετωπίσουν τους οργανωσιακούς τους ρόλους από διαφορετική, νέα και ίσως όχι τόσο οικεία γι' αυτούς οπτική γωνία. Κυρίως θα έπρεπε όλοι να υιοθετήσουν μια λογική πιο κοντά στην επιχειρηματικότητα και στη στρατηγική σκέψη. Η ανάγκη να συμπεριλάβουν στους λόγους και στις πρακτικές μια περισσότερο εμπορική λογική δημιουργεί συγχρόνως ζητήματα ανασφάλειας και ρευστότητας, όχι μόνο των λειτουργικών αλλά και των κοινωνικών ρόλων, που δεν ήταν εύκολο να συνδυαστούν με εικόνες του εαυτού των εργαζομένων στις τράπεζες, που είχαν δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια δεκαετιών. Οι κυρίαρχοι τρόποι με τους οποίους οι τραπεζικοί έβλεπαν έως τώρα τον εαυτό τους συνδέονταν με σταθερές και, από νομική όσο και λειτουργική άποψη, προκαθορισμένες διαδικασίες που συνεπάγονταν συγχρόνως και οροθέτηση και προστασία τόσο του κοινωνικού κεφαλαίου όσο και του ευρύτερου κοινωνικού κύρους. Η εμπορική λογική και η λογική των πωλήσεων ως στρατηγικά στοιχεία του κλάδου που επέβαλε η μαζικοποίηση των αγορών και επέτεινε η χρηματιστηριοποίησή τους, η διαμόρφωση νέων προδιαγραφών των εργασιών σε συνθήκες χαμηλών επιτοκίων και η τάση τιτλοποίησης της διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού, θέτει όμως ζητήματα διαχείρισης τραπεζικών κινδύνων σε όλα τα επίπεδα της οργάνωσης που δεν μπορούν πλέον να αντιμετωπιστούν με κεντρικές ρυθμίσεις και σταθερές διαδικαστικές προδιαγραφές. Το θέμα αυτό – που δεν αποτελεί κεντρικό σημείο των δύο μελετών στις οποίες αναφερόμαστε, για το οποίο όμως μας δίνουν ενδιαφέρουσες έμμεσες σκέψεις άλλοι εκπρόσωποι της νεότερης οικονομικής κοινωνιολογίας – θα μας απασχολήσει στη συνέχεια και θα δούμε ποια είναι η σημασία του για την εκπαιδευτική πλευρά της διαχείρισης και ανάπτυξης του ανθρωπίνου δυναμικού.

[5] Για σχετικές συζητήσεις στη βιβλιογραφία της οικονομικής κοινωνιολογίας που αφορούν τον καταναλωτισμό και τις δυναμικές των αγορών, βλ. Frenzen et al, 1994. Mizruchi/Stearns, 1994. Fliegstein, 2002. White, 2002.

Πολύ πιο κοντά όμως στα θέματα ανθρωπίνου δυναμικού βρίσκεται η δεύτερη μελέτη, στην οποία αναφερόμαστε και έχει ως κύριο θέμα αυτό το στοιχείο της ριζικής μεταβολής τόσο της τεχνικής όσο και της κοινωνικής οργάνωσης της εργασίας στον χρηματοοικονομικό τομέα. Αυτό που κυρίως τονίζουν οι συγγραφείς του τόμου που εξέδωσαν οι Regini/Kitay/Baethge είναι η κατάτμηση και η αστάθεια των σταδιοδρομιών ως αποτέλεσμα των τάσεων απογραφειοκρατικοποίησης, αποκανονικοποίησης του περιβάλλοντος και της άρσης της προστασίας και της διαμερισματοποίησης των αγορών, στις οποίες απευθύνονταν. Ενα από τα βασικά συμπεράσματα των εμπειρικών μελετών για την κατάσταση που επικρατεί σε εννέα χώρες (Αυστραλία, Γαλλία, Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Ιταλία, Ολλανδία, Νέα Ζηλανδία, Ισπανία, Ηνωμένες Πολιτείες), αφορά τους διαφορετικούς τρόπους χρήσης της πληροφορικής που εμφανίζονται και οι οποίοι αντικατοπτρίζουν τις νέες λειτουργικές διαφοροποιήσεις στο πλαίσιο των τραπεζικών οργανισμών, που επιβάλλονται από τη δυναμική των αγορών. Η ανάγκη εξορθολογισμού των γραμμών παραγωγής και των διαδικασιών που χρειάζονται τυποποίηση συνδυάζεται με παραμετροποίηση λειτουργιών διαχείρισης και πωλήσεων που χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό ευελιξίας και έντασης γνώσης. Ετσι η αυτοματοποίηση δίνει τη δυνατότητα μείωσης του προσωπικού που χειρίζεται τυποποιημένες διαδικασίες. Συγχρόνως όμως απελευθερώνει δυνάμεις και έτσι δίνει τη δυνατότητα της μετάθεσης της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων και αντίστοιχα της επένδυσης και διαμόρφωσης των λειτουργικών προτύπων στην κατεύθυνση της δημιουργικής χρήσης της πληροφορίας στη βάση της συνεργασίας και της επικοινωνίας και όχι στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της απλής τεχνικής, από την οποία έχει αφαιρεθεί η αναστοχαστική διάσταση της υιοθέτησης τεχνολογιών[6]. Η ζήτηση για εξειδικευμένο προσωπικό υψηλών προδιαγραφών σε ορισμένες κατηγορίες θέσεων και επαγγελματικών και λειτουργικών ρόλων, κυρίως στα μεσαία στελέχη, στους τεχνολόγους, και στο προσωπικό, έχει σχέση κυρίως με τις εμπορικές δραστηριότητες[7]. Τα πρότυπα της διαχείρισης και ανάπτυξης ανθρωπίνου δυναμικού που απορρέουν από αυτές τις λειτουργικές ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του προσωπικού στηρίζονται σε έναν διυσμό και μια πόλωση μεταξύ αφενός των κατηγοριών του προσωπικού με υψηλή εξειδίκευση και αφετέρου αυτών των κατηγοριών που χαρακτηρίζονται από χαμηλού επιπέδου αναπαραγωγικές γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις θεωρούνται παρωχημένες. Το σύνολο του προσωπικού τείνει να απασχολείται σταδιακά όλο και περισσότερο σε συνθήκες λειτουργικής ευελιξίας (αναλαμβάνει πολυδιάστατα καθήκοντα και εργασίες που προϋποθέτουν πολύπλευρες και ευέλικτες συνέργειες με άλλους δρώντες) και μισθολογικής ευελιξίας, που συνδέεται με ευέλικτα συστήματα κινήτρων γι' αυτούς που ανήκουν σε κεντρικές και πρωτοπόρες κατηγορίες. Γι' αυτούς που κατέχουν λιγότερα προσόντα εφαρμόζονται μέτρα αριθμητικής ευελιξίας της αγοράς εργασίας με κύριο στοιχείο την ευέλικτη μερική απασχόληση. Αυτές οι τάσεις θίγουν τις έως τώρα ισχύουσες αρχές των συμβατικών διαδικασιών αξιολόγησης και προαγωγής.

Επίσης οι σχέσεις μεταξύ front office και back office επηρεάζουν με νέο τρόπο τη σύνδεση μεταξύ λειτουργικής και αριθμητικής ευελιξίας. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες εργασίες επεξεργασίας των υποθέσεων και των γραφειοκρατικών διαδικασιών απομακρύνθηκαν από τα κατά τόπους τραπεζικά καταστήματα και μεταφέρθηκαν σε κεντρικά

---

(6) Για την αναστοχαστική διάσταση της κατανόησης της τεχνολογίας, βλ. Kyrtsis/Koulaidis/Kouzelis, 1998.

(7) Η εμπορική διάσταση δεν περιορίζεται μόνο στην κατεύθυνση των παραδοσιακών μορφών 'relationship banking', αλλά επεκτείνεται σε πολύπλευρες δραστηριότητες τραπεζικού marketing και σε ζητήματα τεχνολογικής στήριξης πελατοκεντρικών στρατηγικών και σχετικών επικοινωνιακών δράσεων. Οπως θα δούμε, τα ζητήματα αυτά συνδέονται και με ζητήματα διαχείρισης κινδύνων. Στις μελέτες του τόμου των Regini et al δεν δίνεται δυστυχώς έμφαση σε ζητήματα διαχείρισης χαρτοφυλακίου και διαχείρισης κινδύνων.

σημεία υποστήριξης των εργασιών των καταστημάτων, ο καταμερισμός της εργασίας και η εξειδίκευση αυξήθηκαν κατακόρυφα. Το προσωπικό άρχισε έτσι να διαχωρίζεται σε αυτούς που στην πρώτη γραμμή έχουν επαφή με την πελατεία και ασκούν λειτουργίες πώλησης και ενημέρωσης του κοινού και σε αυτούς που στα μετόπισθεν αναλαμβάνουν διαδικαστικές εργασίες, που τείνουν οι περισσότερες – αν και όχι όλες – να είναι αρκετά τυποποιημένες. Ετσι εμφανίζονται νεο-ταιηλορικά φαινόμενα, όπως επίσης και φαινόμενα αποειδίκευσης (deskilling). Αυτή η τάση δημιουργεί διαδικαστικούς κινδύνους στα back-offices, όπου συγκεντρώνονται τυποποιημένες διαδικαστικές εργασίες. Η εμπιστοσύνη, η εργασιακή ηθική και το οργανωσιακό κλίμα διαμορφώνονται εκεί σε χαμηλά επίπεδα, με επακόλουθο υψηλό βαθμό διαπροσωπικών και εργασιακών προβλημάτων, ακόμη και συγκρούσεων και υψηλούς ρυθμούς εναλλαγής του προσωπικού. Η αναγκαστική γεωγραφική κινητικότητα που επιφέρει η συγκέντρωση των κέντρων υποστήριξης καταστημάτων σε λίγους σχετικά τόπους επιδεινώνει την κατάσταση[8]. Η απόπειρα επίλυσης τέτοιων προβλημάτων με την ανακύκλιση του προσωπικού δεν αποδεικνύεται αποτελεσματικό μέτρο. Συγχρόνως τα μεσαία και υψηλόβαθμα στελέχη σε πολλές περιπτώσεις, συνδυάζοντας το υψηλό κύρος που τους δίνει η τεχνολογία με παραδοσιακές τραπεζικές στάσεις, προτιμούν ακόμη και τη μονοτονία των back-offices από τις θέσεις πωλητών τις οποίες θεωρούν υποτιμητικές και επομένως τις αποφεύγουν (Regini et al, 1999: 14).

Σε γενικές γραμμές και οι δύο μελέτες δείχνουν ότι η ανάγκη καινοτομιών ως προς τα επιχειρηματικά πρότυπα συνεπάγεται ανάγκες καινοτομιών και ως προς τα οργανωσιακά και τεχνολογικά πρότυπα, και κατ' επέκταση και ως προς τα πρότυπα συνεχούς ανάπτυξης του ανθρωπίνου δυναμικού. Το στοιχείο της καινοτομίας γίνεται ουσιαστικό σε όλους τους τομείς και σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα και οδηγεί σε συνεχείς αναπροσδιορισμούς των ρόλων.

3. Οργανωσιακή μεταβολή και ανάπτυξη ανθρωπίνου δυναμικού

Η ελεγχόμενη οργανωσιακή μεταβολή ως αναγκαίος παράγων της συμμετοχής στον ανταγωνισμό και της δημιουργίας ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων καθιστά αναγκαίες τις συνεχείς αλλαγές τόσο στο ατομικό επίπεδο, όσο και στο επίπεδο των λειτουργικών μονάδων των χρηματοοικονομικών οργανώσεων. Με βάση την έως τώρα συζήτηση έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη μιας σειράς από αλλαγές:

- Αλλαγές ως προς τη σύνθεση των προϊόντων και των υπηρεσιών και συνεπαγόμενες αλλαγές στο επίπεδο της κατανομής και της οργάνωσης της εργασίας.
- Οι αλλαγές στο επίπεδο της οργάνωσης της εργασίας συνεπάγονται οργανωτικές αλλαγές με άμεσες επιπτώσεις στους ρόλους και στις σταδιοδρομίες, στις διαδικασίες διοίκησης του προσωπικού και της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και στις εργασιακές σχέσεις (και στις ενδεχόμενες εργασιακές συγκρούσεις).
- Ολες οι αλλαγές συνεπάγονται αλλαγές των γνώσεων και των δεξιοτήτων, οι οποίες όμως πολλές φορές έχουν βαθύτερες επιπτώσεις που επεκτείνονται στην αλλαγή νοημάτων και νοοτροπίας και επομένως στην αλλαγή επαγγελματικών και κοινωνικών ταυτοτήτων σε μεγάλα τμήματα του προσωπικού.

[8] Ο αριθμός των Κέντρων Υποστήριξης Καταστημάτων είναι σχετικά μικρός ανά τράπεζα. Για να αποκτήσουμε μια αίσθηση θα μπορούσαμε να πούμε ότι, εάν ακολουθούσαμε στην Ελλάδα τα πρότυπα της TSB/Lloyds, θα είχαμε για τις μεγάλες εμπορικές τράπεζες που έχουν πάνω από 10% της αγοράς περίπου ένα έως τρία τέτοια κέντρα συνολικά, ανάλογα με τη στάθμιση των επιμέρους λειτουργικών και οργανωσιακών παραγόντων. Αυτό θα σήμαινε ότι όλο το προσωπικό που απασχολείται σε λειτουργίες back office μέσα στα καταστήματα θα έπρεπε να μετακινηθεί από ένα αρκετά μεγάλο αριθμό σημείων εργασίας και κατοικίας που είναι διασκορπισμένα ανά την ελληνική επικράτεια και να συγκεντρωθεί σε ένα έως τρία γεωγραφικά σημεία. Ο συνδυασμός επαγγελματικών αλλαγών με αλλαγές στις συνθήκες ζωής που συνεπάγεται κάτι τέτοιο δημιουργεί προβλήματα που είναι δύσκολο να επιλυθούν από όσους ασκούν πολιτική ανθρωπίνου δυναμικού στις τράπεζες.

- Σε γενικές γραμμές, όπου υπάρχει ανάγκη καινοτομιών για την επιβίωση των επιχειρήσεων, καινοτομιών δηλαδή τόσο ως προς τα προϊόντα /υπηρεσίες, όσο και ως προς τις διαδικασίες, εμφανίζεται μια τάση μείωσης της απόστασης μεταξύ του στρατηγικού (μακροπρόθεσμου) και του τακτικού (βραχυπρόθεσμου) επιπέδου.
- Οσο περισσότερο επιζητούμε σαν αποτέλεσμα των πιέσεων της αγοράς μεταβολές ως προς τα χαρακτηριστικά της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών, τόσο περισσότερο υπάρχει ανάγκη συνεχούς αλλαγής της θέσης, των λειτουργικών ρόλων και των σταδιοδρομιών των ανθρώπων, όπως επίσης ανάγκη κάθε τόσο μεταβολής του τρόπου με τον οποίο σκέπτονται, αισθάνονται και αντιλαμβάνονται την ταυτότητά τους και το ρόλο τους στην επιχείρηση. Η καθήλωση των μελών του προσωπικού σε θέσεις που δεν αναπτύσσουν τις ικανότητές τους και η αντίσταση στην ενδοεπιχειρησιακή επαγγελματική και ψυχική κινητικότητα δεν συμβάλλουν στη δημιουργία ποιότητας (Πρωτόπαπας, 1997: 33-36).
- Η τραπεζική εκπαίδευση αναλαμβάνει όλο και πιο πολύ το συνδυασμό του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, με προτάσεις δημιουργίας συνθηκών υποδοχής των μεταλλαγμένων γνώσεων, δεξιοτήτων και κοινωνικοψυχολογικών προφίλ σε νέα οργανωσιακά πλαίσια. Δεν εμφανίζεται όμως μόνο αυξημένη ανάγκη σύνδεσης του εκπαιδευτικού σχεδιασμού με οργανωσιακό σχεδιασμό, αλλά και αυξημένη ανάγκη χειρισμών που αφορούν τις επαγγελματικές και κοινωνικές ταυτότητες και τις νοοτροπίες. Ετσι οι διευθύνσεις εκπαίδευσης δεν περιορίζονται μόνο στη μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά επεκτείνουν τη δραστηριότητά τους στη διαβίβαση και παραλαβή μηνυμάτων στη βάση μιας αμφίδρομης σχέσης ανοικτής επικοινωνίας. Χωρίς την υιοθέτηση τέτοιων πρακτικών είναι πλέον πολύ δύσκολο να μετατρέψουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των χρηματοοικονομικών οργανισμών.

Μπορούμε να χωρίσουμε σε τρεις κατηγορίες τις ενδοεπιχειρησιακές μετακινήσεις και τις μεταβολές του προσωπικού που συνεπάγονται οι ανάγκες προσαρμογής στις αλλαγές, με στόχο τη δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και ποιότητας.

Μακροπρόθεσμες μετακινήσεις: Οι μετακινήσεις αυτές συνεπάγονται ουσιαστική αλλαγή σταδιοδρομίας και αλλαγή επαγγελματικής ταυτότητας. Οσο πιο μακροπρόθεσμες είναι οι αλλαγές, τόσο πιο διαμορφωτικές και μακράς διάρκειας είναι και οι παρεμβάσεις. Συνήθως πρέπει να υπάρχει μια σχετικά μακράς διάρκειας περίοδος εκπαίδευσης, μαθητείας και προσαρμογής, που είναι (δεδομένης μιας ορισμένης απόστασης της φύσης των αντικειμένων μεταξύ της προηγούμενης και της επόμενης θέσης ή της διαφοράς λειτουργικού ρόλου) τόσο πιο μεγάλης διάρκειας και βάθους, όσο πιο προχωρημένοι είναι οι άνθρωποι στη σταδιοδρομία τους. Εδώ υπάρχει υψηλός βαθμός μη-αναστρεψιμότητας, που επιφέρει μια αναγκαστική γραμμικότητα των ενεργειών μεταβολής της κατάστασης ορισμένων κατηγοριών του προσωπικού. Εφόσον επικρατεί η λογική των μακροπρόθεσμων μεταβολών θα πρέπει να αποφεύγονται παλινδρομικές μετακινήσεις μεταξύ θέσεων και λειτουργικών ρόλων. Η μετακίνηση σε διαφορετικούς λειτουργικούς και επαγγελματικούς ρόλους συνεπάγεται σε αυτή την περίπτωση και μια πιο ουσιαστική μεταβολή των γνωστικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών των ατόμων.

Μεσοπρόθεσμες μετακινήσεις: Στην περίπτωση αυτή έχουμε κυρίως αλλαγές θέσης, χωρίς αλλαγές επαγγελματικής ταυτότητας. Πρόκειται κυρίως για ενδοεπιχειρησιακές μορφές κάθετης αλλά και οριζόντιας επαγγελματικής κινητικότητας από λειτουργική μονάδα σε λειτουργική μονάδα. Εδώ έχουμε, ανάλογα με την περίπτωση, ένα μείγμα διαμορφωτικών (formative) και διορθωτικών (incremental) ενεργειών που θα πρέπει να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν οι παροχείς εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Η μετακίνηση

από θέση σε θέση μοιάζει να είναι πιο σημαντική από τη μετακίνηση μεταξύ διαφορετικών 'mental models' ή στοιχείων νοοτροπίας. Η προετοιμασία για την κατάληψη θέσεων και λειτουργικών ρόλων σε αυτή την περίπτωση είναι προσανατολισμένη περισσότερο σε δοκιμασίες και κρίσεις με αξιολόγηση προσόντων, που δεν προϋποθέτουν βαθιές μεταβολές γνώσεων και νοοτροπίας. Οι μεσοπρόθεσμες μετακινήσεις δίνουν στους αρμοδίους για μεταβολές του προσωπικού τη δυνατότητα της αναστρεψιμότητας των αποφάσεων, κυρίως σε ό,τι αφορά τις οριζόντιες μετακινήσεις μεταξύ λειτουργικών ρόλων και λειτουργικών μονάδων.

Βραχυπρόθεσμες μετακινήσεις: Οι μετακινήσεις μεταξύ λειτουργικών ρόλων και λειτουργικών μονάδων που αφορούν ένα περιορισμένης διάρκειας προδιαγεγραμμένο και οριοθετημένο έργο γίνονται σχεδόν αποκλειστικά στη βάση διορθωτικών εκπαιδευτικών ενεργειών. Το πρόβλημα εδώ είναι η υποκειμενική αίσθηση της απόστασης από την κυρίως λειτουργική και οργανωτική ένταξη που μπορεί να δημιουργηθεί, έστω και για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Εάν προσδοθεί νόημα σε αυτή την προσωρινή μεταβολή και εάν δεν πλήττεται το επαγγελματικό γόητρο και η κοινωνική ταυτότητα του ατόμου που μετακινείται, τότε δεν εμφανίζονται ουσιαστικές αντιστάσεις, παρά τα ενδεχόμενα άλλα, κατά περίπτωση, μειονεκτήματα. Τα περισσότερα προβλήματα στην περίπτωση των βραχυπρόθεσμων μετακινήσεων εμφανίζονται σε σχέση με τη δυνατότητα ταχύτατης οργανωσιακής ένταξης στις λειτουργικές μονάδες, προς τις οποίες μετακινούνται τα άτομα. Η δυνατότητα αυτή μπορεί να υπάρξει μόνο στη βάση τόσο ατομικής, όσο και οργανωσιακής ευελιξίας. Η ατομική ευελιξία δεν αφορά μόνο τα άτομα που μετακινούνται, αλλά και τα άτομα που υποδέχονται. Ενώ η απόφαση και η υλοποίηση της φυσικής και της λειτουργικής μετακίνησης χρειάζονται σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, οι ψυχικές δυνατότητες και τα στοιχεία νοοτροπίας που επιτρέπουν την προσαρμοστικότητα και την ευελιξία προϋποθέτουν μακράς διάρκειας εκπαιδευτική και επικοινωνιακή δράση. Το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί στόχοι δεν προσανατολίζονται μόνο σε σταθερούς ρόλους και σε μακροπρόθεσμες μετακινήσεις, αλλά και σε ρόλους που αναπροσδιορίζονται συνεχώς, με βάση τις επιταγές οργανωσιακών αλλαγών που προκύπτουν από τον αναπροσανατολισμό των επιχειρησιακών στόχων, δημιουργεί νέες απαιτήσεις συνδυασμού μεταξύ διαμορφωτικών και διορθωτικών δράσεων (για σχετικά ζητήματα βλ. συμβολές στο Meier/Schindler, 1996).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ACEMOGLOU D., PISCHKE S. (1998), "*Why do Firms Train? Theory and Evidence*". QUARTERLY JOURNAL OF ECONOMICS, 13. 79-119.

ALLEN P.H. (1997), "*Reengineering the Bank. A Blueprint for Survival and Success*". New York: McGraw-Hill.

ANDERSON R. (2001), "*Security engineering. A Guide to Building Dependable Distributed Systems*". New York: John Wiley & Sons.

AOKI M. (1990), "*The Participatory Generation of Information Rents and the Theory of the Firm*". In: Aoki M., Gustafson B., Williamson, O.E. (eds), THE FIRM AS A NEXUS OF TREATIES. London. Sage. pp. 26-52.

ARROW K.J. (1982), "*Risk Perception in Psychology and Economics*". ECONOMIC INQUIRY, Vol. XX, No. 1, pp. 1-9.

BRESNAHAN T.F., BRYNJOLFSSON E., HITT L.M. (2001), "*Information Technology, Workplace Organization and the Demand for Skilled Labor: Firm Level Evidence*". QUARTERLY JOURNAL OF ECONOMICS, Vol. 4. (http://ebusiness. mit.edu/erik/ITW-final.html).

BURT R.S. (2002), "*The Social Capital and Structural Holes*". In: Guillén M. et al. (eds), pp. 148-190.

DIMAGGIO P. (2002), "*Endogenizing 'Animal Spirits': Toward a Sociology of Collective Response to Uncertainty and Risk*". In: Guillén M. et al. (eds), pp. 79-100.

EDMONDSON A., MOINGEON B. (1996), "*When to Learn How and When to Learn Why: Appropriate Organizational Learning Processes as a Source of Competitive Advantage*", in: Moingeon B., Edmondson A. (eds), ORGANIZATIONAL LEARNING AND COMPETITIVE

ADVANTAGE. London, Sage. pp. 17-37.

FLIGSTEIN N. (2002), *"Agreements, Disagreements, and Opportunities in the 'New Sociology of the Markets'"*. In: Guillén M. et al. (eds), pp. 61-78.

FRENZEN J., HIRSCH P.M., ZERRILLO PH. (1994), *"Consumption, Preferences, and Changing Lifestyles"*. In: Smelser N.J., Swedberg R. (eds), pp. 403-425.

FRIEDMAN J.P., TERZUOLI F. (1995), "*Operating Risk in Financial Services*", in: Beaver W.H., Parker G. (eds), RISK MANAGEMENT. PROBLEMS & SOLUTIONS. New York: McGraw-Hill. pp. 219-238.

GANDY A. (1999), "*Banking Strategies and Beyond 2000"*. Chicago: Glenlake.

GRANOVETTER M. (1992), "*The Sociological and Economic Approaches to Labor Market Analysis: A Social Structural View*". In: Granovetter M., Swedberg R. (eds). pp. 233-263.

GRANOVETTER M., SWEDBERG R. (eds) (1992), "*The Sociology of Economic Life"*. Boulder – San Francisco – Oxford: Westview Press.

GUILLEN M. et al. (eds) (2002a), "*The New Economic Sociology. Developments in an Emerging Field"*. New York: Russell Sage Foundation.

GUILLEN M. et al. (2002b), "*The Revival of Economic Sociology*". In: Guillén, M. et al. (eds), pp. 1-32.

HYMAN J., MASON B. (1995), "*Managing Employee Involvement and Participation".* London: Sage.

KANELLOPOULOS K., TSATIRIS G., MITRAKOS TH. (1999), "*Structural Change and Banking Employment"*. Athens: Hellenic Bank Association.

KELTNER B., FINEGOLD D. (1996), "*Adding Value in Banking: Human Resource Innovations for Service Firms*", SLOAN MANAGEMENT REVIEW, Vol. 38, Fall, pp. 57-68.

KYRTSIS A.A., KOULAIDIS V., KOUZELIS G. (1998), "*The cultural background of quantitative research on public understanding of science and technology*", in: Dierkes M. von Grote, Cl. (eds) PUBLIC OPINION AND PUBLIC DEBATES. Berlin: WZB - Publications. 3-22.

KYRTSIS A.A. (2000), "*Transdisciplinarity and Innovation in Banking*", in: Scholz, R.W. et al. (Eds) TRANSDISCIPLINARITY: JOINT PROBLEM-SOLVING AMONG SCIENCE, TECHNOLOGY AND SOCIETY. Zurich: Haffmans Sachbuch Verlag, Vol. II, 65-69.

KYRTSIS, A.A. (2003), "*Space, Information and Social Networks of Innovation Finance*", FRANKFURTER WIRTSCHAFTS UND SOZIALGEOGRAPHISCHE SCHRIFTEN (Forthcoming).

LAMBERTON D. (1992), "*Information economics. 'threatened wreckage' or new paradigm?*". In: Himmelstrand, U. (ed.), INTERFACES IN ECONOMIC AND SOCIAL ANALYSIS. London and New York: Routledge. pp. 113-139.

MAYER M. (1997), "*The Bankers, the Next Generation. The New Worlds of Money, Credit and Banking in an Electronic Age"*. New York: Truman Talley Books / Plume.

MEIER H., SCHINDLER U. (1996), "*Human Resources Management in Banken"*. Wiesbaden: BETRIEBSWIRTSCHAFTLICHER VERLAG.

MEYER M.W. (1994), "*Measuring Performance in Economic Organizations*". In: Smelser N.J., Swedberg R. (eds), pp. 556-578.

MIZRUCHI M.S., STEARNS L.B. (1994), "*Money, Banking and Financial Markets"*. In: Smelser N.J., Swedberg R. (eds), pp. 313-341.

MORGAN G., STURDY A. (2000), *Beyond Organizational Change*. Structure, Discourse and Power in UK FINANCIAL SERVICES. London: Macmillan.

NOHRIA N., GULATI R. (1994), "*Firms and Their Environments*". In: Smelser N.J., Swedberg R. (eds), pp. 529-555.

ΠΡΩΤΌΠΑΠΑς Χ. (1997), "*Τράπεζες και ποιότητα. Πρωτοβουλίες βελτίωσης ποιότητας υπηρεσιών και αξιοποίηση ανθρωπίνων πόρων"*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

REGINI M., KITAY J., BAETHGE M. (eds) (1999), "*From Tellers to Sellers. Changing Employment Relations in Banks"*. Cambridge, MA: The MIT Press.

RUBINSON R., BROWNE I. (1994), "*Education and the Economy*". In: Smelser N.J., Swedberg R. (eds), pp. 581-599.

SIMMEL G. (1989 [1900]), "(*Philosophie des Geldes)"*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.

SMELSER N.J., SWEDBERG R. (eds) (1994), "*The Handbook of Economic Sociology"*. Princeton: Princeton University Press.

WHITE H.C. (2002), "*Markets and Firms: Notes Toward the Future of Economic Sociology*". In: Guillén, M. et al. (eds), pp. 129-147.

ZELIGER V.A. (1997), s. Princeton: Princeton University Press.

Το δεύτερο και τελευταίο μέρος της μελέτης του καθηγητή κ. Κύρτση θα δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος του Δελτίου της ΕΕΤ.

Εισαγωγή

❑ Το πρώτο τρίμηνο του 2003 σημειώθηκε αύξηση των τηλεφωνικών κλήσεων κατά 24,4% έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2002 και των γραπτών παραπόνων κατά 11,6%. Τα αριθμητικά μεγέθη του α΄ τριμήνου 2003 είναι 1.703 για τις τηλεφωνικές κλήσεις και 222 για τα γραπτά παράπονα.

❑ Η κατανομή των παραπόνων μεταξύ των διάφορων προϊόντων και υπηρεσιών παρουσιάζει διαφοροποιήσεις στις τηλεφωνικές κλήσεις, όπου την πρώτη θέση κατέλαβαν τα δάνεια (44,3%), ενώ τα μέσα πληρωμών υποχώρησαν στη δεύτερη θέση με 39,7%. Στα γραπτά παράπονα διατηρείται η σειρά των προηγούμενων ετών (μέσα πληρωμών, δάνεια, καταθέσεις) με σημαντική ενίσχυση του ποσοστού των καταθέσεων από 13,7% σε 19,5%, οφειλόμενη στις επιβαρύνσεις που επιβλήθηκαν για τη διαχείριση καταθετικών λογαριασμών. Από άποψη αιτίων που δηλώνουν οι παραπονούμενοι για τα γραπτά παράπονα εμφανίζεται ενίσχυση της κατηγορίας "Ποιότητα υπηρεσιών" και ιδιαίτερα των υποκατηγοριών "πληροφόρηση-ενημέρωση ελλιπής ή εσφαλμένη" και "καθυστερήσεις".

❑ Στο κλείσιμο των υποθέσεων (βλ. παρακάτω) παρουσιάζεται αύξηση του ποσοστού των περιπτώσεων που επιλύονται υπέρ των συναλλασσομένων (από 80% σε 88%), το οποίο θα πρέπει να αποδοθεί σε συγκυριακούς λόγους. Τυχόν διαμόρφωση νέων τάσεων θα κριθεί στη συνέχεια του έτους.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

Απολογισμός έργου του Γραφείου του Τραπεζικού Μεσολαβητή για το α΄ τρίμηνο του έτους 2003

Α. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Ι. Τηλεφωνικές κλήσεις

α) Στον ***Πίνακα 1*** εμφανίζεται το σύνολο των τηλεφωνικών κλήσεων κατά κατηγορίες.

Το σύνολο των τηλεφωνικών κλήσεων του α΄ τριμήνου 2003 υπερέβη τον αριθμό των κλήσεων του αντίστοιχου τριμήνου 2002 κατά 24,4%.

ΠΙΝΑΚΑς 1

Κατηγορίες	**Αριθμητικά στοιχεία α΄ τριμήνου**		**Σύνθεση %**	
	2003	**2002**	**2003**	**2002**
Τραπεζικά θέματα Εντός Κανον. Λειτουργίας (Κ.Λ.)	946	871	55,5	63,6
Εκτός Κ.Λ.	660	395	38,8	28,9
Αλλα θέματα (πληροφορίες για άλλους θεσμούς)	97	103	5,7	7,5
Σύνολο	**1703**	**1369**	**100,0**	**100,0**

ΠΊΝΑΚΑς 2				
Κατηγορίες	**Αριθμητικά στοιχεία α΄ τριμήνου**		**Σύνθεση %**	
	2003	**2002**	**2003**	**2002**
Εμπορική ή επιχειρηματική πολιτική των τραπεζών ή γενικές πληροφορίες για τράπεζες	400	166	61,4	42,0
Δεν αφορά τράπεζα ή τραπεζική συναλλαγή	66	58	10,1	14,7
Υποθέσεις ιδιωτών επαγγελματιών και νομικών προσώπων	128	114	19,6	28,9
Λοιπές περιπτώσεις	58	57	8,9	14,4
Σύνολο	**652**	**395**	**100,0**	**100,0**

β) Στον ***Πίνακα 2*** αναλύονται οι εκτός κανονισμού τηλεφωνικές κλήσεις, κατά αιτία εξαίρεσης.

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι εξακολουθεί να διατηρείται υψηλό το ενδιαφέρον των ιδιωτών επαγγελματιών για το θεσμό. Από τις 58 λοιπές περιπτώσεις, 15 αφορούν υποθέσεις που αποτελούν αντικείμενο διαδικασιών ενώπιον των Δικαστηρίων, 12 αφορούν τράπεζα που δεν συμμετέχει στο θεσμό και 10 είναι παράπονα που αναφέρονται σε εφαρμογή νόμων και κανονισμών.

Οι 400 κλήσεις που αφορούν στην εμπορική ή επιχειρηματική πολιτική των τραπεζών ή σε γενικές πληροφορίες για τις τράπεζες, αναφέρονται ειδικότερα σε θέματα έγκρισης δανείων, ρύθμισης χρεών, ύψους επιτοκίων κ.λπ. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις αιτημάτων μεσολάβησης του Γραφείου προς τις τράπεζες για ρύθμιση χρεών σε καθυστέρηση, οι οφειλές προέρχονταν από τη χρήση περισσότερων της μιας καρτών ή/και δανείων που οι συναλλασσόμενοι είχαν λάβει από διάφορες τράπεζες κυρίως με τη μεσολάβηση συμβεβλημένων επιχειρήσεων.

ΠΊΝΑΚΑς 3				
Κατηγορίες	**Αριθμητικά στοιχεία α΄ τριμήνου**		**Σύνθεση %**	
	2003	**2002**	**2003**	**2002**
Μέσα πληρωμών	297	272	39,7	40,1
Δάνεια	332	229	44,3	33,6
Καταθέσεις	75	75	10,0	11,1
Κινητές αξίες	15	19	2,0	2,8
Λοιπά	30	84	4,0	12,4
Σύνολο	**749**	**679**	**100,0**	**100,0**

γ) Στον ***Πίνακα 3*** παρουσιάζεται η κατανομή των εντός κανονισμού τηλεφωνικών κλήσεων κατά κατηγορία προϊόντων/υπηρεσιών, που αφορούν νέες περιπτώσεις και για τις οποίες δόθηκαν από τους συναλλασσομένους πλήρη στοιχεία.

δ) Στον ***Πίνακα 4*** εμφανίζεται η κατανομή των εντός κανονισμού κλήσεων κατά κατηγορία παραπόνων.

Από τις 340 περιπτώσεις που τα αίτιά τους ανήκουν στην κατηγορία "ποιότητα υπηρεσιών", οι 240 αφορούν ελλιπή ή εσφαλμένη πληροφόρηση και οι 36 καθυστερήσεις.

ΙΙ. Γραπτά παράπονα

Ο αριθμός των γραπτών παραπόνων, κατά το διάστημα 1.1.2003-31.3.2003, ανήλθε σε 222 και είναι κατά 11,6% αυξημένος σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του έτους 2002. Από το σύνολο των γρα-

ΠΙΝΑΚΑς 4				
Κατηγορίες	**Αριθμητικά στοιχεία α΄ τριμήνου**		**Σύνθεση %**	
	2003	**2002**	**2003**	**2002**
Συναλλαγές/υπολογισμοί	226	253	30,9	37,3
Ποιότητα υπηρεσιών	340	329	46,4	48,4
Τραπεζική πρακτική	139	88	19,0	13,0
Λοιπά	27	9	3,7	1,3
Σύνολο	**732**	**679**	**100,0**	**100,0**

ΠΙΝΑΚΑς 5				
Κατηγορίες	**Αριθμητικά στοιχεία α΄ τριμήνου**		**Σύνθεση %**	
	2003	**2002**	**2003**	**2002**
Επαγγελματικές συναλλαγές	12	13	25,0	24,5
Εμπορική-επιχειρημ. πολιτική των τραπεζών	9	14	18,8	26,4
Γεγονότα εκτός προθεσμιών	4	8	8,3	15,1
Λοιπά	23	18	47,9	34,0
Σύνολο	**48**	**53**	**100,0**	**100,0**

πτών παραπόνων τα 174 (78,4%) ήταν εντός της αρμοδιότητας του Γραφείου του Τραπεζικού Μεσολαβητή και 48 (21,6%) εκτός.

α) Οι κύριες κατηγορίες των εκτός αρμοδιότητας του Τραπεζικού Μεσολαβητή υποθέσεων ήταν:

Από τις 23 περιπτώσεις της κατηγορίας "Λοιπά", οι 13 αφορούν υποθέσεις που αποτελούν αντικείμενο διαδικασιών ενώπιον των Δικαστηρίων και οι 8 δεν αφορούν τράπεζα ή τραπεζική συναλλαγή.

β) Τα στοιχεία του ***Πίνακα 6*** αφορούν στην κατανομή των υποθέσεων κατά προϊόν.

Το υψηλό ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα μέσα πληρωμών δικαιολογείται από το μεγάλο αριθμό καρτών (4,5 εκ. περίπου). Σημειώνεται ότι οι κάρτες αντιπροσωπεύουν το 93% του συνόλου των μέσων πληρωμών (85 στις 91 περιπτώσεις).

Τα στοιχεία του ***Πίνακα 7*** παρουσιάζουν την κατανομή κατά κατηγορία παραπόνων.

ΠΙΝΑΚΑς 6				
Κατηγορίες	**Αριθμητικά στοιχεία α΄ τριμήνου**		**Σύνθεση %**	
	2003	**2002**	**2003**	**2002**
Μέσα πληρωμών	91	83	52,3	56,9
Δάνεια	42	35	24,1	24,0
Καταθέσεις	34	20	19,5	13,7
Κινητές αξίες	5	4	2,9	2,7
Λοιπά	2	4	1,2	2,7
Σύνολο	**174**	**146**	**100,0**	**100,0**

ΠΊΝΑΚΑς 7				
Κατηγορίες	**Αριθμητικά στοιχεία α΄ τριμήνου**		**Σύνθεση %**	
	2003	**2002**	**2003**	**2002**
Συναλλαγές/υπολογισμοί	83	80	47,7	54,8
Ποιότητα υπηρεσιών	63	47	36,2	32,2
Τραπεζική πρακτική	24	18	13,8	12,3
Λοιπά	4	1	2,3	0,7
Σύνολο	**174**	**146**	**100,0**	**100,0**

Β. ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Στο διάστημα 1.1.2003-31.3.2003 περατώθηκε η εξέταση 125 υποθέσεων, από τις οποίες 5 μετά από παραίτηση των ενδιαφερομένων, συνεπεία της πληρέστερης ενημέρωσής τους από τις Υπηρεσίες Πελατών των τραπεζών, στις οποίες παρέπεμψε τις υποθέσεις τους το Γραφείο του Τραπεζικού Μεσολαβητή. Επίσης δόθηκαν απαντήσεις σε 37 από τις 48 εκτός κανονισμού υποθέσεις.

Η κατανομή των εντός κανονισμού 120 υποθέσεων που έκλεισαν στο διάστημα 1.1-31.3.2003, ανάλογα με το φορέα επίλυσης της υπόθεσης και την κατάληξή της, έχει ως ακολούθως:

	Κατάληξη			
Φορέας	Υπέρ του συναλλασσομένου	Υπέρ της τράπεζας	Συμβιβαστική λύση	**Σύνολο**
Τράπεζες μετά παρέμβαση ΤΜ	88	-	-	**88**
Το Γραφείο του ΤΜ	2	14	16	**32**
Σύνολο	**90**	**14**	**16**	**120**

Γ. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΩΝ

Μέσα πληρωμών

❑ Παράπονα για μη εφαρμογή της ΚΥΑ ΖΙ-178/2001 για περιορισμό της ευθύνης σε 150 ευρώ, στις περιπτώσεις γνωστοποίησης της απώλειας ή κλοπής των καρτών με καθυστέρηση ημερών.

❑ Παράπονα για μη επίδειξη επιμέλειας κατά τη μεσολάβηση συμβεβλημένων επιχειρήσεων για την έκδοση πιστωτικών καρτών.

❑ Ερωτήματα σχετικά με την καταχρηστικότητα όρων με βάση την απόφαση 1219/2001 του Αρείου Πάγου.

❑ Διαμαρτυρίες για έκδοση καρτών χωρίς να έχει ζητηθεί.

Δάνεια

❑ Αιτήματα για μεσολάβηση του Γραφείου του Τραπεζικού Μεσολαβητή προς τις τράπεζες για ρύθμιση χρεών σε καθυστέρηση.

❑ Εξαρση παραπόνων σχετικά με τη ρήτρα πρόω-

ρης εξόφλησης στεγαστικών δανείων μετά την απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 1119/2002 (μη εκτελεστή) και για την οικονομική επιβάρυνση σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης καταναλωτικών δανείων, μετά την πρόσφατη παρέμβαση του Υπουργείου Ανάπτυξης.

❑ Διαμαρτυρίες για έξοδα και προμήθειες, όπως τα έξοδα εξέτασης της αίτησης δανείου και τα έξοδα φακέλου.

❑ Διαμαρτυρίες για καθυστέρηση στην ενημέρωση εγγυητών για ληξιπρόθεσμες οφειλές, με συνέπεια τη διόγκωσή τους.

Καταθέσεις

❑ Εξαρση παραπόνων σχετικά με την επιβολή εξόδων διαχείρισης σε καταθετικούς λογαριασμούς με υπόλοιπο κάτω ορισμένου ύψους, καθώς και σε αδρανείς λογαριασμούς.

❑ Παράπονα για μη ενημέρωση των επενδυτών σε μικτά καταθετικά-επενδυτικά προϊόντα, για τους πιθανούς κινδύνους απώλειας και μέρους του κεφαλαίου.

Διασυνοριακά

❑ Κατά τη διενέργεια εμβασμάτων στο εξωτερικό διατυπώθηκαν παράπονα από συναλλασσομένους για μη ενημέρωσή τους εκ των προτέρων, αναφορικά με ύπαρξη και άλλων εξόδων πλην εκείνων της τράπεζας του εντολέα.

❑ Παράπονα σχετικά με δυσκολίες στη διενέργεια εμβασμάτων για ολόκληρο το ποσόν, δηλαδή όλα τα έξοδα να καταβληθούν από τον εντολέα.

❑ Αμφισβητήσεις συναλλαγών μέσω ΑΤΜ και πιστωτικών καρτών.

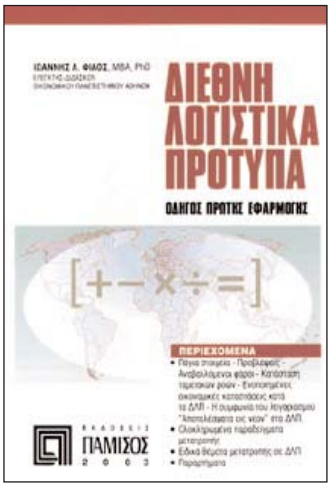

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΦΙΛΟΣ

ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΟΔΗΓΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Εκδόσεις Πάμισος
Αθήνα 2003

Ο συγγραφέας, διαθέτοντας το απαραίτητο ακαδημαϊκό υπόβαθρο και σημαντική επαγγελματική εμπειρία από την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, προσεγγίζει το δύσκολο θέμα της εφαρμογής τους με ιδιαίτερο και αποτελεσματικό τρόπο.

Το παρόν βιβλίο δίνει στον αναγνώστη, με απλό και σαφή τρόπο, αφενός το εύρος και τα βασικά σημεία των ΔΛΠ και αφετέρου, με τη βοήθεια παραδειγμάτων και υποδειγμάτων, τη δυνατότητα να κατανοήσει την τεχνική προσέγγιση για την αναγκαία μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων από βάσει ελληνικού λογιστικού πλαισίου (ΕΛΠ) σε ΔΛΠ. Περαιτέρω παρουσιάζονται προβληματισμοί και σκέψεις σχετικά με τις απαραίτητες ενέργειες, προκειμένου οι επιχειρήσεις να προετοιμαστούν όσο το δυνατόν ταχύτερα, αποτελεσματικότερα, σωστότερα και οικονομικότερα για την εφαρμογή των νέων προτύπων.

Κατ' αρχάς παρουσιάζεται συνοπτικά το θεωρητικό πλαίσιο των ΔΛΠ και οι σημαντικότερες διαφορές μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ, ενώ στη συνέχεια γίνεται μια πρώτη προσέγγιση των σημαντικότερων θεμάτων (πάγια περιουσιακά στοιχεία, προβλέψεις, αναβαλλόμενοι φόροι, κατάσταση ταμειακών ροών, ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, αποτελέσματα εις νέο), με παράθεση παραδειγμάτων και του ενδεικνυόμενου χειρισμού τους κατά τη μετατροπή από ΕΛΠ σε ΔΛΠ.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται ολοκληρωμένα παραδείγματα μετατροπής οικονομικών καταστάσεων από ΕΛΠ σε ΔΛΠ, τα οποία δημιουργήθηκαν από το συγγραφέα. Στα παραδείγματα αυτά παρουσιάζονται για δύο συνεχόμενες χρήσεις, οι ατομικές και οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις εταιρειών, ώστε να δίνεται ολοκληρωμένη εικόνα, ενώ στο τέλος κάθε παραδείγματος παρατίθενται επεξηγήσεις και σχόλια. Διερευνώνται και εξετάζονται εναλλακτικές προσεγγίσεις, για τις οποίες διαπιστώνεται ότι καταλήγουν στο ίδιο τελικό αποτέλεσμα.

Τέλος, παρουσιάζονται σημαντικά θέματα που σχετίζονται κυρίως με την προετοιμασία για τη μετάβαση στα ΔΛΠ, όπως για παράδειγμα το Σχέδιο Δράσης των επιχειρήσεων για τη μετάβαση στα ΔΛΠ (εκτίμηση των αναγκαίων λογιστικών, μηχανογραφικών και λοιπών προσαρμογών σε επίπεδο ομίλου), το θέμα των εκτιμήσεων της διοίκησης και των επιδράσεων που αυτές μπορεί να έχουν στα λογιστικά μεγέθη, το θέμα του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και της ανάλυσης των κατά τα ΔΛΠ οικονομικών καταστάσεων. Αλλα θέματα που εξετάζονται είναι ο τρόπος τήρησης των λογιστικών βιβλίων και οι αναγκαίες μηχανογραφικές προσαρμογές, ώστε να καλυφθούν με ορθό τρόπο οι προσαρμογές των λογιστικών μεγεθών, τόσο σε επίπεδο μητρικών εταιρειών όσο και σε επίπεδο θυγατρικών και συγγενών εταιρειών του ομίλου.

Ο συνδυασμός του περιεχομένου με την εκπαιδευτική προσέγγιση που ακολουθείται, κάνει το παρόν βιβλίο-οδηγό απαραίτητο εργαλείο για τον αναγνώστη (διευθυντή, λογιστή, ελεγκτή, μέτοχο ή φοιτητή), ώστε η εφαρμογή των ΔΛΠ, από την κατάρτιση μέχρι την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων, να γίνει όσο το δυνατόν αρτιότερη και αποτελεσματικότερη τεχνικά.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΑΕ

I. ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ (ΣΣΚ)

ΕΙΣΑΓΩΓΉ

Η συνεχής αύξηση του δανεισμού των ιδιωτών τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με την πιθανότητα εμφάνισης φαινομένων υπερχρέωσης των νοικοκυριών, δημιούργησε στις τράπεζες την ανάγκη ανάπτυξης εργαλείων, μέσω των οποίων να παρέχεται η δυνατότητα συγκέντρωσης και παρακολούθησης των κινδύνων που απορρέουν από τις εργασίες στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, με στόχο τον έλεγχό τους.

Για το λόγο αυτό οι τράπεζες ανέθεσαν στην *Τειρεσίας* το σχεδιασμό και την υλοποίηση του Συστήματος Συγκέντρωσης Κινδύνων (ΣΣΚ), με σκοπό:

- την υποστήριξη των τραπεζών ως προς την εφαρμογή της εκάστοτε νομοθεσίας και των αποφάσεων της Τράπεζας της Ελλάδος (π.χ. όρια αριθμού δανείων, όρια πίστωσης κ.λπ.),
- την καλύτερη εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας των ενδιαφερομένων.

ΩΦΈΛΕΙΑ

Με το Σύστημα Συγκέντρωσης Κινδύνων συμπληρώνεται η πληροφόρηση των τραπεζών για την οικονομική συμπεριφορά των καταναλωτών, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη αξιολόγηση και διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου και να υποστηρίζονται οι τράπεζες στη διαμόρφωση της στρατηγικής πιστώσεων.

Ερευνα με θέμα "The Value of Comprehensive Credit Reports: Lessons from the US Experience" των καθηγητών M. Barron και Michael Staten (4.5.2002), σκοπός της οποίας ήταν να εκτιμηθεί κατά πόσο η χρήση **και** θετικών πληροφοριών οικονομικής συμπεριφοράς συμβάλλει ουσιαστικά στην αποτελεσματικότερη αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών, επιβεβαιώνει πως η αξιοποίηση και θετικών στοιχείων επηρεάζει σημαντικά τις αποφάσεις που αφορούν σε χρηματοδοτήσεις.

Για το λόγο αυτό επιλέχτηκε ένα τυχαίο δείγμα[1] καταναλωτών από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, για το οποίο υπήρχαν διαθέσιμα θετικά και αρνητικά στοιχεία οικονομικής συμπεριφοράς[2] Το δείγμα αυτό αξιολογήθηκε βάσει του ίδιου συστήματος αξιολόγησης (scoring) με δύο τρόπους: κάνοντας χρήση αποκλειστικά αρνητικών πληροφοριών και κάνοντας χρήση των αρνητικών και των θετικών πληροφοριών που ήταν διαθέσιμες.

Σημειώνεται πως οι αρνητικές πληροφορίες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ίδιες και στις δύο περιπτώσεις και επιλέχθηκαν με βάση τα αρνητικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται σε άλλες χώρες (π.χ. Αυστραλία) για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας καταναλωτών.

Στη συνέχεια και αφού το δείγμα ταξινομήθηκε βάσει της αξιολόγησης που προέκυψε και για τις δύο περιπτώσεις πληροφοριών, ορίστηκαν διαφορετικά επίπεδα κάλυψης καταναλωτών του δείγματος, για καθένα από τα οποία υπολογίστηκε το ποσοστό αυτών που καθυστέρησαν στην αποπληρωμή των οικονομικών τους υποχρεώσεων (η καθυστέρηση αναφέρεται σε χρονικό διάστημα ίσο ή μεγαλύτερο από 90 ημέρες).

Τα αποτελέσματα παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα:

---

(1) Μέγεθος δείγματος: 312.484 καταναλωτές.

(2) Τα στοιχεία παρατίθενται αναλυτικά στην έρευνα.

Ποσοστό επιλεγόμενων καταναλωτών	Ποσοστό καταναλωτών που καθυστέρησαν στην αποπληρωμή των οικονομικών τους υποχρεώσεων*		
	Χρήση αρνητικών και θετικών στοιχείων	Χρήση μόνο αρνητικών στοιχείων	Ποσοστό αύξησης
40%	1,08%	2,92%	170,4%
60%	1,90%	3,35%	76,3%
75%	3,04%	4,07%	33,9%
100%	9,31%	9,31%	0,0%

***Σημείωση:** Η καθυστέρηση αναφέρεται σε χρονικό διάστημα ίσο ή μεγαλύτερο από 90 ημέρες.*

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι η χρήση αρνητικών και θετικών στοιχείων αξιολόγησης οδηγεί σε επιλογή δείγματος με σημαντικά μειωμένο αριθμό καταναλωτών που καθυστέρησαν στην αποπληρωμή των οικονομικών τους υποχρεώσεων, έναντι της χρήσης μόνο αρνητικών στοιχείων για την αξιολόγηση (π.χ. στο 60%, με τη χρήση αποκλειστικά αρνητικών πληροφοριών το 3,35% του δείγματος καθυστέρησε στην αποπληρωμή των οικονομικών του υποχρεώσεων, ενώ με τη χρήση και θετικών και αρνητικών στοιχείων το αντίστοιχο ποσοστό μειώνεται στο 1,90% του δείγματος).

Η χρήση αποκλειστικά αρνητικών στοιχείων οδηγεί σε επιλογή καταναλωτών με αυξημένη πιθανότητα καθυστέρησης αποπληρωμής των οικονομικών τους υποχρεώσεων, πράγμα που σημαίνει αύξηση του κόστους διαχείρισης χαρτοφυλακίου και επομένως αύξηση του κόστους χρηματοδότησης των καταναλωτών.

Στα πλαίσια της ίδιας έρευνας ορίστηκαν συγκεκριμένα "ανεκτά" όρια καθυστέρησης αποπληρωμής, για καθένα από τα οποία υπολογίστηκε το ποσοστό των συναλλασσομένων, επί του συνόλου του δείγματος, που έγιναν αποδεκτοί για χορήγηση πίστωσης. Τα αποτελέσματα παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα:

Ανεκτό περιθώριο καταναλωτών που καθυστέρησαν* στην αποπληρωμή των οικονομικών τους υποχρεώσεων	Ποσοστό επιλεγόμενων καταναλωτών		
	Χρήση αρνητικών και θετικών στοιχείων	Χρήση μόνο αρνητικών στοιχείων	Ποσοστό αύξησης
3%	74,85%	39,8%	46,8%
4%	83,2%	73,7%	11,4%
5%	88,9%	84,6%	4,8%
6%	93,1%	90,8%	2,5%
7%	95,5%	95,0%	0,5%
9,31%	100%	100%	0,0%

***Σημείωση:** Η καθυστέρηση αναφέρεται σε χρονικό διάστημα ίσο ή μεγαλύτερο από 90 ημέρες.*

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι για κάποιο συγκεκριμένο ανεκτό ποσοστό καταναλωτών που καθυστέρησαν στην αποπληρωμή των οικονομικών τους υποχρεώσεων, όπως για το 4%, με τη χρήση αποκλειστικά αρνητικών πληροφοριών έγινε αποδεκτό το 73,7% των αιτούντων-καταναλωτών, ενώ κάνοντας χρήση και θετικών και αρνητικών στοιχείων το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο 83,2% του δείγματος.

Τα στατιστικά αυτά στοιχεία αποτελούν μία ένδειξη για το ότι σε ένα χώρο όπου η πληροφόρηση βασίζεται και σε θετικά στοιχεία το μέγεθος της πελατειακής βάσης αυξάνεται.

Ολα όσα προαναφέρθηκαν οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η λειτουργία του ΣΣΚ παρέχει τη δυνατότητα για καλύτερη εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών, με αποτέλεσμα – παράλληλα με τη διεύρυνση της πελατειακής βάσης – να επιτυγχάνεται και η προστασία των πολιτών από την ανάληψη περισσότερων υποχρεώσεων από αυτές που είναι σε θέση να αναλάβουν. Ετσι θα περιοριστεί το φαινόμενο της πιθανής υπερχρέωσης και θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τη μείωση του κόστους χρήματος, μέρος της οποίας αναμένεται να περάσει και στους συναλλασσομένους, ανάλογα με την αξιολόγηση της φερεγγυότητας και πιστοληπτικής τους ικανότητας.

Λειτουργια

Στα πλαίσια δοκιμασίας του ΣΣΚ πραγματοποιήθηκε ο έλεγχός του με τη χρήση μέρους πραγματικών στοιχείων και για το λόγο αυτό το σύνολο σχεδόν των τραπεζών απέστειλε στην *Τειρεσίας* σε πρώτη φάση το 10% του αρχείου των προσωπικών τους δανείων και στη συνέχεια το 20% των αρχείων των προσωπικών, ανοικτών, καταναλωτικών δανείων και καρτών για πιλοτική εφαρμογή.

Η επεξεργασία πραγματοποιήθηκε για το σύνολο των τραπεζών αρχικά και στη συνέχεια για ορισμένες τράπεζες μεμονωμένα, μετά από απαίτησή τους. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων παρουσιάστηκαν στις τράπεζες και συνετέλεσαν στον ακριβή προσδιορισμό των πληροφοριών και των στατιστικών στοιχείων που θα παρέχονται από το ΣΣΚ δεδομένων των απαιτήσεων των τραπεζών για πληροφόρηση.

Με βάση τα παραπάνω αποφασίστηκε οι πληροφορίες που παρέχονται από το ΣΣΚ να αφορούν σε ενήμερες οφειλές, καθώς και σε οφειλές σε καθυστέρηση δανείων και καρτών. Αναλυτικά τα στοιχεία που θα παρέχονται μέσω του ΣΣΚ είναι τα κάτωθι:

Πίνακας 3: Πληροφορίες που παρέχονται μέσω του ΣΣΚ

ΔΑΝΕΙΑ	ΚΑΡΤΕΣ
Τύπος δανείου	Τύπος κάρτας
Ημερομηνία τελευταίας ενημέρωσης	Ηερομηνία τελευταίας ενημέρωσης
Εγκριθέν ποσό	Πιστωτικό όριο
	Οριο αγορών
Ενήμερο, καθυστερούμενο, αρνητικό υπόλοιπο οφειλής	Ενήμερο, καθυστερούμενο, αρνητικό υπόλοιπο οφειλής
Σύνολο οφειλής	Σύνολο οφειλής
Αριθμός μηνών καθυστέρησης	Αριθμός μηνών καθυστέρησης
Χαρακτηρισμός του οφειλέτη ως κύριου οφειλέτη, εγγυητή ή συνοφειλέτη (Κ, Ε, Σ)	Χαρακτηρισμός του κατόχου ως κύριου ή δευτερεύοντος κατόχου (Κ, ΔΚ)
Ανάκληση συγκατάθεσης	Ανάκληση συγκατάθεσης
Διακοπή ανοικτού δανείου με υπόλοιπο (ΔΥ)	Διακοπή της κάρτας με υπόλοιπο (ΔΥ)

Δεν θα παρέχονται, σε πρώτη φάση, πληροφορίες για στεγαστικά δάνεια, επιχειρηματικά δάνεια, τα δάνεια και οφειλές που έχουν δημιουργηθεί βάσει ειδικών πιστωτικών ρυθμίσεων.

Οι κίνδυνοι θα συγκεντρώνονται για κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ξεχωριστά και κατά τη διάθεσή τους στα πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, θα αναφέρονται αναλυτικά, χωρίς διαχωρισμό ή οποιαδήποτε άλλη ένδειξη για το φορέα που έχει αναλάβει τον κίνδυνο.

Σημειώνεται πως η συμμετοχή ή μη κάποιου φορέα στο ΣΣΚ καθορίζεται από την "αρχή της ανταποδοτικότητας". Υπό αυτήν την έννοια, δυνατότητα χρήσης του συστήματος, στο οποίο θα παρουσιάζονται στοιχεία από διάφορους φορείς, θα έχουν οι φορείς που θα εισφέρουν στοιχεία στο υποσύστημα. Σε αυτή την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται και οι φορείς που θα διαβεβαιώνουν την *Τειρεσίας* ότι δεν έχουν στην κατοχή τους τέτοιου είδους στοιχεία.

Προστασια Προσωπικων Δεδομενων

Σύμφωνα με απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (αριθ. 86/2002), προκειμένου να είναι νόμιμη η επεξεργασία των δεδομένων του αρχείου του ΣΣΚ, κρίθηκε απαραίτητη η προηγούμενη συναίνεση του πελάτη/καταναλωτή, ο οποίος θα πρέπει να έχει ενημερωθεί για το σκοπό της επεξεργασίας, τους αποδέκτες των δεδομένων και τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

Για το λόγο αυτό και με δεδομένο ότι οι περισσότερες συμβάσεις τραπεζικών προϊόντων είναι πιθανό να μην περιλαμβάνουν την ανωτέρω απαιτούμενη συγκατάθεση, κρίθηκε αναγκαίο να διαμορφωθούν τα κείμενα των αιτήσεων που χρησιμοποιούνται για τη χορήγηση δανείων, πιστώσεων και καρτών προς ιδιώτες, ώστε σε αυτά να περιλαμβάνεται πρόβλεψη για τη χορήγηση ή μη της απαραίτητης συγκατάθεσης του πελάτη. Η πρόβλεψη έχει ως εξής:

"Συναινώ ρητά στη διαβίβαση προς επεξεργασία κατά την έννοια του Ν. 2472/97 των προσωπικών μου δεδομένων της παρούσας αίτησης, όπως και αυτών που αφορούν στην κίνηση του λογαριασμού του δανείου / της πίστωσης / της πιστωτικής κάρτας[3] *που αιτούμαι, όπως και τυχόν προηγούμενων δανειακών λογαριασμών μου στο τραπεζικό σύστημα, σε διατραπεζικό αρχείο δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς για την προστασία της πίστης και την εξυγίανση των συναλλαγών. Αποδέκτες των δεδομένων αυτών είναι μόνο πιστωτικά και χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Υπεύθυνος επεξεργασίας είναι η 'ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.', οδός Αλαμάνας αρ. 2, 151 25 Μαρούσι"*.

Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται πως για κάθε νέο δάνειο ή κάρτα που θα αποστέλλεται στην *Τειρεσίας* θα έχει εξασφαλιστεί προηγούμενα η συγκατάθεση επεξεργασίας και μετάδοσης των δεδομένων του.

Η *Τειρεσίας* παράλληλα, προκειμένου να πετύχει τη συλλογή ιστορικών στοιχείων και να εξασφαλίσει την πληρότητα του αρχείου του ΣΣΚ, ζήτησε, με επιστολή της προς την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, την επανεξέταση της απόφασης με αριθμό 86/2002, η οποία αφορά στη διαβίβαση των δεδομένων δανείων και καρτών που έχουν ήδη χορηγηθεί, προτείνοντας:

- οι τράπεζες να διαβιβάσουν στην *Τειρεσίας* όλα τα στοιχεία των χορηγήσεών τους προς ιδιώτες για δάνεια (προσωπικά, καταναλωτικά, ανοικτά) και κάρτες στις 28.2.2003,
- η επεξεργασία των δεδομένων αυτών να γίνεται από την *Τειρεσίας* εξατομικευμένα κατά περίπτωση, μόνον εφόσον υπάρξει συγκατάθεση του πελάτη/καταναλωτή, προκειμένου να του χορηγηθεί νέο δάνειο ή κάρτα,
- εάν δεν χορηγηθεί συγκατάθεση τα δεδομένα να μη διαβιβάζονται προς τους αποδέκτες των δεδομένων και τελικά να διαγράφονται από το αρχείο.

Στόχος των προτάσεων αυτών ήταν να βρεθεί λύση, η οποία να συνδυάζει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντα του τραπεζικού συστήματος και των πολιτών.

Λόγω των προαναφερόμενων συνθηκών και ενώ η λειτουργία του ΣΣΚ έχει ξεκινήσει από 1.1.2003, η ροή της πρωτογενούς πληροφόρησης από τις τράπεζες αναμένεται να ξεκινήσει μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του Μαΐου 2003.

---

[3] Χρησιμοποιείται ο κατάλληλος όρος ανάλογα με την περίπτωση.

II. Υπηρεσια Σταθμισης Συγκριτικης Αποδοσης (Benchmarking)

Εξετάζεται η δυνατότητα παροχής υπηρεσίας συγκριτικής στάθμισης (benchmarking) δεικτών που αφορούν στην καταναλωτική πίστη.

Μέσω μιας τέτοιας υπηρεσίας είναι δυνατή η σύγκριση δεικτών (καθυστερήσεων, επισφαλών απαιτήσεων κ.λπ.) ενός χαρτοφυλακίου (καταναλωτικά δάνεια, προσωπικά δάνεια κ.λπ.) μιας τράπεζας, σε σχέση με τους αντίστοιχους δείκτες του συνόλου των τραπεζών. Επίσης είναι δυνατή η σύγκριση σε σχέση με τη βέλτιστη/χείριστη απόδοση της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου (μηνιαία, τριμηνιαία κ.λπ.).

Επισημαίνεται πως οι δείκτες, οι οποίοι θα απεικονίζονται στις αναφορές που θα παρέχονται στις τράπεζες, θα σχετίζονται αποκλειστικά με το φορέα για τον οποίο θα συντάσσεται η αναφορά, έτσι ώστε καμία τράπεζα να μην είναι δυνατό να συγκρίνει τα στοιχεία της με στοιχεία άλλης τράπεζας.

Η χρησιμότητα της συγκεκριμένης υπηρεσίας έγκειται:

- ❑ στη δυνατότητα στάθμισης και σύγκρισης της απόδοσης μιας τράπεζας σε σχέση με την απόδοση της αγοράς (σύνολο τραπεζών),
- ❑ στη δυνατότητα εντοπισμού τάσεων και ανατροπής τάσεων στην αγορά,
- ❑ στην υποστήριξη της εκτίμησης των αιτίων και των επιπτώσεων κάποιων τάσεων.

III. Διεθνεις Επαφες

Καθώς το διεθνές περιβάλλον ευαισθητοποιείται όλο και περισσότερο στον τομέα της εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου, η *Τειρεσίας* παρακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις και πραγματοποιεί επαφές με ανάλογους φορείς ξένων χωρών που δραστηριοποιούνται σε αντίστοιχους χώρους.

Στόχος των επαφών αυτών είναι η επιμόρφωση και ενημέρωση σχετικά με θέματα που αφορούν στον τομέα της πίστης, καθώς και η περαιτέρω υποστήριξη των αναγκών των τραπεζών εκτός του ελλαδικού χώρου, με παροχή τεχνικής βοήθειας για τη δημιουργία ενός ανάλογου φορέα σε χώρες των Βαλκανίων και στην Κύπρο, μετά από σχετική αίτηση των χωρών αυτών.

Επίσης η εταιρεία, στα πλαίσια της εκπροσώπησής της σε διεθνές επίπεδο, έγινε πλήρες μέλος του διεθνούς οργανισμού ACCIS (Association of Consumer Credit Information Suppliers), μέλη του οποίου είναι φορείς που συλλέγουν και διαθέτουν πληροφορίες, οι οποίες συμβάλλουν στην προστασία της καταναλωτικής πίστης σε σημαντικό βαθμό.

Σκοπός του οργανισμού είναι η εκπροσώπηση, προώθηση, προστασία και διατήρηση των κοινών συμφερόντων των μελών του, καθώς και η δημιουργία ενός νομικού πλαισίου, το οποίο θα επιτρέπει στα μέλη του να συνεχίσουν και να αναπτύξουν τις υπηρεσίες τους τοπικά και πανευρωπαϊκά.

IV. Σύστημα Ταυτοτήτων και Διαβατηρίων

Η *Τειρεσίας*, συμβάλλοντας στην προστασία του πολίτη, δημιούργησε ένα επικουρικό αρχείο, στο οποίο καταχωρούνται δηλώσεις κλοπής ή απώλειας ταυτοτήτων και διαβατηρίων. Σκοπός του αρχείου είναι να παρέχεται η δυνατότητα ενημέρωσης του ευρύτερου τραπεζικού χώρου, με στόχο την προστασία των συναλλαγών και των συναλλασσομένων από πιθανές παρεπόμενες συνέπειες της απώλειας ή κλοπής.

Η καταχώρηση πληροφοριών στο εν λόγω αρχείο πραγματοποιείται μετά από αναφορά της απώλειας/κλοπής της ταυτότητας/διαβατηρίου από τον κάτοχό της στα γραφεία της *Τειρεσίας*, μέσω ταχυδρομείου ή μέσω των τραπεζών.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο αριθμός των κλεμμένων/χαμένων ταυτοτήτων/διαβατηρίων που έχουν καταχωρηθεί στο σχετικό αρχείο της *Τειρεσίας* τα τελευταία δύο χρόνια, καθώς και ο αριθμός των αναζητήσεων που έχουν πραγματοποιηθεί.

Πίνακας 4: Στοιχεία αρχείου ταυτοτήτων /διαβατηρίων

	2000	**2001**	**2002**	**ΣΥΝΟΛΟ**
ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΑ	699	369	2.143	3.211
ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ	121.840	238.410	190.239	550.489

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη τεμαχίων και δοσοληψιών του συστήματος ταυτοτήτων και διαβατηρίων

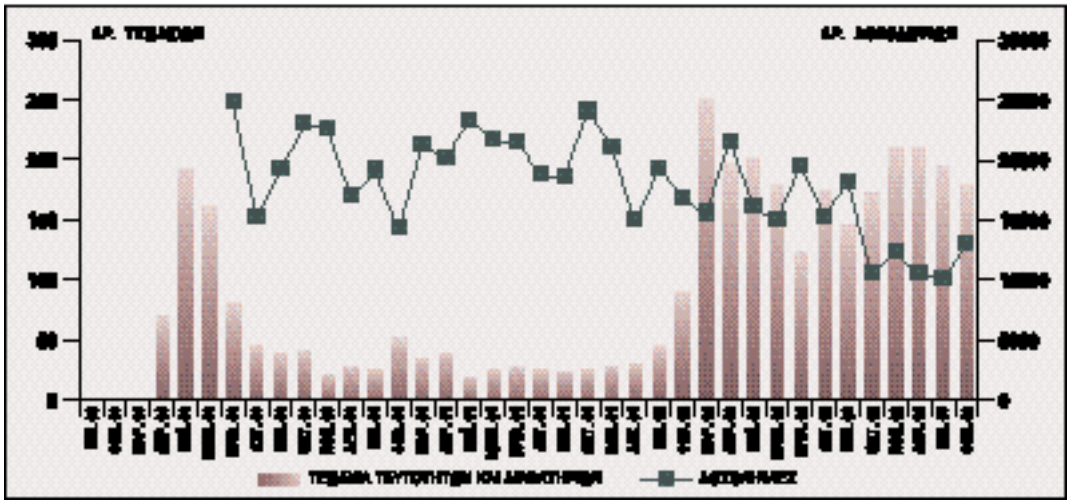

Στο παραπάνω διάγραμμα απεικονίζεται η εξέλιξη της καταχώρησης πληροφοριών στο αρχείο, η οποία εμφανίζεται αυξημένη κατά την περίοδο έναρξης λειτουργίας του αρχείου (Μάιος-Ιούνιος 2000), κατά την οποία εισάγονταν σε αυτό πληροφορίες που αφορούσαν και σε προηγούμενες χρονικές περιόδους, ακολουθούμενη στη συνέχεια από μία ομαλότερη (μειωμένη) εισαγωγή πληροφοριών.

Από το Φεβρουάριο 2002 οι τράπεζες ενημερώνουν την *Τειρεσίας* για αναφορές απώλειας/κλοπής ταυτοτήτων/διαβατηρίων, οι οποίες έγιναν από τον κάτοχο σε τραπεζικό κατάστημα. Η συνεργασία των τραπεζών με την *Τειρεσίας* συνέβαλε σημαντικά στην αποτελεσματικότερη πληροφόρηση για απώλεια ή κλοπή ταυτοτήτων/διαβατηρίων, αφού από το Μάρτιο 2002 και ύστερα η αναφορά τέτοιων περιστατικών παρουσιάζεται αισθητά αυξημένη.

❐

ΕΛΛΗΝΕΣ ΧΑΡΑΚΤΕΣ ΣΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟ ΑΙΩΝΑ

Μορφωτικό Ιδρυμα Εθνικής Τραπέζης Alpha Bank

Αθήνα 2003

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΝΙΑΤΗ

Η διαρκής και έμπρακτη συμμετοχή της Εθνικής Τράπεζας και της Alpha Bank στην πολιτιστική ζωή και εξέλιξη οδήγησε στην απόφαση για τη συνδιοργάνωση μεγάλης έκθεσης (26.3–18.5.03) αφιερωμένης στην εξέλιξη της ελληνικής χαρακτικής στον 20ό αιώνα. Τα 141 έργα των 116 καλλιτεχνών προέρχονται αποκλειστικά από τις συλλογές της Alpha Bank και του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης. Το κύριο σώμα των συλλογών και ταυτόχρονα της έκθεσης αποτελείται από ελληνικά χαρακτικά του 20ού αιώνα και συγκεκριμένα από έργα που φιλοτεχνήθηκαν από τις αρχές του και φτάνουν έως τις ημέρες μας. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συλλογές και των δύο τραπεζών θεωρούνται μουσειακού επιπέδου και αποτελούν σημείο αναφοράς σε ό,τι συνδέεται με την ελληνική χαρακτική.

Το καλαίσθητο λεύκωμα που εκδόθηκε με την ευκαιρία της έκθεσης, με την άριστη τεχνικά αναπαραγωγή των έργων, ξεκινάει με τον πολύ κατατοπιστικό πρόλογο της κυρίας Ειρήνης Οράτη του Τμήματος Συλλογών Εργων Τέχνης της Alpha Bank, στον οποίο επιχειρείται *'μια κριτική θεώρηση των τάσεων που διαμορφώθηκαν και των αιτίων που τις δημιούργησαν, η οποία θα συντελούσε αποστελεσματικότερα στην κατανόηση των φαινομένων και στην αξιολόγηση της χαρακτικής ως αυθύπαρκτης καλλιτεχνικής έκφρασης'*.

Στη συνέχεια παρατίθεται το ποιητικό, θα λέγαμε, κείμενο του Παντελή Πρεβελάκη, "Περί Χαρακτικής", από τον κατάλογο της ΠΡΏΤΗς ΠΑΝΕΛΛΗΝΊΟΥ ΕΚΘΈΣΕΩς ΤΗς ΕΛΛΗΝΙΚΉς ΠΡΩΤΟΤΎΠΟΥ ΧΑΡΑΚΤΙΚΉς (1938). Συγκρίνοντας τη χαρακτική με τη ζωγραφική γράφει: *'Ασκητική λοιπόν, αλλά επινοητική κατά τους πόρους, η χαρακτική είναι περιορισμένη και κατά τις διαστάσεις... Το γλίστρημα προς το κολοσσιαίο, που παρατηρείται σταθερώς σ' όλες τις τέχνες κατά τη ρομαντική περίοδο της αναπτύξεώς τους, είναι μια αρρώστεια που δεν προσβάλλει τη χαρακτική'*. Συνεπαρμένος από τη δύναμη της έκφρασης της ψυχής του τεχνίτη συνεχίζει: *'Η μικρή αυτή πλάκα που μέλλει να στρώσει το μελάνι στο χαρτί ,– από πέτρα, από χαλκό ή από ξύλο, – και το κάθετο εργαλείο απάνω της, – μολύβι, βελόνι, καλέμι, – καλός αγωγός του ηλεκτρισμού από το χέρι που συσπάται απάνω του, – πλάκα, εργαλείο, χέρι υπερτεθειμένα ό π ω ς σε ερωτική επιφοίτηση, – αποτελούν ένα φανταστικό κόσμημα βιβλίου που θα μπορούσε να τόχει εφεύρει ένας Πιρανέζε ή ένας Μπλαίηκ...'*. Δεν παραλείπει συνάμα να βεβαιώσει την τεράστια δυσκολία της τέχνης αυτής: *'Ενα ανάρμοστο στίγμα μέσα στη χαρακτική πλάκα κακοφωνεί όσο ένας περίσσιος δάκτυλος σε κακομετρημένο στίχο. Προκαλεί την ανεβόλετη διόρθωση, ξαπλώνει σαν την πληγή που την ερεθίζει το ασυλλόγιστο χέρι, φέρνει ίσαμε την απελπισία...'*.

Το λεύκωμα ολοκληρώνεται με μια χρήσιμη, συγκεντρωτική παράθεση των βιογραφικών των

Η συμβολή του Συστήματος Εγγύησης Καταθέσεων

Η επταετής εφαρμογή του συστήματος εγγύησης καταθέσεων στην Ελλάδα οδήγησε σε ανάπτυξη τον θεσμό εγγύησης των καταθέσεων, με αποτέλεσμα να καταστεί περισσότερο αποτελεσματική η στήριξη του τραπεζικού συστήματος. Σε όλη την περίοδο η προσπάθεια εστιάστηκε στη διαρκή ενίσχυση του θεσμού, ο οποίος αποτελεί μέρος του πλέγματος προστασίας για τη σταθερότητα και την εύρυθμη λειτουργία της τραπεζικής αγοράς.

Οπως είναι γνωστό, φορέας εφαρμογής του θεσμού της εγγύησης των καταθέσεων είναι το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ). Στο ΤΕΚ συμμετέχουν υποχρεωτικά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα, καθώς και τα υποκαταστήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων που η έδρα τους βρίσκεται σε χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ενωσης, εφόσον στη χώρα αυτή δεν υπάρχει ισοδύναμο σύστημα εγγύησης καταθέσεων, το οποίο να τα καλύπτει. Τα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων, των οποίων η έδρα βρίσκεται σε χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ενωσης, καλύπτονται από το σύστημα εγγύησης καταθέσεων της χώρας προέλευσης και μπορούν να συμμετέχουν προαιρετικά στο ΤΕΚ για συμπληρωματική κάλυψη, κατόπιν αιτήσεώς τους.

Ο αριθμός των μελών του ΤΕΚ μεταβάλλεται κυρίως από παράγοντες όπως, η ένταξη νέων τραπεζών και η δημιουργία τραπεζών μέσω της διαδικασίας συγχωνεύσεων και εξαγορών τραπεζικών ιδρυμάτων, προκειμένου να αποκτήσουν το απαραίτητο μέγεθος και να ανταποκριθούν επιτυχώς στον διεθνή ανταγωνισμό στις χρηματοοικονομικές αγορές. Ιδιαίτερο ρόλο στη διεύρυνση της εφαρμογής του θεσμού στην Ελλάδα έπαιξε η μετατροπή των πιστωτικών συνεταιρισμών σε συνεταιριστικές τράπεζες και η εν συνεχεία ομαδική ένταξή τους στο ΤΕΚ. Στα πλαίσια των ανωτέρω εξελίξεων ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν στο ΤΕΚ ανέρχεται σε 45. Από το σύνολο αυτό, τα 23 ιδρύματα είναι εμπορικές τράπεζες, τα 15 συνεταιριστικές τράπεζες, ενώ τα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης είναι 7.

Η συμμετοχή των τραπεζών στο ΤΕΚ συνεπάγεται την υποχρεωτική καταβολή εισφορών (αρχικών και ετήσιων τακτικών), τις οποίες τοΤΕΚ διαχειρίζεται με σκοπό το σχηματισμό επαρκών διαθεσίμων για τη χρηματοδότηση του συστήματος σε περίπτωση ενεργοποίησής του. Η σταδιακή αύξηση των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν στο ΤΕΚ, σε όλη την περίοδο της λειτουργίας του, πέραν της θετικής επίδρασης στο ύψος των διαθεσίμων πόρων του, αύξησε – όπως είναι φυσικό – και τις υποχρεώσεις του, λόγω της κάλυψης μεγαλυτέρου όγκου καταθέσεων που υπάγονται στον θεσμό.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί από άλλα αντίστοιχα συστήματα της ΕΕ, σχετικά με το άριστο επίπεδο κεφαλαίου, διαφέρουν σημαντικά. Οι διαφοροποιήσεις δικαιολογούνται δεδομένων των διαφορών στη λειτουργία και επομένως στις υποχρεώσεις των συστημάτων αυτών. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις, παραδείγματος χάριν, ενός συστήματος επιφορτισμένου και με προληπτική παρέμβαση για τη στήριξη προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων (ex-ante) είναι υψηλότερες σε σύγκριση με τα συστήματα που παρεμβαίνουν μόνο ex-post, όταν δηλαδή τα αντίστοιχα ιδρύματα περιέλθουν σε αδυναμία επιστροφής των καταθέσεων στους δικαιούχους.

στη σταθερότητα του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

Ο βασικός στόχος της πολιτικής του ΤΕΚ είναι η δημιουργία ενός ικανού αποθεματικού, που θα του επιτρέψει να εκπληρώσει με επιτυχία την αποστολή του. Σημειώνεται ότι στον ελληνικό νόμο δεν υπάρχει σαφής ποσοστιαίος στόχος για το ύψος του αποθεματικού κεφαλαίου που θα πρέπει το ΤΕΚ να αποκτήσει. Ωστόσο ο νόμος προβλέπει την ύπαρξη μιας εύλογης σχέσης μεταξύ των εγγυημένων καταθέσεων και των διαθεσίμων του ΤΕΚ, η οποία, εφόσον επιτευχθεί, θα επιτρέψει να αλλάξει ο τρόπος υπολογισμού των εισφορών που καταβάλλουν οι τράπεζες. Ο ακριβής προσδιορισμός της εύλογης σχέσης απαιτεί τον υπολογισμό των εγγυημένων καταθέσεων, για τον οποίο χρειάζονται στοιχεία, όπως ο αριθμός των καταθετών και τα υπόλοιπα των καταθέσεών τους, τα οποία θα είναι διαθέσιμα εφόσον όλα τα πιστωτικά ιδρύματα αποκτήσουν πελατοκεντρικά πληροφορικά συστήματα. Κατά την περίοδο της λειτουργίας του θεσμού στην Ελλάδα, οι διαθέσιμοι πόροι που έχει συγκεντρώσει το ΤΕΚ ανέρχονται σε 450 εκατ. ευρώ περίπου.

Στα πλαίσια της παροχής εγγύησης καταθέσεων το ΤΕΚ καλύπτει και τα υποκαταστήματα σε χώρες εκτός ΕΕ. Ειδικότερα, ύστερα από τη δραστηριοποίηση των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην περιοχή της Βαλκανικής και την προσπάθειά τους για εδραίωση στις συγκεκριμένες αγορές, το ΤΕΚ έχει επεκτείνει την παροχή κάλυψης και στα υποκαταστήματα των τραπεζών που λειτουργούν στις χώρες αυτές. Συνεπώς είναι απαραίτητη η προώθηση της συνεργασίας του ΤΕΚ με τους φορείς εγγύησης των καταθέσεων των χωρών αυτών. Στόχος της συνεργασίας αυτής είναι η αντιμετώπιση θεμάτων που σχετίζονται με την ορθή εφαρμογή του θεσμού εγγύησης καταθέσεων και τη λύση προβλημάτων, όπως η διαφορά στην κάλυψη των καταθέσεων (ύψος εγγύησης, κατηγορίες καταθέσεων κ.λπ.), η ταυτόχρονη κάλυψη των καταθέσεων των υποκαταστημάτων από περισσότερους του ενός εθνικούς φορείς εγγύησης και η διευκόλυνση του αναγκαίου συντονισμού στην περίπτωση ενεργοποίησης ενός ή περισσοτέρων συστημάτων.

Εξάλλου η ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και η αυξανόμενη ανάγκη ανάπτυξης της διεθνούς συνεργασίας των εθνικών συστημάτων εγγύησης καταθέσεων οδήγησαν στη δημιουργία διεθνών φορέων εγγύησης καταθέσεων, όπως του Ευρωπαϊκού Φορέα Συστημάτων Εγγύησης Καταθέσεων (European Forum of Deposit Insurers - EFDI), καθώς και της Διεθνούς Ενωσης Εγγύησης Καταθέσεων (International Association of Deposit Insurance-IADI). Στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας το ΤΕΚ συμμετέχει ως μέλος στο EFDI και παρακολουθεί τις δραστηριότητες του IADI και των άλλων διεθνών φορέων, για να ενημερώνεται σχετικά με τις εξελίξεις που αφορούν τον θεσμό.

Η ανάγκη της ενίσχυσης της συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο οδήγησε στην αμοιβαία παραχώρηση της ιδιότητας του μόνιμου παρατηρητή (permanent observership) μεταξύ των διεθνών φορέων. Η ιδιότητα αυτή θα τους επιτρέψει να παρακολουθούν τις ανοιχτές συνεδριάσεις των φορέων αυτών, χωρίς να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΚΟΣΜΙΔΟΥ / ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΟΠΟΥΝΙΔΗΣ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ: ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ASSET LIABILITY MANAGEMENT

Εκδόσεις Κλειδάριθμος
Αθήνα 2003

Οι σημαντικές θεσμικές και διαρθρωτικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στον τραπεζικό χώρο τα τελευταία χρόνια, η αλματώδης πρόοδος της τεχνολογίας και η απελευθέρωση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, αναγκάζουν τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα να αποκτήσουν μεγαλύτερο βαθμό τεχνογνωσίας, να εστιάσουν την προσοχή τους σε πιο εξειδικευμένες αγορές και υπηρεσίες και γενικά να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις απελευθερωμένες και ενοποιημένες σε παγκόσμιο επίπεδο χρηματοοικονομικές αγορές.

Στην προσπάθειά του να αντεπεξέλθει στο νέο περιβάλλον της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, το τραπεζικό σύστημα υποχρεώνεται να αναδιαμορφώσει τις στρατηγικές του, προκειμένου να πετύχει αύξηση της λειτουργικής κερδοφορίας, καθώς και βελτίωση της διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού. Είναι γεγονός άλλωστε ότι ένας από τους τομείς, ο οποίος θα δώσει ώθηση στα λειτουργικά κέρδη των τραπεζικών ομίλων είναι αυτός της διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού ή όπως ονομάζεται διεθνώς Asset Liability Management (ALM).

Στόχος λοιπόν του παρόντος βιβλίου είναι να γίνει μια εκτενής αναφορά στην έννοια της διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού, καθώς και στις μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται. Επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη ενός συστήματος διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας, με κύριο χαρακτηριστικό του τη μεταβολή του επιτοκιακού κινδύνου.

Το σύστημα αυτό παρέχει τη δυνατότητα στο διοικητικό συμβούλιο μιας τράπεζας να προβαίνει σε διάφορα σενάρια σχετικά με την οικονομική της πορεία για το μέλλον, με κύριο στόχο τη διαχείριση των κινδύνων που προέρχονται από τις μεταβολές των παραμέτρων της αγοράς. Τέλος, στο παρόν σύγγραμμα αναλύεται η συνεισφορά των τεχνικών προγραμματισμού στόχων στη διαχείριση ενεργητικού και παθητικού τραπεζών.

Το εν λόγω βιβλίο είναι το πρώτο που συγγράφεται από μια σειρά βιβλίων, που θα ακολουθήσουν, με θέμα τη διαχείριση τραπεζικών κινδύνων. Απευθύνεται σε διοικητικά στελέχη, χρηματοοικονομικούς αναλυτές, τραπεζικά στελέχη, καθώς και σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές και ερευνητές που ασχολούνται με τη διοικητική επιστήμη, την επιχειρησιακή έρευνα, το τραπεζικό μάνατζμεντ και τη χρηματοοικονομική επιστήμη.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Εκδόσεις Παπαζήση
Αθήνα 2003

Το βιβλίο αυτό πραγματεύεται τα χρηματοοικονομικά προϊόντα στο εξωτερικό και στη χώρα μας, με περιγραφή και ανάλυση της φύσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πιο βασικών από αυτά.

Η δομή του βιβλίου (η οποία συνίσταται σε 12 κεφάλαια) ανταποκρίνεται στη χρηματοδοτική και επενδυτική διαδικασία και στις επενδυτικές επιλογές, σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες της σύγχρονης διαχείρισης κινδύνων.

Το *κεφάλαιο Ι* περιέχει την απαραίτητη *βασική τεχνογνωσία,* τη μέθοδο και τα βασικά κοινά χαρακτηριστικά των ΧΠ ως επενδύσεων και την εξελικτική τους διαδικασία σε σύγχρονα ΧΠ.

Το *κεφάλαιο ΙΙ* περιγράφει τα *τραπεζικά προϊόντα*, ιδίως με τη σύγχρονη μορφή των σύνθετων προϊόντων και πακέτων συνδυασμού των συμβατικών καταθετικών και πιστωτικών προϊόντων, ανάλογα με τις ανάγκες των πελατών.

Στο *κεφάλαιο ΙΙΙ* γίνεται παρουσίαση των δανειακών, *ομολογιακών προϊόντων* που είναι εμπορεύσιμα, αναφέρονται τα κύρια είδη και οι ιδιότητές τους σε όρους αποδόσεων και κινδύνων, καθώς και η σημασία τους σε βασικές επιλογές σχετικά με την κεφαλαιακή διάρθρωση και τους κινδύνους, που συνοδεύουν τη διαμόρφωση επενδυτικών χαρτοφυλακίων.

Το *κεφάλαιο ΙV* περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων *μετοχικών προϊόντων* και της μετοχικής ιδιότητας των επενδυτών στη βασική ανάλυση των ωφελειών/αποδόσεων από την αγορά και διακράτησή τους και των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

Το *κεφάλαιο V* περιέχει τις εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής χαρτοφυλακίων, που προσφέρουν τα *αμοιβαία κεφάλαια* και οι "εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου".

Το *κεφάλαιο VI* ασχολείται με τις *ασφάλειες* ως μέσο κάλυψης κινδύνων και ως αυτοτελή επένδυση σε ΧΠ.

Στο *κεφάλαιο VII* εξετάζεται η διεύρυνση των επενδυτικών και χρηματοδοτικών δυνατοτήτων μέσω της *χρηματοδοτικής μίσθωσης* ως εναλλακτικής δυνατότητας χρηματοδότησης επιχειρηματικού εξοπλισμού έναντι του δανεισμού και της αγοράς.

Το *κεφάλαιο VIII* αναφέρεται στις σημερινές δυνατότητες ανάθεσης της *είσπραξης απαιτήσεων* σε πράκτορες, μειώνοντας τους κινδύνους από επισφάλειες των απαιτήσεων επιχειρήσεων και επενδυτών.

Στο *κεφάλαιο IX* αναλύεται ο θεσμός της *δικαιόχρησης*, μέσω της παροχής πακέτων επενδυτικής και επιχειρηματικής τεχνογνωσίας και του επιχειρηματικού ονόματος σε ανεξάρτητες επιχειρηματικές μονάδες.

Στο *κεφάλαιο X* περιέχονται νέες μορφές εταιρικών σχέσεων, μέσω συμμετοχικών κεφαλαίων σε εφαρμογή πρότυπων επιχειρηματικών ιδεών και σχεδίων μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το *κεφάλαιο XI* περιλαμβάνει τις δυνατότητες εναλλακτικής αντιστάθμισης των κινδύνων από επενδύσεις σε ΧΠ, μέσω της ανάπτυξης αγορών *παράγωγων προϊόντων*, και τις δυνατότητες χρήσης δικαιωμάτων σε περιπτώσεις που δεν επαληθεύονται οι προσδοκίες των επενδυτών στα "υποκείμενα" ΧΠ.

Στο *κεφάλαιο XII* παρουσιάζονται συνοπτικά τα κύρια συμπεράσματα της συγγραφέως και οι προοπτικές για το μέλλον των ΧΠ.

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΚΑΝΟΝΕς ΔΗΜΟΣΊΕΥΣΗς

Το *Δελτίον* της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών δέχεται ανέκδοτα άρθρα προς δημοσίευση εφόσον είναι επώνυμα, σχετίζονται με επίκαιρα ή διαχρονικά ζητήματα του τραπεζικού τομέα και παρουσιάζουν το θέμα τους με σαφή, αναλυτικό και επιστημονικό τρόπο. Τα κείμενα πρέπει να αποστέλλονται δακτυλογραφημένα σε διπλό διάστημα σε τρία τυπωμένα αντίγραφα και σε δισκέτα 3,5 ιντσών, σε μορφή Word. Η έκτασή τους δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 4.000-4.500 λέξεις και είναι απαραίτητο να συνοδεύονται από περίληψη (έως 100 λέξεις). Είναι επιθυμητή η παράθεση Βιβλιογραφίας.

Για να δημοσιευτεί ένα κείμενο, πρέπει να εγκριθεί από τη Συντακτική Επιτροπή. Οι αρνητικές αποφάσεις δεν αιτιολογούνται. Το περιοδικό και η ΕΕΤ δεν δεσμεύονται σε καμία περίπτωση από τις απόψεις των συγγραφέων. Η μερική ή ολική αναπαραγωγή κειμένων του περιοδικού επιτρέπεται μόνο με την άδεια του Εκδότη.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν
με την κα Α. Μανιάτη, τηλ. 210 3386.532, fax 210 3615.324
e-mail: amaniati@hba.gr

ΣΥΣΤΑΣΗ

Προκειμένου να διασφαλιστεί
η απρόσκοπτη παράδοση του **ΔΕΛΤΙΟΥ** σε κάθε αποδέκτη
παρακαλούμε σε περίπτωση αλλαγής
της υπηρεσιακής θέσης ή της ταχυδρομικής σας διεύθυνσης
να ειδοποιείται ο Υπεύθυνος Διανομής
κ. Δημήτρης Λαμπρόπουλος
τηλ.: 210 3386.547, fax: 210 3386.596
e-mail: dlambrop@hba.gr

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗς Ε.Ε.Τ.
Σόλωνος & Μασσαλίας 1 • 106 80 Αθήνα
Τηλ. Κέντρο 210.3386.500 • Fax: 210.3386.596
E-mail: hba@hba.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: Τηλ.: 210.3386.400
Fax: 210.3618.714 / 210.3613.842 • E-mail: eti@hba.gr